

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**TELAFERLİ TÜRKMEN ŞAİRİ HAŞİM
DEMİRCİOĞLU’NUN ŞİİRLERİ
(İNCELEME-METİN-DİZİN)**

Rayan Abbas Younis SHIKHO

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Hakan AKCA

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI**

TEMMUZ 2021

**TELAFERLİ TÜRKMEN ŐAIRİ HAŞİM DEMİRCİOĞLU’NUN
ŞİİRLERİ (İNCELEME-METİN-DİZİN)**

Rayan Abbas Younis SHIKHO

YÜKSEK LİSANS

**TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI**

**ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

TEMMUZ 2021

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Rayan SHIKHO

15/09/2021

TELAFERLİ TÜRKMEN ŞAİRİ HAŞİM DEMİRCİOĞLU’NUN ŞİİRLERİ
(İNCELEME-METİN-DİZİN)

(Yüksek Lisans)

Rayan Abbas Younis SHIKHO

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Temmuz 2021

ÖZET

Son yıllarda Irak Türkmen Türkçesi üzerine yapılan çalışmalar artmıştır. Türkçenin Doğu Oğuzca grubuna dahil edilen Irak Türkmen Türkçesi tehlikede olan Türk lehçelerindendir. Tehlikede olan bir Türk lehçesinin bir an evvel incelenmesi ve belgelenmesi çok önemlidir. Bu çalışmanın konusu, Irak, Telaferli Türkmen şairi Haşim Demircioğlu’nun şiirlerinden yola çıkarak Telafer Türkmen Türkçesinin ses ve şekil bilgisi özellikleri bakımından incelenmesidir. Telaferli Türkmen şairi Haşim Demircioğlu’nun eserleri üzerinde bugüne kadar herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışmayla Telafer Türkmen Türkçesinin ses ve şekil bilgisi özellikleri ortaya konacak ve gün geçtikçe kaybolan Telafer Türkmen Türkçesi kayıt altına alınacaktır. Çalışmanın amacı ise Telaferli Türkmen şairi Haşim Demircioğlu’nun şiirlerini esas alarak Telafer Türkmen Türkçesinin ses ve şekil bilgisi özelliklerini tespit etmek ve Haşim Demircioğlu’nun şiirlerinin söz varlığını ortaya koymaktır. Bu tez, Giriş, İnceleme, Metin ve Dizin olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde ilk önce Irak Türkmenleri’nin Tarihi, Bölgeleri ve Irak Türkmen Edebiyatı hakkında bilgiler verilmiş, daha sonra Haşim Demircioğlu’nun hayatı, edebi kişiliği ve eserleri üzerinde durulmuştur. İnceleme bölümünde Haşim Demircioğlu’nun şiirleri ses ve şekil bilgisi özellikleri bakımından incelenmiştir. Metin bölümünde Haşim Demircioğlu’nun Arap harfleriyle yazılmış olan şiirleri transkribe edilmiştir. Dizin bölümünde metinde geçen bütün kelimeler anlamları ve aldıkları çekim ekleriyle birlikte alfabetik olarak sıraya dizilmiştir.

Bilim Kodu : 30103

Anahtar Kelimeler : Irak Türkmen Türkçesi, Telafer, Haşim Demircioğlu, Ses Bilgisi, Şekil Bilgisi, Gramatikal Dizin

Sayfa Adedi : 311

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Hakan AKCA

POEMS OF TELAFER TURKMEN POET HAŞİM DEMİRCİOĞLU
(ANALYSIS-TEXT-INDEX)

M.Sc. Thesis

Rayan Abbas Younis SHIKHO

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF GRADUATE PROGRAMS

July 2021

ABSTRACT

In recent years, studies on Iraqi Turkmen Turkish have increased. Iraqi Turkmen Turkish which is included in the Eastern Oghuz group of Turkish, is one of the endangered Turkish dialects. It is very important to examine and document an endangered Turkish dialect as soon as possible. The subject of this study is the examination of Telafer Turkmen Turkish in terms of phonetic and morphological features based on the poems of the Turkmen poet Haşım Demircioğlu from the city Telafer in Iraq. No study has been done on the works of the Turkmen poet Haşım Demircioğlu from Telafer until today. With this study, the phonetic and morphological features of the Telafer Turkmen Turkish will be revealed and the Telafer Turkmen Turkish, which is disappearing day by day, will be recorded. The aim of the study is to determine the phonetic and morphological features of Telafer Turkmen Turkish based on the poems of Haşım Demircioğlu, the Turkmen poet from Telafer, and to reveal the vocabulary of Haşım Demircioğlu's poems. This thesis consists of four parts: Introduction, Review, Text and Index. In the introduction, firstly, information about the history of Iraqi Turkmens, their regions and Iraqi Turkmen literature is given, then Haşım Demircioğlu's life, literary personality and works are emphasized. In the analysis section, Haşım Demircioğlu's poems were examined in terms of phonetic and morphological features. In the text section, Haşım Demircioğlu's poems written in Arabic letters are transcribed. In the index section, all words in the text are arranged in alphabetical order with their meanings and inflectional suffixes.

Science Code : 30103
Key Words : Iraqi Turkmen Turkish, Telafer, Haşım Demircioğlu, Phonetic, Morphology, Grammatical Index
Page Number : 311
Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Hakan AKCA

TEŞEKKÜR

Öncelikle çalışmam boyunca yardımlarını esirgemeyen kıymetli danışman hocam Doç. Dr. Hakan AKCA'ya, tezimi okuyup değerli katkılarda bulunan Prof. Dr. Çetin PEKACAR ve Doç. Dr. Gülcan ÇOLAK hocalarıma ve yetişmemde emeği geçen herkese teşekkür ederim.

Tezimi hazırlarken bana yardımını ve desteğini esirgemeyen şair Haşım DEMİRCİOĞLU'na, hayatım boyunca bana maddi ve manevi destek olan değerli babam, annem, kardeşlerim ve eşim'e, yardımlarını esirgemeyen kıymetli arkadaşlarım Taha KANDİL, Muhammed EFENDİOĞLU ve Hüseyin HALAFOĞLU'na şükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLOLARIN LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR	xii
1. GİRİŞ	1
2. İNCELEME.....	17
2.1. Ses Bilgisi.....	17
2.1.1. Ünlüler	17
2.1.1.1. Ünlü değişimleri	17
2.1.1.1.1. i/e meselesi	17
2.1.1.1.2. Diğer ünlü değişimleri.....	19
2.1.1.2. Ünlü uyumu	20
2.1.1.2.1. Kalınlık - incelik uyumu	20
2.1.1.2.2. Düzlük –yuvarlaklık uyumu.....	21
2.1.1.3. Ünlü düşmesi.....	21
2.1.1.4. Hece düşmesi.....	22
2.1.1.5. Ünlü türemesi	23
2.1.1.6. Ünlü birleşmesi.....	23
2.1.2. Ünsüzler	23
2.1.2.1. Ünsüz değişimleri	23
2.1.2.1.1. Tonlulaşma	23
2.1.2.1.2. Tonsuzlaşma.....	26

	Sayfa
2.1.2.1.3. Sızıcılaşma	27
2.1.2.1.4. Akıcılaşma.....	27
2.1.2.2. Ünsüz türemesi	29
2.1.2.3. Ünsüz düşmesi.....	29
2.1.2.4. Ünsüz ikizleşmesi	30
2.1.2.5. Ünsüz benzeşmeleri.....	30
2.1.2.5.1. Gerileyici ünsüz benzeşmesi	30
2.1.2.5.2. İlerleyici ünsüz benzeşmesi.....	31
2.1.2.5.3. Yer değiştirme	32
2.2. Şekil Bilgisi	32
2.2.1. Yapım Ekleri.....	32
2.2.1.1. İsimden isim yapım ekleri	32
2.2.1.2. İsimden fiil yapım ekleri	34
2.2.1.3. Fiilden isim yapım ekleri	34
2.2.1.4. Fiilden fiil yapım ekleri	36
2.2.2. İsim Çekimi.....	37
2.2.2.1. Çokluk eki	37
2.2.2.2. İyelik ekleri.....	37
2.2.2.3. Aitlik eki.....	38
2.2.2.4. Hâl ekleri	38
2.2.2.4.1. Yalın hâli eki	38
2.2.2.4.2. İlgi hâli eki	38
2.2.2.4.3. Yükleme hâli ekleri	39
2.2.2.4.4. Yaklaşma hâli eki	39
2.2.2.4.5. Bulunma hâli eki:	40
2.2.2.4.6. Ayrılma hâli eki:	40

	Sayfa
2.2.2.4.7. Eşitlik hâli ekleri:	40
2.2.2.4.8. Vasıta hâli ekleri:	40
2.2.2.5. Yön gösterme ekleri:	41
2.2.3. Sıfat.....	41
2.2.3.1. Niteleme sıfatları	41
2.2.3.2. Belirtme sıfatları.....	41
2.2.3.2.1. İşaret sıfatları.....	41
2.2.3.2.2. Sayı sıfatları	42
2.2.4. Zamir.....	42
2.2.4.1. Şahıs zamirleri.....	42
2.2.4.2. İşaret zamirleri.....	44
2.2.4.3. Dönüşlülük zamiri	45
2.2.4.4. Belirsizlik zamirleri.....	45
2.2.4.5. Soru zamirleri	46
2.2.5. Zarf.....	46
2.2.5.1. Durum zarfları	46
2.2.5.2. Zaman zarfları	46
2.2.5.3. Miktar zarfları.....	47
2.2.6. Fiil.....	47
2.2.6.1. Şahıs ekleri:	47
2.2.6.1.1. Zamir kökenli şahıs ekleri.....	47
2.2.6.1.2. İyelik kökenli şahıs ekleri	48
2.2.6.2. Şekil ve Zaman ekleri.....	49
2.2.6.2.1. Bildirme kipleri	49
2.2.6.2.2. Tasarlama kipleri.....	52
2.2.6.2.3. İsim fiili ve çekimi (Ek Fiil).....	54

	Sayfa
2.2.6.2.4. Birleşik kip çekimi	55
2.2.6.3. Sıfat-fiil ekleri	56
2.2.6.4. Zarf-fiil ekleri:	57
3. SONUÇ	59
KAYNAKLAR	63
METİN	65
DİZİN	165
EKLER	297
ÖZGEÇMİŞ	311

TABLÖLARIN LİSTESİ

Tablo	Sayfa
Tablo 2.1. İyelik ekleri tablosu	37
Tablo 2.2. DönüŖlölük zamirleri tablosu.....	45

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar

Açıklamalar

Ar.

Arapça

ET.

Eski Türkçe

Far.

Farsça

IKBY

Irak Kürt Bölgesel Yönetimi

TDK

Türk Dil Kurumu

vd.

Ve Diğerleri

1. GİRİŞ

Çalışmanın Konusu ve Amacı

Bu çalışmanın konusu, Irak, Telaferli Türkmen şairi Haşim Demircioğlu'nun şiirlerini esas alarak Telafer Türkmen Türkçesinin dil bilgisi özelliklerinin incelenmesidir. Çalışmanın amacı ise Telaferli şair Haşim Demircioğlu'nun şiirleri temelinde Telafer Türkmen Türkçesinin ses ve şekil bilgisi özelliklerini tespit etmektir.

Çalışmanın Önemi

Telafer Türkmen Türkçesi üzerine Türkiye'de yüksek lisans ve doktora düzeyinde yapılan çalışmaların sayısı çok azdır. Ghader Mohammed Qasım'ın *Telafer Mikrotoponimleri ve Dil İncelemesi*, Noor İbrahim Ahmed Bayati'nin *Telâfer Türkmen Ağzı (İnceleme-Metin-Sözlük)*, Muhsin Kevser Nuri'nin *Erbil ve Amirli Ağzıları*, Luqman Nader Ismael Ismael'in *Irak Türkmen Türkçesinin Bayat Ağzı*, Zana Bilal'in *Erbil Türkmen Ağzı (İnceleme-Metin)*, Asan Sharaf Abdullah'ın *Türkiye Türkçesi ve Irak Türkmen Türkçesinde Çekim Ekleri*, Çoban Hıdır Uluhan'ın *Irak Türkmen Ağzı*, Önder Saatçi'nin *Kerkük Diyarbakır Şanlıurfa ve Harput Ağzılarının Fonetik ve Morfolojik Mukayesesi*, Hüseyin Şahbas'ın *Kerkük Ağzı*, Noor Yalmaz Nooraldeen'nin *Irak Türkmen Türkçesinde Soru* adlı çalışmaları Türkiye'de yapılan lisansüstü tezlerdir. Telaferli Türkmen şairi Haşim Demircioğlu'nun eserleri üzerinde bugüne kadar herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Tehlikede olan bir Türk lehçesinin zaman kaybedilmeden incelenip belgelenmesi son derece önemlidir. Çalışma tamamlandığında Telafer Türkmen Türkçesinin ses ve şekil bilgisi özellikleri ortaya konacak ve gün geçtikçe kaybolan Telafer Türkmen Türkçesi kayıt altına alınacaktır.

Çalışmanın Yöntemi

Tezin ön hazırlık aşmasında kaynak taraması yöntemi kullanılmıştır. Kaynak taramasında tezimizle ilgili ana ve yardımcı kaynaklar taranmış ve bir araya getirilip değerlendirilmiştir. Bu aşamada ayrıca Irak Türkmen Türkçesi ve Haşim Demircioğlu ile ilgili genel ve özel kaynaklar taranmıştır. İkinci yöntemimiz, metin esaslı çalışmadır. Metin esaslı çalışmada Haşim Demircioğlu'nun şiirleri ses ve şekil

bilgisi özellikleri bakımından incelenmiştir. İnceleme bölümünde *eş zamanlı ve karşılaştırmalı* (synchronic and comparative) yöntemi kullanılmış, ancak bazen konuya açıklık getirmek amacıyla Eski Türkçe ve Türkiye Türkçesi ile karşılaştırmalar yapılmıştır.

Irak Türkmenlerinin Tarihi

Oğuz Türkçesinin Irak'taki kolları Türkmen şehri Telafer'den Bağdat'ın güneydoğusunda Bedre bölgesinde uzanan bir şerit içinde, başta Kerkük olmak üzere ülkenin kuzeydoğusunda ve merkez bölgelerinde dağınık olarak konuşulur. Bu şeridin kuzeyinde Türkiye, batısında Dicle nehri, doğusunda İran sınırı yer alır. Doğudan kuzeybatıya doğru Kerkük, Musul, Telafer hattı Türkiye'nin güneydoğusunda bir Irak Türkmen kuşağı oluşturur. Bu kuşak, Bayır-Bucak Türkmenleri aracılığıyla kesintili olsa da Türkiye'nin en batısına doğru uzanır (Gökdağ, 2019:103).

Irak Türkmenleri, 7. yüzyıldan başlayarak Osmanlı egemenliğinin sonuna kadar (1919) Mezopotamya'ya çeşitli sebeplerle göç eden Türklerin torunlarıdır. İlk göç dalgası 7. yüzyıla kadar uzanır, ardından Selçuklu İmparatorluğu döneminde göçler (1037-1194), Harezm hanedanının Moğol yıkımı sırasında kaçan Oğuzlar ve en büyük göç sırasında Osmanlı. Kanuni Sultan Süleyman'ın 1534'te Irak'ı fethetmesinin ardından Sultan IV. Murad'ın Bağdat'ı ele geçirmesiyle 1638'de, çoğunluğu Anadolu'dan olmak üzere büyük bir Türk akını Irak'a yerleşti. Dolayısıyla günümüz Irak Türkmenlerinin çoğu, Osmanlı İmparatorluğu döneminde Irak'a getirilen Osmanlı askerlerinin, tüccarlarının ve memurlarının torunlarıdır. Türkmenlerin Irak'a yerleşmelerinin ikinci ve en önemli göç dalgası Selçuklular döneminde olmuştur. 25 Ocak 1055 tarihinde Sultan Tuğrul Bey'in Bağdata gitmesi ve Halife El Kaim'in saltanatı kendisine bırakmasından sonra binlerce Türkmen Irak topraklarına girmiş ve ülkenin farklı bölgelerine yerleşmiştir (Bayatlı, 2017:20).

Irak Türkmenlerinin kökeni, Orta Asya'da yaşayan Türklere dayanır. Tüm tarihi kaynaklar Türkmenlerin İslami fetihlerin başlangıcında, yani Hicri 54 yılında, bu bölgelerden göç edip Irak'ta yerleştikleri üzerinde birleşmektedir. Bazı tarihçiler Irak Türkmenlerinin tarihini Irak'ta ilk medeniyet sahibi olan Sümerlilere kadar dayandırır ve Sümerlileri Türk addeder. Bu tarihçiler anılan tezlerinde Sümer dilinin,

şu an Irak'ın Türkmen bölgelerinde kullanılan Türkçe ile benzerliğine dayanırlar. Gerçekte Türkmenler Irak'ın kuzeyini kendilerine vatan seçmişler, orada Abbasi Döneminden beri devletler ve beylikler kurmuşlardır. Bölgedeki varlıkları Türklerin şimdiki Anadolu bölgelerine girdikleri tarihten önceye dayanmaktadır.

Irak'ın kuzeyinde Türkmen varlığı, Abbasi döneminde zirveye çıkmış ve bu varlık o tarihten beri daha yoğun ve güçlü biçimde devam etmiştir. Türkmenler Irak'ın bu bölgesinde Osmanlı Döneminden önce birçok Türkmen Devleti ve Emirliği kurmuşlardır. Bunların en önemlilerini şöyle sıralayabiliriz: Irak Selçuklu Devleti (1055-1157), Musul Atabeyliği (1127-1233), Erbil Atabeyliği (1144-1232), Celayirli Devleti (1339-1410), Karakoyunlu Devleti (1411-1468) ve Akkoyunlu Devleti (Hürmüzlü, 2020:14).

9. yüzyılda çizilen haritalarda “Irak” deyimi ve Arapların tanımlamaları yer aldı. 19. yüzyıla kadar Irak, coğrafi niteliğini korudu. On dokuzuncu yüzyılda İngiltere ve Fransa'nın bölge ve bölgedeki kaynaklar üzerindeki çıkar ve beklentilerini gerçekleştirmek için giriştikleri diplomasi ve propaganda faaliyetlerinde “Irak” sözcüğüne siyasi bir kavram özelliği verildi. Devletlerarası ilişkilerde Irak'ın coğrafi niteliklerine ve bu coğrafyada yaşamış toplumların farklı düşünce ve hayat tarzlarına bakılmaksızın “Irak”, batılı devletlerin istek ve amaçları doğrultusunda, soyut hatlarla sınırları çizilen, siyasi bir bütünü teşkil ediyordu. Birinci dünya savaşı sırasında Osmanlı İmparatorluğu'nun taksimini ve bölgenin İngiltere'ye bırakılmasını ön gören anlaşmalarda Irak, İngiltere'nin Ortadoğu'da ciddi ve önemli nüfuz ve hâkimiyet alanı anlamına geliyordu. 1. Dünya Savaşı'ndan sonra Irak, bölgede önce İngiltere mandaterlik haklarını açıklıyor, 1932'de Irak krallığının toprak unsurunu teşkil ediyordu. Bugün Irak, “Irak Cumhuriyeti'nin” 438.446 km büyüklüğündeki ülkesinin adıdır (Saatçi, 1996: 9-10).

Irak doğal yapısı, coğrafi konumu ve tarihi gelişimiyle aslında üç ayrı kısımdan meydana gelmektedir. Bunlardan birincisi, Fırat ve Dicle nehirlerinin birleşerek (Kornada) Basra körfezine kadar meydana getirdikleri delta üzerinde Bağdat-Basra bölgesi ve çevresidir. Eskiden “Arap-Irakı” denilen bu bölge, Arap nüfusunun çoğunlukta bulunduğu ve Irak'ın merkezi durumunda olduğu alandır. İkincisi Fırat ve Dicle ortasında olan “El Cezire” veya batılı kaynakların “Mezopotamya” adını verdikleri bölgedir. Bu alanda Türk nüfusu çoğunluktadır.

Binlerce yıllık tarihi süreç içerisinde Türk varlığı, yer üstü ve yer altı kaynakları zengin ve verimli olan bu topraklarda oluşmuştur. Üçüncü kısım ise, ‘‘El-Cezira’’ veya ‘‘Mezopotamya’’nın kuzeyinde olan ve ‘‘El-Cibal’’denilen dağlık alanlardır. Bu bölge aslında Kürtlerin, Yezidilerin, Asurîlerin ve Türklerin karışık olarak yaşadıkları bölgedir.

Irak’taki Türk varlığının demografik unsurunu Türkmenler oluşturmaktadır. Üç milyona yakın nüfuslarıyla Türkmenler çoğunlukla Musul, Kerkük, Erbil ve Süleymaniye şehirlerinde ve çevrelerinde yaşamaktadırlar. Türk varlığını temsil eden Türkmenler Kuzeyden-Güneye, Batıdan-Doğuya Irak topraklarının hemen hemen her yerinde tarihi ve kültürel miraslarını koruyarak her alanda önemli bir güç teşkil ederler. Yaşadıkları toprakların stratejik konumları, Irak’ın jeopolitik, jeoekonomik ve sosyo politik ve sosyo kültürel durumu bakımından her zaman bir denge unsuru rolü oynarlar (Saatçi, 1996: 10).

Türkmenlerin Yaşadığı Yerler

11. yüzyıldan itibaren Oğuz Türkmen göçleri bilhassa kuzey Türkistan’dan Maveraünnehir bölgesine doğru gerçekleşmeye başlamıştır. Bunların bir bölümü önce Horasan’a daha sonra Irak, İran ve Azerbaycan’a gelerek, daha güneye yönelmişler ve Musul bölgesine ulaşmışlardır (Saatçi, 2009: 11). Hâlen Irak’ta Türkmenlerin yaşadığı bölgeler, ülkenin kuzey batısından güney doğusuna kadar uzanmaktadır. Adı geçen bölgelerde Musul, Telafer, Erbil, Altunköprü, Kerkük, Tazehurmatu, Tavuk, Tuzhurmatu ve çevresindeki Bayat köyleri, Kifri, Hanekin, Cevla, Kızlarbat, Şahraban, Bedre, Kazaniye ve Mendeli gibi şehir ve ilçe merkezleri bulunmaktadır (Saatçi, 2009: 5-11).

Kerkük

Kerkük, Irak’ın kuzey bölgesinde yer almaktadır, ülkenin petrol rezervleri bakımından en zengin bölgesi sayılır, Osmanlı Dönemi’nde idari olarak Musul Vilayeti’ne bağlı olup 1976’da Araplaştırma politikası çerçevesinde adı ‘‘El Temim’’ olarak değiştirilmiştir. Kerkük’te Türklere ait birçok tarihi eser bulunmaktadır. Bu eserlerin büyük bir kısmı şehrin demografik özelliğini değiştirmek amacıyla tahribata

maruz bırakılmıştır. Bu tarihi eserlerin başında Kerkük Kalesi, Danyal Peygamber Camii, Yeşil Kümbet, Kaysariya Çarşısı, Kerkük Kışlası, Dakuk (Tavuk) Minaresi, Taşköprü vd. (Bayatlı, 2017: 27).

Bugün Kerkük'te Kürtler, Araplar ve Türkmenler bir arada yaşamaktadır. Kerkük'te ikamet eden bir kimse Kürtçe, Arapça ve Türkmenceyi konuşabilmektedir. Bu yüzden Kerküklüler için üç frekanslı halk yakıştırması yapılmıştır. Haşim Nahit Erbil, Kerkük'ü Türkmenlerin merkezi olarak kabul etmektedir (Kerküklü, 2004: 13).

Musul

Musul, Türkiye'ye 70 km uzaklıkta bulunan ve Irak'ın Bağdat ve Basra şehrinden sonra üçüncü büyük şehridir. Musul'un merkezinde, nüfusunun bütünü Türkmen olan, Yunus Peygamber gibi, birkaç semt vardır. Civar köylerde ise Türkmenlerle diğer halklar bir arada yaşamaktadırlar. Hz. Ömer döneminde İslam orduları tarafından fethedilen Musul, 1092 yılında Selçuklu devletinin idaresine geçmiş ve Musul Atabeyleri tarafından yönetilmeye başlamıştır (Saatçi, 2009: 191). Dicle nehrinin kıyısında kurulan Musul, tarihi ve ticari açısından önem arz etmektedir. Sucuk, turşu, tahin ve çerez gibi ürünleriyle ün kazanmıştır. Yunus, Cercis ve Daniel peygamberlerin Musul'da ikamet ettikleri ve türbelerinin de Musul'da olduğu düşünülür. Şehir uzun yıllar Hristiyanlığın da önemli merkezlerinden biri olmuştur (Saatçi, 2009: 191).

Telafer

Telafer ilçesi, Musul'un batısında, 60 km uzaklıkta bulunmaktadır. Halkın yüzde 90'a yakınının geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Geriye kalan kesim, ticaretle meşgul olmaktadır. İlçede daha çok buğday, arpa ve mercimek tarımıyla uğraşılır. Irak'ın buğday ihtiyacının üçte birini, bulgur ihtiyacının ise yüzde doksanını karşılayan Telafer, Irak'ın tahıl ambarı olarak kabul edilir. Telafer ayrıca sebze ve meyve üretimi bakımından da zengin bir kent olarak bilinmektedir. Telafer, sınırlı birkaç bölgede yetişen yeşil patlıcan gibi tarım ürünleri ile de meşhurdur (Saatçi, 1996: 24).

Erbil

Musul'dan sonra gelen Erbil ili de tarihi bir Türk şehridir. Nüfusunun yarısından fazlası Türk olan Erbil, Kerkük'ten sonra Türklerin Irak'ta yaşadığı ikinci büyük il sayılır (Saatçi, 1996: 35). Tarih boyunca muhtelif devletlerin işgali altına giren Erbil, bir süre Akadlara bağlı olup 1637'de Sultan Murat tarafından fethedilmiş ve Osmanlı topraklarına katılmıştır. Erbil bir il olarak altı ilçeden oluşmaktadır, bunlar: Merkez (Erbil), Revanduz, Zeban, Mahmur, Şaklawa ve Köysancaktır. Erbil'de 110 tepe ve birçok tarihi mekan bulunmaktadır. Bunlar taş devri ve fetihler dönemine kadar uzanmaktadır. Erbil'deki en önemli tarihi eserler; Erbil Kalesi, Seyit Ahmet Tepesi ve Sultan Muzaffer Gökbörü Minaresi ve 1190 yılında Muzafferettin Gökbörü tarafından inşa edilen büyük Cami'dir (Bayatlı, 2017: 28-29)

Kifri

Kifri, Diyale şehrine bağlı, Türkmenlerin yoğun olarak yaşadığı ilçelerdendir. Bu bölgede Türkmenlerin dışında Kürtler de ikamet etmektedir. Kifri'de hurma yetiştiriciliği yaygındır.

Irak Türkmen Türkçesi

Irak'ta Türkçe

Bilindiği üzere Batı Türkçesi, Osmanlı Türkçesi ve Azerbaycan Türkçesi diye ikiye ayrılır. Osmanlı ve Azerbaycan sahaları arasındaki ayrımlar hem konuşma hem de yazı dilinde görülür. Fakat bu ayrımlar esas itibariyle yalnız konuşma dilinde kalmıştır. Irak Türkmenlerinin konuştıkları ağız, Türkçenin Azerbaycan ağız sahasında yer almaktadır. Azerbaycan sahası dil coğrafyası bakımından Doğu Anadolu, Güney Kafkasya, Kafkas Azerbaycan'ı, İran Azerbaycan'ı, Irak ve Suriye bölgelerini kapsar.

Bugün Irak Türkmen Türkçesi dediğimiz Türkçe, Irak'ta konuşulan tüm Türk ağızlarını kapsamaktadır. Ancak Irak'ta konuşulan Türk ağızları genel olarak aynı çizgide olmasına rağmen Irak Türkçesinde kimi zaman ağız ayrımları ortaya

çıkıştır. Hatta bu ayrılıklar bazen aynı il, ilçe ve bucak bazen de bunların iki mahallesinde göz çarpar. Bu hususun değışik devirlerde bu bölgeye göç edip yerleşen boyların, daha 11. yüzyılda Türk boyları arasında mevcudiyetini bildiğimiz ağız farklılıklarından ileri geldiğini söyleyebiliriz (Bayatlı, 1996: 329).

Irak'ta Dil

Irak, dil bakımından oldukça zengin bir ülke sayılır. Savaşlar, göçler, siyasi sorunlar, etnik karakaşalar gibi nedenlerle bu ülkenin dilleri büyük sorunlarla mücadele etmiştir ve hâlâ etmektedir. Irak Cumhuriyeti'nin resmî dili Arapça ve Kürtçedir. Irak Arapçası halkın çok büyük bir kesiminin ortak dilidir. Irak'ta eğer bir bölgede belli bir çoğunluk bir dili kullanıyorsa ve bunun resmî olarak kabul edilmesini istiyorsa referanduma gidilir. Türkmençe, Süryanice ve Ermenice bazı bölgelerde resmî diller olarak tanınmıştır. Irak halkının, mevcut eğitim kuralları çerçevesinde devlet okullarında çocuklarına Türkmençe, Asurice ve Ermenice gibi ana dillerde veya özel eğitim kurumlarında herhangi bir dille eğitim yapma hakları Irak'ın geçici anayasasında güvence altına alınmıştır (Fathi, 2016: 13).

Irak'ta 2005 yılında kabul edilen geçici Anayasa'da, Iraklıların konuştuğu dillerle ilgili olarak aşağıdakilere yer verilmiştir:

4. Madde'nin ilk bendi: Arapça ve Kürtçe Irak'ın resmî iki dilidir. Diğer Iraklıların (Türkmen, Süryani, Ermeni gibi) idari veya eğitim müesseselerinde, Eğitim Bakanlığının kurallarına uygun olarak, özel kurumlarda kendi ana dillerinde veya başka bir dilde eğitim yapılabilir.

4. Madde'nin 4. bendi: Türkmençe ve Süryanice iki ayrı resmî dil olup bu diller çoğunluğun oluşturduğu bölgelerdeki idari birimlerde kullanılacaktır.

121. Madde: Bu yasa; Türkmen, Asuri ve Keldani gibi etnik grupların siyasi, kültürel, eğitimsel ve devletteki yönetim haklarını garanti altına alır ve bunlar kanunla düzenlenir (Fathi, 2016: 13).

Irak Türkmen Ağızları

Azerbaycan Türkçesi ağızları içinde değerlendirebileceğimiz Irak Türkmen ağızları, yaklaşık 2,5 milyon kişi tarafından konuşulmaktadır. İran'ın Güney Azerbaycan, Tahran, Save bölgesi ağızları ve Türkiye'nin Urfa, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep ağızlarıyla büyük benzerlikler gösteren Irak Türkmen ağızları “ng” sesinin

“-v-”ye ve “-y-”ye dönüşmesi bakımından başlıca iki gruba ayrılmaktadır. Kerkük, Erbil, Dakuk, Mendeli, Hanekin, Kazaniye ağızı “-v-” grubunu (gēldūv < geldin, ēlūv < elin); Telafer, Altun Köprü, Tuzhurmatı, Tazehurmatı, Kifri, Beşir, Emirli ağızları ise “-y-” grubunu (eliy, geldi-y) oluşturmaktadır. v ağızları Tebriz’le, Afganistan Avşar ağızlarıyla; y ağızları Urfa’yla birlik gösterir. Anadolu doğu kümesi ağızlarının da Azerbaycan Türkçesinin batı ve güney ağız kümelerinin birer uzantısı oldukları görülebilir. Güneydoğu’da Urfa ağızı; Anadolu doğu kümesi ağız bölgesini Telafer, Altunköprü, Tazehurmatı, Tuzhurmatı, Kifri, Beşir, Emirli, Karatepe ile Kerkük, Erbil, Dakuk, Mendeli, Hanekin gibi dil adacıklarıyla yaşamakta olan Irak Türkmenleri ağızlarına bağlar (Gökdağ, 2019:103). Haşim Demircioğlu’nun Telafer Türkmen Türkçesinde yazdığı şiirler “-y-” grubunun özelliklerini yansıtmaktadır.

Irak'ta Türkçe Eğitimi

Irak'ta Türkmen Eğitim Bölümü’nde kullanılan dil Türkiye Türkçesidir. Ana dili Türkçe olan Türkmenler, bin yılı aşkın süredir yaşamaktadırlar. Yaklaşık 900 yıl boyunca Irak Türkmenleri yönetici konumunda olmuş, pek çok devlet ve beylik kurmuşlardır. Türkmenler yönetici konumlarını İngilizlerin Irak’ı işgal etmesi ile birlikte kaybetmişlerdir. 1931’den 1970 yılına kadar Irak Türkleri, eğitimlerini Arapça yapmak zorunda kalmışlardır. 1970’te Irak hükümeti bir yasayla Türkmenlerin kültürel haklarını elde etme hareketi çerçevesinde Türkmenlere ana dilleriyle eğitim yapma haklarını geri vermiştir. 1991 yılındaki 1. Körfez Savaşı’ndan sonra Kuzey Irak’ın Dohuk, Erbil, Süleymaniye ve Kifri şehirleri “güvenli bölge” olarak ilan edilmiştir. Bu bölgenin Erbil ve Kifri şehirlerinde de halkın isteği üzerine Türkçe eğitime geçilmiştir. Saddam Hüseyin’in kontrolü altında olan bölgelerde ise Türkçe eğitimin yapılması yasaktı ve Arapça eğitim yapılıyordu. Ancak 2003 işgalinden sonra Türkmeneli bölgesinde Türkçe eğitim yapan okullar açılmaya başlamıştır (Fathi, 2016: 14).

Irak'ta Türkçe Eğitim Yapan Okullar

Irak’ta okullar Esas okullar ve Şümülî okullar olmak üzere ikiye ayrılır. Bu okullarda Türkçe eğitimi şu şekilde verilmektedir:

1. Esas okullar (Türkçe): Esas okullarda okutulan derslerin dili Türkiye Türkçesidir. Gerekli öğretmen ve okul binası devlet tarafından sağlanmaktadır. Araç ve gereçler ise (kitap, yazı tahtası, panolar vb.) Irak Türkmen Eğitim Merkezi tarafından karşılanmaktadır. Esas okullarda uygulanan program içerisinde biri din diğeri de Arapça dil bilgisi olmak üzere iki tane Arapça dersi okutulmaktadır.
2. Şümulî okullar (Arapça): Şümulî okullarda alan dersleri dâhil olmak üzere tüm dersler Arapça olarak verilmektedir. Ana dili seçmeli olarak 2 ders saatidir.

Esas ve şümuli tüm okullarda müfredat Irak Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenmekte ve her yıl yenilenmektedir. Şümuli okullarda kitaplar Irak Eğitim Bakanlığı tarafından temin edilmektedir. Irak Eğitim Bakanlığı tarafından bütün okullara kırtasiye yardımı yapılmaktadır. Şümuli okullarda Arap alfabesi, Türkmen esas okullarda ise Latin harfleri ile eğitim yapılmaktadır. Şümuli okullarda da Türkçe dersi Latin alfabesi ile verilmektedir. Irak'ın genelinde Türkçe eğitim yapan okullarda görev yapan öğretmenlerin sayısı 1.500 civarındadır. Bunların bir kısmı sözleşmeli öğretmenler olup maaşları (Irak Türkmen Eğitim Merkezi) tarafından karşılanmaktadır (Anwar, 2012: 7).

Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'nde ise Türkmen ve Hristiyanların ana dilinde eğitim hakkı tanınmıştır. Bu okullarda kendi dillerinin yanı sıra (Türkmen okullarında Türkçe, Süryani okullarında Süryanice) Kürtçe, Arapça ve İngilizce dil dersleri okutulmaktadır. Ayrıca ilahiyat/din dersleri de bölgede bulunan Yezidiler, Hristiyanlar ve Müslümanlara göre düzenlenmiştir (Fathi, 2016: 19).

Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'nde (IKBY) eğitim müfredatı Irak Merkezi Hükümeti'nden farklıdır ve IKBY Eğitim Bakanlığı altında bulunan Müfredat Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmaktadır. Bazı ders kitaplarının yurt dışında eğitim için kullanılan kitaplardan aynen çevrildiği belirtilmektedir. Kitapların basımı ise IKBY Eğitim Bakanlığının anlaştığı bir basımevi tarafından yapılmaktadır ve ücretsiz bir şekilde öğrencilere dağıtılmaktadır. Kitapların yurtdışına çıkması ve yurtdışında basılması yasal değildir (Orsam, 2012:9).

Irak'ta Türkmen okulların dışında, Irak Türkmen Cephesi, Irak halkının ve özellikle ana dili Türkçe olan Türkmenlere, Türkiye Türkçesini öğrenmeleri amacıyla Türkmeneli Bölgesi'nde özel kurslar açmaktadır. Bu kurslar genellikle

yılda bir kez, yaz tatili boyunca devam etmektedir. Türkçenin öğretildiği kurumlar, üniversiteler, kolejler, kültür merkezleri şunlardır:

- Türkmen Eğitim Merkezi, Kerkük, Musul, Selahattin ve Erbil şubeleri.
- Bağdat Türk Kültür Merkezi.
- Bağdat Üniversitesi, Diller Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
- Musul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
- Kerkük Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
- Selahattin Üniversitesi, Diller Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
- Zaho Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
- Kufa Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Fathi, 2016: 20).

1400 yıldır Irak'ta yaşayan Türkmenler, üçüncü büyük etnik grubu oluştursa da dilleri resmî dil olarak kabul edilmemiş, bölgesel dil sayılmıştır. Osmanlı idaresinden çıktıktan sonra, Irak Türkmenlerine verilen haklar tatmin edici olmamıştır. 1930-1931 yıllarında, Irak Türkmenlerinin ana dilleriyle eğitim almaları Kerkük'te sınırlanmıştır. Diğer Türkmen ilçelerinde eğitim dili Arapça olarak kabul edilmiştir. 1937'deyse Türkçeyle eğitim tamamıyla rafa kaldırılmıştır. 1970'te tanınan kültür haklarıysa, üzerinden bir yıl bile geçmeden yozlaştırılmaya ve sembolik hâle getirilmeye başlanmıştır. Türkçe eğitim verecek okullara verilen Türkçe adların Arapça adıyla, eğitim dili Arapçaya değiştirilmiştir. Ancak 2004 sonrası Irak'ın yeni anayasasında, çoğunlukla Türkmenlerin yaşadıkları şehir ve ilçelerde Türkçe eğitim veren okulların açılmasına izin verilmiş ve Türkçe eğitim hakkı verilmiştir (Fathi, 2016: 21).

Irak Türkmen Edebiyatı Tarihi

Irak, 490.000 km karelik bir alana sahiptir. Irak Türkmenleri kuzeyden güneye doğru Musul, Erbil ve Kerkük illerinde yaşamaktadırlar. Irak Türkmenleri bin yıldan fazla zamandır bu topraklarda mevcudiyetlerini sürdürmektedirler. (Akar, vd., 1993: 189)

Irak'ta bulunan Türkmenler, Türkçe bakımından iki kaynaktan yararlanmaktadırlar. Birinci kaynak, itibar edilen konuşma dili yani Irak

Türkmenlerinin konuştıkları ağızdır. Bu bölgedeki Türkmen yerleşimlerinde konuşulan yöre ağızlarının genellikle Azerbaycan dil sahası içine dâhil edilmesi mümkündür. İkinci kaynak ise yazı dilidir. Irak'ta yalnızca konuşma dili olarak yaşayan Türk ağızları, yazı dilinde kullanılmamıştır. Irak Türkmenleri yazı dilinde Türkiye Türkçesini benimsemişlerdir.

16. yüzyıldaki edebî eserlerin Azerbaycan Türkçesiyle yazıldığı görülmüştür. 16. yüzyılın ikinci yarısından sonra Irak'ta yazılı edebiyat Batı Türkçesi olan Osmanlıcanın etkisine girmiştir. I. Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye'den ayrılan Irak Türkmenlerinin yazı dilinde yine Türkiye Türkçesinin etkisi devam etmişler. Türkmenler Türk dilinde olan sadeleşmeyi takip etmeye devam etmişler; fakat 1975'ten sonra Bağdat yönetimi tarafından kısıp alınarak Türkiye kökenli her türlü Türkçe basılı malzemelerden ve matbuattan bile mahrum kalmışlar ve sadece Türkiye radyolarının yayınlarından yararlanmak zorunda kalmışlardır (Abdulmaged, 2020: 4).

Irak Türkmen edebiyatı Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesinden ve 1918'den sonra bölgenin işgale uğraması üzerine sarsıntı geçirmiş ve yeni filizlenmeye başlayan edebî akımları engellenmiştir. Özellikle Türkiye'de Batı etkisinde gelişerek, yeni ekoller halinde ortaya çıkan, böylece eski şiir geleneğinden kopan modern edebiyat dönemi başlarken bu gelişmelerin dışında kalan Irak Türkmen edebiyatçıları, uzun bir süre eski şiir geleneğine bağlı kalmışlardır. Hatta Türkiye'den koparılmanın yarattığı üzüntü, özlem ve çaresizlik, Türkmen edebiyatçılarının eserlerinde en çok işledikleri tema hâline gelmiş, bu durum adeta bir hayat tarzı haline gelerek Türkmen edebiyatının bütün kollarını etkilemiştir (Almohammed, 2021: 24).

Halk Edebiyatı:

Türkmenlerin meydana getirdikleri halk edebiyatı örnekleri, günümüzde de canlılığını koruyan çok önemli ve zengin malzemeler sergiler. Türkmen Halk edebiyatı, manzum ve mensur eserler olmak üzere iki gruba ayrılır. Halk edebiyatının manzum eserleri arasında en çok ilgi çekenlerin başında yedi heceden oluşan maniler vardır. Bu tür dörtlükler Türkmen Halk edebiyatının alt yapısını

oluşturmaktadır. Bunlar atasözü, bilmece, ninni, ağıt hatta bazen de masalların manzum bölümlerinde dörtlük şeklinde ortaya çıkar (Dakuki, 1970:44).

Manzum örnekler, musiki ezgilerinde de kullanılır. Bu ezgiler uzun hava ve kırık hava diye ikiye ayrılır. Uzun hava, türüne göre halk edebiyatının belli metinlerinden seçilir. Bunlar tenzile havaları denilen dinî parçalar, makam, gazel, âşık ve kerem havaları adlarını alır. Kırık hava türküleri için Türkmenler beste deyimini kullanmaktadırlar. Bu türkülerde kullanılan en yaygın nazım biçimi yedi heceli manilerdir. Ancak bu maniler sekiz, on bir, on iki veya on dört heceli olabilir. Türkmen halk edebiyatının bir başka önemli örneklerinden Hoyrat adı verilen cinaslı veya kesik manilerdir. Türkiye'nin Elazığ, Şanlıurfa, Diyarbakır gibi yörelerde rastlanan Hoyrat dörtlüklerine Azerbaycan kültüründe Bayatı adı verilmektedir. Uzun hava olarak halk makamı ile okunan Hoyratlar edebî metin ve ezgi ile bir bütün olarak icra edilen halk müziği ürünüdür (Saatçi, 1997: 157).

Irak Türkmenlerinin bir simgesi hâline gele hoyrat istisnasız Irak'ta bulunan tüm Türkmenlerin bilinen ve sevilen günümüzde de bütün canlılığıyla yaşayan bir nazım türüdür. Edebî açıdan küçük şiir olan Hoyratlarda, Türkmenlerin bütün görüşlerini, yaşama biçimini, hayat sevinçlerini ve üzüntülerini bulabilmek mümkündür. İlk mısraı üç, dört veya beş heceli cinaslı sözlerden, ikinci, üçüncü ve dördüncü mısraları yedişer heceden oluşan Hoyratlar, çarpıcı ve sürprizli anlamları ile bir çarpıda insanları düşündüren ve kavrayan dörtlüklerdir.

Hoyrat örnekleri:

Yaz bele (böyle)

Bahar bele yaz bele

Kâtibin ne suçı var

Xudam demiş yaz bele (Belâ)

Oyan yeri (uyan yürü)

Seherden oyan yeri

Yüz il (yıl) sel gelse oymaz

Birgün gam oyan yeri

O yar gözün

Kim görmüş o yar gözün

Aslan gücünden düşse

Qarınca oyar gözün (Saatçi, 1997:158).

Yazılı Edebiyat

Irak Türklerinin meydana getirdikleri yazılı edebiyat, tarih boyunca gelişmiş ve zengin bir miras olarak günümüze kadar ulaşmıştır. Irak Türkmen edebiyatı 1918 yılına kadar Türk Dünyası ile ortak devir yaşamış. Bu tarihten sonra Türk dünyasından koparılan Irak Türkmenleri, Irak devletini adı altında kurulan devletin vatandaşı olarak yaşamaya başlamıştır. Bu siyasi değişim Türkmenlerin edebiyat mahsullerini de etkilemiştir. Bu önemli değişimin sonucunda Irak Türkmen Edebiyatı: Ortak Devir Edebiyatı (Başlangıçtan 1918'e kadar) ve Çağdaş Edebiyat (1918- ...) olarak ikiye ayrılmıştır (Saatçi, 1997: 159).

1918'den Önceki Türkmen Edebiyatı (Ortak Devir)

Bu dönem, başlangıçtan 20. yüzyılın ilk çeyreğine kadar süren bir dönemi kapsar. Ortak Türk edebiyatının bir parçası sayılan ve 14-16. yüzyıllar arasında gelişen Irak Türk edebiyatının, Azerbaycan Türkçesine (veya eski Anadolu Türkçesine) ait olduğu kabul edilmektedir. (Saatçi, 1997: 159)

Bu dönemde yaşayan ve Irak Türkmen edebiyatının ilk örneklerini veren birçok usta şair yetişmiştir. Nesimi, bu dönemin ilk eser veren şairlerinden biridir. 16. yüzyılda yetişen Fuzuli, Irak Türkmen edebiyatının en güçlü temsilcisi olması dışında Türk edebiyatını taçlandıran sanatçılardan biri olmuştur. 16. yüzyılda yetişen ve tezkiresi ile ünlü olan Ahdi, Bağdatlı Ruhi, Nevres-i Kadim, Nevrûzi ve Bedri gibi birçok edebiyatçı bu yüzyılda nadir bulunan zengin eserler bırakmışlardır. Bu dönem Türkmen halk şairleri olarak Haydaroğlu, Şeyhoğlu ve Salah Nevres Irak Türkmen edebiyatının tanınmış temsilcilerinden olmuşlardır. 19. yüzyılda ise daha güçlü ve ün kazanmış edebiyatçılar ortaya çıkmıştır. Bunlardan; nesir alanında Sâfî, hiciv alanında Şeyh Rıza, Urfî, divan edebiyatın klasik mahsullerine yaklaşan başarılı şair Faiz, aynı zamanda bu dönemlerde isimleri dikkat çekenler arasında Kabil ve Tabiboğlu'da vardır. (Saatçi, 1997: 159)

1918'den Sonraki Türkmen Edebiyatı (Çağdaş Dönem)

Türkmen edebiyatının Anadolu'daki Türk edebiyatından ayrıldığı dönem ola kabul edilir. Bu dönemde rejimin uyguladığı yasaklardan dolayı, sanatçılar Türkiye'de çıkan yeni eserleri, dergileri, gazeteleri ve yazıları takip edememenin üzüntüsünü yaşamışlardır. Türkmen sanatçılar bu üzüntü ve acılara rağmen kendi değerlerine ve edebiyatlarına sıkı sıkıya bağlı kalmışlardır. Özellikle eski şiir geleneğinin devamı niteliğinde yeni eserler vermişlerdir. Türkiye'de yaşanan eski yeni tartışması Türkmen edebiyatına yansımıştır. Irak Türkmen edebiyatçıları bir taraftan eski geleneğe bağlı eserler vermeye devam ederlerken diğer taraftan da Anadolu'daki yeni edebi cereyanları zor da olsa takip etmeyi ihmal etmemişlerdir. Bu durum, edebiyatçıları iki gruba ayırmıştır. Bazıları, yeni edebi cereyanlarla verilen mahsulleri “öze dönüş” olarak değerlendirirken, bazıları da “özden kopma” hareketi olarak telakki etmişlerdir. (Akar, vd. 1993: 190)

İki ayrı gruba ayrılan edebiyatçılar, kendi aralarında büyük tartışmalar yaşamışlardır. Eski edebiyatı savunan ve eski tarzda şiir yazan şairler dışında; yeni edebiyatı savunan ve yeni tarzda şiirler kaleme alan şairler bu dönemde ortaya çıkmışlardır. Özellikle Beşir gazetesinin yayına başladığı bu dönemlerde yeni şiir dili Türkmen edebiyatçıları arasında yaygınlaşmaya başlamıştır. Yeni şiire en fazla tepki gösterenlerin başında, eski geleneği savunanlar arasında yer alan Mehmet Sadık ve Ata Terzibaşı gelir. Yeni şiir taraftarı Salah Nevres ile eski şiir taraftarı Ata Terzibaşı arasındaki tartışmalar dönemin tek edebi yayın organı olan Kardeşlik dergisinde genişçe yer bulmuştur.” (Akar, vd. 1993: 190)

Eski yeni tartışmasına kendini çok kaptıran usta Türkmen edebiyatçı Ata Terzibaşı yeni edebiyat tarzını ağır bir şekilde eleştiri yağmuruna tutmuştur. “Terzibaşı (Saçma Şiir) başlığı altındaki yazısında serbest şiiri, ilkel şiirin bir tekrarı olarak kabul ederek acımasız bir şekilde eleştirmekte, onu Turfan kazılarında bulunan (Tang Tengri) şiiri ve Dede Korkut hikâyelerindeki şiirlere benzetmektedir. Terizbaşı daha sonra gerçek şiir yazmanın fitri kabiliyet ve melekeler isteyen zor bir iş olduğunu iddia etmekte, buna karşılık serbest şiirin, her aydın tarafından yazılması mümkün, önemsiz bir iş olduğunu zikretmektedir. (Akkoyunlu, 1992: 590)

Eleştirilerine serbest şiir üzerinden devam eden Terzibaşı büyük bir üzüntü içinde bu sözleri sarf etmiştir; “Zavalı Bakiler, Şeyh Galipler, Nedimler, Fuzuliler ve miskin halk edebiyatı hece şairleri, bugünü görselerdi belki de şiir yazmaya tövbe ederlerdi. (Akkoyunlu, 1992: 591)

Ata Terzibaşı’nın eskiyi savunmasına karşı, yeniliği savunan Salah Nevres, Terzibaşı’nın yazılarına bir cevap olarak yeni şiiri ve tarzını savunan bir yazı kaleme almıştır. Karşılıklı bu atışma ve tartışma tıpkı Türkiye’deki sanatçılarda olduğu gibi büyük çapta polemiklere yol açmıştır. Salah Nevres, “Eski ve Yeni Şiir” adlı yazısında yeniliği şöyle savunmuştur; “Zaman geçtikçe her şeyin ilerleyeceğini aksi taktirde bu asırda yaşamanın manasız olduğunu, eski bir millet olarak zengin ve temiz bir dile sahip olduğumuzun gerçeği ortadadır. Kendi dilimiz dururken yabancı dillerin dilencisi olmak, ünümüze yakışır mı acaba?” (Akkoyunlu, 1992: 591) Nevres, eski edebiyatı savunan ve o dönem yaşayan edebiyatçılar için de sözüne şöyle devam etmiştir; “... Onlar ayrı bir devirde ve ayrı tesirler altında yaşadılar bizim devrimiz başka ve yaşadığımız zaman bambaşkadır. Böylece eskilerin kullandıkları ve bizim olmayan kalıplardan yalnız yeni şiir akımıyla kurtarabiliriz.” (Akkoyunlu, 1992: 591)

Yaşanan bu tartışmalara rağmen Irak’taki Türkmen edebiyatçılar hem eski hem yeni tarzda şiirler yazmaya devam etmişlerdir. Eski edebiyat yani Divan tarzı şiir ürünleri veren şairler dışında yeniliğe ayak uydurmaya çalışan veya doğrudan serbest tarzda şiir kaleme alan şairler bu dönemden sonra ortaya çıkmışlardır. Erbil’de yaşayan Türkmen edipleri arasında öncülerden sayılan Nesrin Erbil, serbest şiir akımına uyan ilk kadın sanatçıdır. Bunun yanı sıra 1918’den sonra yeni akıma uyan sanatçılar arasında Nihat Akkoyunlu, Ata Bezirgân, Erşet Hürmüzlü ve Muzaffer Aslan gibi usta edebiyatçılar da vardır.

Haşim Demircioğlu¹

Haşim Demircioğlu ile yaptığımız görüşmede kendi hayatı hakkında şu bilgileri vermiştir: Şair Demirci, 1964 yılında Irak’ın kuzeybatısında düşen Musul

¹ Şairin soyadı, Demirci, Demirçi, Demircioğlu, Demirçioğlu biçimlerinde kullanılmaktadır. Bu çalışmada Demircioğlu soyadı kullanılmıştır.

iline bağı Türkmen şehri Telafer'in Niza semtinde dünyaya gelmiştir. Babası Sait Bektaş Bey'dir. Şair, isminden de belli olduğu gibi Demirci aşiretine mensuptur. İlk, ortaokul ve liseyi Telafer'de bitirdikten sonra 1983 yılında Bağdat Üniversitesinde Hukuk ve Siyaset Fakültesini kazanmıştır. Ancak seksenli yıllarda Irak'ın durumu pek iyi olmayınca bölüm değiştirmek zorunda kalmış, aynı yıl Musul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih bölümüne girmiş ve 1988 yılında bu bölümden mezun olmuştur. Mezuniyetinden uzun bir zaman geçtikten sonra 1998 yılında Sincar'da Elvelid lisesine öğretmen olarak atanmıştır. Atandığı yıldan bugüne dek Telafer ve etrafında birçok okulda emek veren şair, hâlen kendi memleketi Telafer'de Elsadık Elemin Lisesinde görevine devam etmektedir. Şair Demirci evlidir, Yaşar ve Atatürk adında iki çocuk sahibidir. Hâlen ailesi ile Telafer'de yaşamını sürdürmektedir.

Edebi Hayatı

Şair Demircinin edebi hayatı küçük yaşlarındayken Telafer'in önde gelen şairi Felekoğlu'ndan etkilenererek başlamıştır. İlk şiir ve hoyratlarını yazmaya başlaması 1978 yılında başlamıştır. 1983 yılında Türkmenlerin başta gelen dergisi Kardeşlik Ocağı tarafından Bağdat'ta yayımlanan Kardeşlik dergisinde "Kerkük'üm" başlıklı ilk şiirini yayımlamıştır. Daha sonra yine Telaferli büyük şairlerden biri olan Rıza Çolakoğlu ile tanışmış ve Çolakoğlu'ndan edebiyatla ilgili birçok şey öğrenmiştir. Kardeşlik Dergisinden sonra 1984 yılında Yurt gazetesinde şiir yazmaya başlayan Demirci, Iraklı büyük Türkmen şairlerinden Abdullatif Benderoğlu, Mehmet Tevfik ve Kasım Sarı Kahya ile tanışmıştır. Demirci Telafer, Musul, Kerkük ve Bağdat'ta düzenlenen birçok festival ve şiir şölenine katılmıştır. Şair Demircinin dört eseri vardır. Bunlar: *Gerçekçilikle Bir Duruş*, *Felekoğlu Hakkında*, *Elyakin Bikaramat El Hüseyin* ve *Telafer'in İşgale Uğrama Sebepleri*'dir. Şair Demirci sekiz yıl boyunca Türkmen Kardeşlik Ocağı'nın Musul temsilciliğinde görev yapmıştır. Şair Demirci son zamanlarda Türkmen şairler ile röportaj yaparak sosyal medyada paylaşmaktadır. Ayrıca şair, birçok kitaba veya şairin eserine eleştiriler de yazmıştır.

2. İNCELEME

Bu bölümde Telaferli Türkmen şair Haşim Demircioğlu'nun şiirleri vasıtasıyla Telafer Türkmen Türkçesinin ses ve şekil bilgisi incelenecektir.

2.1. Ses Bilgisi

Telaferli Türkmen şair Haşim Demircioğlu'nun şiirlerinde tespit edilen Telafer Türkmen Türkçesine ait başlıca ses özellikleri şunlardır:

2.1.1. Ünlüler

Telafer Türkmen Türkçesinde Türkiye Türkçesi yazı dilindeki sekiz ünlünün (a, e, ı, i, o, ö, u, ü) yanında dört uzun ünlü (ā, ī, ī, ū) de kullanılmaktadır. Uzun ünlüler sadece alıntı kelimelerde bulunmaktadır.

Uzun ünlülere örnek

nāz 3.4

sevdā 3.7

tīz 3.5

dīvāne 6.4

rūḥ 6.4

şād 6.9

fānī 11.5

pīlavandan 22.12

2.1.1.1. Ünlü değişimleri

2.1.1.1.1. i/e meselesi

Eski Türkçede kök hecesinde bulunan /i/ ünlüsü Telafer Türkmen Türkçesinde genellikle korunmaktadır.

di- 8.11 (ET ti-)

vir- 14.9 (ET vir-)

id- 12.3 (ET it-)

bil 32.15 (ET bil)

biş 100.3 (ET biş)”

e > i Değişmesi

/e/ geniş ünlüsüyle biten bir kelimeden sonra /y/ ile başlayan bir ek geldiğinde /e/ ünlüsü daralarak /i/’ye dönüşür. Telafer Türkmen Türkçesinde eş zamanlı görülen bu değişimde en büyük rolü daraltıcı etkiye sahip /y/ ünsüzü oynamaktadır. Orta hecenin vurgusuz olması da bu daralmanın sebeplerinden biri sayılabilir.

istiyen 14.9 “isteyen”

yimiyen 15.7 “yemeyen”

bilmiyen 32.14 “bilmeyen”

sevmiyen 43.5 “sevmeyen”

gimiyen 15.8 “geymeyen”

Bu daralma olayı teklik 1. ve 2. şahıs zamirinin yönelme hâli çekiminde de görülür:

miye 123.1 (beñ+ge>beñe>meñe>meye>miye)

siye 18.9 (señ+ge>señe>seye>siye)

Bazen gerileyici benzeşme sebebiyle de e > i değişmesi görülebilir:

nidim 44 (< ni+idem < ne+ideyim)

yimin 39.16 “yemin” (< Ar. yemi:n)

ö, ü, u>i

yiri- 59.13 (< ET yöri- < yorı-)

givil 3.2 (< ET gevil < gönül < köñül)

ölim 37.6 (< ET ölüm)

oyun 41.2 (< ET oyun)

2.1.1.1.2. Diğer ünlü değişimleri

ö>ü

hürk- 49.10 (< ET örk-) “ürkmek”

a> ı

/a/ geniş ünlüsü ile biten bir kelimeden sonra /y/ ile başlayan bir ek geldiğinde /a/ ünlüsü daralarak /ı/’ya dönüşür.

şahlıyan 127.6 (< saklayan)

koğlıyım 21.5 (< koklayan)

kırılmıyan 128.04 (< kırılmayan)

ı> i

Zayıf olan /ı/ ünlüsü bazen kelime başında veya kelime içinde /y/ ünsüzünün inceltici etkisiyle /i/’ye dönüşür.

ılan 102.1 (< ET. ılan)

yil 42.4 (< ET yıl) "yıl"

o > i:

yiri 71.5 (< ET. yorı)

degil 74.1 (< ET. tağ ol)

o > a:

dahtor 130.5 “doktor”

e > a:

Demircioğlu'nun şiirlerinde bu değişme daha çok benzeşme sebebiyle görülür.

ataş 10.4 (<Far. ateş)

çara 43.7 (< Far çāre)

a > e:

degil 74.1 (<ET. tağ ol)

e > ü:

büyük 19.7 (< ET bedük)

u > i:

bilbil 5.6 “bülbul” (< Far. bulbul)

görriller 36.2 (< görürler)

2.1.1.2. Ünlü uyumu

Bir sözcükte olan ünlülerin kalınlık–incelik ve düzlük- yuvarlaklık bakımından birbirine benzemesine "ünlü uyumu" denir. Ünlü uyumu kendi içinde kalınlık- incelik ve düzlük- yuvarlaklık olmak üzere ikiye ayrılır (Bayatlı, 1996: 346)

2.1.1.2.1. Kalınlık - incelik uyumu

Telafer Türkmen Türkçesinde kalınlık – incelik uyumu tamdır.

alma 79.1 “elma”

kardeş 51.13 “kardeş”

keder+e 37.9 “kader+e”

Telafer Türkmen Türkçesine ile edatı ile imek (i-) fiili de ekleşme sırasında kalınlık-incelik bakımından kök ünlüsüne uyarlar:

uzağla 53.7 “uzak ile”

ħarāmla 72.3 “haram ile”

mazlūmla 27.10 “mazlum ile”

böyledi 10.5 “böyle idi”

ağırdı 14.13 “ağır idi”

uşıadı 16.9 “usta idi”

2.1.1.2.2. Düzlük –yuvarlaklık uyumu

Küçük ünlü uyumu, Eski Türkçeden beri düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırı olan bazı kelimelerin korunması ve daima yuvarlak ünlülü ekler sebebiyle Telafer Türkmen Türkçesinde de tam değildir. (Haydar, 1979: 172).

altun 23.10 “altın” (< ET. altun)

yalguz 53.14 “yalnız” (< ET yalangus, yalanguz, yalguz, yalangguz, yalnguz)

yaħun 81.3 “yakın” (< ET yakın)

açuğ 21.17 “açık” (< ET açuk)

2.1.1.3. Ünlü düşmesi

Demircioğlu’nun şiirlerinde hem yabancı hem Türkçe kelimelerde ünlü düşmesi çokça görülmektedir.

Kelime başında:

Art zamanlı bu düşmenin örneği çok azdır.

yuħu 87.8 (< ET uyuku)

Kelime içinde:

Bazı alıntı kelimelerde orta hecede bulunan dar ünlüler düşer:

hükmet 24.10 (< Ar. hükümet)

dağka 42.4 (< Ar. dağ:ka)

İkinci hecesinde dar ünlü bulunan bazı kelimelerden sonra ünlüyle başlayan bir ek geldiğinde ikinci hecedeki dar ünlüler genellikle düşer:

ağzında 11.16 (< ağızında)

alnı 15.7 (< alını)

boynına 43.8 (< boyunına)

oyun 8.1 (< oyunun)

oynar 4.14 (< oynar)

“bir” kelimesiyle kurulmuş “birbirin” ikilemesinde ve ek yığılması görülen “birisi” kelimesinde orta hecede bulunan /i/ ünlüsü vurgusuzluk sebebiyle düşer:

birbirin 36.1 “biribirin”

birsi 145.3 “birisi”

Nadiren orta hecede bulunan geniş ünlü de düşebilir:

burdan 17.1 (< buradan)

2.1.1.4. Hece düşmesi

Art Zamanlı Hece Düşmesi

Eski Türkçedeki bazı çok heceli kelimelerde hece düşmesi görülebilir:

el 51.9 (< ET elig)

kardeş 51.13 (< ET karındaş)

Eş Zamanlı Hece Düşmesi

Demircioğlu’nun şiirlerinde genellikle geniş zaman teklik 1. şahıs çekiminde eş zamanlı hece düşmesi görülür:

verem 37.3 (< veririm)

söndürem 50.6 (< söndürürem)

çağıram 10.2 (< çağırırım)

2.1.1.5. Ünlü türemesi

Telafer Türkmen Türkçesinde ünlü türemesi sadece iki sözcükte görülür. Başta i sesi türemesi "ki" edatında görülmektedir. Telafer Türkmen Türkçesinde "ki" 11.3 edatı, "iki" olarak söylenmektedir. Bundan başka başta u türemesi, yalnız ussu 27.13 "su" sözcüğünde görülür.

2.1.1.6. Ünlü birleşmesi

Ünlü birleşmesi Irak Türkmen Türkçesi içerisinde en fazla Telafer Türkmen Türkçesinde görülmektedir.

nolur 17.1 (< ne +olur)

nidim .44 (< ne + ideyim)

böyle 47.4 (< bu öyle)

2.1.2. Ünsüzler

Telafer Türkmen Türkçesinde, Türkiye Türkçesinde kullanılan b, c, ç, d, f, g, ğ, h, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z ünsüzlerinin yanı sıra şu ünsüzler vardır: ğ, ' , h, ħ, k, ş, s, t, z, z. Bu ünsüzlerin çoğu alıntı kelimelerde bulunmaktadır.

2.1.2.1. Ünsüz değişimleri

2.1.2.1.1. Tonlulaşma

Bir kelimedeki tonsuz ünsüzün çeşitli nedenlerle tonlu ünsüzlere dönüşmesine tonlulaşma denir. Bu olay iç seste gerçekleştiğinde iç seste tonlulaşma adı almaktadır.

t- > d- Değişmesi

Eski Türkçedeki kelime başı /t/ ünsüzü Telafer Türkmen Türkçesinde genellikle tonlulaşarak /d/'ye dönüşmüştür:

damağ 19.6 (< ET tamak)
duman 20.11(< ET tuman)
dur- 23.5 (< ET tur-)
duy 26.1 (< ET tuy-)
duz 112.2 (< ET tuz)
dad 120.3(< ET tat)
daş 55.4 (< ET taş)
dolı 56.12 (< ET tolu)

-t> -d Değişmesi

Tonlulaşma olayı bazen kelime sonunda da görülebilir. Eski Türkçede son sesinde /t/ bulunan bazı kelimelerdeki /t/ ünsüzü /d/'ye dönüşür. Bu değişmeye bazı kelimelerin kök hecesindeki asli uzun ünlü sebep olmaktadır.

süd 52.7 (< ET sü:t)
ad 121.6 (< ET ât)
ard 132.1 (< ET art)

-p- > -b Değişmesi

İki ünlü arasında bulunan /p/ ünsüzü bazı kelimelerde tonlulaşmıştır.

gibi 8.4 (< ET. kipi)

Haşim Demirci'nin şiirlerinde bazı Türkçe ve alıntı kelimelerde asli biçim korumuştur:

barmağ 1.11 (ET barmağ)
baha 74.3 (Far. bahā)

k- > g- Değişmesi

Eski Türkçedeki kelime başı /k/ ünsüzü Telafer Türkmen Türkçesinde genellikle tonlulaşarak /g/'ye dönüşmüştür:

geç- 130.4 (< ET kiç-)

gel- 51.9 (< ET kel-)

gerek 59.6 (< ET kergek)

gez 9.3 (< ET kez)

gibi 8.4 (< ET kipi)

git- 18.9 (< ET kit-)

gün 48.3 (< ET kün)

gör- 8.1 (< ET kör-)

Telafer Türkmen Türkçesinde “gibi” edatı bazen “kimi” şeklinde görülür:

şaç çüregi kimidir 65.4 “şaç çüregi gibidir”

özü kimi olluğ sözünü deysek 26.5 “özü gibi olluğ sözünü deysek”

ķabil kimi yerde fitne kuruysan 27.12 “ķabil gibi yerde fitne kuruysan”

-k- > -g- / -ķ- > -ğ- Değişmesi

Sonu /k/ / /ķ/ sesleri ile biten bir kelimedenden sonra ünlü ile başlayan bir ek geldiğinde iki ünlü arasında kalan /k/ / /ķ/ sesleri tonlulaşarak /g/ / /ğ/’ya dönüşür.

-k- > -g- Örnekleri

dilegim 6.8 (< dilek+im)

gerçeg+i 7.5 (< gerçek+i)

ekmeg+e 7.6 (< ekmek+e)

büyüg+ü 11.5 (< büyük+ü)

küçüg+ü 11.5 (< küçük+ü)

-k- > -ğ- Örnekleri

uzağa 81.2 (< uzak+a)

tuzğa 24.5 (< tuzak+a)

olduğum 1.19 (< olduk+um)

dostlığa 46.4 (< dostlık+a)

-k > -ğ Değişmesi

Eski Türkçede kelime sonunda bulunan /k/ ünsüzü Telafer Türkmen Türkçesinde tonlularak /ğ/ olmuştur.

damağ 50.4 (< ET tamgak)

pıçağ 64.14 (< ET bıçak)

ocağ 44.2 (< ET ocak)

ayağ 46.8 (< ET ayak)

2.1.2.1.2. Tonsuzlaşma

Tonlu ünsüzlerin çeşitli sebeplerle tonsuz ünsüzlere dönüşmesine tonsuzlaşma denir. Metnimizde tonsuzlaşma örnekleri son sesinde tonlu ünsüz bulunan alıntı kelimelerde görülür ve çok azdır.

-b > -p

harap 56.13 (< Ar. harāb)

-d > -t

dert 72.5 (< Ar. derd)

2.1.2.1.3. Sızıcılaşma

Telafer Türkmen Türkçesinde tek heceli söcüklerin sonunda ve birden fazla heceli bazı kelimelerin iç sesinde /k/ sesi /h/ olur:

ķ- > ħ-

ħātun 13.4 “hatun” (< ET ķatun)

-ķ- > -ħ-

yuħu 87.8 “uyku” (< ET uyķu)

oħı- 53.9 “okumak” (< ET. oķı-)

-ķ > -ħ

ķaħ- 26.8 “kalk-” (< ET ķalk-)

baħ- 42.9 “bak” (< ET. bak-)

aħ- 51.16 “ak-” (< ET aķ-)

yoħ 18.12 “yok” (< ET yok)

ķorħ- 48.3 “kork” (< ET ķorķ-)

2.1.2.1.4. Akıcılaşma

Süreksiz ünsüzlerin çeşitli sebeplerle akıcı (l, m, n, r, y) ünsüzlere dönüşmesine akıcılaşma denir. Metnimizde yalnızca b > m değişmesi örnekleri vardır.

b- > m-

mınlar 28.1 “bunlar”

miye 123.1 (beṇ+ge>beṇe>meṇe>meye>miye)

miner 68.1 “biner”

Sürekli ünsüzler arasındaki değişmeler

h- > ħ-

ħasta “hasta” (< Far. haste)

-r- > -l-

melħem 130.5 (< Ar. merhem)

Diğer ünsüz değişmeleri

η > v Değişmesi

givil 3.2 “gönül” (< ET köñül)

η > y

yaylış 18.1 “yanlış” (< ET yañılış)

η > g

ögce 39.11 “önce” (< ET öñce)

g>v değişmeleri

dög- 49.12 “döv-” (< ET tög-)

c > ç değişmesi

bilençi 7.8

avçılar 1.15

s>ş değişmesi

herkeş 59.15 (< Far. her+kes)

2.1.2.2. Ünsüz türemesi

Kelimenin asli biçiminde olmayan bir ünsüzün sonradan ortaya çıkmasına ünsüz türemesi denir. Ünsüz türemesi kelime başında, içinde ve sonunda görülebilir.

Kelime başında:

Kelime başında yalnızca /h/ ünsüzü türer

hay 30.10 “ey” (< ET ey / ay)

hürk- 49.10 “ürk-” (< ET örk-)

his 12.5 “is” (ET iş)

Kelime içinde:

tüfenk 150.6 “tüfek” (< ET tüvek)

Kelime sonunda:

yayan 15.12 “yaya” (< ET yadağ)

2.1.2.3. Ünsüz düşmesi

y- > ø

Kelime başındaki /y/ ünsüzü genellikle düşer:

imşag 51.11 “yumuşak”

ilan 102.1 “yılan”

ürek 16.12 “yürek” (< ET.yüreg)

üz 47.1 “yüz, çehre”

üskek 40.4 “yüksek”

Telafer Türkmen Türkçesinde geniş zaman 1. teklik şahıs çekiminde /r/ ünsüzü düşer.

verem 37.3 “veririm”

söndürem 50.6 “söndürürüm”

çağıram 10.2 “çağırırım”

2.1.2.4. Ünsüz ikizleşmesi

-l- > -ll-

delli 1.16 “deli”

-k- > -kk-

lekke 11.13 “leke”

ikki 46.10 “iki”

-s- > -ss-

pissik “kedi” (< pisik)

2.1.2.5. Ünsüz benzeşmeleri

2.1.2.5.1. Gerileyici ünsüz benzeşmesi

Gerileyici ünsüz benzeşmesi Irak Türkmen ve özellikle de Telafer TürkmenTürkçelerinde en çok şu ünsüzlerin arasında görülmektedir.

-rl- > -ll-

şorıllar 36.1

ķurullar 36.1

diyeller 16.9

seveller 16.10

göriiler 36.2

vırıllar 36.3

aldadıllar 36.6

olıllar 36.7

kalıllar 36.7

-zs- > -ss-:

olmassın 27.10 (< olmazsın)

2.1.2.5.2. İlerleyici ünsüz benzeşmesi

Bir sözcükte önce gelen sesin sonraki sesi kendisine bensemesine ilerleyici ünsüz benzeşmesi denir. Metnimizde ilerleyici benzeşme örnekleri çokça görülür.

-nd- > -nn-

onnan 28.6 (<ondan)

yalannan25.3 (<yalandan)

olannan 25.4 (< olandan)

durannan 65.4 (<durandan)

gözünnen 82.4 (<gözünden)

gücünnen 42.3 (<gücünden)

-nl- > -nn-:

günneri 10.5 (< günleri)

bunnarın 36.12 (< bunların)

anna- 37.12 (< anla-)

Türkmennere 37.18 (< Türkmenlere)

-md- > -mn-

adamnan 8.2 (< admdan)

yolumnan 10.3 (< yolumdan)

elimnen 37.4 (< elimden)

ölimnen 37.6 (< ölümden)

2.1.2.5.3. Yer değiştirme

-ks- > -sk-:

eskük 46.15 (< eksik)

üskek 40.4 (< yüksek)

2.2. Şekil Bilgisi

2.2.1. Yapım Ekleri

2.2.1.1. İsimden isim yapım ekleri

+ağ, +eg, +ek

ķulağ 64.13, köyneg 144.1, ipege 11.13, kırağ 52.5, miçek 64.12

+ca, +ce

ķabanca 61.3, arķaca 143.5, ögce 1.4 “önce”

+cağ, +çek

şıcğ 45.7 (< ET ısı+cak), sercek “masal” 11.2

+cı, +cu, +çı, çi

yabancı 18.6, avcı 30.12, yolcu 4.5

Telafer Türkmen Türkçesinde bazen tonsuz ünsüzlü biçimini koruyan +çi eki, tonlu ünsüzlerden sonra ünsüz uyumun bozulmasına yol açar.

yalançı 7.7, oyunçı 41.4, bilençi 7.8 “iyi bilen kimse”

+ç

anaç 46.1

+daş

vatandaş 2.6, kardeş 33.7, yoldaş 51.15

+dız, düz

yıldız 23.8, gündüz 49.2

+el

güzel 3.4

+ıl

yaşıl 52.16

+kek

erkek 119.3

+kı, ki

yanagdaki 58.5, içimdeki 6.1, sendeki 9.8

+lı, +li, +lu, +lü

‘âkıllı 2.2, boylu 6.1, hakkılı 31.5, vefâlı 40.18, suçlu 11.11, güçlü 15.10, cehennemli 15.6, rehmetli 16, geryetli 18.4, borçlu 11.11

Telfer Türkmen Türkçesinde isimden isim yapan +lü eki yerine bazen +çi eki kullanılır.

kültürçi 23.11 “kültürlü”

+lıg, +luğ, +lik, +nuh, +lıh, +lık

dostluğum 43.1, uzaklığı 6.2, ayrılığ 6.2, duşmānlig 15.11, darlıg 18.3, gerçeklik 43.14, benlik 40.7, mertlik 117.5, karanuh 36.2, karanlık 59.1, kardeşlik 2.10, insānligtan 87.5, güzelliikte 29.5

Bu ek bazen yuvarlak ünlülü tabanlara yalnızca -lıg biçiminde eklenir. Bu durumda ünlü uyumları bozulur.

dostlıg 4.9, göçmenlig 34.6, iyilic 25.6

+man, +men

türkmen 14.2, kocaman 14.11

+sız, +süz, +suz, +süz

haksız 2.7, arhasız 25.14, 'akılsız 26.3, şüphesiz 67.7, çaresiz 130.6, üzsüz 13.8, suçsuz 55.7

+sul

yohsul 51.12

2.2.1.2. İsimden fiil yapım ekleri

+a

yaşa- 83.3

+al

boşal- 46.15, azal- 2.10

+ar

sarar- 29.11

+l

ayrıl- 34.14

+la, +le

çağla- 139.6, bağla- 6.6, parçala- 51.2, dağla- 92.2, işle- 24.1, yolla- 24.12

+laş, +leş

ağırlaş- 37.15, birleş- 51.9

2.2.1.3. Fiilden isim yapım ekleri

-a, -e

yara 33.15, göre 38.3, yağa 17.7, yana 40.13

-ağ

uyağ 70.5, pıçağ 76.3, konağ 21.7

-c

kazancı 123.5

-ce

eglence 65.3

-ğ

boyağ 91.2

-ğı, -ğu, -gi, -hu, -ku

sevgi 63.7, yuğu 87.8 “uyku”, saygılar 16.8, bilgi 2.1, duygu 4.7

-ğun

yorğun 7.2

-ı, -u, -ü

ölü 145.2, yazısın 16.5, dolu 56.12, koğu 99.2, kapı 1.16

-ıcı,

yaratıcı 41.7

-(X)k / -(X)ğ

dayağ 52.2, büyük 22.9, çürük 63.1, şavığ 42.6 “soğuk”, açuğ 59.6, ırağ 27.9

-ım, -im, -um, -üm

yarım 7.4, toplum 14.4, giyim 46.11, ölüm 30.1

-ış, -iş, -uş

yağış 45.7, bağış 9.1, yaylış 18.1, kurtuluş 59.9

-in, -ın, -un

ekin 72.3, burun 8.9

-kün, -gün, -gın

düşkün 67.5, düzgün 67.6, vırgın 8.3

-mağ, -meğ

çalmağ 61.6, şaymağı 67.6, yemeğ 8.8

-man, -men

göçmen 34.11, duman 20.11

-mur

yağmur 23.9

-ut

umut 58.12

2.2.1.4. Fiilden fiil yapım ekleri

-der, -tar

dönder- 53.1, ahtar- 15

-dır, -dür

kaldır- 7.3, söndür- 50.6, öldür- 15.6, güldür- 50.8

-ıl, -il, -ul

kırıl- 36.3, tapıl- 4.9, kesil- 37.8, tutul- 56.6, unutul- 45.8

-ır, -ir

bitir- 149.3, artır- 143.12, şişir- 40.8

-ş

yakış- 59.7, çalış- 64.3, konuş- 2.1

-t

uzat- 35.6

-(X)n

ögün- 8.9

2.2.2. İsim Çekimi

2.2.2.1. Çokluk eki

-lar/-ler

adamları 1.11, atalar 14.1, boğalar 1.12, ‘âkıllar 2.1, oyunçılar 8, oyunların 8.1, geceler 58.1, gönüller 59.3, geryesizler 59.10,

“n” ünsüzüyle biten isimlerden sonra -lAr çokluk eki geldiğinde benzeşme sebebiyle çokluk ekindeki “l” sesi n’ye dönüşür.

Türkmenner 37.18, bunnar 36.14, duşmānnar 59.14, günner 10.5, kıannar 34.9, kalannar 42.8

2.2.2.2. İyelik ekleri

Telafer Türkmen Türkçesinde iyelik ekleri şu eklerdir

kişi	tekil	çoğul
1.	+m, +Im, +Um	+ımız, +imiz, +umuz, +ümüz,
2.	+y, +üy, +in,	+nız,
3.	+ı, +i, +sı, +si, +su,	+ları, +leri

Tablo 2.1. İyelik ekleri tablosu

Teklik 1. Şahıs: +m, +Im, +Um

şanım 58.10, duşmānım 59.3, güzelim 14.5, günüm 14.10, dostum 21.3, annem 13

Teklik 2. Şahıs: +y, +üy, +in

dedüğüy 50.9, niyetin 52.8, tārīhin 20.5, babay 71.5, kelley 38.16

Teklik 3. Şahıs: +ı, +i, +u, +ü, +sı, +si, +su

işi 82.3, hanı 96.1, üstünde 11.14, yoluna, huyunu 15.13

Telafer Türkmen Türkçesinde ünlü ile biten kelimelerden sonra 3. teklik şahıs iyelik eki -sX şeklinde gelir.

bādesi 4.1, duygusu 38.7, kötüsü 11.2

Çokluk 1. Şahıs: +ımız, +imiz, +umuz, +ümüz

bāğçemiz 5.6, dünyamız 11.5, bayrağımız 23.12, dilimiz 57.11, tārīhimiz 51.14, duzumuz 112.1, rūḥümüz 86.3

Çokluk 2. Şahıs: +nız

karşınızda 17.5

Çokluk 3. Şahıs: +ları, +leri

konuları 2.3, suları 59.11, günleri 45.3, elleri 55.5, işleri 1.8

2.2.2.3. Aitlik eki

Aitlik eki (-ki) Telafer Türkmen Türkçesinde ince ünlülü kelimelerde (-ki); kalın ünlülü kelimelerde (-kı) şeklindedir.

içimdeki 6.1, sendeki 9.8, yanağıdaki 58.5

2.2.2.4. Hâl ekleri

2.2.2.4.1. Yalın hâli eki

İsmin, herhangi bir hâl eki almamış durumudur.

bilbil 5.6, şarap 5.5, meyva 4.10, inşân 28.7, para 38.9, kelem 39.13

2.2.2.4.2. İlgî hâli eki

+un, +ün, +nun, +nün

Telafer Türkmen Türkçesinde, ilgi hâli eki, ünsüzle biten isim kök ve gövdelerinden sonra +In/ +Un, ünlüyle bitenlerden sonra +nIn/ +nUn şeklinde kullanılmaktadır.

sözünün şonun 42.13, kötünün ḥuyunı 15.13, günün acı 30.6, tülkünün donını 38.14,

‘aşıkın günneri 10.5, yarın elinde 5.1, senin nazında 9.2, şubaşının şuyu bağları 14.11

Telafer Türkmen Türkçesinde bazen ilgi hâli biçimi eksiz de kullanılır. Böylelikle biçimce yalın duruma benzeseler de anlam ve fonksiyon olarak ilgi durumunun ifadesini taşır.

Mazlûm beddûesi insânı yorur 53.6

Ben şād olam düzi üsne yaţanda 5.3

Sözümü diyerem söz üsne ٱallam 37.5

Zulm üsne zulm var 48.1

2.2.2.4.3. Yükleme hâli ekleri

Telafer Türkmen Türkçesinde yükleme hâli eki (+ı, +i, +u, +ü) ile görülür. Yükleme hâli eki bazen teklik 3. şahıs iyelik ekinden sonra +n’dir.

namazın kıl- 15.6

ٱaldır benden bu dağı 7.3

gözden gördüğümü kolay yaymanam 18.7

yidüğünü dartmayan 137.3

değişmez huyunu huyunda kalır 29.8

şakın ol bölinciyi 70.2

zincirde demirde beni ٱalışalar 18.6

ٱadın acısını karşıda durdun 11.15

yordı başkasını yorılan adam 52.16

zileyi resmine göre ٱaldır vır 38.3

keseyi dolu içer 142.7

benden uzaklığı cānda ataştı 6.2

kötülüğü yapan yetim başında 64.5

Onun bunun etin çeynersin insân 27.8

2.2.2.4.4. Yaklaşma hâli eki

+(y)a, +(y)e

Telafer Türkmen Türkçesinde yaklaşma hâli +(y)A erkiyle yapılır.

başına 40.10, ortaya 63.5, kimseye 11.5, altabana 46.8, başa 125.4, ele 2.3, aa 25.7, vatandaa 30.1

2.2.2.4.5. Bulunma hâli eki:

Telafer Türkmen Türkesinde bulunma hâli Türkiye Türkesinde olduğu gibi (+da, +de, +ta, +te) eklinindedir.

haftada 63.1, anda 64.8, yolda 23.4, dünyâde 11.7, günde 26.6, kıybatta 27.8, savata 31.10, millete 46.16, aaata 24.7, cennette 52.14, iptede 55.8

2.2.2.4.6. Ayrılma hâli eki:

Telafer Türkmen Türkesinde ayrılma hâli eki +dan, +den, +tan, +ten eklinindedir, ancak /n/ ünsüzü ile biten kelimelerden sonra benzeme sebebiyle (+nan, +nen) eklinde görülür.

yuğulardan 53.4, dertten 46.1, kitâplardan 53.9, bağdan 89.2, atalardan 1, âbilden 28.12, göğden 35.5, ardınнан 57.11, davşannan 66.4, dilinnen 76.3, gözünнен 82.4, gücünнен 42.3

2.2.2.4.7. Eitlik hâli ekleri:

Telafer Türkmen Türkesinde eitlik hâli eki (+cA) ekiyle yapılır.
oğrunca 14.1, bunca 9.6, önce 39.11, onca 15.13

2.2.2.4.8. Vasıta hâli ekleri:

Haım Demircioğlu'nun şiirlerinde vasıta hâli (-nan, -nen, -dan) ekleriyle yapılmaktadır. Ancak metnimizde (-la, -le) eki de görölmektedir.

mazlūmla 27.10, onuynan 26.11, bunuynan 26.11, eketenen 50.10, seninle 104.4, zevle 4.1, Felekoėluyla 23, mazlūmla 27.10, uzaėla 53.7, onuydan 15.9, bunuynan 15.9

2.2.2.5. Yön gösterme ekleri:

Telafer Türkmen Türkçesinde yön gösterme ekleri -ra ve -eri'dir.

içeri 46.3, oralarda 8.10, oralı 35.16, bıralı 35.16

2.2.3. Sıfat

2.2.3.1. Niteleme sıfatları

büyük (iş) 33.9

iyi (adam) 28.7

ķuru (ekmek) 46.14

siyah (gün) 7.1

doğru (yol) 30.9

beyaz (saç) 29.11

acı (ölüm) 30.1

eski (söz) 51.1

2.2.3.2. Belirtme sıfatları

2.2.3.2.1. İşaret sıfatları

bu (ķiķār) 4.5

bu (dağ) 7.3

o (gün) 26.4

o (adam) 28.12

böyle (yigid) 16.12

2.2.3.2.2. Sayı sıfatları

2.2.3.2.2.1.Asıl sayı sıfatları

bir (yar) 17.8

biş yüz (yil) 100.3

biş (karış) 11.10

2.2.3.2.2.2.Belirsizlik sıfatları

bir kaç (gün) 56.9

biraz (şu) 45.8

bütün (falcılar) 6.7

ba‘zı (yar) 3.5

her (sabāh) 2.4

her (akşam) (2.4)

hiç bir (duman) 20.11

2.2.3.2.2.3.Soru sıfatları

kaç (şā‘ir) 23.11

hası (gün) 6.1 “hangi gün?”

2.2.4. Zamir

2.2.4.1. Şahıs zamirleri

Telafer Türkmen Türkçesinde Türkiye Türkçesinde olduğu gibi üçü tekil, üçü çoğul olmak üzere toplam altı kişi zamiri vardır. Teklik 1. Şahıs zamiri genellikle “ben” şeklindedir ancak bazen “men” şeklinde de görülür.

Teklik 1. Şahıs: “ben” 56.15, “men” 55.8

Teklik 2. Şahıs: “sen” 61.5

Teklik 3. Şahıs: “o” 57.3

Çokluk 1. Şahıs: “biz” 2.3

Çokluk 2. Şahıs: “siz”

Çokluk 3. Şahıs: “onlar”

Teklik 1. şahıs zamirinin (ben) yönelme hâli eki almış biçimleri: mene, miye ve bana şeklindedir, ancak “bana” biçimi daha yaygındır. ben 1.20, bana 18.1, miye 123.1

Kişi zamirlerinin Hâl ekleriyle kullanışı şöyledir:

Yahn Hâli: men, sen, o, biz/bizler, siz/sizler, onnar.

İlgi Hâli: benim, senin, onun, bizim, sizi, onnarın.

Yükleme Hâli: meni, seni, onı, bizi, sizi, onnarı.

Yönelme Hâli: miye (bana), siye (sana), ona, bize, size, onnara.

Bulunma Hâli: mende, sende, onda, bizde, sizde, onnarda

Ayrılma Hâli: mennen, sennen, onnan, bizden, sizden, onnardan.

Örnek:

sen demedin ben bir gün benlikten iragıydın 23.2

nice men unuduram 55.8

şışkoluğı aramadın ben diyene yaramadın 30.5

sen bir kulsın benim gibi 32.7

sen oralı men bıralı 35.16

o fekir miskini evden sürüller 36.4

başına baladı o büyük yaşın

ister bize yarın bir daha birlik 59.7

genel konıları biz ele alşag 2.3

gönüller yuyulır artar sevenler 2.8

2.2.4.2. İşaret zamirleri

Metnimizde kullanılan işaret zamirleri “bu”, “bı”, “o”, “ora”, “bunlar” ve “mınlar” ’dır.

insandan giderse **bunlar** yohsıldı 25.1

bı aşıl şân kazanmaz 72.1

bir gün **o** olmadın ağzında kurdun 11.16

ögünürdi **oralarda** 8.9

insāndan giderse **mınlar** yohsuldu 28.1

mınnar hapsi mavcuttu “bunlar hepsi mevcuttur” (Bayati, 2017: 74).

İşaret zamirlerinin çekimi:

İlgi hâli:

Onun bunun etin çeynersin insān 27.8

Yükleme hâli:

Kim onı sevdiyse ona inanır 29.8

Çok önem verdin ahlaka bunu size servet ettin 30.7

Yaklaşma hâli:

Gelen giden dili ona uzanır 1.21

Bunnara kehv sūzene vaylar 36.14

Bulunma hâli:

İşte onda mertten mertlik şorulur 1.3

Ayrılma hâli:

Żarara çatmasın çok onnan kōrhar 52.2

Eşitlik hâli:

Ağladığ bunca çağlar 9.6

Ataların onca devlet kurdılar 57.1

Vasıta hâli:

Onuynan bunuynan arasın buzar 16.11

Onuydan bunuydan öğünen adam 15.9

2.2.4.3. Dönüşlülük zamiri

Telafer Türkmen Türkçesinde dönüşlülük zamiri olarak sadece “öz” kullanılmaktadır.

Kişi	Tekil
1. Kişi	Özüm
2. Kişi	Özün
3. Kişi	Özü, özi

Tablo 2.2. Dönüşlülük zamirleri tablosu

Örnek:

demirciyem özüm haqqtan diledim 15.14

ben özüm üsne qasd etmem eziyyet 44.5

dēmirçide özi gibi vatanında ğarīb oldı 30.12

özü kimi olluğ sözünü deysek 26.5

özü çok nazlıdır artuq nazlanır 29.4

özün seven lâl olur 47.3

2.2.4.4. Belirsizlik zamirleri

Bu fānī dünyāmız **kimseye** qalmaz 11.5

Kimse begenmez **kimsenin** āqlın 33.1

Kimseyi yalançı saymasın gerek 15.2

Binen huy **kimseler** olmanam tekin 37.16

Bütün falçıları **hepsin** dolandım 6.7

Düşün **bir şey** yapmamış 129.1

Begendiyse **birisin** ona inanmaz 29.9

Maḥşerde **her bir** adam qalır bir t̄ayda 11.8

Hepsi k̄urban Kerküke 94.4

O göçmenliĝ gelsin **herkes** yadına 34.6

İşte onda **herkeş** vāyında olur 11.8

2.2.4.5. Soru zamirleri

kim onı sevdiyse ona inanır 29.8

‘ārif olan bilir **kimde** var ‘irfān 33.1

kötüleri **ne** pāklar 12.4

bilmiyorsun **neler** olur 32.5

2.2.5. Zarf

2.2.5.1. Durum zarfları

titriyib olusan şil **yavaş yavaş** 40.10

duşmān ‘askerleri **çabuq** alındı 24.5

2.2.5.2. Zaman zarfları

sabāḥ aḥşam yazlarda cadelerde dolandır 66.3

gece gündüz yatmıyan 139.7

yabancı hükmet **heble** bağıldı “yabancı hükûmet **her zaman** battı” 24.10

bir daha vırılmasın 60.3

her sabāḥ her aḥşam maḥabbet kılsaĝ 2.4

gene çınar boylu yādıma düştü 6.1

hep dünyā özüne meḥābet kılsın 29.4

ister bize yarın **bir daha** birlik 50.7

şimdi bulanıp su durumsuz kindi 27.13

indi beni ögiysen 91.5

hāinnar elinden geldim **zinhāra** 44.3,

ķarnı halavlanır düğünner **çivik** 46.13,

ba‘zı yar **tīz** aldadır 3.5

2.2.5.3. Miktar zarfları

Gözünüm yaşını **çok** tökersen bir gün 49.4

Böyle güzel **az** gördüm 47.4

Ödeş olmadıysan **çok borçlı** kalırsan 49.1

Eski gün **daha** dönmez 101.7

Gelişi karadır **onca** söyledim 15.13

2.2.6. Fiil

2.2.6.1. Şahıs ekleri:

2.2.6.1.1. Zamir kökenli şahıs ekleri

Telafer Türkmen Türkçesinde zamir kökenli kişi ekleri şu şekildedir:

Teklik 1. Şahıs eki: -Am, -um

yaşaram 10.2, diyerem 37.1, isterem 37.18, şataram 2.16, çıhtıysam 14.14, suçlıysam 1.7, yaşıyam 102.7, konuşuyorum 27, düşüyem 31.10

Teklik 2. Şahıs eki: -sey, -say, -sen, -san,

Telafer Türkmen Türkçesinde teklik ikinci kişi eki genellikle ñ > y değişmesi sonucunda -say, -sey şeklindedir. Fakat bazı örnekte –san, -sen şekli de tespit edilmiştir.

ķırıbsan 11.9, yaşıysan 48.6, ölürsen 11.10, gördüysen 26.13, ķoķarsan 11.10, kuruyusan 27.12.

Teklik 3. Şahıs: Kullanılışı eksizdir.

Çokluk 1. Şahıs: -ığ, -uğ, -üğ

aldanmarığ 77.3, yaşarığ 14.4, olluğ 26.5, yorulduğ 34.10, dönerığ 59.2, vermişüğ 94.1,

Çokluk 2. Şahıs: Metnimizde örnekleri bulunmamıştır.

Çokluk 3. Şahıs: -lAr

aldadılar 36.6, olıllar 36.7, diyeller 16.9

2.2.6.1.2. İyelik kökenli şahıs ekleri

İyelik kökenli kişi ekleri görülen geçmiş zaman ve şart çekimlerinde kullanılmaktadır.

Teklik 1. Şahıs eki: -m

kıaldım 1.17, inandım 1.17, dedim 5.2, dolandım 6.7, görsem 62.3

Teklik 2. Şahıs eki: -n, -y

gittin 30.8, ektiysel 4.2, töktiysel 33.15, gördiy 36.16, verdin 39.3, konuşdun 22.3

Teklik 3. Şahıs eki: ø

gördi 64.15, olsa 105.3, gelse 99.8,

Çokluk 1. Şahıs eki: -ğ

alsag 2.3, şorşag 30.4, ağladığ 9.6,

Çokluk 2. Şahıs: Metnimizde örnekleri bulunmamıştır.

Çokluk 3. Şahıs eki: -lAr

oğudılar 32.11, açmadılar 44.12, girdiler 57.11, verseler 18.1, gelseler 57.6

2.2.6.2. Şekil ve Zaman ekleri

2.2.6.2.1. Bildirme kipleri

2.2.6.2.1.1. Görülen geçmiş Zaman kipi: -Dx

Teklik 1. Şahıs: -dim, -dım, -düm, -dum, -tım

eyledim 56.15, dedim 61.7, gördüm 8.1, sevdim 9.9, endim 18.10, söyledim 46.17, aradım 62.6, oldum 74.2, oğudum 107.6, çaştım 5.1, kaştım 54.5

Teklik 2. Şahıs: -dXn, -dXy

oldun 39.4, geldin 30.10, gittin 30.10, verdin 39.3, gördün 23.8, ettin 30.7

Teklik 3. Şahıs: -di, -dı, -tı,

kaldı 8.10, eyledi 9.8, sevdi 3.1, gitti 39.14, ağlattı 1.17, uyattı 1.18, tuttu 17.7

Çokluk 1. Şahıs: -dığ, -düg, -tüg

düştüg 35.7, döndüg 51.11, ağladıg 9.6

Çokluk 3. Şahıs: -dılar, -diler, -dular,

girdiler 57.11, oğudılar 32.11, açmadılar 44.12, kırdılar 57.11, burdular 57.12

2.2.6.2.1.2. Öğrenilen geçmiş Zaman kipi: -mİş, -Xp, -UpdUr

Bu kip (-mış/ -miş) ve (-up/ -üp, -updur/ -üpdür) ekleriyle kurulur.

-mış, -miş

Başlangıçtan beri düzlük- yuvarlaklık uyumu dışında kalmış olan bu ekin Eski Türkçedeki gibi yalnızca düz şekilleri bulunmaktadır.

Teklik 1. Şahıs: -mışım

bağlamışım 62.7

Teklik 3. Şahıs: -mış, miş, -muş

koşmuş 64.12, olmuş 8.5, giymiş 8.5, kurmuş 8.6, bilmemiş 33.5

Çokluk 1. Şahıs: -mışıg, -mişüg

yapmışüg 94.5, vermişüg 94.1

-up, -üp, -updur, -üpdür

Aslında zarf-fiil eki olup metnimizde öğrenilen geçmiş zamanı ifade eden bir şekil, zaman eki olarak kullanılmıştır. (-mış/ -miş) ekinden farkı geçmişte ortaya çıktığı bildirilen hareketle ilgili kesin hüküm vermesidir.

Teklik 2. Şahıs: -ipsin, -ıbsan

ekipsin 22.9, kıırıbsan 11.9

Teklik 3. Şahıs: -ıp, -up, -üp, -ib, -ıb

karalıp kara histe 12.51

Yaltanıp korhmanam nemrüd zālīmnen 37.1

Terk edip duşmān eyleme 32.1

Haste edib sol sağı 7.3

Telafer Türkmen Türkçesinde Çokluk 3. Şahıslarda görülen –İbtİ/-ipti ve -Uptİ ekleri de öğrenilen geçmiş zaman bildirmekle birlikte fiilin anlattığı hareketin bittiğini veya kesinlik kazandığını da bildirmektedir:

gidıbtı gençlik çağı 7.4

kalıbtı duza bağlı 114.4

gel barışağ ne geçipti aradan 17.2

Bir haftada oluptı itkinsen gözden 63.1

Karanağ yerleri görübtı çok mazlū

2.2.6.2.1.3. Geniş Zaman kipi: -r / -Ar / -İr/ -Ur

Telafer Türkmen Türkçesinde sonu r ve l ünsüzleriyle biten fiillerden sonra geniş zaman eki düşer ve bunun neticesinde fiilin sonunda bulunan r ve l ünsüzleriyle geniş zaman ekinin ünsüzü yan yana kalır.

Teklik 1. Şahıs: -erem, -aram, -irem, -ıram

diyerem 37.1, yirirem 37.7, dönerem 102.7, şataram 2.16, yaşaram 10.2, verem 37.3 “veririm”, söndürem 50.6 “söndürürüm”, çağıram 10.2 “çağırırım”, ollam 5.3 “olurum”, kallam 5.5 “kalırım”, billem 19.1 “bilirim”

Teklik 2. Şahıs: -irsin, -irsen, -ürsen, -arsın, -ırsan

inanırsan 53.8, dalanırsan 53.14, yanarsın 53.10, dönderirsin 53.1, ölürsen 53.12, çekersen 49.2, alırsan 53.14, verirsen 49, kuruysan 27.12

Teklik 3. Şahıs: -ar, -er, -ır, -ir, -ur, -ür,

bağar 52.11, yapar 56.9, şayar 57.3, kıyar 57.4, gelir 68.1, derir 76.4, gülür 99.12, görür 18.3, okur 22.14, kurur 26.4, olur 16.11, Yiter 17.4, gider 18.9, kırılır 1.14

Çokluk 1. Şahıs: -arız, -erig

basarız 26.6, koyarız 22.10, dönerig 59.2

Çokluk 3. Şahıs: -erler, -allar -ıllar

diyerler 19.3

Telafer Türkmen Türkçesinde çokluk üçüncü geniş zaman eki bazen gerileyici benzeşme sonucu /r/ sesinin /l/ sesine dönüşmesiyle –llAr ile görülür.

şorıllar 36.1, kırullar 36.1, göriller 36.1, sürüller 36.4, veriller 36.14, avlallar 57.4, şatallar 36.9

2.2.6.2.1.4.Şimdiki Zaman kipi: -(X)y, -yor (3. Teklik Şahısta)

Teklik 1. Şahıs: -yem, -yam

düşüyem 31.10, yaşıyam 102.7

Telafer Türkmen Türkçesinde bazen şimdiki zaman eki -r şeklinde görülmüştür.

bilmirem 6.2

Teklik 2. Şahıs: -san

yaşıysan 48.6, tanıysan 50.5

Telafer Türkmen Türkçesinde bazen -y şimdiki zaman eki düşer ve şahıs eki doğrudan fiil köküne bağlanır.

oynısan 50.6, yanısan 50.5, enisen 50.10

Teklik 3. Şahıs: -yor

yaşıyor 4.8, geçmiyor 14.10, oynıyor 41.4, kaçıyor 59.3

Çokluk 1. Şahıs: -ığ, -uğ

yaşıyug 48.2, seveyig 50.8

2.2.6.2.1.5. Gelecek Zaman kipi: -acağ, -acağ**Teklik 3. Şahıs: -acağ, -acağ**

yapacağ 122.5, olacağ 59.4, bulacağ 59.15, kılacağ 59.16, alacağ 59.15

2.2.6.2.2. Tasarlama kipleri**2.2.6.2.2.1. Emir kipi****Teklik 1. Şahıs: -ım, -üm**

Teklik birinci kişi emir eki, Eski Türkçede –ayın, -eyin, şeklinde kullanılmıştır (Karaağaç, 2019:370). Bu durum Azerbaycan Türkçesinde de devam etmiştir. Telaar Türkmen Türkçesinde teklik birinci şahıs emir eki, -Im, -Um şekillerinde görülür ve ünlüyle biten fillere y ünsüzüyle bağlanır. Söz konusu ekler, hece kaynaşmasına uğramıştır,

uyanım 21.4, çalışım 146.2, ölüm 11.7

Teklik 2. şahıs: ø

bağ 42.9, gel 51.9, kal 44.11, ara 88.4, koy 32.18, şağla 40.11, konuş 53.13, düşün 51.4, ver 42.13, yeri 51.2

Teklik 3. şahıs: -sın, -sin, -sün

arasın 25.8, darılsın 34.1, çıhsın 37.10, datsın 37.14, bezesin 6.9, bitsin 6.9, egsin 25.7, bilsin 25.7, eylesin 32.18, gülsün 13.2, unutsın 37.10

Çokluk 1. şahıs: -ağ

koğag 63.5, barışag 17.2, şalağ 34.9

Çokluk 2. şahıs: -ün

görün 135.2

Çokluk 3. şahıs: -sinnar

olsinnar 59.6

2.2.6.2.2.2.Şart kipi

Şart kipi -sA eki ile yapılır:

Teklik 1. şahıs: -sAm

düşsem 37.7, görsem 62.3, vırsam 123.3

Teklik 2. şahıs: -sAn, -sAy

Telafer Türkmen Türkçesinde teklik ikinci şart kipinin eki bazen ñ > y ünsüz değişmesi neticesinde -sAy şeklinde kullanılır.

versen 26.12, atsay 126.1, açsay 1.13, yorulsan 14.3, konuşsan 19.2, versey 25.10

Teklik 3. şahıs: -sa-ø, -se-ø

konusa 22.6, yapsa 33.9, arasa 33.10, ağırlaşa 37.15, yağsa 41.3, birleşse 2.1, bitse 2.8, sevse 3.3, dönse 11.13, dağılsa 51.8, yorulsa 67.5

Çokluk 1. şahıs: -sağ, -seğ

alsag 2.3, şalsag 2.3, kılşag 2.4, yapşag 52.13, düşünseğ 2.13, düşseğ 51.7

Çokluk 3. şahıs: -salar, -seler, -şalar

gelseler 57.6, alşalar 18.4, şorsalar 18.10, soyşalar 18.14

2.2.6.2.2.3.İstek kipi

Teklik 1. şahıs: -Im

yaşıyım 31.2, nidim 44.4, çalışım 146.2

Teklik 2. şahıs: -san

arasan 43.1

Çokluk 1. şahıs: -Ağ

vereğ 34.3, göreğ 35.1, givenmeyeg 35.1, koyag 63.5

Çokluk 2. Şahıs: metnimizde örneklerine rastlanmamıştır.

2.2.6.2.2.4.Gereklilik kipi

Gereklilik kipi Türkiye Türkçesinde -meli, -malı ekleriyle yapılır. Fiilin yapılmasının gerekli, zorunlu olduğunu ifade eder. Telafer Türkmen Türkçesinde gereklilik çekimi teklik 3. Şahıs emir eki almış fiilden sonra “gerek” kelimesi getirilerek yapılır.

görilsin gerek 34.2, verilsin gerek 34.4, gerek açuğ 59.6

2.2.6.2.3. İsim fiili ve çekimi (Ek Fiil)

Ek fiilin isimlerle bildirme niteliğinde dört kip ile çekimlenmektedir. Bunlar; şimdiki (geniş) zaman, görülen geçmiş zaman, görülmeyen geçmiş zaman ve şart çekimidir.

2.2.6.2.3.1.İsim fiilinin şimdiki (geniş) zamanı

Teklik 1. Şahıs: -am, -em

büyügem 12.6, demirciyem 14.13, kardaşıyam 31.2, oğlıyam 57.17

Teklik 2. Şahıs: -san, -sey, -şay

duşmānımsan 91.8, zālīmsey 18.9, kışhancıhsan 27.7, cumhurşay 23.2

Teklik 3. Şahıs: -di, -dı, -tı

Telafer Türkmen Türkçesinde üçüncü şahısta kullanılan -dır, -dir, -dur, -dür, -tır, -tir, -tur, -tür, şeklindeki r ünsüzü düşer.

acıdı 50.13, ağırdı 50.2, kurbandı 14.1, cihennemdi 25.6, çohtı 35.3

2.2.6.2.3.2.İsim fiilinin görülen geçmiş zamanı

İsim kök ya da gövdelerine ulandığı zaman, varlığın geçmiş zamandaki durumunu kesin olarak bildirmektedir (Ediskun, 2017:190).

Teklik 3. Şahıs: -dı, -di

biriydi 23.5, kurbandı 14.1, ağırdı 14.13, şağdı 24.12, baladı 40.10

2.2.6.2.3.3.İsim fiilinin şartı

İsim fiilinin şartı, bir isimden sonra i- fiiline şart eki ve iyelik kökenli şahıs eklerinin getirilmesiyle oluşturulur.

Teklik 1. Şahıs:

şuclıysam 1.7

Teklik 2. Şahıs: -isen

merdisen 83.3

Teklik 3. Şahıs: -ise

kimiyse 121.3

2.2.6.2.4. Birleşik ip çekimi

2.2.6.2.4.1.Hikâye

2.2.6.2.4.1.1. Geniş zamanın hikâyesi

Teklik 1. Şahıs: -irdim

bilirdim 9.9

Teklik 3. Şahıs: -ardı, -erdi, -urdu

konusurdu 16.3, diyordu 16.3, yayardı 16.3, yazardı 16.4, ölçerdi 16.5, açıklardı 30.9

2.2.6.2.4.1.2. Öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi

Teklik 3. Şahıs: -mişti

görmemişti 56.7

2.2.6.2.4.1.3. İstek şeklinin hikâyesi

Teklik 1. Şahıs: -aydım

şalaydım 54.12

Teklik 2. Şahıs: -aydin

alaydin 61.7

2.2.6.2.4.2.Şart

2.2.6.2.4.2.1. Şimdiki zamanın şartı

2. Teklik Şahıs: -iysen, -uysan

yeriysen 27.11, kuruysan 27.12, ögiysen 91.5

2.2.6.2.4.2.2. Görülen geçmiş zamanın şartı

Teklik 1. Şahıs: -diysem

öldiysem 92.5

Teklik 2. Şahıs: -tiysen, -tiysey

ektiysey 4.2, töktiysen 33.15, düştiysen 38.8

Teklik 3. Şahıs: -diyse, -tiyse

güldiyse 2.5, öğretiyse 2.11, bildiyse 4.12, istediye 32.13, kesildiyse 37.8

Çokluk 1. Şahıs: -diyseğ

gördiyseğ 2.13, döndiyseğ 2.14

2.2.6.3. Sıfat-fiil ekleri

-An

gezen 41.10, yatan 2.6, kaçan 101.5, açan 54.3, bilen 32, gören 52.6, düşen 35.5, sayılan 76.1, kılhan 81.7, giden 97.3, veren 99.2, geçen 136.5, giyilen 11.13

-er

gider (yel) 40.6, ener (yel) 40.8

-dİğ, -dUğ

aradığın (dinden) 8.3,

oturduğu (yer) 26.8,

aradığın hizmetle 42.7

yidüğü (kabı) 56.3

dime **ittüğımı** hiç kimse şormıyor 47.9

yazdığın (yazılar) 27.14

görmedüğüm bir gün gördüm demenem 18.7

mİş, -mUş

dostunu tutmamış sınav eyle şal 44.11

açmamış arh uzağa 81.2

evimi bezesin gelmemiş ölüm 6.9

koşmuş kan sümüren miçek dimene 64.12

ne yiz nede bir gümüş bir gün altuna uymaz 23.10

2.2.6.4. Zarf-fiil ekleri:

-Anda

atanda 2.13, yazanda 39.13, çalışanda 51.4, bahanda 58.1, konuşanda 64.5, sevende 10.1, gelende 36.8

-AnnAn

gelennen 28.3, ölennen 28.4, düşenen 42.5, olannan 25.4, durannan 65.4

-İp, -Up

ağlıyıp 49.12, sızlıyıp 49.12, gidip 18.5, gelip 32.7, egip 36.13, titriyib 40.10, bulanıp 41.3, olup 42.9, alıp 46.9, bulup 42.10, tutup 57.12, kurup 101.4, tökülüb 63.10, ölüp 42.9

-IncA

olınca 4.8, kazanınca 41.9, gelince 22.4, ölünce 98.5, görünce 135.1

-meden

ölmeden 11.10

3. SONUÇ

Bu tez, Irak Türkmen edebiyatında önemli bir yeri olan Haşim Demircioğlu'nun şiirlerinin ses ve şekil bilgisi hususiyetlerini ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Telaferli Haşim Demircioğlu'nun Arap harfiyle yazmış olduğu şiirleri transkripsiyonla Latin harflerine çevrilmiş, üzerinde ses bilgisi ve şekil bilgisi incelemeleri yapılmıştır. Ayrıca inceleme ve metin bölümü dışında bir de dizin oluşturulmuştur.

Yaptığımız çalışmada metnin ses ve şekil bilgisi açısından incelemesi neticesinde elde edilen sonuçlar şöyle sıralanabilir:

1. Telafer Türkmen Türkçesinde, Türkiye Türkçesinde kullanılan sekiz temel ünlünün yanı sıra ā, ī, ī, ū uzun ünlüleri vardır, ancak uzun ünlüler yalnızca Arapça ve Farsça alıntı kelimelerde görülür.
2. Telafer Türkmen Türkçesinde, Türkiye Türkçesinde kullanılan yirmi bir ünsüzden farklı olarak şu ünsüzler bulunmakadır: ğ, ʻ, ħ, ħ, k, s, s, t, z, z. Bu ünsüzlerden, ğ, ħ, k, s, t hem Türkçe hem alıntı kelimelerde, ʻ (ع), ħ (ح), s (ث), z (ض), z (ظ) yalnızca alıntı kelimelerde görülür.
3. Eski Türkçede kök hecesinde bulunan /i/ ünlüsü Telafer Türkmen Türkçesinde genellikle korunmaktadır. di- 8.11 (ET ti-), vir- 14.9 (ET vir-), id- 12.3 (ET it-) vb.
4. Telafer Türkmen Türkçesinde Haşim Demirci'nin şiirlerinde tök- 63.10 “dök-”, sözcüğü eski biçimini korumuştur.
5. Telafer Türkmen Türkçesinde “gibi” anlamındaki edat bazen “kimi” şeklindedir. saç çüregi kimidir 65.4 “saç çüregi gibidir”.
6. Eski Türkçedeki damak n'si Telafer Türkmen Türkçesinde y sesine dönüşmüştür. babay 71.5 “baban”
7. Telafer Türkmen Türkçesinde bulunan yapım eklerinin birçoğu standart Türkiye Türkçesinde olduğu gibidir. Fakat fonetik bakımdan farklılık görülmektedir.
8. Telafer Türkmen Türkçesinde çokluk eki -lAr'dır. Ancak kelimenin son sesi /n/ ve /r/ ile biterse ilerleyici benzeşme neticesinde -nAr, -rar şekillerini alır. Türkmennere 37.18, çalannar 42.8

9. Telafer Türkmen Türkçesinde bulunma ve yönelme ekleri Türkiye Türkçesinde olduğu gibidir
10. Ayrılma hâli eki; sözcük /n/ ve /m/ sesleri ile biterse ilerleyici benzeşme sonucunda +nAn kullanılır. ardınnan 57.11, gücünnen 42.3
11. Vasıta hâli ekleri (-nAn, -dan) şeklindedir ancak metnimizde (-lA) şekilleri de görülmektedir. bunuydan 15.9, çeketenen 50.10
12. Telafer Türkmen Türkçesinde bazen ilgi hâli biçimi eksiz de kullanılır. Böylelikle biçimce yalın duruma benzeseler de anlam ve fonksiyon olarak ilgi durumunun ifadesini taşır. Mazlûm beddüesi insânı yorur 53.6
13. Telafer Türkmen Türkçesinde yükleme hâli eki (+ı, +i, +u, +ü)'dür. Yükleme hâli eki bazen teklik 3. şahıs iyelik ekinden sonra +n'dir. namazın kıl- 15.6
14. Aitlik eki Türkiye Türkçesinde olduğu gibi + ki'dir. Ancak bu ek bazen kalınlık-incelik uyumuna uyarak, "+kı" şeklinde de görülür. yanağıdaki 58.5, içimdeki 6.1
15. Telafer Türkmen Türkçesinde teklik ikinci şahıs iyelik eki, ñ > y değişmesi neticesinde +y, +üy biçimlerine dönüşür. Bu da Telafer Türkmen Türkçesine özgü olarak bilinen eklerdir. Bunun yanında seyrek olarak kullanılan +n şekli de görülür. kelley 38.16
16. Telafer Türkmen Türkçesinde teklik ikinci kişi eki genellikle ñ > y değişmesi sonucunda -say, -sey şekillindedir. Fakat bazen -san, -sen şekli de görülür.
17. Telafer Türkmen Türkçesinde öğrenilen geçmiş zaman eki -Ip şeklindedir. -up, -üp, -updur, -üpdür öğrenilen geçmiş zamanı ifade eden bir şekil, zaman eki olarak kullanılmıştır. (-mış/ -miş) ekinden farkı geçmişte ortaya çıktığı bildirilen hareketle ilgili kesin hüküm vermesidir. qaralıp kara histe 12.51
18. Telafer Türkmen Türkçesinde Çokluk 3. Şahıslarda görülen -IbtI/-ipti ve -UptI ekleri de öğrenilen geçmiş zaman bildirmekle birlikte fiilin anlattığı hareketin bittiğini veya kesinlik kazandığını da bildirmektedir: gidibti gençlik çağı 7.4
19. Telafer Türkmen Türkçesinde sonu r ve l ünsüzleriyle biten fiillerden sonra geniş zaman eki düşerek hece düşmesi gerçekleşir: verem 37.3 "veririm"

20. Telafer Türkmen Türkçesinde Çokluk 3. Şahıs geniş zaman eki bazen gerileyici ben-zeşme sonucu /r/ sesinin /l/ sesine dönüşmesiyle –llAr ile görülür. sorıllar 36.1, kıurullar 36.1, göriller 36.1
21. Telafer Türkmen Türkçesinde bazen -y şimdiki zaman eki düşer ve şahıs eki doğrudan fiil köküne bağlanır. oynısan 50.6, yanısan 50.5
22. Telafer Türkmen Türkçesinde bazen şimdiki zaman eki r şeklinde görölmüşür. bilmirem 6.2
23. Telafer Türkmen Türkçesinde şart kipinin teklik ikinci kişı çekiminde ek sonundaki /η/ değışerek /y/ olur: versey 25.10, açsay 1.13
24. Gereklilik kipi Türkiye Türkçesinde -meli, -malı ekleridir. Telafer Türkmen Türkçesinde ise gereklilik çekimi teklik 3. Şahıs emir eki almış fiilden sonra “gerek” kelimesi getirilerek yapılır. görilsin gerek 34.2
25. İsim fiilinin şimdiki zaman eki üçüncü şahısta kullanılan -dır, -dir, -dur, -dür, -tır, -tir, -tur, -tür, şeklindeki r ünsüzü düşer. acıdı 50.13, ağırdı 50.2, kıurbandı 14.1, cihennemdi 25.6, çohtı 35.3

KAYNAKLAR

- Abdulmaged, D. (2020). *Kerküklü Abdüllatif Terzibaşı'nın Ser-Güzeşt-İ Saâdet'i*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Akar, M., Deniz, S., Bilecik, F. *Türk Dünyası Çağdaş Edebiyatı*, İstanbul: Yesevi Yayıncılık, 1993.
- Akkoyunlu, Z. (1992). *Türk Dünyası El Kitabı*. Ankara: Türk Kültür Araştırma Enstitüsü.
- Almohammed, A. (2021). *Modern Irak Türkmen Edebiyatında Kadın Şairler Ve Şiirleri*. Yüksek Lisans Tezi. Karabük: Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
- Anwar, İ. (2012). *Irak'ta Türkçe eğitiminin dünü ve bugünü*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Türkçe Araştırmaları Akademik Öğrenci Dergisi
- Bayati, N. (2017). *Telâfer Türkmen Ağzi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Bayatlı, H. (1996). *Irak Türkmen Türkçesi*. Ankara: TDK Yay.
- Bayatlı, n. (2017). *Irak Türkmen Folklorunda Geçiş Dönemleri Etrafında Oluşan Halk İnançları*. Bağdat: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Dakuki, İ. (1970). *İrak Türkmenleri*. Ankara: Güven Matbaası.
- Demir, N. (2019), *Türkçe Ses Ve Biçim Bilgisi*, Ankara: Grafiker Ofset.
- EDİSKUN, H. (2017). *Yeni Türk Dilbilgisi*. İstanbul: 13. Baskı. Remzi Kitapevi yayınları.
- Fathi, A. (2016). *Iraklı Öğrencilerin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğreniminde Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- Gökdağ, Bilgehan. (2019), *Telafer Ağzi*. Karadeniz Araştırmaları.
- Haydar, Ç. H. (1979). *Irak Türkmen Ağızları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
- Hürmüzlü, H. (2020). *Irak'ın Hukuki Yapısı İçinde Türkmenler 1921-2019*. İstanbul: 1. Baskı. Şenyıldız Matbaacılık Yayınları.
- Karaağaç, G. (2019). *Türkçenin Dil Bilgisi*. Ankara: 4. Baskı, Akçağ yayınları.
- Kerküklü, İ. (2004). *Haşim Nahit Erbil ve Irak Türkleri*. İstanbul: Kerkük Vakfı Yayınları.

Orhan, O., Kılıç, S. (2012). *Irak'ta Türkmen eğitiminin durumu*. Orsam Raporu, No:141, Ankara: Orsam.

Saatçi, S. (1996). *Tarihi gelişim içinde Irak'ta Türk varlığı*. İstanbul: Tarihi Araştırmalar ve Dokümantasyon Merkezleri Kurma ve Geliştirme Vakfı.

Saatçi, S. (1997). *Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları

Saatçi, S. (2009). *Irak Türkmen Boyları Oymakları ve Yerleşme Bölgeleri*. İstanbul: Kerkük Vakfı Yayınları.

METİN

1. Atalardan Hasbiḥal

- 1.1. Ya merd ol ya merde bir ḥidmet eyle
Merdin gül ağzından ḥaḳīḳet dinle
- 1.2. Yigide öz dili getirir bir bala
Yigid yigidlikte her dem bilinir
- 1.3. İşte onda mertten mertlik şorulur
- 1.4. Benden ögce ağa paşa söğüldi
Yalan yere çok kōrkucan ögildi
- 1.5. Tāriḥte var yazı böyle degildi
İşte gerçēk yalan şimdi bir olup
- 1.6. Kālpler içi kara olup kir dolup
- 1.7. O dostum ‘āyībım üzüme çalır
Şuḥıysam ḥaḳḳını gözümde alır
- 1.8. Dostun ‘ār işleri bana ‘ār gelir
İşte nemerd merde bir gün yakışmaz
- 1.9. Nemerd merd öginde bir gün dayanmaz
- 1.10. Cāhiller ‘ārifi bilmez şınasın
Şākirdin ḥaḳḳı var uşta dinlesin
- 1.11. Yorulmayan olmaz barmağ yalasın
Tenbel adamları şaṭa atallar
- 1.12. Üzmeyen tūmuçı şuda boğalar

- 1.13. Uçamıyan serçe şaķın dur ‘ākıl
Kanat açsay hele allaha tigil
- 1.14. Toknaşma kahraba yolundan çekil
Kanatı kırılır yere düşersen
- 1.15. Avçılar elinde zelīl yaşarsan
- 1.16. Ma‘rifet ardından yüz kapı çaldım
Delli dīvāneden ‘irfānı aldım
- 1.17. Kālbimin ardından dillerde kaldım
Kālbime inandım āglattı beni
- 1.18. Gözlerimin yaşı uyattı beni
- 1.19. Kim olduğum bir gün ben unuţmadım
Aç kaldım toĥ oldum ār iş yapmadım
- 1.20. Ben hāşim yaţanı hiç uyaţmadım
Uyadan yaţanı la‘net kazanır
- 1.21. Gelen giden dili ona uzanır

2. Gerçekçilikle Bir Duruş

- 2.1. ‘Ākıllar birleşse diller konuşsa
Bilgi üze çıkar cehālet söner
- 2.2. ‘Ākıllı adamlar bir el oldıysa
Barışmağ yükselir savaşlar söner
- 2.3. Genel konuları biz ele alsāğ
Tārihi kazmağı yoluna şalsāğ

2.4. Her sabāh her akşam maḥabbet kılsağ
Geçen tatlı günler bir daha döner

2.5. Gönlimiz dilimiz bir tek oldıysa
Toplantıda yüzler içten güldiyse

2.6. Her vatandaş hakkın kolay buldıysa
Kebrinde şād olur yatan aralar

2.7. Yaptıysağ her günde hepimiz pāklığ
Aramasağ heble haksız büyüklığ

2.8. Vefādar oldıysağ bitse tülkülüg
Gönüller yuyulur artar sevenler

2.9. Şuş olsa temelsiz konuşan insān
Fitnekār tanınsa oldıysa beyān

2.10. Kardaşlık arasa kardaşa uyan
Dağıdan azalır artar kıranlar

2.11. İyi öğretiyse usta öğreden
Kitāblar başılsa ma'rifet bilgiden

2.12. Aradan çıktıysa her nākas nādān
Çırıl çıblak olur bizi yoranlar

2.13. Düşünseğ uzağa yapı yapanda
Nişānı gördiyseğ şopan atanda

2.14. Allaha döndiyseğ şerre çatanda

Ƙadadan ƙurtulur ſerre aan

2.15. Ben demirci yurda aar gz yaſım

Yurdum yaralansa artar ataſım

2.16. Yerimde ſataram benim ƙumāſım

Alanı ok olur memnn alana

3. Ben Ve Bir Dilber

3.1. Dime sevdi aldandı

Cemālıma yalandı

3.2. Givil bildi yalanı

Dz ekmekten uandı

3.3. Givil sevse emr eder

nk givil sultndı

3.4. Gzel dilber nz ister

Ayrılığı yamandı

3.5. Ba‘zı yar tz aldadır

Ʀora yıar ſeytndı

3.6. Givil sevse unumaz

Dime sevdi uſandı

3.7. Seni seven ‘aſıƙtı

Dime sevd yalandı

4. Alıp Ve Ŗatmak

4.1. Alıp ſatmak olsa gnl aılır

Maabbet bdesi zevle iilir

4.2. Her ſey ektiyyey olay biilir

Biilmese ekin ma‘aſ buzulur

4.3. Alıp ſatmak olsa baſlar yorulmaz

Damarda kan yirir bgrekte durmaz

4.4. Su bulanmıyınca elbet durulmaz

Duru suyun üsne ne hoş üzülür

4.5. Alıp şatmak olsa yirir bu kıtār

Yoruldıysa yolcu yolunda yatar

4.6. Yüğü ağır olan hācātın atar

Çiginde ҡalsa yük kervan yorulur

4.7. Alıp şatmak olsa yaşar bu cihān

İçimizde duyğu degilīg hayvān

4.8. Adamoğlu odur yaşıyor mihmān

Yerde şād olunca bir dem darılır

4.9. Alıp şatmak olsa dostlīg yapılır

Gönülde maḥabbet onda tıpılır

4.10. Meyva tatlı olsa ҡapış ҡapılır

Bir dem ҡoḥlanınca bir dem yenilir

4.11. Alıp şatmak olsa yirir ‘adālet

Ma ‘rifet ҡalışır ҡalmaz cehālet

4.12. Dünyā rāzı olur hem de semāvat

Ḥaḳ bildiyse insān ḥayāt dirilir

4.13. Alıp satan yigid bāzārı aylar

Bāzārın ‘ayıbın kendine söyler

4.14. Demirci sonunda oyunun oynar

Hele onda oyun uṭan bilinir

5. Dünyāye Şikayetim

5.1. Bir ‘āşıkam aştım yarın elinde

Bayram olur o gün üzüm gülende

5.2. Dedim vaşıyyet beni bir şor ölende

Aḥrata fikrim dalıp sevgilim

- 5.3. Ben şād ollam düzi üsne yaṭanda
Sarhoş ollam elim elin ṭutanda
- 5.4. Raḳīp yaratılar ḳalbim ḳalbin uṭanda
Etrāfımı raḳīp alıp sevgilim
- 5.5. Biçer ḳallam yar gölinden köçende
Acı şarap acı zehir içende
- 5.6. Sen bir bilbil bāğçemizdan uçanda
Çalma beni felek çalıp sevgilim
- 5.7. Ben demirci sözüm cāndan yazaram
Derdim çoktı derdi derde düzerem
- 5.8. Rūḥum çıksın ben dünyādan bizaram
Kötü güne beni şalıp sevgilim

6. Çınar Boylu

- 6.1. Gene çınar boylu yādıma düştü
İçimdeki sevdası ḳana ḳarıştı
- 6.2. Benden uzaklığı cānda ataştı
Bilmirem hası gün ayrılığ biter
- 6.3. Yar ḳarşımda durur bu gönlüm atar
Dilberin ardından nereye gidim
- 6.4. Gölgesi ardımda dīvāne oldum
Baḳış rūḥ alan güzeli sevdim
- 6.5. Bilmirem hası gün ayrılığ biter
Yar ḳarşımda durur bu gönlüm atar
- 6.6. Sivgil sevdāsına ne tīz bağlandım
Olur kavuşıram bir gün inandım
- 6.7. Bütün falçıları hepsin dolandım
Bilmirem hası gün ayrılığ biter

6.8. Yar karşımda durur bu gönlüm atar

Dileğim allahdan o yarı bulum

6.9. Evimi bezesin gelmemiş ölüm

Demirci şād olsun bitsin bu zulüm

6.10. Bilmirem hası gün ayrılığ biter

Yar karşımda durur bu gönlüm atar

7. Yārime Bir Mektüb

7.1. Kaldır biçey aç üzi

Siyah günüm ağ eyle

7.2. Bir eyle karar sözi

Yorgun gönlüm şād eyle

7.3. Kaldır benden bu dağı

Haste edib sol sağı

7.4. Gidibti gençlik çağı

Yarım bana reh̄m eyle

7.5. Yazım oku düşün dal

Gerçegi ‘āşıktan al

7.6. Düz ekmege vefā kal

Yeri bu yolda böyle

7.7. Şayma beni yalançı

Yoksul ile dilençi

7.8. Sözüüm dedim bilençi

Tārihte bunu söyle

8. Oyunçılar

8.1. Oyunçılar oynın gördüm

Oyunların begenmedim

8.2. Çok adamnan uzağ oldum

Lâklarına inanmadım

8.3. Dinden uzağ dindār oldu
Araduğın dinden buldı

8.4. Kimin gördüm kula kuldı
Onun gibi olamadım

8.5. Kimin gördüm ağa olmuş
Eski müskü ‘aba giymiş

8.6. Temelsiz bir oda kurmış
Odasına giremedim

8.7. Kimin gördüm māl delisi
Bir kuruşa tutar yaşı

8.8. Hārām yemeğ hum hevāsı
Yimeğinden yiyemedim

8.9. Burun gördüm çok hevāda
Öğünürdi oralarda

8.10. Şimdi kaldı nerelerde
Oralarda duramadım

8.11. Kimin gördüm kafāsı boş
Yalan diyer gerçekte hoş

8.12. Egri bügri yirir yiriş
O yirişten yirimedim

8.13. Kimin gördüm çok telesük
İş yaptıysa iş çürük

8.14. Taħar başa uymaz börük
O börüki taħınmadım

9. Çetin Sevdā

9.1. Dost oħı yanar dağlar

Baħışı yara şağlar

9.2. Dom bu senin nazında

Coğaldı şacta ağlar

9.3. Sana virğın olanar

Çok gezer bāğçe bāğlar

9.4. Ceylan gözi ardından

‘Āşıklar gezer dağlar

9.5. Sevdāy beni yandırdı

Tuş oldı derde şağlar

9.6. Anşaf eyle bizim yar

Ağladığ bunca çağlar

9.7. Yakın dostun ben ollam

Sevmez seni uzağlar

9.8. Beni mecnūn eyledi

Sendeki o yanağlar

9.9. Seni sevdim bilirdim

Seni seven çok ağlar

10. Ben Ve Sevdā

10.1. Sevende bilmedim ĥaste düşerem

Sevdālanam sevdā yolda çaşaram

10.2. Yaradan ollam bir gün yarasız yaşaram

Çağıram merħamet yaralıyam ben

10.3. Sevende bilmedim gözümnden ollam

Yolumnan azaram yollarda kıllam

10.4. Öz elimde ataş evime şallam
Çağıram merhamet yaralıyam ben

10.5. Sevende bilmedim sevdā böyledi
‘Āşıkın günneri gemle çilledi

10.6. Demirciyem sevdā evim taladı
Çağıram merhamet yaralıyam ben

11. Şağın Ey İnsān

11.1. Gün be gün durumun çok adam yazar
Yazılır defterde silinmez kalır

11.2. İşinin kötüsü adını buzar
Sercek eyler seni dillere şalır

11.3. Bil iki bu günün bir sabāhı var
Ac geniş gönlünü vatandaşā ser

11.4. O şerr aramağın eyleme bir kār
Mālın mīrāş olur yadlara varır

11.5. Bu fānī dünyāmız kimseye kıalmaz
Büyüğü küçüğü ‘azrāīl bilmez

11.6. Çirkin bir adamı kabırde almaz
Özün gömen insān cāndan uşanır

11.7. Dünyāde ölüm var gel borcun öde
Onun bunun hakkın şahlama evde

11.8. Mağşerde her bir adam kalır bir tāyda
İşte onda herkeş vāyında olur

11.9. Yoluna zād ister hāzirlen çalış
Bir gönül kırıbsan gönül yap barış

11.10. Ölürsen қоһarsan kebrin biş qarış
Şahraza ölmeden evvel uyanır

11.11. Kimi var hem ula allaha borlu

ayātın bitirir alır hay Őulu

11.12. Őuundan geilmez allahtı gl

Cehennem ırında yanar bulanır

11.13. Giyilen kyekte olduysa lekke

Parası az olur dnse ipege

11.14. umāŐ ām olur benzer elege

Giyenin stnde durmaz Őallanır

11.15. Demirci zālimin zulmını grdn

adın acısını arŐında durdun

11.16. Bir gn o olmadın azında urdun

Pencesi olmayan ok tz avlanır

12. Dostuma NaŐıyat

12.1. İki iginin verme dosta

Aldanan olmaz uşta

12.2. Dost var duŐmānnan beter

Tz vurur dostı dosta

12.3. Kimi var kf aramaz

Kf ider faat yaŐta

12.4. Ktleri ne pāklar

Ktnn ii este

12.5. Nemerdin zn grme

aral ara histe

12.6. Faat deme bygem

Allah var senden üste

13. Annem

13.1. Annem annem annem düşkün

Yaraların düğün düğün

13.2. Gülsün üzün ayda bir gün

Annem annem yorgun annem

13.3. Ğem derdine dermān benim

13.4. Annem annem hatun annem

Degerli bir altun annem

13.5. Günün geçti çetin annem

Annem annem yorgun annem

13.6. Ğem derdine dermān benim

13.7. Annem annem şusuz annem

Yemeğ yiyen duzsuz annem

13.8. İl ‘ālemde üzsüz annem

Annem annem yorgun annem

13.9. Ğem derdine dermān benim

14. Cānım Tele‘fer

14.1. Atalar kalıtı yigidler yeri

Oğrunca kurbandı cānım Tele‘fer

14.2. Vaṭandaşın Türkmen hürriyerin hürri

Bizi daldalıyan hanım Tele‘fer

14.3. Ne oldysa olsun adın silinmez

Ne kader yorulsan sende bilinmez

14.4. Birlikte yaşarığ toplum dağılmaz

Türkmenin cenneti benim Tele‘fer

14.5. Güzelim vaṭanım felegin yurdu

Ma‘rifet bilgisin bize buyurdu
14.6. Her bir yabancınn karşında durdu
Sana feda olsun kanım Tele‘fer

14.7. Yerin çok genişti hepimiz şıgar
Maħabbetin çağırır milleti yıgar

14.8. Allahın rehmeti ha bir gün yağar
Onda rāhat olur benim Tele‘fer

14.9. Vaṭanı istiyen vaṭanı şalmaz
Vaṭana verdüğün vaṭandan almaz

14.10. Vaṭansız kalmıyan degerin bilmez
Sensiz hoş geçmiyor günüm Tele‘fer

14.11. Kalası kocaman tārihte adı
Şubasının şuyu bağları verdi

14.12. Halkı çok comartı söylenir zādı
Hizmetinde durmağ pāyım Tele‘fer

14.13. Demirciyem seni yadladım bugün
Bilirim ağırdı şimdiler yükün

14.14. Ben seni şatmanam çıhtıysam sürgün
Başımda bir tāçsın dāim Tele‘fer

15. Kötüye Bakışım

15.1. Düz yolda büdriyen yolu itiren
Egrisin kervane demesin gerek

15.2. Sadece ölüyi şāhid eyleyen
Kimseyi yalançı saymasın gerek

15.3. Eskiklığı olan ħaste beslenen
Çemlerden yaşıyan dişte seslenen

15.4. Kudreti olmayan gündüz talanan

Degirmi 'ikālî gimesin gerek

15.5. Tek parıya tapan yetimi çalan

Borşada çalışan fâizi alan

15.6. Ölüyi öldüren namâzın kılan

Cehennemli üzün yumasın gerek

15.7. Öz alnı terinnen yemeğ yimiyen

Harâmı ahtaran halâl sevmiyen

15.8. Şuç eylese suçun danan gimiyen

Şuçlunun adını yaymasın gerek

15.9. Onuydan bunuydan öğünen adam

Yabançıya diyen değerli hocam

15.10. Mazlûm arkasıdır o yalnız hıdam

Güçsüze bir güçlü kıymasın gerek

15.11. Duşmānlığı yapan şeytāna uyan

Nemrûdun tekidir güçsüze kıyan

15.12. Hakk sahibı atlı batıldı yayan

Batıl hakkın adın koymasın gerek

15.13. Kötünün huyunu açık eyledim

Gelişi karadır onca söyledim

15.14. Demirciyem özüm hakkıtan diledim

O 'âr parçalını soymasın gerek

16. Rehmetli Felek Oğluna Yaşag Söz Konuşana Bir Cevâb

16.1. Okunan yazılan sözler buhtandı

Lâl olsun felege konuşan diller

16.2. Etüğüleri kıybet belli yalandı

Lâl olsun felege konuşan diller

16.3. Felek konuşurdu gerçek diyerdi
Bender yazısın memnūn yayardı

16.4. Baş kâtibi vardı sözün yazardı
İstemezdi yardım şuş olsun iller

16.5. Hicā yazısın şayib ölçerdi
Her konuya uyan sözi seçerdi

16.6. Adın buzan dalı yorgun doğardı
Yükün ağır etme kırılır beller

16.7. Felegin duyduğu sözlüğe andı
Şi‘r ustaları sözüne kandı

16.8. İnsanın heybeti tek allahtandı
Saygılar felegi sağlar öliler

16.9. Türk ezerilerden şor felek adını
Diyeller uşadı genci kadını

16.10. Değişmem cihāna bir horyatını
Şākirtler gönülden uşa sevellər

16.11. Gerçek şā‘ir olan sever felegi
Gönlü geniş olur yadlar emegi

16.12. Kīndār olmaz dosta yanar üregi
Böyle yigid hoyun dedi erenler

16.13. Dost Demirci diyer kebri nūr dolsun
Niyetine göre cenneti bulsun

16.14. Felege atana bin la‘net olsun
Sağlığta elin öpen ağanlar

17. Yiter Oldı

17.1. Yiter oldı cānım doldı yaradan
Uğra bize nolur gel geç burdan

17.2. Gel barışağ ne geçipti aradan

 K̄elbim dilim seni arar sevgilim

17.3. Senden uzağ k̄elbim yanar sevgilim

17.4. Yiter oldı seni şordum çok güner

 Yalan yere ayağ yordum çok güner

17.5. Karşınızda k̄alhan durdum çok güner

 K̄elbim dilim seni arar sevgilim

17.6. Senden uzağ k̄elbim yanar sevgilim

17.7. Yiter oldı cānda t̄ākat k̄almadı

 Çarhı felek t̄uttı yaḥam şalmadı

17.8. Demesinler bir yar sevdi almadı

 K̄elbim dilim seni arar sevgilim

17.9. Senden uzağ k̄elbim yanar sevgilim

18. Ḥaberin Olsun

18.1. Yanlışa yasağa evet demenem

 Dünyānın mālın bana verseler

18.2. Her bir kervançiye gidip uymanam

 Her adımda bana t̄uzağ kurşalar

18.3. Yigid ḥayātında darlığı görür

 Darlığın ardından varlığı görür

18.4. Ğeryetli Meydānda arılığı görür

 Ḥaqqından vazgeçmez rūḥün alşalar

18.5. Ğarīb halayında gidip tepmenem

 Nemerde dayyūşe şeref yapmanam,

18.6. Yabancı duşmānın elin öpmenem

 Zincirde demirde beni çalşalar

18.7. Görmedüğüm bir gün gördüm demenem

Gözden gördüğümü kolay yaymanam

18.8. Uzağa düşünnem birden kıymanam

Bana zulüm olsa yine kıysalar

18.9. Zālīmsey sana zālīm tuş olur

Kıçı gider siye 'ibret iş olur

18.10. Vermenden çıhmağa bir eniş olur

Neden endim tahtıtan benden şorsalar

18.11. Yüксеge çıhmağın şonu bir enmeg

Her yolda gitmegın şonu bir dönmeğ

18.12. 'azrāīle demeg yohtı katlanmağ

Katlanmam haqqıma haqqım yiseler

18.13. Ey Demirci şabrın kararın olsun

Bulanıp suyumuz bir az durulsun

18.14. Bekle yabancılar bir gün sorulsun

Qalmazlar vatandaş derim şoşsalar

19. Bir Yalançıya Karşı

19.1. Konuş billem yalanı

Yasta zurna çalanı

19.2. Bin konuşsan bir gerçek

Hepsi kıldı kalanı

19.3. Diyeller 'ākılsızdı

Şuda balığ alanı

19.4. Aldanmam düşmem tōra

Tiz koğlaram pılanı

19.5. İderem cırıl çıplak

Bir üstüme gülteni
19.6. Damağısızın başına
Felek çarhı dolanı

19.7. ‘ākıl cismle degil
Büyük gördüm dīvānı

20. Hepimizin Uştasıdır Felekoğlu

20.1. Felekoğlu bizim ozan
Gerçek sözi fikri düzen
20.2. Şi‘r horyat her ān yazan
Felekoğlunun dilinde
20.3. Bizim Tele‘fer ilinde

20.4. Felekoğlu bize rehber
Işıklı yol bize tıpar
20.5. Tele‘fer tārīhin yapar
Felekoğlunun dilinde
20.6. Bizim Tele‘fer ilinde

20.7. Felekoğlu bize kıalsın
Ėem mehenetler bizi şalsın
20.8. Vaţan bizden emek alsın
Felekoğlunun dilinde
20.9. Bizim Tele‘fer ilinde

20.10. Felekoğlu bize kalhan
Korhımız yok hiç bir zamān
20.11. Geçer kıalmaz hiç bir duman
Felekoğlunun dilinde
20.12. Bizim Tele‘fer ilinde

20.13. Felekoğlu hepimizin

- Temelidir yapımızın
20.14. Demirciye Şi'r düzün
Felekoğlunun dilinde
20.15. Bizim Tele'fer ilinda

21. Kaderim

- 21.1. Ay kaderim geçen günü arama
İncinirem duzı koyma yarama
21.2. Benden ögce zulüm oldu kereme
Yar elinde bir gün yanım korharam
21.3. Gönül dostum yadla beni şād olum
Her sevene yar bilene ad olum
21.4. Koyma beni sevdāmıza yad olum
Hayalından ben uyanım korharam
21.5. Konca gülüm nolur seni koḥlıyım
Bilbil gibi günde gülü yoḥlıyım
21.6. Çok nazıksın seni cānda saḥlıyım
Bilbil iken göle enim korharam
21.7. Ay sultānım koy yaltānım cānına
Uzaqlardan konağ geldim ḥanına
21.8. Demirciyem kanım kaṭtım kanına
Derin sevdāy bir gün danım korharam

22. Arkasında Şākirdin Var

- 22.1. Rūḥün çıkdı asmana şākirdin var yolunda
Yolumuz ışığıydın yaşıyorsun gönülde
22.2. Uyğumuzda gelirsın bize melek dönende
Bizimle yaşıyorsun gitmedin irağlara
22.3. Toplumun uzun dili konuşdun dilimizden

- Ardında tārīḥ koydun Tele‘fer ilimizden
- 22.4. Ḥizmetinde qalırız gelince elimizden
Dilimizin ṭadısın yıldızsın bayraqlara
- 22.5. O felsefe sözlerin ‘ibret oldu eylendi
Şā‘ir olan Şi‘rde sözlerini kullandı
- 22.6. Senden nemerd konuşsa konuştuğu yalandı
Yalancı koy parılasın bab olmaz uzmanlara
- 22.7. Uştasın şākirdlere uştasın uştalara
Fikrimiz kaynağısın ḥocasın ḥocalara
- 22.8. Dedüğün ḥekikettir kocasın kocalara
Qazandın ilk ödülü kalanı cocuqlara
- 22.9. Ekipsin her köşede türlü ‘alem ‘irfāni
Büyük kültür saḥibi tek merdlerin miḥmānı
- 22.10. Biz baş üste koyarız seni cāndan seveni
Gönül açdın yanına gelen dost qonaqlara
- 22.11. İnsanlığa yoruldun hem yoruldun çalışdın
Ṭoqnaşdın delilere damağısıza ilişdin
- 22.12. O büyük pīlavandan sen qorqmadın gülaşdın
Boyağ olmadın bir gün ucuz boyacıqlara
- 22.13. qaldın uştā donunda değışmedin o donu
Şormadın nolur ilki şormadın nolur şonu
- 22.14. Demirci yazar bugün oqur felekoğılunu
Yükseksin bizim uştā vay ölsün alçaqlar

23. Felekoğıluyla Bir Ḥasbiḥal

- 23.1. Millete dayağıydın millete çırağıydın
Ṭoplardın şā‘irleri bizlere ocağıydın

23.2. Sen demedin ben bir gün benlikten iragıydın
Melyonlar sever seni cumhurşay felkoğlu

23.3. Taraflığı bilmdin dağıdmağı bilmedin
Millet işkencesine sen ağladın gülmedin

23.4. Yitirdin bizi yola yarı yolda şalmadın
Seni sevmeg düşmāna gelir day felekoğlu

23.5. Kelbin dilin biriydi kin sahlıyan olmadın
barışmağ karşısında bir gün engel durmadın

23.6. Bir zālimden korhmadın sen kendini yormadın
milliyetçiler bir t̄ay o bir t̄ay felekoğlu

23.7. Düz ekmegi aradın araları bozmadın
kazandın gönülleri bir gönül utuzmadın

23.8. Çetin gönüller gördün hiç yolundan azmadın
Altı yıldızımız var sende ay felekoğlu

23.9. Millete tek felek var ikinci daha gelmez
Ne rüzgar ne de yağmur kayadan bir şey almaz

23.10. Ne yiz nede bir gümüş bir gün altuna uymaz
Haznadan bize verdin büyük pāy Felekoğlu

23.11. Tele'ferde kaç şā'ir ya kültürçi yitirdin
Milletin gamlerinden hum hayātın bitirdin

23.12. Ay Demirci tanıdın felekten çoğ oturdın
Elinde bayrağımız elde ray felekoğlu

24. Kaçakaç Günü

24.1. Kaçakaç devramı bizde yaşladı
Varvarın tūfengin sesi işledi

24.2. Onda yigid olan rolun hışladı
Bu bir yabancı yeri kalmadı

24.3. Hüm Tele‘fer kaçakaça katıldı

Şavaş oldu birde yollar örtildi

24.4. İngilizden ele gelen tutuldu

Tele‘ferde duşmān yerin bulmadı

24.5. Duşmān ‘askerleri çabuk alındı

Karakolda habs olan şalındı

24.6. Yurdumuzda şavaş sesi çalındı

Tele‘ferli inan o gün korhmadı

24.7. Kaçakaçta gerçerk birlik bilindi

Aramızda olan kinler silindi

24.8. Bu alanda tārīh bizde derindi

Duşmān bizi bir gün kolay çalmadı

24.9. O gün İngilizin topu atıldı

Birlik oldu kanlar kana katıldı

24.10. Yabancı hükmet heble batıldı

Kolay kolay bizi duşmān şalmadı

24.11. Ben Demirci kaçakaçı yadladım

zaferleri hemen bugün kutladım

24.12. Cān gönülde barış üzüm yolladım

Şehīd olan o gün şağdı ölmedi

25. İnsānın Varı

25.1. Ahlakıtı şerefti insānın varı

İnsandan giderse bunlar yohsıldı

25.2. Gerek bir olmasın anı aştarı

İki üz oldıysa insān yohsıldı

25.3. İnsanın hayâtı bitmez yalannan
Unutmaz gideni ötmez gelennen

25.4. Sorulur yaptığı her bir olannan
Hele onda bilir hayriden şerri

25.5. Merd adam dostuna bir kin şahlamaz
Aldatmaz dostunu ohtan ohlamaz

25.6. İyiliğ unudan cennet koqlamaz
Cihennemdi onun en son düşeri

25.7. İnsan sayğılasın ayı adamı
Boyun egsin haqqa bilsin hıdamı

25.8. Halālı arasın atsın Harāmı
Bir olsun dünyāde ‘ahdı aqrarı

25.9. O haraptan iyi hiç bir sayılmaz
İkisinin işi hiç bir yayılmaz

25.10. İşkere zālime bir haqq verilmez
Zālime haqq versey buzar diyārı

25.11. Yalannan pılabnan boyun kıran var
Çirkin adam çohtı bizi yoran var

25.12. Birlik karşısında engel duran var
‘Ārşa onun dadı hevārī

25.13. Ben Demirci şonum normal ölümde
O haqqın dīvānına giden yolumdı

25.14. Kabilden şimdiye kader zulūmdı
Arhasız o adam yaşar yaralı

26. ‘Ākılsız

26.1. Caht eyle ‘ākılsız adam tanıma
Öz kendine duşmān kazanır duymaz

26.2. Kendin incideni dostun sanma
Ölünün yasında benzenir duymaz

26.3. 'ākılsız uazgı yakın yol görür
Sağı aradıysa gözü sol görür

26.4. Kötü iş yapmağı büyük rol görür
Ayrı çadır kurur topluma uymaz

26.5. 'Ākılsızın sözü egridir yazak
Özü kimi olluğ sözünü deysek

26.6. Şuhbeti basarız özüne uysak
Günde bir dövüşte dövüşten doymaz

26.7. 'Ākılsız dostunu bil utandırır
Utanmak var ise dil utandırır

26.8. Dost utandırdıysa el utandırır
Oturduğu yerden kaçır dayanmaz

26.9. Çocuk büyük olsa hayr şerrin bilmez
Çirkin işlerini iyi iş söyler

26.10. 'Akılsız bir kişi 'ākılsız kalır
Beğni boş olanın partalın soymaz

26.11. Onuynan bunuynan arasın buzır
Konup komşuların yüregın ezer

26.12. Özüne üz versen yolundan azar
Kimseyi değerli bir adam saymaz

26.13. Sakın 'ākılsızı gördüysen bir gün
Kötü sayar sana her iyiliyin

26.14. Demirci bildirdi size büldüğün
'Ākılsız suç eder suçunu giymez

27. İnsanla Konuşuyorum

27.1. Sözün bir tühürdü kalbin bir tühür

Günde bir daldada enersin insân

27.2. Belki söz diyersin içinde sihr

Telesük ahdiyden dönersin insân

27.3. Babına dengine kolay uyarsın

Başkasın senin kim heble sayarsın

27.4. Paradan dolayı câna kıyarsın

Varlıkta dostunu sunarsın insân

27.5. Para pul sahibin 'aziz tutarsın

Yoksulu öksüzü hemen atarsın

27.6. En yoğun olanı ne tîz satarsın

Dünyâya hesapsız inersin insân

27.7. Böyle kışhancıhsan kalbin çok kara

Dostluğun çok sürmez koymasın ara

27.8. Kıybatta yaşarsın dilin ustura

Onun bunun etin çeynersin insân

27.9. Büyüklüğ seversin allahtan irâğ

Senin kim insânı istersin konağ

27.10. Mazlûmla yoksula olmassın dayâğ

Hakksızlıktan tahta minersin insân

27.11. Büyüklüğ ardınnan kana giriysen

Cesetler üstünde hemen yeriysen

27.12. Kabil kimi yerde fitne kuruyasan

Fitne atşında yanarsın insân

27.13. Ey Demirci yiter günler uzandı

Şimdi bulanıp ussu durumsuz kindi

27.14. Yazdığın yazılar tamam düzgündi
Saygısın egriye sunarsın insân

28. İnsanın Varı

28.1. Ahlaktır şereftir insânın varı
İnsândan giderse mınlar yoksuldu

28.2. Gerek bir olmasın eni astarı
İki yüzlü olsa insân yoksuldu

28.3. İnsanın hayatı bitmez yalannan
Unutmaz gideni ötmez gelennen

28.4. Sorulur bir yaptığı her bir ölennen
Hele onda bilir hayriyinen şerri

28.5. Merd adam dostuna bir kin sahlamaz
Aldatmaz dostunu ohtan ohlamaz

28.6. İyiliğ onnan cennet koqlamaz
Cihennemdi onun en son düşeri

28.7. İnsân saygılasın iyi adamı
Boyun egsin haqqa bilsin hadimi

28.8. Halâlî arasın itsin Harâmı
Bir olsun dünyâda ehdi akrarı

28.9. Yalannan pılannan boyun kıran var
Çirkin adam çoktur bizi yoran var

28.10. Birlik karşısında engel duran var
‘Arşa çıkar onun dadı hevârı

28.11. Ben Demirci sonum normal ölümdü
Haqqın divânına giden yolumdu

28.12. Qâbilden şimdiye kader zulümdü

Arhasız o adam yaşar yaralı

29. Kanı Yüngül Güzel

29.1. Kanı yüngül güzel gönül içinde
Yaşar tek yalğuzu çok dimdimlenir

29.2. Gönülden kavılır büyük suçunda
Yaşar tek yalğuzu çok dımdımlenir

29.3. Ne isterse ister dedüğü olsun
Bulunmıyan nesini ister tiz bulsun

29.4. Hep dünyā özüne mehābet kılsın
Özü çok nazlıdır artuk nazlanır

29.5. İstemez bir güzel karşısında dursun
Güzellikte kimse yolunu vursun

29.6. Sormadüğü ister özünü sorsun
En güzel yigide bakar yaltanır

29.7. Bir yigidi tutar o birin salır
Gülüşte bakışta alımın alır

29.8. Değişmez huyunu huyunda kalır
Kim onı sevdiyse ona inanır

29.9. Çok kıskancık olur kimsiy begenmez
Begendiyse birisin ona inanmaz

29.10. Karrı olmağına bir gün inanmaz
Bir tel saç ağ olsa ağlar belenir

29.11. Bir gün gelir duymaz saç beyāz olup
O pembe yanağı sararıp solup

29.12. Diyerler bir güzel kehrinden ölüp

Gelişe bakmayan böyle aldanır

29.13. Ey Demirci yiter vasfını verdin

Güzellerin nazın sevdanın derdin

29.14. Ākılsız güzele mihını vırdın

Utanmıyan güzel bir gün atanır

30. Reḥmetli Felekoğlunun Ardından

30.1. Acı ölüm seni aldı vatandaşına yardımıydın

Şınamlar şuş diye reddin insānlara saygı verdin

30.2. Kılav kaldın ırağıydın insānlığı hemen yaydın

Geldin ġarīb gittin ġarīb başlar tācı felekoğlu

30.3. Heble kaldın o bir donda deġişmedin bir gün rengin

Gerçeklığı tek aradın yalana vermedin çigin

30.4. Cihānı 'alemde şorşağ tapılmazdır yoktur dengin

Mezārında sen beze hep kıracı felekoğlu

30.5. Şişkolığı aramadın ben diyene yaramadın

Riyā namāz kılamadın allahını uyaţmadın

30.6. Sevdin ḥalkı sevdi seni bir gün fitne uyaţmadın

Geldin ġarīb gittin ġarīb günün acı Felekoğlu

30.7. Gerçeklığı konuşurdun yalancıdan nefret ettin

Çok önem verdin aḥlāka bunı size servet ettin

30.8. Tāriḥi darın Türkmeni hepimize millet ettin

Geldin ġarīb gittin ġarīb derd ileci Felekoğlu

30.9. Doğru yolu açıklardın anlamadı seni cāhil

Gözün açdı bilgisine senden aldı her bir ākıl

30.10. Ğem yime hay bizim uşta zuvansız olmazdır ṭaḥl

Geldin ġarīb gittin ġarīb yurd amacı Felekoğlu

30.11. Yiter şākird yiter şon ver usta gitti sözü kaldı

Yolumuzun rehperiydi şerefle bir ölüm öldi

30.12. Demircide özi gibi vatanında ğarīb oldu

Geldin ğarīb gittin ğarīb açık avcı Felekoğlu

31. Vaţandaşam

31.1. İnsanım senin gibi

Bırak beni yaşıyım

31.2. Yaşıyım ben izetle

Vefādar kardaşıyam

31.3. Kardaşıyam kılhanam

Dar günü yoldaşıyam

31.4. Yoldaşıyam yollarda

Ortağ vatanadaşıyam

31.5. Vatanadaşıyam haklı

Görev kan kardaşıyam

31.6. Kan kardaşıyam senin

Çingte gür ataşıyam

31.7. Ataşıyam Meydānda

Unutma ardbaşıyam

31.8. Ardbaşıyam çalışsam

Yalnız hemen çaşıyam

31.9. Çaşıyam benimle ol

Savaşa karşıyam

31.10. Karşıyım savaşta

Yardım eyle düşüyem

31.11. Demirciyem tülküysen

Ben ilan yavaşıyam

32. Benim Sevdā

32.1. Seni cāndan sevenleri
Terk edip duşmān eyleme

32.2. alb vırışın duyannarı
Oına nişān eyleme

32.3. ğren sevdā maşalından
Yaşāğ etme işlerini

32.4. ırma nezūk gönüleri
Seveni pişman eyleme

32.5. Bilmiyorsun neler olur
‘Aşķ gönölü yıhılанда

32.6. Ğemli gözler yaşın töker
Camālın talan eyleme

32.7. Büyüklіğ allaha gelip
Sen bir ulsın benim gibi

32.8. Sevmek utsal bir duygudur
Sevdāyı yalan eyleme

32.9. Gunāh olur hep etdüğün
Nihayette sorulursın

32.10. Ne aldadıp ne de aldan
Sevdāda pılan eyleme

32.11. Senden önce ‘aşıķ vardı
Işķ kitābın oudılar

32.12. Sevenlerin yavrısısın
Kendini sultān eyleme

32.13. Güzelliğın anrı verib

- Veren alır istediye
32.14. Degerini bilmiyene
Armağan fidan eyleme
- 32.15. Bil bükülür gençlik gider
Fırşat gider elden bir gün
- 32.16. Adam oğlu ölür bir gün
Kılmağa iman eyleme
- 32.17. Açuğ konuş konuşanda
Utanmağa olmaz sevdā
- 32.18. Koy eylesin seni bilen
Sevdāyı gömen eyleme
- 32.19. Nazlı şirin nazın ister
Nāz etmeğin bir şonu var
- 32.20. Demircinin givlindesin
Kendini mihmān eyleme

33. Kimde Var İrfān

- 33.1. Kimse begenmez kimsenin āqlın
‘Ārif olan bilir kimde var ĩrfān
- 33.2. Buramaz bir cāhil ārifin elin
‘Ārif olan bilir kimde var ĩrfān
- 33.3. Bütün bu cihāna ākıl şatmamış
Çirkin hıoylarını birden atmamış
- 33.4. Buluncı çok rāhat hele yatmamış
Yalandan demesin mende var ĩrfān
- 33.5. Kendinin ‘ayıbın deyip bilmemiş
Yalanculuğ yolun tamam şalmamış
- 33.6. İnsan yaradana bir kul olmamış

Özine demezler sende var ʿirfān

33.7. Her insān olana ƙardaş dememiş

Bariş sevenlere cāndan uymamış

33.8. Nefsinin oyunına hele kıymamış

Bekleme demezler onda var ʿirfān

33.9. Çalışıpsa uzağa çok düşünmemiş

Danışmasa yapsa böyle büyük iş

33.10. Bir givil şığmasa olmasa geniş

Arasa bulamaz bir yerde ʿirfān

33.11. Dostın gizlisini dost şaḥlamamış

Dost öğrencesine köşk oḥlanmamış

33.12. Her mazlūm ḥalını bir yoḥlamamış

Bulamaz o atsız yayanda ʿirfān

33.13. Aḥrat naşıldı çok çok şormamış

Aḥrata bir yol düzgün ƙurmamış

33.14. Allaha düede çok yalvarmış

Tapılmaz şeytāna uyanda ʿirfān

33.15. Ay Demirci yorul ʿarifi aḥtar

Yara onun için töktiysen ter

33.16. ʿĀrifle yaşıyan olur baḥtiyār

ʿĀrifleri bulur bulanda ʿirfān

34. Acı Gerçek

34.1. Yalan darta adam ʔanınsın bugün

Givenmeyeg̃ ona darılsın gerek

34.2. Vaḥandaş uyḳudan uyansın bugün

Ḥayrsiz miçek gibi görilsin gerek

- 34.3. Bizler arħa vereğ yapı yapana
Vaṭandaş rizāsın ƙapış ƙapana
- 34.4. Darlığ yorğınlığta bizi ṭapana
En büyük ödülü verilsin gerek
- 34.5. Yiter aldanmıyağ biz aldadana
Ṭuzağā düşmiyeğ bizler adına
- 34.6. O göçmenliğ gelsin herkes yadına
Ƙorħıtmağ dīvārı ƙırılsın gerek
- 34.7. Ṭarafçılığ fikri silinsin gitsin
Derin deryālarda boğılsın itsin
- 34.8. İnsanlığ arada büyüsin oṭsın
Yaralı vaṭanım dirilsin gerek
- 34.9. Yādımıza şalağ geçen günleri
Hele ƙurumıyıb şehīd ƙannarı
- 34.10. Bizi yordı duşmān her oynnarı
Neden biz yorulduğ şorulsın gerek
- 34.11. Göçmen olduğ çıħtuğ dağlandığ bizler
Ağladığ vaṭana şızladı gözler
- 34.12. Dönende diyāra oldu mırāzlar
Vaṭanımız şatan kör olsun gerek
- 34.13. Bir fırsatımız var bizden gitmesin
Ara buzan sözi kimse ṭutmasın
- 34.14. Şehīdin kanını sağ unuṭmasın
Vaṭana uymıyan ayrılsın gerek
- 34.15. Ben Demirci mende olanı dedim
Bizleri aldadan güleni dedim
- 34.16. Dar günde bizi şalanı dedim

Nice bizi yordı yorulsın gerek

35. Göçmenliğe Şirim

35.1. Göreğ nice biter bugün

Gözler nice yatar bugün

35.2. Hara bizi tutar bugün

Haralıyduğ harda kalduğ

35.3. Başımıza gelen çohtı

Milletimiz çalan çohtı

35.4. Teléfere pılan çohtı

Haralıyduğ harda kalduğ

35.5. Ne mırvıtdı ne mırvıtdı

Gögden düşen yere arvatdı

35.6. Zülüm bize çok uzatdı

Haralıyduğ harda kalduğ

35.7. K̄aranuğta yola düştüğ

Mālı şalduğ el boş çıhtuğ

35.8. Serçek olduğ dile düştüğ

Haralıyduğ harda kalduğ

35.9. Bu hamır çok şu götürür

Ġem derdi bize batırır

35.10. Ġarīb gürbette oturur

Haralıyduğ harda kalduğ

35.11. K̄ondağ uşağ yolda öldi

Öldi gürbette gömüldi

35.12. Anası yolda vırıldı

Haralıyduğ harda kalduğ

- 35.13. Yisir oldu iyālımız
Ceylanımız maralımız
- 35.14. Yerde kaldı yaralımız
Haralıyduğ harda kalduğ
- 35.15. Ay Demirci Teléferli
K̄an şızlıyor cān yaralı
- 35.16. Sen oralı ben buralı
Haralıyduğ harda kalduğ

36. Acı Gerçek

- 36.1. Yalannan oturup dostlığ şorıllar
Birbirin aldadıb meclis qurullar
- 36.2. İçerden birbirin duşmān göriller
K̄aranuhta kuyu kazana vaylar
- 36.3. Acıgta düğüşte sümük kırılar
Düz ekmegi başıp cāndan vırıllar
- 36.4. O fekir miskīni evden sürüller
Bu fermānı bize yazana vaylar
- 36.5. O geçen günnerden ibret almazlar
K̄afāları kalın hiç aylamazlar
- 36.6. Halkı aldadıllar bes ayrılmazlar
Hiller havālede gezene vaylar
- 36.7. Yabancı garībe kıyruğ olıllar
Onun hizmetine memnūn qalıllar
- 36.8. Yabancı gelende selām alıllar
Doğru haqq yolınnan azana vaylar
- 36.9. Bir ucuz parıya bizi şatallar

- Yaşıyıp temeh kār yolın tutallar
- 36.10. Vaṭandaşı heble avda aṭallar
Vaṭandan üregın ezene vaylar
- 36.11. Her taḥtan enende renk değışiller
Mikrofon qarşına çok segişiller
- 36.12. Önemi olana tīz yirişiller
Bunnarın şuyunda üzene vaylar
- 36.13. Her zamān bu egip başta yiriller
Zabbonın yalanın heble kırillar
- 36.14. Barışıp mensefte yemeğ veriller
Bunnara qehve süzene vaylar
- 36.15. Ay Demirci yiter ḥarman şavırdıy
Lāyık olmıyana dilini yordıy
- 36.16. Bunnarn ardınnan hicrānı gördiy
Türkmenē tūzağı düzene vaylar

37. Bir Şoruya Bir Yanıt

- 37.1. Sözüümü diyerem ne olsa olsun
Yalṭanıp qorḥmanam nemrūd zālimnen
- 37.2. Ğeryet kellededir bilmiyen bilsin
Yalṭanıp qorḥmanam nemrūd zālimden
- 37.3. Tāriḥe baḥaram her bir durumda
Ḥaqqā önem verem her bir baḥımda
- 37.4. Şuç varsa diyerm her bir ṭaḥımda
Paḥırı boyamağ gelmez elimnen
- 37.5. Sözüümü diyerem söz üsne qallam
Unutmam dedüğüm yadıma şallam
- 37.6. Amaç buluncımnan dolayı öllem

Tek yalğuzum kıalsam kırhmam ölİmnen

37.7. Yİrirem yolumda dayannam kırkka
Aramanam dırsem her gün bir kırka

37.8. Rührümi verenem armağan kırka
Boynum kesildiyse dönmem yolumnan

37.9. Arhamı vermem kır dıvāra
Yiyende inannam gelen kırade

37.10. Ākılsız ardınnan dırmem zerere
Unutsın o günü kırhsın belinnen

37.11. Givlime kır yaram düzgün insānı
İnsāncil olanı kırçek seveni

37.12. Öterse dinlemem kalan kırulanı
Öterem vazgeçmem anna dilimnen

37.13. Unutmam beni dara kırkeni
Ağulı ohrıynan yaram kırkeni

37.14. Ğarīb kırsābına kırolum kırkeni
Dilerem allaktan datsın kırölümnan

37.15. Benimle duranı unutmam kır gün
Ağırlaşsa kırkü kırkaldırram kırkün

37.16. Binen kır uy kimseler olmanam kırkin
Asıl kırhan dostum kırılmaz givlimnen

37.17. Ben kıröyle kıranıdım kır uyumda kırallam
Allaha kırçok kırmihtec yaralı kırulam

37.18. Bütün Türkmennere kırmen bir kırselām
Bır kırhaber kırsterem kırözöl kırilimnen

37.19. Ben Demirci kırhalım kırbeyān kıryledim

İçimde olanı size söyledim
37.20. İnsanlığı heble böyle ayladım
Harām rızķı yimem halkın dalınan

38. Ay Dostum

- 38.1. Bir aldanan birde faķa düşmesin
‘Ahdi olmıyana hiç yanaşmasın
- 38.2. Tākatsıza vaşıyyet tiz gölleşmesin
Aldatma kendini uyan ay dostum
- 38.3. Zileyi resmine göre kaldır vır
ākılsız kellede tapılmaz bir hayr
- 38.4. Seni bir yoranı sende özin yor
Sen atlıysan yayan olma ay dostum
- 38.5. Şınma kimseyi günde bin kere
O ‘ahdi olmıyan gelmez akrara
- 38.6. Şāhibsiz bāğ döner kuru bayara
Qallaca tülküye uyan ay dostum
- 38.7. Duyğusu olmıyan bir şey yaratmaz
Lekkeli olursa kiri arıtmaz
- 38.8. Darlığa düştiysen seni yiritmez
Merde merd olana dayan ay dostum
- 38.9. Para el kiridi қaronun vardı
Tārihini oħı öz özün yordı
- 38.10. Merdene nemerdin қulağın burdı
Qalhan olanara kıyan ay dostum
- 38.11. Arķasız adamın қulı yorulur
Avçı özin avlar halı yorulur

38.12. Dostunu bir şoran heble sorulur
Yidirtmiyen kimsiy yiye ay dostum

38.13. Tülküden haqq batıl alınmaz bir gün
Yanında emānet şalınmaz bir gün

38.14. Gerçekli şuhbetler kılınmaz bir gün
Tülkünün donını giyen ay dostum

38.15. Unutma yadla sen geçen günneri
Geçirtme givline o duşmānnarı

38.16. Sana bab eyleme kıl olanarı
Kellesine kelley koyan ay dostum

38.17. Demircinin sözün yadla unutma
Cevābın hāzırle bekler uzatma

38.18. Seni bilenneri kīndāra şatma
Dostlığın parçalın tīz şoyan dostum

39. Vatan Şehidi

39.1. Rūhün veren vatan için kahraman
Ölümine küçük büyük şıhıldı

39.2. Ay merd adam meydānarda söylenen
Tāç başlarda sultānara sultāndı

39.3. Şehid oldun şan şereftan ad verdin
Aşlanığa hem mertliğe dad verdin

39.4. Konağ oldun şehitlere zād verdin
Cbt ehli senin gibi bir insān

39.5. Ölümine hep Teléfer şıhıldı
Tākat bitdi hep ayağlar burhıldı

39.6. Teléferin bir küşesi yıhıldı
Hayātına tīz gelende bu fermān

39.7. Aşlanığın söylenirdi dillerde
Hibetlidir senin adın eylerde
39.8. Meḥābetin heble kalır givilde
‘Alım arvaḥtan bizimle seslenen

39.9. Yirin boştı içimizde boş kalır
Bahār gitdi bizde faḳat kış kalır
39.10. Cān yaşlıdır bizde ne hoş cān kalır
Teléferin dayağıydın ay aşlan

39.11. Ay köyüme büyük kurban alanım
Önce atlıydım şimdi ben yayanım
39.12. Ben yaşlıyım gerek ara boyanım
Şankı benim rūḥüm aldı cān alan

39.13. elem titrer öz elimde yazanda

Öz özine elem yirir düzende
39.14. um allahın ayrı senin üzinde

aḳḳ darına hemen gitdi imannan

39.15. Ay Demirci yadla şehid olanı
ayrı olsun şehitlığı bulanı
39.16. ayr görmesin özin bizden alanı

Adın etmez yimin olsun urāna

40. Yavaş Yavaş

40.1. Bāzārda dolanma bāzār örtilse
Şallana dönersin bil yavaş yavaş

- 40.2. Ticāretin durur durum kötüyse
Şallana dönersin bil yavaş yavaş
- 40.3. Çürük kumāş satma kumāş satana
Öz kendin aldatma heble kaştana
- 40.4. Burnu üskek olan geçmez destāna
Öğrenir uçurtmağ fil yavaş yavaş
- 40.5. Dilbāz adam olmağ ses şalmağ degil
Paraydan okulda ders almağ degil
- 40.6. Cocuğun üstüne bir gülmeğ degil
Seni şalır gider yel yavaş yavaş
- 40.7. Benlik çirkin hoydı sende tobalı
Dostun givline geç yaşama böyle
- 40.8. Şışirtme kendini olma bombala
Bir dambuzda ener yel yavaş yavaş
- 40.9. Dalama dostların uzağa düşün
Sana sevgi vermez o egri işin
- 40.10. Başına baladı o büyük yaşın
Titriyib olusan şıl yavaş yavaş
- 40.11. Görmedüğün deme gördüğün şahla
Emege degenin halını yoğla
- 40.12. Bāğçede gülü ek o gülü koğla
Açar koğı verir gül yavaş yavaş
- 40.13. Kimsenin çırağı hiç yana kalmaz
Ne gelir başına geleni bilmez
- 40.14. Niyetsiz çalışan mirāzın almaz
Göz yaşları olur seyl yavaş yavaş

- 40.15. O Dünyā çetindi kebr kıaranuğ
İster nihayette bize uzağlığ
40.16. İbret almıyana olsun bin yazuğ
Şorulsa lāl olur dıl yavaş yavaş
40.17. Naşaşat gerektir özün Benden al
Sende olan hıyu çok çirkindi şal
40.18. Demirci dostuna vefālı her şal
Dosta Maşabbeti kııl yavaş yavaş

41. Ağırlığ

- 41.1. Ağırlığ şanrıdan yüngülü bulmaz
Çalıştıysa yüngül ağır olamaz
41.2. Şādı oyun bilir oynnan kıalmaz
Herkes öz kendini şanıyor şimdi
41.3. Toprağlı hevāda cānāvar çışar
Yağmur yağsa yere bulanıp açar
41.4. Bir nemerde nemerde ayağa kıaşar
Oyınçı olmıyan oynıyor şimdi
41.5. Māla şapan insān māla şatılır
Babı ekibine gider kıatılır
41.6. Rolı kıalmadıysa kire atılır
Herkes öz etdüğün danıyor şimdi
41.7. Şühreti arıyan řakķsız insān var
Yaratıcı degil tōkmiyib bir ter
41.8. Üstünde bilinmez öz eyle ister
Kendini büyük dağ şanıyor şimdi
41.9. Alçağa yalvaran ad kıazanınca

- Yalanarı kıran fil düzen önce
- 41.10. Büyüklüğ ardından çoğ gezen önce
Ezelden büyüğü şınıyor şimdi
- 41.11. Köki eskik olan temizi sevmez
Özin utandıran her izi sevmez
- 41.12. Karanuğ arıyan kırmızı sevmez
Lekkeli lekkesiz dönüyor şimdi
- 41.13. Yüksekçe çıhmağın özel yolu var
Yolların sağı var yolın solı var
- 41.14. Allahın kulu var kulun kulu var
Kulların çırağı yanıyor şimdi
- 41.15. Şınava girmiyen ibret almıyan
Bilgisiz yaşıyan işin bilmiyen
- 41.16. Ekbet büdrer bir gün düzgün olmıyan
Halkımız cāhılı dinliyor şimdi
- 41.17. Ay Demirci yiter anlıyan aynar
‘Ārif olan sözün marifet şanar
- 41.18. Şākird uşta arar yanında konar
Cāhil ocağında konuyor şimdi

42. Öğüt

- 42.1. Kendini çok öğüp kıla eyleme
Yalandan öğülse onı dinleme
- 42.2. Benden başka yohtur böyle söyleme
Yalandan gelenner yalandan gider
- 42.3. O gün rasvay oldu gücünne enen
İstedi değışsin bir az donunna

42.4. Dağkası yıl oldu bizar cānınnan
Yalançı bilenner yalandan gider

42.5. Çok yükseke ciğma şor o düşenen
Bir mutlu gün görüp bir güm işinnen

42.6. Yaz günün ayırmaz şavıg kışınnan
Yalana dalannar yalandan gider

42.7. Toplum taht şāhıbın normalda arar
Arar aradüğün hizmetle tıkrar

42.8. Büyük o küçüğü kıl gibi görür
Yalanda kalannar yalandan gider

42.9. Aç eski tārīhi bağ neler olup
İşini bilmiyen kaç defa ölüp

42.10. 'arsızlıktan başka kör fayid bulup
Yalanı alannar yalandan gider

42.11. Çalışıysan çalış arcine göre
Yoğla işlerini diğketle ara

42.12. Boştan boşa şakın çekilme dara
Yalançı bulannar yalandan gider

42.13. Demirci sözünün şonun ver yiter
Beni büyük olan öğütü tutar

42.14. 'Aqılsız insān var zārara çatır
Yalançı olannar yalandan gider

43. Seninle Anlaşmağ Yoğtur

43.1. İkimizin şuyu bir arğa ağmaz
Arama dostluğum bulamasın hey

43.2. Nisanı kurmiyan oyını yığmaz
Arama dostluğum bulamasın hey

43.3. Gerçekten insānım insān ararım

Şerefsiz zālīme kıyan ararım

43.4. Hıyuma yoluma uyan ararım

Bana yol yoldaşı olamasın hey

43.5. Barışı sevmiyen hayvāna benzer

‘Aqlını çıldırır dīvāne gezer

43.6. Kelbi kara olur sıyana benzer

Benimle Maḥabbet kılamasın hey

43.7. Allahtan korḥarım kimseyi yaḥmam

Gönülleri yıḥan bir işe kaḥmam

43.8. Şerefsiz kelavın boynına taḥmam

Şaḥn ol üstüme gülemesin hey

43.9. Senin gibi kötü bir gün olmanam

Senin gibi nemerd çirkin olmanam

43.10. Temiz gönüllerde bin kin olmanam

Beni egri yola şalamasın hey

43.11. Şaḥn ikimizi bir gönül şıḡmaz

Her kim çalıştıyşa bir yere yıḡmaz

43.12. Kış günü yağmuru yaz günü yağmaz

Benim bildigimi bilemesin hey

43.13. Ben Demirci dostum özeldi özel

Şeref şāhibidir aḥlākı güzel

43.14. Gerçeklik arasan mertlerden söz al

Nemertten ‘ırfāni alamasın hey

44. Şanşıma Nidim

44.1. El vırdım altına döndi toprağa
Bir işim raz gelmez şansına nidim

44.2. Givlim erzelendi düştü ocağa
Gemler beni şalmaz şansına nidim

44.3. Dostı ben severem dost givli kara
Hāinnar elinden geldim zinhāra

44.4. Bana yazılana nidim kadere
Hayāt bana gülmez şansına nidim

44.5. Ben özüm üsne kasd etmem eziyyet
Nice bitse bitsin ha biter hayāt

44.6. Ölüme rāzıyam olmasın zillet
Çoğu bunu bilmez şansına nidim

44.7. Şoylu renkte kallam değışmem rengim
Kaderimi bilene diyerem begim

44.8. Hürri olan insāndı bab eyle dengim
Babım beni bulmaz şansına nidim

44.9. Ağırılığ insāna gerektir gerek
Ahlakı güzele diyeller melek

44.10. Karşıma gelenner çoğu saç çürek
Beni dost eylemez şansına nidim

44.11. Git Demirci heble bildüğünde kal
Dostunu tutmamış sınav eyle şal

44.12. Falçılar gitdi açmadılar fal
İstedüğüm olmaz şansına nidim

45. Öğüt

45.1. Yükünde kaçag olān er ān yola çılmasın
Kışılslın derin yerde şağa şola çılmasın

45.2. Araşın karanuğ yer ahtarmasın ışığı
Bölinç rāhat olmazsa onda hele çıhmasın

45.3. Şon günleri ağlamağ zatan şuçlu insādı
Ağlasın yapduğuna güle güle çıhmasın

45.4. Dolanırsa bāğlarda dolansın karanlıkda
Düşen yimişi yesin yüksek dala çıhmasın

45.5. Yollarda kimse bilmez neler gelir başına
Belli ölüm yoluna bile bile çıhmasın

45.6. Aldanmasın bir sözle demesin azad oldum
Düşmesin bir tızağa o söz hīle çıhmasın

45.7. Yağış yağsa şiddetli arasın sıcağ ocağ
Aparır özin seyller sakın seyle çıhmasın

45.8. Beklesin hisābını dimesin unutuldı
Boğılan biraz şuda derin nile çıhmasın

46. Müdülüg

46.1. Müdülüg bir dertdi şāhibin yiyer
Kurtulmaz bu dertten dahtora heyif

46.2. Vahtı geçen yara her cāna kıyar
Kurtulmaz bu dertten dahtora heyif

46.3. Üzü güler olur içeri kara
Arhadan kazalar yapmaz işkere

46.4. Yandırır dostunu dili ustura
Utanmaz bir dosttan dostlığa heyif

46.5. Elini kan eyler yaħar insāna
Bir önem vermez dine imana

46.6. Nasıl kalduğ bizler böyle zamāna
Vazgeçer geryetten geryete heyif

46.7. Şühret bir şey yapmaz deyyüz insāna

Yalannan Geldiyse gider yalana

46.8. Ayağ қаһılmaz bir қалтабана

Tülkü қаçar қүртан шүhrete heyif

46.9. Müdülüg dar tiptti yiyip özini

Öz babınnan alıb özel derzini

46.10. Emegim kör eyler ikki gözini

Vaţandaşın şatan vaţana heyif

46.11. Her adam ahtarır bulunca babın

Giyim bāzārında arar aşbabın

46.12. Müdü қабда yise pisler o қабın

Gelmeği minetle mensefe heyif

46.13. Қышқанır gördiyse kimseyi büyük

Қарнı halavlanır дүгүнner çivik

46.14. Анаç köppek doğar bir yavrı enüg

Қuru ekmek darţan bir ekmege heyif

46.15. Müdüyi şordıysan çıғar bir eskük

Қарнını boşaldır қарнında delük

46.16. Yalan demek қolay istemez bilek

Şayılır milletten millete heyif

46.17. Demirciyem açıқ mektüb yolladım

Givlimdekin yazdım hepsin söyledim

46.18. Müdü тұзағını asant adladım

Aţlı қaldım heble vaţtıma heyif

47. Güzel

47.1. Güzel gördüm göz gördüm

Aya benzer üz gördüm
47.2. Başışında titredir
Oğun vırır düz gördüm

47.3. Özün seven lâl olur
Titriyende diz gördüm
47.4. Cihānda çoğ güzel var
Böyle güzel az gördüm

47.5. Cemālını begenen
Nazdan bilen nāz gördüm
47.6. Neşeliyen givlimi
Mozdan datlı kız gördüm

48. Z̤ulm

48.1. Z̤ulm üsne z̤ulm var
Şabr etmeğe miylim var
48.2. Bir zamānda yaşıyuğ
Türlü türlü filim var

48.3. K̤orğ allahtan ay z̤alim
Sana bir gün ölüm var
48.4. Seniy z̤ulmıy varısa
Benim uzun dilim var

48.5. Sen z̤alim givli k̤ara
Benim beyāz givlim var
48.6. Sen yaşıysan amacsız
Düz nişāna yolum var

48.7. Seni şaldım allaha

Bedûalı elim var

49. Ne abda Verirsen O abda Alırsan

49.1. Ne abda verirsen o abda alırsan

Ödeş olmadıysan çok borçlı alırsan

49.2. Geceler yatmasın gündüzler dalırsan

Mazlûmların âhın çekersen bir gün

49.3. aranuğ yerleri görübtü çok mazlûm

Her vaht bir defâ çağırıldı ölüm

49.4. Mazlûm işkencesi sebebi var zalim

Gözünüm yaşını çok tökersen bir gün

49.5. Ben billem allahta çok çoktu 'edâlet

Hüküm eder zâlîme o diller şehâdet

49.6. Bu dünyâmız biter bes ahar kıyâmet

Allaha boynını hay egersen bir gün

49.7. Dime itdiğimi hiç kimse şormıyor

aranuğtdı Dünyâ hiç kimse görmiyor

49.8. Dünyâde mehkeme bana kurulmıyor

Asant düzün aa hay çökersen bir gün

49.9. Diyeller elden üst daha uzun el var

Böyle gerçekliğe göredir bir arar

49.10. Zâlimi kıuyuya yıhtırır bir ader

Bu gişi dünyâden sen hürkersen birgün

49.11. Normal adamoğlu hay üz üze gelir

Nemerd boyun eger çok düşünür dalır

49.12. Ğarbılanır kîndâr a elinde alır

Ağlıyıp şızlıyıp düz dögersen bir gün

- 49.13. Git seni hemen ben o allaha şaldım
Hakkımı alınca ben bekleye kaldım
- 49.14. Ha bir gün diyersen etdüğmü buldum
İşte boynını sen hay bökersen bir gün
- 49.15. Ben Demirci sözüm bütün kalır bütün
Sözden bilmiyen söz şataram şatun
- 49.16. 'Âkıl olan işler şatmaz ahıratın
Kendinin yarasın sen sökersen bir gün

50. Sözlerin Kandırılmaz Beni

- 50.1. Tendür üsti sözi fayda eylemez
Yorılma sözlerin kandırılmaz beni
- 50.2. Kulağım ağırdı boş söz dinlemez
Yorılma sözlerin kandırılmaz meni
- 50.3. Millet ayıran yol bize yaşağtdı
Yabancıyı tapan bizden uzağtdı
- 50.4. Birliğimiz heble bize dayağtdı
Damağsız âklına döndermez beni
- 50.5. Millidir benim yol beni tanıysan
Yapduğum zaferi görüp yanısan
- 50.6. Vataana yaramaz oyun oynısan
Söndürem ataşın yandırılmaz beni
- 50.7. Dağıtma milleti birliğe çalış
Fitnekârlığı at sevgiye alış
- 50.8. Milletim Türkmendir seveyiğ barış
Ğaribin gülüşü güldürmez beni
- 50.9. Günde bir daldada enib konısan

- Bügün dedüğüy daniysan
- 50.10. Köynek çeketnen şuya enisen
İşlerin yanına göndermez beni
- 50.11. Bir avuç şuyun hay beni ibitmez
Ettüğün pılanlar seni şavıtmaz
- 50.12. Düz ekmegi bilen dostun çürütmez
Bir nemerd tahtımnan endirmez beni
- 50.13. Ben Demirci inan kıanım acıdı
Mende olan gücler Türkmen gücidi
- 50.14. Vaşandaşın şatan pıcler pıclidi
Kıanın çok ağırdı sevdirmez beni

51. Vazgeç

- 51.1. Vazgeç eski sözden düşün barışa
Vazgeç sizden bizden düşün barışa
- 51.2. Millet dağıldıysa hakkın alamaz
Parçalanır yeri oğur kıalamaz
- 51.3. Türkmen çocukları bir gün gülemez
Vazgeç eski sözden düşün gelişe
- 51.4. Giden gitdi dönmez kıalana düşün
Çalışanda çalış dikketle işin
- 51.5. Türkmenin duşmānı hiç şalmaz peşin
Vazgeç eski sözden bağı olan işe
- 51.6. Çok millet Türkmene dar gözde bağıar
Vermez hakkımızı cöbine tağıar
- 51.7. Duşseğı şormaz bizi gönlimiz yığıar
Vazgeç eski sözden olduğı tamaşa

51.8. Dağılsa yurdumuz parçalanır yer
Yabancı ağızda yiyilir o hayr
51.9. Ay vatandaş birleş gel el ele ver
Vazgeç eski sözden düşme yanlışa

51.10. Her iş belli oldı yiter aldandug
Bizler imşag söze ne tiz inandug
51.11. Şaldug diyarımız göçmene döndug
Vazgeç eski sözden yerime döğüşe

51.12. Her hayrsiz arlanmaz cöbine işler
Yoğsul pay istese özini dişler
51.13. Yazug çok aldandı o erkek kişiler
Vazgeç eski sözden kardaş kardaşa

51.14. Türkmenin bayrağı bizi daldalar
Tarihimiz derin bizim kalalar
51.15. Başımızdan gider büyük balalar
Vazgeç eski sözden yoldaş yoldaşa

51.16. Yazımı yazanda göz yaşım ahar
Türkmenin derdi hepimizi yıhar
51.17. Demirci çalışır darlıhtan çıkar
Vazgeç eski sözden çalış barışa

52. Aşlan Adam

52.1. Aşlan odur geçer şirāt yolunna
Sağa sola bahmaz yol kuran adam
52.2. Düzgün olan kırılmaz yadın dilinnen
Hakka dayağ olur hakk soran adam

52.3. Allahı tanıyan zulmda yaşar
Tuzaktan tuzaga ha doymaz düşer

- 52.4. Hakkā boyun eger qorhtıysa başār
Mezārına ener deng duran adam
- 52.5. ‘Ameli şalıh kıl kıybattan uzağ
Fitnekār insāndan olur bir kırağ
- 52.6. Toplumında olur yanan bir çırağ
Kıp karanluğ yeri şıg gören adam
- 52.7. Südü halāl insān düz ekmek bilir
Unutmaz iyiliğ ‘ahdında kalır
- 52.8. Allah kıl niyetin givlinden alır
Hayr başına gelir hayr veren adam
- 52.9. Bir şoylı adamnan kötü iş çılmaz
Elin kan eylemez kimseye yahmaz
- 52.10. Barışı ahtaran mahnıya bahmaz
Dostunu yılmağa tor kuran adam
- 52.11. Heble ‘arif olan uzağa bahar
Zarara çatmasın çok onnan qorhar
- 52.12. Bir tākathı insān düştüyse qahar
Birde sorur devran kif süren adam
- 52.13. İyiye iyiliğ yapsağ normaldi
Zarara iyiliğ başqa bir haldı
- 52.14. Bir ölü ögülse cennette bir güldi
Ahlaktı cennette girdiren adam
- 52.15. Demirciyem ümrim çürüdü gitdi
O yaşıl bağlarım kurudu gitdi
- 52.16. Bu Dünyāya gelen yoruldu gitdi
Yordı başkasını yorılan adam

53. Hayrhize Mektüb

53.1. Onun bunun mālı sana māl olmaz

Dönderirsin üzin uţanırsın hay

53.2. Luğmasında zehir sana bal olmaz

Dönderirsin üzin uţanırsan hay

53.3. Esen yel her günde bir t̄âyı eser

Bir t̄âyı rāzı olsa o bir t̄âyı küser

53.4. Yad illerin dili buhçudu keser

Şirin yuğulardan uyanırsan hay

53.5. Var yemeğ luğması hitlekte durur

Endiyse qarına dartılmaz burur

53.6. Mazlūm beddūesi insānı yorur

Ƙuru daşı dīvāra dayanırsan hay

53.7. Hakk şāhibi bir gün unutmaz hakkın

Kimdeyse hakkı uzağla yakın

53.8. Dönüşe bir yol koy aldanma şaķın

Dünyā değışlenir inanırsan hay

53.9. Kitāplardan oħı zalimler hālın

Ne oldı gelişi çalduğı mālın

53.10. Müdü hayrhiz insān nedir kemālın

Ataşa düşersin gür yanarsan hay

53.11. Toplum hayrhizlere bin lénet yollar

Maşalda oħunur adları yiller

53.12. Ƙeşmerin üstüne heble gülüller

Bin defā ölürsen yaranırsan hay

53.13. Ƙonuş ay Demirci bilene bir söz

Bilmediyse bilmez konuşsan uţuz

53.14. Temizle givlini alırzan yalguz
Dillerde alırzan dalanırzan hay

54. Sen Benim

54.1. Sen benim güzelim sen benim gülüm
G zeli oqlasam oqlaram ilim

54.2. Sen benim ışıgım sen sevd  yolum
Sen benimsin bana ben senin sana

54.3. Sen benim hayalım sen tek istegim
Sen benim bah rım aan iegim

54.4. Sensin benim nazlım esmer melekim
Sen benimsin bana ben senin sana

54.5. Bilmem naşıl sana givlimi verdim
Ben uykudan ahtım sevd ya girdim

54.6. Seninle esmerim sevd mı urdum
Sen benimsin bana ben senin sana

54.7. Sen benim umidim sensiz yaşamam
Sen benim r h msin c nsiz yaşamam

54.8. Damarımda ansın ansız yaşamam
Sen benimsin bana ben senin sana

54.9. Sen benim aderim r zıyam adere
Sende olan sevd  givlimi  der

54.10. şirin seven  şık dadınnan dadar
Sen benimsin bana ben senin sana

54.11. Demirci şaldı sevd  yoluna
Temeh k r eyledi dudağ balına

54.12. Ben elim şalaydım ince beline
Sen benimsin bana ben senin sana

55. Yadla

55.1. Yadlıyaydı bes meni

Geçen eski zamānı

55.2. O günner çağırırdı

Yaḥunum hocam hanı

55.3. Gün geldi büyük oldı

Vırdı seni seveni

55.4. Daş oldı bir ğarībe

Şatdı seni alanı

55.5. Elleri kan eyledi

Ḳanda buladı cānı

55.6. Uydı aşılıslara

Begendi ḳaltabanı

55.7. Yandırdı meni şuçsuz

Baştı o gün ḳurānı

55.8. Nice men unuduram

Meni ipte aşanı

55.9. Gözlerimi bağlatdı

Ay dayyüşler ḳalḥanı

55.10. Bir afta ay allahım

Döndereydi döneni

56. Şaḳın Ol

56.1. Yorılma darılma iliksiz adama

Egridir ḳuyruĝu şaḳın ol özinden

56.2. Aşılısız olan var benzemez islama

Egridir ḳuyruĝu şaḳın ol özinden

- 56.3. Öz yidüğü kabı nîmetiyle atan
Emeg eyleyenin hitleginnen tutan
- 56.4. Kîndâr olan yaşı bir qoruya kağan
Egridir kıyruğu bellidir üzünden
- 56.5. Düşünmez uzağa heble tîz aldanır
âkıllar kim insândı tîz söze inanır
- 56.6. İlkinde tutulmaz sonunda uğanır
Egridir kıyruğu bellidir gözünden
- 56.7. Görmemişti görse tîz yolundan çıhar
Hanadan olana çok dar gözde baħar
- 56.8. Memleketi yorur köprisini yıhar
Mââşı buzulur özünün özünden
- 56.9. Kıuvvetli olanda 'arsızdı uğanmaz
İstegini yapar bir kaç gün kaılanmaz
- 56.10. Yalnızı qalanda kimseye inanmaz
Türlü söğüş çıhar o kötü ağzından
- 56.11. Yoħsulun üstüne şalır pis nefesin
Bir diner ardından şalır çirkin sesin
- 56.12. İçi şaman dolu açtıysan kafâsın
Etegi pis şakın ol böyle dayyüşdan
- 56.13. Yaşag işlerinden bir ibretı almaz
Dünyâ harap olsa bildüğündan qalmaz
- 56.14. İçeri qaradır yilde bir gün gülmez
Tarihini oħı o kara izinden
- 56.15. Demirciyem vaşfin ben beyân eyledim
İliksizin işin ben size söyledim
- 56.16. Gerçek ibadatı insânlık eyledim

Çok maldan doymıyan hiç doymaz azından

57. Söyle Türkmenem

57.1. Konışıysan Türkmen söyle Türkmenem

Danma milletini avlallar seni

57.2. Ataların ağa söyle beg menem

Yada verme sırtın avlallar seni

57.3. O yabancı seni hizmet kâr şayar

hizmet kâr çalışır pay olan yiyer

57.4. Hem ete sümüge uşanmaz kıyar

Şaķın düşme atdan avlallar seni

57.5. Milletin hayrini verme kullara

Oğuzun ekmegin kırma kullara

57.6. Mecliste gelseler durma kullara

Kulu olma itin avlallar seni

57.7. Milletin gizlisin şatma duşmāna

Bu hizmet karlığı etme duşmāna

57.8. Givilde meħābet tutma duşmāna

Yabancıdan diķket avlallar seni

57.9. Oħı tārīhini yüksekti başın

Kocaların cengte çürüttü yaşın

57.10. Anadan dededen Türkmen kardaşın

Yada verme şavtın avlallar seni

57.11. Ataların onca devlet kurdılar

Dilimiz ardınnan cenge girdiler

57.12. Zalimin kolını tutup burdular

Yada olma kuvvet avlallar seni

57.13. Tārîh yazar her gün oĥunur elbet
Herkesin etdüğü bilinir uķbat

57.14. Oĥuzdan gelene hiĥ uymaz zillet
Bize etme eziyyet avlallar seni

57.15. El kiri paraydan ķonışma yüngöl
Yad eyler oyunına ķarıřma yüngöl

57.16. Milleti řatmaĥa yarışma yüngöl
Durmadıysa millet avlallar seni

57.17. Demirci oĥlıyam milletim gücüm
Milletin varlığı izeitim gücüm

57.18. ıraķtandı benim heybetim gücüm
Gitmesin bu nımet avlallar seni

58. Esmer Sevdası

58.1. Göziye baķanda givlim ĥoř olur
Geceler ĥayalım bana iş olur

58.2. Seni seven yigid mest serĥoř olur
Anney seni sevmez benim ķaderi

58.3. Sesin güzel daldan bilbil endirir
Yigitleri yıķar işķa ķandırır

58.4. Resmin sevenlerin benzin şondırır
Bin cān ezilmedi canım ķaderi

58.5. Fedayerişine boyuna ķurban
Güzel yanaĥdaki beyine ķurban

58.6. Adına ĥüyuna şoyuna ķurban
Bir beyin yorulmadı beyinim ķaderi

58.7. Baķışların beni durupsam yıķar

Gözde ataş gibi cesedim yaħar
58.8. İriliğten heble her aşık kórħar
Bir don kāralmadı donum kaderi

58.9. Givlin şād oldıysa givlim şād olur
Givlin ħesretlense bir feryad olur
58.10. Esmer sevdāsında başka dad olur
Sana şan verilmez şanım kaderi

58.11. Demirciye verdin bir söz unuť
Tek seni seveni yadlara şatma
58.12. Şkın başanlara bir umut tutma
Benim givlim geniş ħanım kaderi

59. Kurtuluş Günü

59.1. Temizlendi şehrim bitdi karanlık
Döneriğ vaťana hepimiz bugün
59.2. Sörüldü duşmānnar görüldi şafaķ
Döneriğ vaťana hepimiz bugün

59.3. Gönüller ħoş oldu yürek şavıdı
Duşmānım kaçıyor şanki şādıdı
59.4. Zādımda bir dad var zefır dadı
Çok yüksek olacağ pāyımız bugün

59.5. Her şehid şād oldu mezārda bugün
Şehidin anası zaferle o gün
59.6. Türkmeni sürener olsınnar sürgün
Gerek açuğ olsun kapımız bugün

59.7. İster bize yarın bir daha birlik
Zaferi alana yaķışır mertlik
59.8. Açılır düğünner başlar bir şenlik

Mertlige tārīhti tapomız bugün

- 59.9. Bugün kırtuluş var zalimler gitdi
Yürek işkencesi bizlerde bitdi
- 59.10. Duşmānnar uıuzdı Türkmenner uıı
Ėeryetsizler olmaz bābımız bugün
- 59.11. Su başı şuları bir āhar oldı
Bahārın çiçegi bāğçesin buldı
- 59.12. İmam sēed şuyu bulumı kaldı
Duşmānnarı azdı topımız bugün
- 59.13. Seslen ay Telēfer aşlannar yiri
Koy vatandaş yisin bar eyle hayri
- 59.14. Güci olan millet kalmaz yaralı
Duşmānnarı boğar ipimiz bugün
- 59.15. Herkeş cezasını alacağ bugün
Öz givlindekini bulacağ bugün
- 59.16. Millet bir meħābet kılacağ bugün
Yengi doğmadı tipimiz bugün
- 59.17. Türkmenin bayrağı kurulır şimdi
Bılanan gönüller durulur şimdi
- 59.18. Oguzun duşmānı vırılır şimdi
Ayağı başmaz köprimiz bugün
- 59.19. Şād ol ay Demirci gir Telēfere
Yiter oldı şon ver uzun sefere
- 59.20. Şiir yazıysan yaz büyük zafere
Çok ağır olup topımız bugün

60. Givil

60.1. Bes givil kırılmasın

İçerden yorulmasın

60.2. Vaatandaş vatandaında

Evinnen sürölmesin

60.3. Ğarīb ğürbet ilinde

Bir daha vırılmasın

60.4. Ayrılıb suç sebebsiz

Bir daha ayrılmasın

60.5. Sebeb ğözü kör olsun

Bir daha dirilmesin

60.6. Bizi bu ğala şalan

Pāk ölümde ölmesin

60.7. Ev başına tabığ olsun

Bir daha ğurulmasın

61. Şiir Çalana Bir Mektüb

61.1. Kitābtan şiir çalan sana şair dimenem

Çalmaĝın çoĝtan billem ama seni yaymanam

61.2. Çirkin kardı ğayrsızlıĝ şiir ğoryatta olsa

Şairler ortamına ben adını ğoymanam

61.3. Ğavan boş tuc olmasa tabanca ses eylemez

Bin dīvān şiir yazsan seni şair şaymanam

61.4. Aranlar lēnet eyler şiirlerin çalana

Ğayrsizi uatandırram ben ğayrsiz uymanam

61.5. Şuş ol sen ay yalançı oturma erkeklerle

- Ğardaşımdı her şair şairlere kıymanam
- 61.6. Vazgeç şiir çalmağtan çalmağ şair eylemez
Sesin şadasızdı sesin çalma duymanam
- 61.7. Ben sözüm açuğ dedim keşke ibret alaydin
Ben şairem şiirimde aşıl menem şoy menem

62. İlk Çocuğum

- 62.1. Yaşar geldi kutlu olsun
Anay sende muğlu olsun
- 62.2. Geçsin günün zevk şafâyla
Günillerimiz tatlı olsun
- 62.3. Yaşar benim anber kokuğ
Seni görsem bende tokuğ
- 62.4. Sensin benim varım yokum
Günlerimiz tatlı olsun
- 62.5. Yaşar benim tek murādım
Söyle nesine men yaradım
- 62.6. Yiller seni çok aradım
Günlerimiz tatlı olsun
- 62.7. Yaşar benim öten dilim
Bağlamışım sana belim
- 62.8. Sende neşe benim ilim
Günlerimiz tatlı olsun
- 62.9. Yaşar benim bāğçe bāğım
Bahār edib şolum şağım
- 62.10. Sensin benim altun çağım
Günlerimiz tatlı olsun

62.11. Yaşar benim sağlam cânım

Damarlarda gezen kanım

62.12. Demirciyem yaşar benim

Günlerimiz tatlı olsun

63. Neden Küstün

63.1. Noldı sana küstün bir çürük sözden

Bir haftada oluptu itkinsen gözden

63.2. Kışhancuğ adamlar kışhanır bizden

Dön benim sevgilim yap evimizi

63.3. Güzel maşal eyle yar sevdāmızı

63.4. Gel benim sevgilim cânımın cânı

Gözlerimin şıgı givlimin sulţanı

63.5. Gel ortaya koyag kitāb kūrānı

Dön benim sevgilim yap evimizi

63.6. Güzel maşal eyle yar sevdāmızı

63.7. Sensiz bana sevgi yaşamağ Harām

Sevdā yarasına çarasız merhem

63.8. Ben senden uzağam gelmesin bayram

Dön benim sevgilim yap evimizi

63.9. Güzel maşal eyle yar sevdāmızı

63.10. Demirciyem güzel unutma beni

Ezilib tökülüb ezme bu cânı

63.11. Benim gibi sevmez bir aşık seni

Dön benim sevgilim yap evimiz

63.12. Güzel maşal eyle yar sevdāmızı

64. Dimenem

64.1. Givlinin duygusun yanlış diyene

- Bir merdene insân erkek dimenem
- 64.2. Yabancı sevene ona uyana
Bir merdene insân erkek dimenem
- 64.3. Yaşıyan çalışan tek büyüklığa
Saygı hürmet veren her çürüklığa
- 64.4. Güzel ahlak diyen bir tülkülığa
Şeytāna uyana melek demenem
- 64.5. Bölincini başan her konuşanda
Kötülüğü yapan yetim başında
- 64.6. Şuhsuzı yandıran gür ataşında
Vefālıdır köppek köppek dimenem
- 64.7. Ākılını itiren deli olana
Dosta āgu veren balı olana
- 64.8. Her kanda pislenden eli olana
aylamaz bir işek işek dimenem
- 64.9. Dostların içinde zıvan adama
Ataşın yandıran düzen adama
- 64.10. Bir avuç suda üzen adama
Yapması fidâdır inek dimenem
- 64.11. Geçen günü temiz şayılmıyana
Etdüğü Ār işler duyulmıyana
- 64.12. Zālîmin cānına her kıymıyana
Kohmuş kan sümüren miçek dimenem
- 64.13. Anşafsız zālîme kulağ olana
Bir dinsize koyun kucağ olana
- 64.14. Kardaşı boynıyda pıçağ olana
Böyle alçağlara yüksek dimenem

- 64.15. İşte budur işin bilmiyen insân
Görmemişti gördi durduhta siyen
- 64.16. Demirciye uymaz özine uyan
Önemli duruma henek dimenem

65. Yalançı

- 65.1. Yalanı burana baħ
Dilini yurana baħ
- 65.2. Yilde bir gercek dimez
Yalanı kırana baħ
- 65.3. Çatlar yalan dimese
Eglence şorana baħ
- 65.4. Şaç çüregi kimidir
Durannan durana baħ
- 65.5. Eflesti bir zenginnen
Ortağlığı kırana baħ
- 65.6. Karanuğta tek gözde
Mirihi görene baħ
- 65.7. Bir yalan bir pılannan
Boynımı vırana baħ

66. Uşanmağ

- 66.1. Harda olsa uşanır
Çok yüngüldi yalşanır
- 66.2. Yalan diyer bāzārda
Öz özine inanır
- 66.3. Sabāħ aħşam yazlarda
Cadelerde dolanır

66.4. İster olsun bir aşlan
Davşannan çoğ avlanır

66.5. Şikli bir kıza benzer
Yerise yırğalanır

66.6. Bir pissik mavıldasa
Korhısinnan hevalanır

67. Bugün O Güne Benzemez

67.1. Dünyamız bir gün değil
Heble toy düğün değil

67.2. Givenme eski güne
Bil bugün o gün değil

67.3. Nemerd merd toplanmağı
Toplumda uygun değil

67.4. Vatan hep vatandaşın
Sadece senin değil

67.5. Barış seven yorulur
Yorulsa düşkün değil

67.6. Şaymağı çürük olan
Hisābı düzgün değil

67.7. Bugünde kahramānlıg
Şüphesiz dengin değil

68. Kifri Şehri

68.1. Gün gelir döner kifri
Aтынı miner kifri

68.2. Arhası bütün Türkmen
Gücünü şınar kifri

68.3. Kifriye ataş açan

Ẓann etme yanar kifri

68.4. Duşmānın ezer

Meydāna ener kifri

68.5. Döner millet içine

Zaferi şunar kifri

69. İşleme

69.1. İşleme her bir işte

Bulunūr çoğ sır işte

69.2. Onca pisler adamı

Tabılsa bir kir işte

69.3. İşliyen koy işlesin

O temiz o hür işte

69.4. Hakkı yohtı cāhilin

İşlesin o zor işte

70. Bu Yoldan

70.1. Bu yoldan gitme bugün

Bu yolu tutma bugün

70.2. Şakın ol bölinciyi

Kimseye şatma bugün

70.3. Ğeryetli ğeryetsize

Unutma kaçma bugün

70.4. ākılsız divānında

Oturma ötme bugün

70.5. Eskük adam hāindi

Uyağ ol yatma bugün

HOYRATLAR

71.

- 71.1. Anlama yanlış anlam
- 71.2. Sözlerim oğlum balam
- 71.3. Hangi renkte olduysa
- 71.4. Harām māl kalır harām
- 71.5. Yiri babay yolunda
- 71.6. sen benim yüksek kalam

72.

- 72.1. Bı aşıł řān kazanmaz
- 72.2. Givilde şan kazanmaz
- 72.3. Harāmıla ekin eken
- 72.4. Halāl birden kazanmaz
- 72.5. Mazlūmlara dert veren
- 72.6. Derde dermān kazanmaz

73.

- 73.1. Dost beni şorsa şoştı
- 73.2. Givlime girse şoştı
- 73.3. Dostluğun temelini
- 73.4. Çoğ düzgün kurasā şoştı
- 73.5. Yanlışlığım diyende
- 73.6. Yanlışın görse şoştı

74.

74.1. Һayāt bes yemeğ degil

74.2. Үoһ oldum demeğ degil

74.3. Keramet bahalıdı

74.4. Bikese kıymağ degil

74.5. Gideni söğıştirmeğ

74.6. Geleni uymağ degil

75.

75.1. Güzel gülden

75.2. Қoһı çek güzel gülden

75.3. Kimseyi begenmiri

75.4. Beg kıızı güzel gülden

75.5. Esmere vırıldıysan

75.6. Üz kesme güzel gülden

76.

76.1. Pāk sayılan қul olmaz

76.2. Ocağ қалır gül olmaz

76.3. Dilinnen pıçağ aşan

76.4. Tiken derir gül olmaz

76.5. Vaṭanı şatanlara

76.6. Ortamızda rol olmaz

77.

77.1. Dünyāımız bir gün degil

77.2. Zālime düğün degil

77.3. Aldanmarıg her söze

77.4. Bil bugün o gün degil

77.5. Türkmen yer şāhibidi

77.6. Yabançı sürgün degil

78.

78.1. Şaḥla allah Kerkügi

78.2. Gözlerimiz bebegi

78.3. Bizim demir arḥamız

78.4. Damlarımız diregi

78.5. Daldasında yaşıyığ

78.6. Milletin tek istegi

78.7. Sevgili gönüllerin

78.8. Memleketler bezegi

78.9. Her Türkmenin Kerküge

78.10. Ḥalāl olsun emegi

79.

79.1. Şirin alma

79.2. Miḥoş nar şirin alma

79.3. Al vefālı esmeri

79.4. vefāsız şirin alma

80.

80.1. Güzel gündü

80.2. Güzel ay güzel gündü

80.3. Sevenler kavuşmağı

80.4. Gerçekten güzel gündü

81.

81.1. Gel düşün çok uzağa

81.2. Açmamış arh uzağa

81.3. Yağuna hizmet eyle

81.4. Olmasan şih uzağa

81.5. Millete duşmān olma

81.6. Ataşın şih uzağa

81.7. Kalhan ol öz millete

81.8. Millete yoh uzağa

81.9. Senin üzün ağ olsun

81.10. Bağanda bah uzağa

82.

82.1. Eskük iş baş endirir

82.2. Göz eyle kaş endirir

82.3. İnsanın yaşağ işi

82.4. Gözünnen yaş endirir

82.5. Yüku ağır olanın

82.6. Yarsın ¼ardaş endirir

83.

83.1. ¼afā sennen

83.2. Māl mennen ¼afā sennen

83.3. Merdisen git hürri yaşa

83.4. ¼ıh kulluğ ¼afāşınnan

84.

84.1. yan ağ

84.2. bu yan ¼ara o yan ağ

84.3. Hāķķ alınır istenmez

84.4. Yuğumuzdan uyanağ

85.

85.1. Arama ge¼en günü

85.2. Ğem ¼ehir bi¼en günü

85.3. Hāin dostlar elinden

85.4. Zehiri i¼en günü

85.5. İste onu ¼anrıdan

85.6. Zālime kö¼en günü

86.

86.1. Merdene cāna ¼urban

- 86.2. Her merd insāna qurban
86.3. Rūḥümüz emlekimiz

- 86.4. Ay ʿirāq sana qurban
86.5. Türkmene yan baḥanar
86.6. olsun Türkmene qurban

87.

- 87.1. Sevilir seven insān
87.2. Sevene uyan insān
87.3. Aqlınnan çalışmasa
87.4. Ḥayr görmez yayan insān
87.5. İnsānlıǵtan uzaǵtı
87.6. İnsana kıyan insān
87.7. Dünyā kimseye qalmaz
87.8. Yuḥudan uyan insān
87.9. Qul sana ḥidmet etmez
87.10. Allaha dayan insān

88.

- 88.1. Rāzı etme boş adam
88.2. Boş adam bayǵuş adam
88.3. Arama āqılsızı
88.4. Sen ara bir ḥoş adam
88.5. Ara āqıl kimseyi

- 88.6. Arama bir hoş adam
88.7. Şaķın kelley çahmasın
88.8. Babıynan tutuş adam

89.

- 89.1. Ka der aĝa
89.2. Bāĝdan gül ka der aĝa
89.3. Aĝa var aĝa oĝlu
89.4. Aĝa var kader oĝlu

90.

- 90.1. Kālan aĝlar
90.2. Şaçımda kalan aĝlar
90.3. Türkmen bir söz olmasa
90.4. Vaţanda kalan aĝlar

91.

- 91.1. Ögme beni karşımda
91.2. Boyaĝ vırma başımda
91.3. Bana abi söyleme
91.4. Ben küçügem yaşımda
91.5. İndi beni ögiysen
91.6. Yarın şabah pişimde
91.7. Bahārda ortaĝımsan

91.8. Duřmānımsan kışımnda

92.

92.1. Çok yordı zamān beni

92.2. Dağladı yaman beni

92.3. Aşıl atı minerdim

92.4. Dönderdi yayan beni

92.5. Öldiysem vaşyatım var

92.6. Kerkükte gömün beni

93.

93.1. Her ırağ söner bir gün

93.2. Işığ1 ener bir gün

93.3. Ne açar kimsesiz haqqı

93.4. Yüzde yüz döner bir gün

93.5. Mazlūmlar ataşında

93.6. Her zalim yanar bir gün

94.

94.1. Vermişüğ cān Kerküke

94.2. Cān eyle kan Kerküke

94.3. Mālımız emlekimiz

94.4. Hepsi kurban Kerküke

94.5. Kelesinde yapmışığ

94.6. Bir zafer şan kerküge

95.

- 95.1. anatsız uş görmedim
95.2. bahrsız ış görmedim

- 95.3. aradım gzelligi
95.4. alatan hoş görmedim

96.

- 96.1. anının anı gitdi
96.2. anında deni gitdi
96.3. oının dil ardınnan

- 96.4. O şirin cnı gitdi

- 96.5. Yazıg ahramnnarın

- 96.6. şimdi zamnı gitdi

97.

- 97.1. Trkmen barış milleti
97.2. ata dgn milleti

- 97.3. Giden yerin dönderir

- 97.4. arış arış milleti
97.5. ahramnlıgta sever
97.6. tsin yarış milleti

98.

- 98.1. Gn gelir bizim olur
98.2. Erbilde izim olur

- 98.3. Erbili kazandıysağ
98.4. Kifride gözüm olur

98.5. Ölünce ben beklerem

98.6. Ha bir gün sözüm olur

99.

- 99.1. Bağma şirin diline
99.2. Koğu veren gülüne

99.3. Adam tiken seririr

99.4. Öz dostunun yoluna

99.5. Söz verir vefalığa

99.6. Fil artırır filine
99.7. Dağıdır tüm milleti

99.8. Fırsat gelse eline
99.9. Mertnen yol yiridiyse
99.10. Ohı vırır dalına

99.11. Arar zengin adamı

99.12. Gülür yoğsul halına

99.13. Bir dostu bal yidiyse

99.14. Ağu kaçar balına

100.

100.1. Öz yerimnen çıhmanam

100.2. Ār başıma tahmanam

100.3. Biş yüz yıl kollarından

100.4. Aşıldıysam qorhmanam

100.5. Atalar yaptığunu

100.6. Ellerimnen yıhmanam

101.

101.1. Durum sıcağ Kerküğe

101.2. Olup ocağ Kerküğe

101.3. Duşmān gāflat arıyor

101.4. Qurup tūzağ Kerküğe

101.5. Ay davşan gibi kaçan

101.6. Tūtma pıçağ Kerküğe

101.7. Eski gün daha dönmez

101.8. Dönmeğ uzağ Kerküğe

101.9. Yer şāhibi degilsin

101.10. Nede konağ Kerküğe

102.

102.1. Qorhutmaz ilan beni

102.2. Yıhamaz pılan beni

102.3. Deme yalan başımda

102.4. Qandırılmaz yalan beni

- 102.5. İnanmanam bir gün sana
- 102.6. Düşendem şalan beni
- 102.7. Yaşıyam ben dönerem

102.8. Sen şayma ölen beni

103.

- 103.1. Horyatı hoca bilir
- 103.2. Şayanda hicā bilir
- 103.3. Mānāya cavharına

- 103.4. Bir yaşlı koca ister
- 103.5. Uştalardan almıyan
- 103.6. Horyattan nice bilir

104.

- 104.1. Kerkügüm bizim Kerkük
- 104.2. Tārihim izim Kerkük

104.3. Ğem yime güzel şehrim

104.4. Seninle düzüm Kerkük

104.5. Tüm duşmānlar toplansa

104.6. Çöktirmez dizim Kerkük

105.

- 105.1. Kerkügüm şirin Kerkük
- 105.2. Sevdāsı derin Kerkük
- 105.3. Yadlara olsa bir gün
- 105.4. Bizimdi her gün Kerkük

105.5. Duřmānın burnun kıırır

105.6. Hāķķ alır yarın Kerkūk

106.

106.1. Kāla yeri bizimdi

106.2. İzi siri bizimdi

106.3. Kerkūk'tdi başkentimiz

106.4. Naftı kıırı bizimidi

106.5. İki aşlan varıysa

106.6. Hemen biri bizimdi

107.

107.1. Gözde gördüm

107.2. Su kaynar gözde gördüm

107.3. Göz gördüm givil çalır

107.4. Ev yıhan gözde gördüm

107.5. Gözelin gizlisini

107.6. Oıdum gözde gördüm

108.

108.1. Ben dedim yazan ister

108.2. Horyatı düzen ister

108.3. Hepimiz oğuzdanıĝ .

108.4. Her yerde şızan ister

108.5. Men dedim şayğı olsun

108.6. Demedim buzan ister

109.

109.1. Avçı olan çöl gezer

109.2. Dere tepe yol gezer

109.3. Pisik görse diskinmez

109.4. Qaranuğta fül gezer

109.5. Hür adam itkin olsa

109.6. Bazarıda bir kul gezer

109.7. Qahraman haste olsa

109.8. Meydanda bir şil gezer

110.

110.1. İste qohı çiçekten

110.2. Çıhat balı petekten

110.3. Ohı datlı horyatı

110.4. Kerkükliden Kerkükten

110.5. Işkından mecnün oldum

110.6. Kerkük seni sevmekten

111.

111.1. Yazda kalın

111.2. Qış şavıg yazda kalın

111.3. Düz ekmegi başannar

111.4. Uzağta yazda kalın

111.5. Givil Mağabbet yeri

111.6. Givilden yazda alın

112.

112.1. Duzumuz var

112.2. Ekmek var duzumuz var

112.3. Trkmene alan olan

112.4. ormatu duzumuz var

113.

113.1. Duzun iin

113.2. u getir duzun iin

113.3. Trkmen ok urban verdi

113.4. ormatu duzun iin

114.

114.1. Duza balı

114.2. Kyler var duza balı

114.3. Trkmenin varı yohı

114.4. alıbtı duza balı

115.

115.1. Dz Kerkge

115.2. Yol gitsin dz Kerkge

115.3. Kerkük kimsesiz degil

115.4. Arhadi duz Kerküge

115.5. Ayrılmaz milletimiz

115.6. Cān duza duz Kerküge

116.

116.1. Duzun yeri

116.2. Düzlügtüdi duzun yeri

116.3. Hep bölgeler güzeldi

116.4. Başkadı duzun yeri

117.

117.1. Duz yeri

117.2. Bu çöller duz yeri

117.3. Türkmene haqq almağa

117.4. Hormatu düz yeri

117.5. Hem arılık hemde mertlik

117.6. Nişanı düz yeri

118.

118.1. Gözlerim sende kaldı

118.2. O şirin cānda ҡaldı

118.3. Sevdāy ҡelbim vıranda

118.4. Bılandı ҡanda ҡaldı

118.5. Ẓalim ortamız buzdı

118.6. Herkeş bir yanda ҡaldı

119.

119.1. Nezūk var badam yiyer

119.2. Sūt ҡaymağ bir dem yiyer

119.3. Erkek var ҡıza benzer

119.4. Erkek var adam yiyer

120.

120.1. Sen givil istegisen

120.2. Sevdānın destegisen

120.3. Aғzının dadı özel

120.4. Datlı bal petegisin

120.5. Bıharın ortasında

120.6. Bāğımın çiçegisin

121.

121.1. Açıldı gözden perde

121.2. Bilindi bir el verdi

121.3. Nemerde deve kimiyse

121.4. Kalır gözümde hurda

121.5. İşin bilmiyen adam

121.6. Adı kalır bir yerde

122.

122.1. Dönme eski huyuna

122.2. Girme harab oyına

122.3. Onun bunun itdüğü

122.4. Düşer nezük boynına

122.5. Türkmen zafer yapacak

122.6. Tamaş eyle toyına

123.

123.1. Murād miye düz gelir

123.2. Bir yerine yüz gelir

123.3. Bir nişāna oğ vırsam

123.4. Oğlarım dürüz gelir

123.5. Şunmamış bir kazancı

123.6. Yerine otuz gelir

124.

124.1. Gizlisine

124.2. Görinmez gizlisine

124.3. Ortağ etme kimseyi

124.4. Şahlanan gizlisine

125.

125.1. Deni at kuşa gelir

125.2. Tenk olsa boşa gelir

125.3. Düşünme Dünyāye dost

125.4. Yazılan başa gelir

125.5. Bir adam ağır olsa

125.6. Yanına paşa gelir

126.

126.1. Den atsay kuş kaçmasın

126.2. Toḡ oldıysa uçmasın

126.3. Vaşiiyet eyle uçana

126.4. Her pis şudan içmesin

126.5. Şahin olar tutduğun

126.6. Yavırı kanat açmasın

127.

127.1. 'Aşık çeker cefâsın

127.2. Döner sürir şafâsın

127.3. Gözele gönül verme

127.4. Şına ol vefâsın

128.

128.1. Bugün bitse yarın var

128.2. Ğem şahlıyan karın var

128.3. Zann etme sen bir başar

128.4. Kırılmıyan burun var

128.5. O günün zalimleri

128.6. Ahtarın görün var

129.

129.1. Düşün bir şey yapmamış

129.2. Yorulub çoğ kopmamış

129.3. Bugünün yarını var

129.4. Düşmemiş el öbmemiş

129.5. Dohtorın fidâsı yoh

129.6. Dermânını tapmamış

130.

130.1. Bah güzünün karasına

130.2. Sürmeli arasına

130.3. Bahışında oylan düş

130.4. Geç ışkın siresine

130.5. Bin dahtor melhemidi

130.6. Çaresiz yarısına

131.

131.1. Kırığ givil sağ olmaz

131.2. Karalanan ağ olmaz

131.3. Dalağı egri olan

131.4. Bizlere dayağ olmaz

131.5. Karanuğ arzuluıyan

131.6. Bizlere çırağ olmaz

132.

132.1. Dağ ardınnan

132.2. Seyl gelir dağ ardınnan

132.3. Duşmān gelsin karşıma

132.4. Gelmesin dağ ardınnan

132.5. Fırşat verme duşmāna

132.6. Dağ vurır dağ ardınnan

133.

133.1. Den sepme kuş olmasa

133.2. Olannan hoş olmasa

133.3. Bilbiller bağda konar

133.4. Avçı bayğuş olmasa

133.5. Avçı eve boş dönemmez

133.6. Kavanı boş olmasa

134.

134.1. Nem ardı var

134.2. Yağış var nem ardı var

134.3. ‘İtāb etme nemerdi

134.4. Nemerdin nemerdi var

135.

135.1. Görünce māl

135.2. Ay teki görün cemāl

135.3. Yoḥsul dişinde görür

135.4. Yıgınca görünce māl

136.

136.1. Mërifet al uşadan

136.2. Şıḥḥat şorma ḥasteden

136.3. Merd olmağ asant degil

136.4. Tanınmasan vaştanan

136.5. Asant geçen destiye

136.6. Asant çıḥar desteden

137.

137.1. Yel gelir eser gider

137.2. Toprağı kışar gider

137.3. Yidüğünü dartmayan

137.4. Yidüğün kuşar gider

137.5. Mecliste çoğ konuşan

137.6. Üz görmez şuşar gider

138.

138.1. Hakkın yime mertlerin

138.2. Unutma kuvvetlerin

138.3. Arha olma nemerde

138.4. Kolu olma itlerin

138.5. İnanma yorgun tülkü

138.6. Yolın vurır kurtların

139.

139.1. Tiz şuya atılan var

139.2. Aldanan itilen var

139.3. Kabuğ yiyen tutulan

139.4. İç yiyen kurtulan

139.5. Milletin birliğinnen

139.6. Çatlıyan yırtılan var

139.7. Gece gündüz yatmıyan

139.8. İçerden dartılan var

140.

140.1. Dağa çıxan dağ olsun

140.2. Sert pīlavan sağ olsun

140.3. Uymasın maqlacıya

140.4. Alçaktan uzak olsun

140.5. Zalime karşı versin

140.6. Mazlūma kucag olsun

141.

141.1. Çoğaldı derdim benim

141.2. Talandı yurdum benim

141.3. Kuldən yardım istemem

141.4. Allahtı ardım benim

142.

142.1. Gerçekliği yazan adam

142.2. Ağırdu düzen adam

142.3. Kellesi geryet dolur

142.4. Tîzine kızan adam

142.5. Gözi hanada kalır

142.6. Hanadan sızan adam

142.7. Keseyi dolu içer

142.8. Uştadan şuzan adam

143.

143.1. Boyun çoğ şey götürür

143.2. Çoğun kana batırır

143.3. Aşısız olan insân

143.4. En yahunun şatırır

143.5. Arhaca ohun vırır

143.6. Dili şirin oturur

143.7. Çoğ kolay degirmende

143.8. Dost etini dartırır

143.9. Nemerdi arar her gün

143.10. Merd olannan kırtulur

143.11. Hevâstdı müdülüğe

143.12. Bir söze bin artırır

144.

144.1. Şoy özini

144.2. Köyneg pis şoy özini

144.3. Bir dostu hâin olsa

144.4. Tîz degiş şoy özini

145.

145.1. Sağ allam

145.2. Ölü almam sağ allam

145.3. Birsî sümügüm kırsa

145.4. Ona nice sağallam

145.5. Tülkinen dostlığı etsem

145.6. Ben billem çoň sağıllam

146.

146.1. Ayda nidim

146.2. Çalışım ayda nidim

146.3. Güzelim ay parçası

146.4. Aşmanda ayda nidim

147.

147.1. Aç kafâsın

147.2. Kuş uğsun a kafāsın

147.3. Hıriyyet heppimizin

147.4. Kul olma a kafāsın

148.

148.1. Acı söz belde kalır

148.2. Kazalar dalda kalır

148.3. Her damağısız kervanı

148.4. aşar yollarda kalır

148.5. Ceseretli olmıyan

148.6. Heble bir halda kalır

148.7. Naar olan bir insān

148.8. Yoĥlar hıyalda kalır

148.9. İşin bilmiyen adam

148.10. Vırılır elde kalır

149.

149.1. Yayan yolda

149.2. Atlı ol yayan yolda

149.3. Ya merd ol yolu bitir

149.4. Ya gömül ya yan yolda

149.5. Şaķın ol t̄iz aldanma

149.6. Düşersen yayan yolda

149.7. K̄elbin deyez eyleme

149.8. Kirlisin yayan yolda

150.

150.1. Merd var başı yüksekte

150.2. Bezenib gül çiçekte

150.3. Aħlākın aradıysan

150.4. Bulmasan her melekte

150.5. K̄orħmaz gözü kırılmaz

150.6. Ne T̄opta ne t̄üfenkte

151.

151.1. Şu bılandı

151.2. Kir aħtı şu bılandı

151.3. Çoħu var üzmeğ bilmez

151.4. K̄urbanın şu bulandı

151.5. Nemerd diyer aşlanam

151.6. Bir seste şu bulandı

DİZİN

‘ālem Ar. (عالم) alem, kainat, evren

a. (**alem**) 22/09

a.+de (**alem**) 30/04

a.+de 13/08

[=1]

a.+i 33/15, 1/09

a.+in 33/02

a.+le 33/16

a.+leri 33/16

[=9]

ān Ar. an, en kısa zaman

a. 20/02

[=1]

‘ārlan- Utanmak

a.-maz 51/12

‘ākıl Ar. (عقل) akıl, düşünme gücü, us

a. 1/12, 19/07, 30/09, 33/03, 49/16, 88/05

a.+ını 64/07

a.+lar 2/01, 56/05

a.+sız 26/00, 26/01, 26/03, 26/07, 26/10, 26/14, 29/14, 37/10, 38/03, 42/14, 70/04

a.+sız.dı 19/03

a.+sız 26/13, 88/03

a.+sızın 26/05

[=24]

[=1]

‘ārş (Ar.) Göğün en yüksek katı.

a.+a 25/12

[=1]

ah- (su) akmak

a.-ar 59/11

[=1]

‘ākıllı (Ar.+T.) akıllı, uslu

a. 2/02

[=1]

‘āşık âşık

a.+am 5/01

a.+ın 10/05

a.+lar 9/04

a.+tan 7/05

a.+tı 3/07

[=5]

‘ākl Ar. (عقل) akıl, düşünme gücü, us

a.+ına 50/04

a.+ını 43/05

[=2]

āyib (Ar.) kusur, eksiklik

a.+ım 1/06

[=1]

‘ār Ar. ‘ār utanma, utanç duyma

a. 1/07, 1/07, 1/18, 100/02, 15/14, 64/11

[=6]

‘aba Ar. (آباء) aba, babalar, atalar, cetler

a. 8/05

[=1]

‘arīf Ar. çok anlayışlı, hakkıyla bilen, irfan sahibi

a. 33/01, 33/02, 41/17, 52/11

abi ağabey, büyük kardeş

a. 91/03

[=1]

acı- acımak; acılı, ağırlı olmak

a. 5/05, 5/05, 30/01, 30/06,
34/00, 36/00, 148/01

a.+dı 50/13

a.+sını 11/15

[=9]

acığ nispet yapmak, inat etmek.

a.+ta 36/03

[=1]

aç- açmak, bir şeyi kapalı durumdan
açık duruma getirmek

a. 1/18, 7/01, , 11/03,
42/09,147/01, 147/02, 147/04

[=17]

açık açık, kapalı olmayan açılmış

a. 15/13

[=1]

açıl- açılmak, açık hale getirilmek

a.-dı 121/01

a.-ır 4/01, 59/08

[=3]

açıkla- Açıklamak işi, izah:

a.-rdın 30/09

[=1]

açuğ açık, kapalı olmayan açılmış

[=3]

ad isim, nam

a. 21/03, 39/03, 41/09

a.+ı 121/06, 14/11

a.+ın 14/03, 15/12, 16/06,
39/07, 39/16

a.+ın.ı 15/08

a.+ına 34/06, 58/06

a.+ını 11/02, 16/09, 61/02

a.+ları 53/11

[=17]

a.-an 54/03, 68/03

a.-ar 40/12

a.-dı 30/09

a.-dın 22/10

a.-madılar 44/12

a.-mamış 81/02

a.-masın 126/06

a.-say 1/12

a.-tıysan 56/12

‘adālet Ar. adalet

a. 4/11

[=1]

adam Ar. (آدم) adam, insan

a. 109/05, 11/01, 11/08,
119/04, 121/05, 125/05, 142/01,
142/02, 142/04, 142/06, 142/08,
148/09, 15/09, 25/05, 25/11, 25/14,
26/01, 26/12, 28/05, 28/09, 28/12,
32/15, 34/01, 39/02, 40/05, 46/11,
52/00, 52/01, 52/02, 52/04, 52/06,
52/08, 52/10, 52/12, 52/14, 52/16,
70/05, 88/01, 88/02, 88/02, 88/04,
88/06, 88/08, 99/03

a.+a 56/01, 64/09, 64/09, 64/10

a.+ı 11/06, 25/07, 28/07, 69/02,
99/11

a.+ın 38/11

a.+lar 2/02, 63/02

a.+ları 1/10

a.+nan 8/02, 52/09

[=59]

adamoğlu isim, (âdemoğlu)

a. 4/08, 49/11

[=2]

adım bir ayak atışıyla alınan mesafe

a.+da 18/02
[=1]

adla- geçmek

a.-dım 46/18
[=1]

af (عفو) af, bağışlama

a.+ta 55/10
[=1]

ağ ağ, beyaz

a. 7/01, 131/02, 29/10, 81/09,
84/01, 84/02

a.+lar 90/02
[=7]

ağa geniş toprakları olan, sözü geçen,
varlıklı kimse

a. 1/04, 8/05, 57/02, 89/01,
89/02, 89/03, 89/03, 89/04
[=8]

ağır ağır, hafif olmayan

a. 4/06, 125/05, 16/06, 41/01,
59/20, 82/05

a.+dı 14/13, 142/02, 50/02,
50/14
[=10]

ağırlığ ağırlık

a. 41/01, 41/19, 44/09
[=3]

ağla- ağlamak, gözyaşı dökmek

a.-ıyıp (ağlıyıp) 49/12

a.-sın 45/03

a.-dın 23/03

a.-dığ 9/06

a.-duğ 34/14

a.-mağ 45/03

a.-r 9/02, 9/09, 29/10, 90/01,
90/04,

a.-tdı 1/16
[=10]

ağu agu, zehir

a. 64/07, 99/14
[=2]

ağz ağız.

a.+ında 11/16, 51/08

a.+ından 1/01, 56/10

a.+ının 120/03

[=5]

ahd söz verme, yemin

a.+i 25/08, 38/01, 38/05

a.+ında 52/07

a.+iyden 27/02

[=5]

al- almak, elle tutarak almak,

a. 40/17

a. 7/05, 136/01, 43/17, 79/03

a.-acağ 59/15

a.-amaz 51/02

a.-an 6/05, 15/05, 39/12

a.-anı 39/16

a.-annar 42/10

a.-aydin 61/07

a.-dı 30/01, 30/09, 39/12

a.-dım 1/15

a.-ıb 46/09

a.-ındı 24/05

a.-ınır 84/03

a.-ınmaz 38/13

a.-ıp 4/00, 4/01, 4/03, 4/05,
4/07, 4/09, 4/11, 4/13, 5/04

a.-ır 1/06, 105/06, 29/07,
32/13, 52/08

a.-ırsan 49/00, 49/01

a.-lam 145/01, 145/02	[=15]
a.-madı 17/07	alış- alışmak
a.-mam 145/02	a. 50/07
a.-maz 11/06, 14/09, 23/09, 40/14, 56/13	[=1]
a.+mazlar 36/05	‘alim (Ar.) çok bilen, bilgin
a.-mıyan 103/05	a. 118/05, 48/03, 48/05, 49/04, 93/06
a.-sağ 2/03	a.+e 140/05
a.-sın 20/08	a.+i 49/10
[=47]	a.+in 57/12
alçağ alçak, değersiz, kıymetsiz	a.+ler 53/09, 59/09
a.+a 41/09	a.+leri 128/05
a.+lara 64/14	[=11]
a.+lar 22/14 (alçağ)	allah Ar. (الله) Allah, her şeyin yaratıcısı
a.+tan 140/04	olan tek ve mutlak varlık
[=4]	a. 12/06, 52/08, 78/01
aldad- aldatmak, bir yalana inanmak	a.+a 1/12, 2/14, 11/11, 32/07, 33/14, 37/17, 48/07, 49/06, 49/13, 87/10
a.-an 34/18	a.+ı 52/03
a.-ana 34/06	a.+ım 55/10
a.-ıb 36/01	a.+ın 14/08, 39/14, 41/14
a.-ıllar 36/06	a.+ını 30/05
a.-ır 3/05	a.+tan 6/10, 27/09, 37/14, 43/07, 48/03
a.-ıp 32/10	a.+tandı 16/08
[=6]	a.+tı 141/04
aldan- aldanmak, bir yalana inanmak	[=26]
a. 32/10	alma elma
a.-an 12/01, 139/02, 38/01	a. 79/01, 79/02, 79/04
a.-dı 3/01, 51/13	[=3]
a.-duğ 51/10	almağ almak
a.-ır 29/12, 56/05	a. 40/05
a.-ma 149/05, 53/08	a.+a 117/03
a.-mam 19/04	[=2]
a.-marığ 77/03	
a.-masın 45/06	
a.-mıyağ 34/06	

aln alın, başın saçlarla kaşlar arasında bulunan kısmı.

a.+ı 15/07

[=1]

altı altı sayısı

a. 23/08

[=1]

altın altın, yüksek değerli element,

bundan yapılmış para

a. 13/04, 62/10

a.+a 23/10, 44/01

[=3]

ama (Ar.) ama, fakat, lakin

a. 61/01

[=1]

amac hedef

a. 37/06

a.+ı 30/10

a.+sız 48/06

[=3]

amel Ar. ameli salih olan insanlar

a.+i 52/05

[=1]

an- anmak, hatırlamak, zikretmek

a.+dı 16/07

a.+ı 25/02

[=2]

ana ana, anne

a.+dan 57/10

a.+sı 35/12, 59/05

a.+y 62/01

[=4]

anber Ar. ada balığının

bağırsağından çıkarılan güzel kokan

madde, güzel koku

a. 62/03

[=1]

anla- anlamak

a. (**anna**) 37/12

a.-ma 71/01

a.-madı 30/09

a.-ıyan (anlıyan)41/17

[=3]

anlam anlam, mana

a. 71/01

[=1]

anlaşmağ anlaşmak

a. 43/00

[=1]

anne anne

a.+m 13/00, 13/01, 13/01,
13/01, 13/02, 13/02, 13/02, 13/04,
13/04, 13/04, 13/04, 13/05, 13/05,
13/05, 13/05, 13/07, 13/07, 13/07,
13/07, 13/08, 13/08, 13/08, 13/08

a. 58/02

[=24]

anşaf Ar. inşāf

a. 9/06

a.+sız 64/13

[=2]

apar- götürmek, götür

a.-ır 45/07

[=1]

aql Ar. (عقل) akıl,

a.+ınnan 87/03

[=1]

aqrar Ar. karar

a. 49/09

a.+a 38/05

a.+ı 25/08

[=3]
akşam akşam, günün sonu
a. 2/04
[=1]
ar Ar. 'ār utanma, utanç duyma
a.+sızdı 56/09
[=1]
ara ara, iki şeyi birbirinden ayıran
uzaklık
a. 27/07, 34/16
a.+da 34/09
a.+dan 2/12, 17/02
a.+ları 23/07
a.+sına 130/02
[=7]
ara- aramak
a. 42/11, 88/04, 88/05
a.-ar 143/09, 17/02, 17/05,
17/08, 41/18, 42/07, 42/07, 46/11,
99/11
a.-rım 43/03, 43/03, 43/04
a.-dım 62/06, 95/03
a.-dın 30/03
a.-dıysan 150/03
a.-duğın 8/03
a.-duğun 42/07
a.-ma 21/01, 43/01, 43/02,
85/01, 88/03, 88/06
a.-madın 30/05
a.-manam 37/07
a.-masağ 2/07
a.-maz 12/03
a.-sa 2/10, 33/10
a.-san 43/17
a.-sın 25/08, 26/11, 28/08,
45/07

a.-şın 45/02
[=39]
aramağ aramak
a.+ın 11/04
[=1]
ard art, arka, son
a.+ı 134/01, 134/02
a.+ında 22/03
a.+ından 18/03, 30/00,
56/11
a.+nan 36/16, a.+ım 141/04
a.+mda 6/04
a.+ndan 1/15, 1/16, 6/04, 9/04,
37/10, 41/10
[=2]
a.+ınnan 132/01, 132/02,
132/04, 132/06, 27/11, 57/11, 96/03
[=12]
arılığ temiz, tertemiz, pak, tâhir:
a.+ı 18/04
[=1]
arıt- temizlet
a.-maz 38/07
[=1]
armağan armağan, hediye
a. 32/13, 37/08
[=2]
arka arka, son
a. (**arha**) 138/03, 34/03
a.+mı (**arha**) 37/09
a.+ca (**arha**) 143/05
a.+dan (**arha**) 46/03
a.+dı (**arha**) 115/04
a.+sı (**arha**) 68/02
a.+sız (**arha**) 25/14, 28/12,
38/11

a.+sıdır 15/10
a.+sında 22/00
[=12]

‘arsızlık yüzüzlük, utanmazlık,
hayâsızlık, şımarıklık, aç gözlülük.
a.+tan 42/10
[=1]

artır- arttırmak
a.-ır 99/06
[=1]

art- artmak
a.-ar 2/08, 2/10, 2/15
[=3]

artuk artık, başka
a. 29/04
[=1]

arvah Ar. rûh’un çoğul şekli ervâh
a.+tan 39/08
[=1]

arvat Kadın
a.+dı 35/05
[=1]

arh su akan çukur
a. 81/02
a.+a 43/01
a.+amız 78/03
[=3]

‘arşa Ar. göğün en yüksek katı.
a. 28/10
[=1]

arzulu- arzulamak durumu.
a.-yan 131/05
[=1]

asant kolay

a. 136/03, 136/05, 136/06,
46/18, 49/08
[=5]

asıl Ar. asıl, gerçek, esas
a. 37/16
[=1]

‘asker Ar. (عسكر) asker, orduda görev
a.+leri 24/05
[=1]

asman Far.: gök, gökyüzü
a.+a 22/01
[=1]

aş- asmak, bir şeyi aşağıya sarkacak
bir biçimde bir yere iliştip sarkıtmak
a.-an 76/03
a.+anı 55/08
[=2]

aşbab elbise, giyim
a.+ın 46/11
[=1]

aşıl (1) Ar. asıl, gerçek, esas
a. 61/07, 72/01, 92/03
a.+sız 143/03, 56/02
a.+sızlara 55/06
[=6]

aşıl- (2) asılmak
a.-dıysam 100/04
[=1]

aşlan arslan, aslan
a. 106/05, 39/10, 52/00, 52/01,
66/04
a.+am 151/05
a.+ığa 39/03
a.+ığın 39/07
a.+nar 59/13

[=9]
aştar giyecek, perde vb. şeylerde kumaşın altını astarlık kumaşla kaplamak.

a.+ı 25/02

[=1]

astar giyecek, perde vb. şeylerde kumaşın altını astarlık kumaşla kaplamak.

a.+ı 28/02

[=1]

at binme, taşıma hayvanı, beygir

a.+ı 92/03

a.+sız 33/12

a.+lı 149/02

[=3]

at- atmak, bir cismi bir yöne doğru fırlatmak

a. 125/01, 50/07

a.+anda 2/13

a.-anır 29/14

a.-ar 6/03, 6/06, 6/09, 6/12

a.-arsın 27/05

a.-mamış 33/03

a.+na 16/14

a. allar1/10

a.-say 126/01

a.-sın 25/08

[=14]

ata ata, baba

a.+lar 100/05, 14/01

a.+ların 57/02, 57/11

[=4]

ataş Far. od, hararet

a. 10/04, 58/07, 68/03

a.+a 53/10

a.+ım 2/15

a.+ın 50/06, 64/09, 81/06

a.+ında 27/12, 64/06, 93/05

a.+ıyam 31/06, 31/07

a.+tı 6/02

[=14]

atıl- atılmak

a.-an 139/01

a.-dı 24/09

a.-ır 41/06

[=3]

av evcil olmayan hayvanları vurma veya yakalama işi.

a.+cı 30/12

a.+çı 109/01, 133/04, 133/05

a.+da 36/10

[=5]

avcı başka hayvanları yakalamakta usta olan (hayvan)

a. 38/11

a.lar 1/14

[=2]

avla- avlamak

a.-r 38/11

a.+llar 57/01, 57/02, 57/04, 57/06, 57/08, 57/12, 57/14, 57/16, 57/18, 57/10

[=11]

avlan- avlanmak

a.-ır 66/04

[=1]

avuç avuç

a. 50/11, 64/10

[=2]

ah- akmak, süzölmek, sızmak

a.-ar 2/15, 41/03, 51/16

a.-maz 43/01
a.-tar 33/15
a.-tı 151/02
[=6]
aḥlāk Arapça aḥlāk
a. 64/04
a.+a 30/07
a.+ı 43/16, 44/09
a.+ın 150/03
a.+tan 95/04
a.+tı 25/01, 52/14
[=8]
aḥrat Ar. (اخرة) ahiret, öbür dünya
a. 33/13
a.+a 5/02, 33/13
[=3]
aḥtar- aramak
a.-an 15/07, 52/10
a.-ın 128/06
a.-ır 46/11
a.-masın 45/02
[=5]
‘aşıḳ Ar. (عاشق) aşık, aşırı sevgi duyan
kimse, tutkun, meftun
a. 127/01, 32/11, 54/10, 58/08, 63/11
[=5]
‘aṣḳ Ar. (عشق) aşk, sevgi, bağlılık, aşırı muhabbet
a. 32/05
[=1]
aṣḥam akşam, günün sonu
a. 66/03

[=1]
ay ay, yılın ayrıldığı on iki bölümden her biri
a. 101/05, 135/02, 146/03, 21/01, 21/07, 23/08, 23/12, 33/15, 35/15, 36/15, 38/00, 38/02, 38/04, 38/06, 38/08, 38/10, 38/12, 38/14, 38/16, 39/02, 39/10, 39/11, 39/15, 41/17, 48/03, 51/09, 53/13, 55/09, 55/10, 59/13, 59/19, 61/05, 80/02, 86/04
a.+a 47/01
a.+da 13/02, 146/01, 146/02
a.+ı 25/07
[=39]
ayağ ayak, bacakların bilekten aşağıda bulunan ve yere basan bölümü
a. 17/04, 46/08
a.+a 41/04
a.+ı 59/18
a.+lar 39/05
[=5]
‘ayīb Ar. (عيب) ayıp, utanılacak hal ve davranış
a.+ın 4/13, 33/05
[=2]
ayır- birbirinden ayrı olan.
a.-an 50/03
a.-maz 42/06
[=2]
ayla- anlamak
a.-dım 37/20
a.-maz 64/08
a.-mazlar 36/05
a.-r 4/13
[=4]
ayrıl- ayrılmak

a.-ib 60/04	[=2]
a.-masın 60/04	bāde Far. bāde
a.-maz 115/05	Şarap, içki
a.-mazlar 36/06	
a.-sın 34/17	b.+si 4/01
[=5]	[=1]
ayrılığ ayrılık	bāğ (باغ) bağ, bahçe, yeşillik, bostan
a. 6/02, 6/05, 6/08, 6/11	b. 38/06
a.+ı 3/04	b.+da 133/03
[=5]	b.+dan 89/02
az (1) az, çok olmayan	b.+ım 62/09
a. 11/13, 18/13, 42/03, 47/04	b.+ımın 120/06
a.+dı 59/12	b.+lar 9/03
a.+ından 56/16	b.+ları 14/11
[=6]	b.+larda 45/04
az-(2) azmak, yoldan çıkmak, yolunu kaybetmek	b.+larım 52/15
	[=9]
a.-ana 36/08	bāğçe bahçe
a.-ar 26/12	b. 9/03, 62/09
a.-aram 10/03	b.+de 40/12
a.-madın 23/08	b.+mızdan 5/06
[=4]	b.+sin 59/11
azad (Far.) serbest, özgür	[=5]
a. 45/06	bāzār Far. Pazar, çarşı.
[=1]	b. 40/01
azal- azalmak	b.+da 109/06, 40/01, 66/02
a.-ır 2/10	b.+ı 4/13
[=1]	b.+ın 4/13
aziz (Ar.) çok değerli, izzetli, kıymetli, şerefli, üstün	b.+ında 46/11
a. 27/05	[=7]
[=1]	baba baba, çocuğu olan erkek
azrāil can alıcı	b.+y 71/05
a. 11/05	[=1]
a.+e 18/12	badam Far. badem

b. 119/01
[=1]
bağla- bağlamak, bir şeyi bir yere veya
bir şeye tutturmak
b.-mışım 62/07
[=1]
bağlat- bağlatmak
b.-dı 55/09
[=1]
bağlı bağlı, bir bağ ile tutturulmuş olan
b. 114/01, 114/02, 114/04
[=3]
bahār ilkbahar mevsimi
b. 39/09, 62/09
b.+da 91/07
b.+ım 54/03
b.+ın 59/11
b.+sız 95/02
[=6]
bal bal, tatlı, koyu, sıvı madde
b. 120/04, 53/02, 99/13
b.+am 71/02
b.+ı 110/02, 64/07
b.+ına 54/11, 99/14
[=8]
bala (Ar.) dert, musibet, insane sıkıntı veren içinden çıkılması güç durum
b. 1/02
b.+dı 40/10
b.+lar 51/15
[=3]
balıĝ balık

b. 19/03
[=1]
ban bana, ben zamirinin yönelme hal eki almış biçimi
b.+a 1/08, 7/04, 18/01, 18/02, 18/08, 43/04, 44/04, 44/04, 49/08, 54/02, 54/04, 54/06, 54/08, 54/10, 54/12, 58/01, 63/07, 91/03
[=18]
bakış isim bakış
b. 6/05
b.+ım 15/00
b.+ta 29/07
[=3]
bar Far. (بارى) bari, hiç olmazsa, öyleyse
b. 59/13
[=1]
barış- barışmak
b. 11/09, 24/12, 33/07, 50/08, 67/05, 97/01
b.+a 51/01, 51/01, 51/17
b.+ağ 17/02
b.+ı 43/05, 52/10
b.-ıb 36/14
[=12]
barışmaĝ barışmak
b. 2/02, 23/05
[=2]
barmaĝ parmak
b. 1/10
[=1]
baş- basmak
b.-an 64/05
b.-anlara 58/12
b.-annar 111/03

b.-ıp 36/03
b.-maz 59/18
b.-tadı 55/07
[=6]
başıl- basılmak
b.-sa 2/11
[=1]
batıl Ar. (باطل) batıl, doğru ve sahih olmayan
b. 15/12, 38/13
b.+dı 15/12, 24/10
[=4]
batır- batırmak
b.-ır 143/02, 35/09
[=2]
b.
bağ- bakmak
b. 65/01, 65/01, 65/02, 65/03, 65/04, 65/05, 65/06, 65/07, 130/01, 42/09, 51/05, 81/10
b.-ar (bak) 29/06
b.-mayan (bak) 29/12
b.-anda 58/01, 81/10
b.-ar 51/06, 52/11, 56/07
b.-aram 37/03
b.+ımda 37/03
b.-ma 99/01
b.-maz 52/01, 52/10
[=23]
bağış isim bakış
b.+ında 130/03, 47/02
b.+ların 58/07
b.+ı 9/01
[=4]
bahtiyâr Far. bahtiyâr mutlu:

b. 33/16
[=1]
baş baş, kafa, ser
b. 16/04, 22/10, 82/01
b.+a 8/14, 125/04
b.+ı 150/, 59/11
b.+ıma 100/02
b.+ımda 14/14, 102/03, 91/02
b.+ımızda 35/03
b.+ımızdan 51/15
b.+ın 57/09
b.+ına 19/06, 40/10, 40/13, 45/05, 52/08, 60/07
b.+ında 64/05
b.+lar 4/03, 30/02, 59/08
b.+larda 39/02
b.+ta 36/13
[=26]
başar Ar. beşer
İnsanoğlu, insan
b. 128/03, 52/04
[=2]
başkent bir devletin yönetim merkezi olan şehir, hükûmet merkezi, başşehir:
b.+ımız 106/03
[=1]
başka farklı.
b. 42/02, 42/10, 52/13, 58/10
b.+dı 116/04
b.+sını 52/16
[=6]
bayguş baykuş hayvan bilimi
b. 133/04, 88/02

[=2]
bayrağ bayrak
b.+ı 51/14, 59/17
b.+ımız 23/12
b.+lara 22/04
[=4]
bayram bayram, dînî veya millî anlam taşıyan kutsal gün
b. 5/01, 63/08
[=2]
bâzı Ar. (بعض) bazı, birkaç, birtakım
b. 3/05
[=1]
bebeg meme veya kucak çocuğu.
b.+i 78/02
[=1]
beddüe (Far.+Ar.): birinin aleyhine yapılan dua
b.+si 53/06
[=1]
bedûalı (Far.+Ar.) : Yaptığı işler kötü olan
b. 48/07
[=1]
beg bey, ileri gelen nüfuzlu kimse
b. 57/02, 75/04
[=2]
begen- beğenmek
b.-di 55/06
b.-diyse 29/09
b.-en 47/05
b.-medim 8/01
b.-mez 29/09, 33/01
b.-miri 75/03
[=7]

begim bey, ileri gelen nüfuzlu kimse
b. 44/07
[=1]
beğın kafatasının içinde bulunan organ
b.+i 26/10
[=1]
bekle- beklemek, bir iş oluncaya, biri gelinceye değin bir yerde kalmak, durmak
b. 18/14
b.-me 33/08
b.-r 38/17
b.-rem 98/05
b.-sin 45/08
b.-ye 49/13
[=6]
bel göğüsle karın arasında kalan daralmış bölüm
b.+de 148/01
b.+im 62/07
b.+in.nen 37/10
b.+ine 54/12
b.+ler 16/06
[=5]
belen- sallamak
b.-ir 29/10
[=1]
belki Ar.+Far. olabilir ki, bir ihtimale göre, muhtemel olarak
b. 27/02
[=1]
belli belli, gizli olmayan, ortada, aşikar
b. 16/02, 45/05, 51/10
b.+dir 56/04, 56/06

[=5]

ben ben, teklik 1. şahıs zamiri

b. 1/18, 1/19, 2/15, 3/00, 5/03, 5/07, 5/08, 8/07, 10/00, 10/02, 10/04, 10/06, 102/07, 108/01, 14/14, 145/06, 21/04, 23/02, 24/11, 25/13, 28/11, 30/05, 31/02, 31/11, 34/18, 35/16, 37/17, 37/19, 39/11, 39/12, 43/16, 44/03, 44/05, 49/05, 49/13, 49/13, 49/15, 50/13, 54/02, 54/04, 54/05, 54/06, 54/08, 54/10, 54/12, 54/12, 56/15, 56/15, 61/02, 61/04, 61/07, 61/07, 63/08, 91/04, 98/05

b.+de 62/03

b.+den 1/04, 6/02, 7/03, 18/10, 21/02, 40/17, 42/02

b.+i 1/16, 1/17, 5/02, 5/06, 5/08, 7/07, 9/05, 9/08, 102/01, 102/02, 102/04, 102/06, 102/08, 18/06, 21/03, 21/04, 31/01, 37/13, 42/13, 43/10, 44/02, 44/08, 44/10, 50/00, 50/01, 50/04, 50/05, 50/06, 50/08, 50/10, 50/11, 50/12, 50/14, 58/07, 63/10, 73/01, 91/01, 91/05, 92/01, 92/02, 92/04, 92/06

b.+im 2/16, 13/03, 13/06, 13/09, 14/04, 14/08, 141/01, 141/02, 141/04, 32/00, 32/07, 39/12, 43/15, 48/04, 48/05, 50/05, 54/00, 54/01, 54/01, 54/02, 54/03, 54/03, 54/04, 54/07, 54/07, 54/09, 57/18, 58/02, 58/12, 62/03, 62/04, 62/05, 62/07, 62/08, 62/09, 62/10, 62/11, 62/12, 63/02, 63/04, 63/05, 63/08, 63/11, 63/11, 71/06

b.+imle 31/09, 37/15, 43/06

b.+imsin 54/02, 54/04, 54/06, 54/08, 54/10, 54/12

[=159]

bender şahıs isimi

b. 16/03

[=1]

benlik benlik

b. 40/07

b.+ten 23/02

[=2]

benze- benzemek, birbirine uygun ve ortak taraflar bulunmak

b.-mez 56/02, 67/00

b.-r 66/05, 119/03, 43/05, 43/06, 47/01, 11/14,

[=8]

bes Ar. sadece, yalnız

b. 36/06, 49/06, 55/01, 60/01, 74/01

[=5]

beslen- yiyecek ve içeceğini sağlamak

b.-en 15/03

[=1]

beter (Far.) : çok kötü

b. 12/02

[=1]

bey bey, efendi, sahip

b.+ine 58/05

[=1]

beyān Ar. (بيان) beyan, açıklama, anlatma, söyleme

b. 2/09, 37/19, 56/15

[=3]

beyāz Ar. ak, siyah karşıtı.

b. 29/11, 48/05

[=2]

beyin beyin, kafa tasının içinde yer

alan, yumuşakça, beyazımsı, üç

tabakadan meydana gelmiş, kalın bir

zarla örtülü organ

b. 58/06

b.+im 58/06

[=2]	tutmaz olmak
beze- bezemek, süslemek, donatmak	b. 31/01
b. 30/04	[=1]
b.-nir 26/02	bikes bir defa
b.-nib 150/02	b.+e 74/04
b.-sin 6/10	[=1]
[=4]	bil- bilmek, bir şeyi anlamış veya öğrenmiş bulunmak
bezeg süslenmek	b. 40/01, 40/02, 67/02, 77/04, 11/03, 26/07, 32/1411/03, 26/07, 32/14
b.+i 78/08	b.-ene 21/03
[=1]	b.-di 3/02
biç- biçmek, belli bir biçim vererek kesmek, kumaş kesmek	b.-dirdi 26/14
b.-en 85/02	b.-dügün 26/14
b.-er 5/05	b.-dügünden 56/13
[=2]	b.-diyse 4/12
biçey yüz örtüsü	b.-en 32/17, 50/12
b. 7/01	b.-indi 121/02
[=1]	b.-ir 103/01, 103/06, 25/04, 28/04, 33/01, 33/02, 41/02, 52/07
biçil- biçmek, belli bir biçim vererek kesmek, kumaş kesmek	b.-irdim 9/09
b.-ir 4/02	b.-irim 14/13
b.-mese 4/02	b.-lem 145/06, 19/01, 49/05, 61/01
[=2]	b.-medim 10/01, 10/03, 10/05
bı bu zamir işareti	b.-medin 23/03, 23/03
b. 72/01	b.-mediyse 53/13
[=1]	b.-mem 54/05
bıhar ilk bahar mevsimi	b.-memiş 33/05
b.+ın 120/05	b.-mez 1/09, 11/05, 14/10, 151/03, 26/09, 40/13, 44/06, 45/05, 53/13
[=1]	b.-mirem 6/02, 6/05, 6/08, 6/11
bıl- karışmak	b.-miyen 121/05, 148/09, 42/09, 64/15
b.- anan 59/17	
b.-andı 118/04, 151/01, 151/02	
[=4]	
bırağ bırakmak, elde bulunan bir şeyi	

b.-miyene 32/13
b.-miyorsun 32/05
b.-sin 25/07, 28/07
[=59]
bilbil F. (بلبل) bülbül, çok güzel öten
bir kış
b. 5/06, 21/05, 21/06, 58/03
b.+ler 133/03
[=5]
bile bile, birlikte; da, de, dahi
b. 45/05, 45/05
[=2]
bilek elle kolun, ayakla bacağın
birleştiği bölüm
b. 46/16
[=1]
bilen bilgili kimse
b. 47/05
b.+çi 7/08
b.+e 44/07, 53/13
b.+ner 42/04
b.+neri 38/18
[=6]
bilgi tanık, gördüğünü ve bildiğini
anlatan, bilgi veren kimse, şahit
b. 2/01
b.+den 2/11
b.+sin 14/05
b.+sine 30/09
b.+siz 41/15
[=5]
bilin- bilinmek, bilme işine konu
olmak,
anlaşılmaq, öğrenilmek
b.-di 24/07

b.-ir 1/02, 4/14, 57/13
b.-mez 14/03, 41/08
[=6]
bilmi bilmek işi
b.+yen 49/15, 37/02, 41/15
[=3]
bin bin sayısı
b. 130/05, 143/12, 16/14,
19/02, 38/05, 40/16, 43/10, 53/11,
53/12, 58/04, 61/03
b.+en 37/16
[=12]
bir sayıların ilki
b. 1/01, 1/02, 1/05, 1/07, 1/08,
1/18, 2/00, 2/02, 2/04, 2/05, 3/00,
4/08, 4/10, 4/10, 5/01, 5/02, 5/06,
6/07, 7/00, 7/02, 8/06, 8/07, 10/02,
102/05, 103/04, 105/03, 109/06,
109/08, 11/03, 11/04, 11/06, 11/08,
11/08, 11/09, 11/16, 118/06, 119/02,
121/02, 121/06, 123/02, 123/03,
123/05, 125/05, 128/03, 129/01,
13/02, 13/04, 14/06, 14/08, 14/14,
143/12, 144/03, 148/06, 148/07,
15/10, 151/06, 16/00, 16/10, 17/07,
18/02, 18/07, 18/10, 18/11, 18/11,
18/13, 18/14, 19/00, 19/02, 19/05,
20/10, 20/11, 21/02, 21/08, 22/12,
23/00, 23/02, 23/05, 23/06, 23/06,
23/06, 23/07, 23/09, 23/10, 23/10,
24/02, 24/08, 25/02, 25/04, 25/05,
25/08, 25/09, 25/09, 25/10, 26/06,
26/10, 26/12, 26/13, 27/01, 27/01,
27/01, 28/02, 28/04, 28/04, 28/05,
28/08, 29/05, 29/07, 29/10, 29/10,
29/11, 29/12, 29/14, 30/03, 30/03,
30/06, 30/09, 30/11, 32/07, 32/08,
32/14, 32/15, 32/18, 33/02, 33/06,
33/10, 33/10, 33/12, 33/13, 34/16,
36/09, 37/00, 37/00, 37/03, 37/03,
37/04, 37/07, 37/15, 37/18, 37/18,
38/01, 38/03, 38/04, 38/07, 38/12,
38/13, 38/13, 38/14, 39/04, 39/06,
40/06, 40/08, 41/04, 41/07, 41/16,

42/03, 42/05, 42/05, 43/01, 43/07,
43/09, 43/11, 43/11, 44/01, 45/06,
45/06, 46/01, 46/04, 46/05, 46/07,
46/08, 46/14, 46/14, 46/15, 48/02,
48/03, 49/02, 49/03, 49/04, 49/06,
49/08, 49/09, 49/10, 49/12, 49/14,
49/14, 49/16, 50/09, 50/11, 50/12,
51/03, 52/05, 52/06, 52/09, 52/12,
52/13, 52/14, 52/14, 53/03, 53/03,
53/03, 53/07, 53/08, 53/13, 55/04,
55/10, 56/04, 56/09, 56/11, 56/13,
56/14, 58/06, 58/08, 58/09, 58/11,
58/12, 59/04, 59/07, 59/08, 59/11,
59/16, 60/03, 60/04, 60/05, 60/07,
61/00, 63/01, 63/01, 63/11, 64/01,
64/02, 64/04, 64/08, 64/10, 64/13,
65/02, 65/05, 65/07, 65/07, 66/04,
66/05, 66/06, 67/01, 69/01, 69/02,
77/01, 88/04, 88/06, 90/03, 93/01,
93/02, 93/04, 93/06, 94/06, 98/06,
99/13

b.+de 24/03, 38/01, 52/12
b.+den 18/08, 33/03, 72/04
b.+i 106/06
b.+in 29/07
b.+isin 29/09
b.+iydi 23/05
b.+si 145/03
[=266]

biraz bir parça, azıcık

b. 45/08
[=1]

birbir birer birer

b.+in 36/01, 36/02
[=2]

birleş ayrıyken tek bir bütün
durumuna gelmek

b. 51/09
b.-se 2/01
[=2]

birlik birle, ile, birlikte

b. 24/07, 24/09, 25/12, 28/10,
59/07
b.+e (**birlik**) 50/07
b.+imiz (**birlik**) 50/04
b.+innen (**birlik**) 139/05
b.+te 14/04
[=9]

bit-bitmek, sona ermek

b.-di 39/05, 59/01, 59/09
b.-er 6/02, 6/05, 6/08, 6/11,
35/01, 44/05, 49/06
b.-ir 149/03, 11/11
b.-irdin 23/11
b.-mez 25/03, 28/03
b.-se 2/08, 128/01, 44/05
b.-sin 6/11, 44/05
[=20]

biş beş sayısı

b. 100/03, 11/10
[=2]

biz biz, çokluk 1. şahıs zamiri

b. 2/03, 22/10, 34/06, 34/11
b.+de 24/01, 24/08, 39/09,
39/10
b.+den 20/08, 34/16, 39/16,
50/03, 51/01, 63/02
b.+e 14/05, 17/01, 20/04,
20/04, 20/07, 20/10, 22/02, 23/10,
35/06, 35/09, 36/04, 40/15, 50/03,
50/04, 57/14, 59/07
b.+i 2/12, 14/02, 20/07, 23/04,
24/08, 24/10, 25/11, 28/09, 34/05,
34/11, 34/19, 34/19, 35/02, 36/09,
51/07, 51/14, 60/06
b.+im 9/06, 104/01, 20/01,
20/03, 20/06, 20/09, 20/12, 20/15,
22/14, 30/10, 51/14, 78/03, 98/01

b.+imdi 105/04, 106/01,
106/02, 106/04, 106/06

b.+imle 22/02, 39/08

b.+ler 34/03, 34/06, 34/14,
46/06, 51/10

b.+lerde 59/09

b.+lere 131/06, 23/01

b.+leri 34/18

[=76]

bizar F. (بي زار) bıkmış, usanmış

b. 42/04

b.+am 5/08

[=2]

boğ- bir canlıyı, soluk almasına engel
olarak öldürmek

b.-allar 1/11

b.-ar 59/14

[=2]

boğıl- boğulmak Boğma işine konu
olmak

b.-an 45/08

b.-sın 34/08

[=2]

bombala hava veya gazla
doldurulmuş, kauçuktan yapılan çocuk
oyuncağı

b. 40/08

[=1]

borc borç, geri verilmek üzere alınan
veya ödenmesi kabul para yahut şey

b.+un 11/07

[=1]

borçlı borcu olan.

b. 49/01

b. (**borçlu**) 11/11

[=2]

borşa bazı tüccarların ve özellikle
sarraflarla değerli kâğıt ve tahvil
alışverişiyle uğraşanların alım satım
ve değişim amacıyla devlet denetimi
altında iş yaptıkları yer:

b.+da 15/05

[=1]

boş içinde veya üzerinde hiç kimse ya
da şey bulunmayan.

b. 8/11, 133/05, 133/06, 26/10,
35/07, 39/09, 50/02, 61/03, 88/01,
88/02

b.+a 125/02, 42/12

b.+tan 42/12

b.+tı 39/09

[=14]

boşal- boşaltmak

b.-dır 46/15

[=1]

boyağ boyak

b. 22/12, 91/02

b.+çılara 22/12

[=3]

boyamağ boyamak

b. 37/04

[=1]

boyan- boyanmak

b.-ım 39/12

[=1]

boylu boylu, boyu fazla olan

b. 6/00, 6/01

[=2]

boyun boyun, gövdenin başla omuz
arasında klana bölgesi

b. 143/01, 25/07, 25/11, 28/07,
28/09, 49/11, 52/04

b.+ımı (**boyın**) 65/07

b.+ıyda (**boyın**) 64/14
b.+um (**boyın**) 37/08
[=10]

bozma- bozmak

b.+dın 23/07
[=1]

bögrek böğrek

b.+te 4/03
[=1]

bök- bükme, eğmek, kıvrırmak

b.-ersen 49/14
[=1]

böl belirli bölümlere, parçalara ayrılmak

b.+inç 45/02
[=1]

bölge belli sınırlar arasında kalan yer

b.+ler 116/03
[=1]

bölin bölünmek

b.+cini 64/05
b.+ciyi 70/02
[=2]

böyle böyle, bunun gibi, buna benzer

b. 1/05, 7/06, 16/12, 27/07, 29/12, 33/09, 37/17, 37/20, 40/07, 42/02, 46/06, 47/04, 49/09, 56/12, 64/14

b.+di 10/05
[=16]

bu İşaret zamiri veya sıfatı

b. 4/05, 4/07, 6/03, 6/06, 6/09, 6/11, 6/12, 7/03, 7/06, 9/02, 11/03, 11/05, 117/02, 24/02, 24/08, 33/03, 35/09, 36/04, 36/13, 39/06, 46/01, 46/02, 49/06, 49/10, 52/16, 57/07,

57/18, 60/06, 63/10, 70/00, 70/01, 70/01, 84/02

b.+dur 64/15

b.+nı 7/08, 30/07

b.+nun 11/07, 122/03, 27/08, 53/01

b.+nuydan 15/09

b.+nuynan 26/11

b.+ralı 35/16

b.+rdan 17/01

[=44]

bugün bugün, içinde bulunulan gün

b. 128/01, 14/13, 22/14, 24/11, 34/01, 34/02, 35/01, 35/01, 35/02, 59/01, 59/02, 59/04, 59/05, 59/06, 59/08, 59/09, 59/10, 59/12, 59/14, 59/15, 59/15, 59/16, 59/16, 59/18, 59/20, 67/00, 67/02, 70/01, 70/01, 70/02, 70/03, 70/04, 70/05, 77/04

b.+de 67/07

b.+ün 129/03

[=36]

buhtān Ar. (بهتان) bühthan, iftira

b.+dı 16/01

[=1]

bul- bulmak, elde etmek, ulaşmak

b.-acağ 59/15

b.-anda 33/16

b.-andı 151/04, 151/06

b.-anı 39/15

b.-anıp 27/13, 41/03

b.-annar 42/12

b.-dı 8/03, 59/11

b.-dıysa 2/06

b.-dum 49/14

b.-madı 24/04

b.-masan 150/04

b.-maz 41/01, 44/08	b.-ur 4/02, 56/08
b.-sun 16/13, 29/03	[=2]
b.-um 6/10	büdre- büdremek
b.-up 42/10	b.-r 41/16
b.-ur 33/16	b.-yen 15/01
[=21]	[=2]
bun zamir	büken büken
b.+ı 44/06	b.+i 37/14
b.+lar 25/01	[=1]
b.+nara 36/14	bükül- bükülmek
b.+narın 36/12	b.-ür 32/14
b.+narn 36/16	[=1]
[=5]	bütün tümü, tamamı
burn burun, alınlı üst dudak arasında	b. 6/08, 33/03, 37/18, 49/15,
bulunan, çıkıntılı, iki delikli koklama	49/15, 68/02
ve	[=6]
solunum organı	büyü- büyümek
b.+u 40/04	b.-sin 34/09
b.+un 105/05	[=1]
[=2]	büyük büyük, iri, küçük karşıtı
burhul- burkma işine konu olmak	b. 19/07, 22/09, 22/12, 23/10,
b.-dı 39/05	26/04, 26/09, 29/02, 33/09, 34/05,
[=1]	39/01, 39/11, 40/10, 41/08, 42/08,
buh ağaç, demir vb. şeyleri kesen	42/13, 46/13, 51/15, 55/03, 59/20
b.+çudu 53/04	b.+em (büyü) 12/06
[=1]	b.+i (büyü) 41/10
buyur- buyurmak	b.+ü (büyü) 11/05
b.-du 14/05	[=22]
[=1]	büyükklüg irilik, büyük olma durumu.
buz- buzmak	b. 27/09, 27/11
b.-an 108/06, 16/06, 34/16	b. (büyükklüg) 2/07, 32/07,
b.-ar 11/02, 25/10, 26/11	41/10
b.-dı 118/05	b.+a (büyükklüg) 64/03
[=7]	[=6]
buzul- buzulmak	câhil cahil, bilgisiz
	c. 30/09, 33/02, 41/18

c.ller 1/09
c.+in 69/04
[=5]
cān F. (جان) can, insan ve hayvanların yaşamasını sağlayan
c. 115/06, 24/12, 35/15, 39/10, 39/10, 39/12, 58/04, 94/01, 94/02
c.+ım (can) 58/04
c.+a 27/04, 46/02, 86/01
c.+da 6/02, 118/02, 17/06, 21/06
c.+dan 5/07, 11/06, 22/10, 32/01, 33/07, 36/03
c.+ı 55/05, 63/04, 63/10, 96/04
c.+ım 14/01, 17/01, 62/11
c.+ına 21/07
[=31]
cānāvar F. (جانوار) canavar, vahşi, yırtıcı hayvan
c. 41/03, 14/00
c.+a 64/12
c.+ın 63/04
c.+ınnan 42/04
c.+sız 54/07
[=6]
cadde ana yol
c.+lerde 66/03
[=1]
caht birine bir şey yaptırmak amacıyla güç kullanmak, boyun eğdirmeye çalışmak, zor kullanmak, mecbur etmek
c. 26/01
[=1]
camāl Ar. (جمال) cema, güzellik
c.+ın 32/06

[=1]
cavhar F. (گوهر) gevher, cevher, mücevher
c.+ına 103/03
[=1]
cefā Ar. (جفا) cefa, eziyet, sıkıntı
c.+sın 127/01
[=1]
cehālet bilgisizlik.
c. 2/01, 4/11
[=2]
cehennem dinî inanışlara göre, dünyada günah işleyenlerin öldükten sonra ceza görecekleri yer, tamu:
c. 11/12
c.+li 15/06
[=2]
cemāl Yüz güzelliği:
c. 135/02
c.+ıma 3/01
c.+ını 47/05
[=3]
ceng kahramanca mücadele, çarpışma, savaş Silahlı mücadele, muharebe
c.+e 57/11
c.+te 57/09
[=2]
cennet dinî inanışlara göre imanlı, dünyada iyi işler yapmış kimselerin öldükten sonra sonsuz bir mutluluğa kavuşacakları yer, uçmak, behişt:
c. 25/06, 28/06
c.+i 14/04, 16/13
c.+te 52/14, 52/14
[=6]
cesed ölü beden, naaş

c.+im 58/07
c.+ler (**ceset**) 27/11
[=2]
cevāb Ar. (جواب) cevap, bir soruya verilen karşılık, yanıt
c. 16/00
c.+ın 38/17
[=2]
ceylan çift parmaklılardan, boynuzlugiller familyasından, çöllerde yaşayan, çok hızlı koşan, gözlerinin güzelliği ile tanınan, ince bacaklı, zarif, memeli hayvan, ahu, gazal
c. 9/04
c.+ımız 35/13
[=2]
ceza Ar. (جزاء) ceza, uygunsuz davranışlarda bulunanlara uygulanan üzüntü, sıkıntı, acı verici işlem veya yaptırım
c.+sını 59/15
[=1]
cihān F. (جهان) cihan, evren, kainat
c. 4/07
c.+a 16/10, 33/03
c.+da 47/04
c.+ı 30/04
[=5]
cihennem (Ar.) günahkarların öldükten sonra cezalarını çekecekleri yer.
c.+di 25/06, 28/06
[=2]
cism gövde, beden, vücut
c.+le 19/07
[=1]
cocuk küçük yaştaki erkek veya kız

c.+ın 40/06
c.+lara 22/08
[=2]
comart F. (جومرد) cömert, eli açık kimse
c.+ı 14/12
[=1]
cohal- sayıca çok miktarda olan
c.-dı 9/02
[=1]
cöb genellikle bir şey koymaya yarayan giysi bölümü veya torbacık
c.+ine 51/06, 51/12
[=2]
cumhur (Ar.) halk, topluluk, toplum
c.+şay 23/02
[=1]
çabuk hızlı, müstacel, yavaş karşıtı
ç. 24/05
[=1]
çadır çadır, gölgelik
ç. 26/04
[=1]
çağ zaman dilimi, vakit
ç.+ı 7/04
ç.+ım 62/10
ç.+lar 9/06
[=3]
çağır- çağırmak, birisine seslenmek
ç.-am 10/06, 10/04, 10.2
ç.-ır 14/07
ç.-ırdı 55/02
ç.-ırdı 49/03
[=6]
çal- çalmak

61/04 ç.-an 15/05, 35/03, 61/01,

ç.-ana 61/00

ç.-anı 19/01

ç.-dım 1/15

ç.-ıp 5/06

ç.-ır 1/06, 107/03

ç.-ış 11/09

ç.-ışım 146/02

ç.-ma 5/06

ç.-madı 24/08

ç.-şalar 18/06

[=15]

çalduğ çağırmaq, seslenmek

ç.+u 53/09

[=1]

çalış- çalışmak

ç. 42/11, 51/04, 51/17, 50/07

ç.-an 15/05, 40/14, 64/03

ç.-dın 22/11

ç.-ıpsa 33/09

ç.-ır 4/11, 51/17, 57/03

ç.-ıysan 42/11

ç.-masa 87/03

ç.-sam 31/08

ç.-tıysa 41/01

ç.-tıyşa 43/11

[=17]

çalmağ çalmak

ç. 61/06

ç.+ın 61/01

ç.+tan 61/06

[=3]

çara (Far.) çözüm, deva, ilaç

ç.+sız 63/07

[=1]

çağ- patlamak

ç.+lar 65/03

ç.-ar 42/14

ç. +an 2/14

ç.+anda 2/14

[=4]

çağ- vurmak

ç.-masın 88/07

[=1]

çaş- çaşmak

ç.-ar 148/04

ç.-aram 10/01

ç.-ıyam 31/08, 31/09

ç.-tım 5/01

[=5]

çek- çekilmek

ç. 75/02

ç.-eni 37/13

ç.-er 127/01

ç.-ersen 49/02

[=4]

çeket cepken: yeleğe benzer giyecek

ç.+nen 50/10

[=1]

çekil- çekme işi yapılmak

ç. 1/13

ç.-me 42/12

[=2]

çetin amaçlanan duruma getirilmesi, elde edilmesi, çözümlenmesi

ç. 9/00, 13/05

ç.+in 23/08

ç.+di 40/15

[=4]

çeyne- çiğnemek işi

ç.-rsin 27/08

[=1]

çiçek çiçek, bir bitkinin, üreme organlarını taşıyan çoğu güzel kokulu, renkli bölümü

ç.+i (**çiçek**) 59/11

ç.+im (**çiçek**) 54/03

ç.+isin (**çiçek**) 120/06

ç.+te 150/02

ç.+ten 110/01

[=2]

çigin omuz ile boyun arasında kalan

ç. 30/03

ç.+de 4/06

ç.+in 12/01

[=3]

çıldır- delirmek, aklını oynatmak

ç.-ır 43/05

[=1]

çınar gövdesi kalın, uzun ömürlü

ç. 6/00, 6/01

[=2]

çıplak üstünde bulunması gereken giysi, örtü vb. bulunmayan, üryan, nü, cıbl, cıblıdak

ç. 19/05

ç. (**çıplak**) 2/12

[=1]

çık- çıkmak, içeriden dışarıya varmak, gitmek

ç.-ar 2/01, 28/10

ç.-dı 22/01

ç.-sın 5/08

ç.-tıysa 2/12

[=5]

çırağ (Far.) meşale, mum gibi yakılarak ışığından faydalanılan şey.

ç. 131/06, 52/06, 93/01

ç.+ı 40/13, 41/14

ç.+ıydın 23/01

[=6]

çıl- çıkmak, içeriden dışarıya varmak, gitmek

ç. 83/04

ç.-an 140/01, 37/16

ç.-ar 136/06, 41/03, 46/15, 51/17, 56/07, 56/10

ç.-at 110/02

ç.-manam 100/01

ç.-masın 45/01, 45/01, 45/02, 45/03, 45/04, 45/05, 45/06, 45/07, 45/08

ç.-maz 37/16, 52/09

ç.-sın 37/10

ç.-tıysam 14/14

ç.-tuğ 34/14, 35/07

[=26]

çılmağ çıkmak, içeriden dışarıya varmak, gitmek

ç.+a 18/10

ç.+ın 18/11, 41/13

[=3]

çille kışın en soğuk, yazın en sıcak günleri: Hele çilleyi çıka bakalım

ç.+di 10/05

[=1]

çing savaş

ç.+te 31/06
[=1]
çirkin Far.) Güzel olmayan, hoş görünmeyen.
ç. 11/06, 25/11, 26/09, 28/09, 33/03, 40/07, 43/09, 56/11, 61/02
ç.+di 40/17
[=10]
çivik tiz, çabuk, hemen
ç. 46/13
[=1]
çocuk küçük yaştaki erkek veya kız
ç. 26/09
ç.+um (**çocuğ**) 62/00
ç.+ları 51/03
[=3]
çok çok, nicelik, sayı bakımından büyük, az karşıtı
ç. 1/04, 2/16, 8/02, 8/09, 8/13, 9/03, 9/09, 11/01, 11/16, 113/03, 14/07, 14/12, 17/04, 17/04, 17/05, 21/06, 27/07, 27/07, 29/01, 29/02, 29/04, 29/09, 30/07, 33/04, 33/09, 33/13, 33/13, 33/14, 35/06, 35/09, 36/11, 37/17, 40/17, 42/01, 42/05, 49/01, 49/03, 49/04, 49/05, 49/11, 50/14, 51/13, 52/11, 56/07, 56/16, 59/04, 59/20, 62/06, 66/01, 81/01, 92/01
ç.+tı 5/07
ç.+tur 28/09
[=53]
coğ çok, nicelik, sayı bakımından büyük, az karşıtı
ç. 129/02, 137/05, 143/01, 143/07, 145/06, 23/12, 41/10, 47/04, 51/06, 66/04, 69/01, 73/04
ç.+ının 96/03
ç.+tan 61/01

ç.+tı 25/11, 35/03, 35/03, 35/04
ç.+u 151/03, 44/06, 44/10
ç.+un 143/02
[=22]
çoğal- azken çok olmak, çok duruma gelmek, artmak, fazlalaşmak, ziyadeleşmek
ç.-dı 141/01
[=1]
çök- çökmek; sis, duman vb. inerek kaplamak
ç.-ersen 49/08
[=1]
çöktir- çökmek; sis, duman vb. inerek kaplamak
ç.-mez 104/06
[=1]
çöl çöl, susuz ve ıssız geniş arazi, sahra
ç. 109/01
ç.+ler 117/02
[=2]
çünkü F. (چونکه) çünkü
ç. 3/03
[=1]
çürek ekmek
ç. 44/10
ç.+i (**çüreg**) 65/04
[=2]
çürü- yıpranmak, çökmek
ç.-dü 52/15
[=1]
çürük çürümüş olan
ç. 8/13, 40/03, 63/01, 67/06
[=4]

çürüklük çürük olma durumu

ç.+a 64/03

[=1]

çürüt- çürütmesine sebep olmak

ç.-mez 50/12

ç.-tü 57/09

[=2]

daim her zaman

d. 14/14

[=1]

dad canlıların besinlerdeki uçucu olmayan bileşikleri damak, boğaz ve dil yüzeyindeki mukoza noktaları aracılığıyla algıladığı duyum

d. 39/03, 58/10, 59/04, 120/03, 25/12

d.+ı 28/10, 59/04

d.+ınnan 54/10

[=6]

dağ dağ, yer kabuğunun çıkıntılı, yüksek yamaçlarıyla çevresine hakim ve oldukça geniş bir alana yayılan bölümü

d. 132/01, 132/02, 132/04, 132/06, 132/06, 140/01, 41/08

d.+a 140/01

d.+ı 7/03

d.+lar 9/04

[=10]

dağıd dağıtmak

d.- an 2/10

d.- mağı 23/03

[=1]

dağıl- parçalanmak, parçalara ayrılıp etrafa yayılmak

d.-dıysa 51/02

d.-maz 14/04

d.-sa 51/08

[=3]

dağla- kızgın bir demirle hayvan derisine damga vurmak

d.-dı 92/02

d.-r 9/01

[=2]

dağlan- dağlama işine konu olmak

d.-duğ 34/14

[=1]

daha henüz

d. 2/04, 101/07, 23/09, 49/09, 59/07, 60/03, 60/04, 60/05, 60/07

[=9]

dal ağacın gövdesinden ayrılan kollardan her biri d.+a 45/04

d.+da 148/02

d.+dalıyan 14/02

d.+dan 58/03

d.+ı 16/06

d.+ına 99/10

d.+ınnan 37/20

[=7]

dal- uyumak

d. 7/05

d.-ıp 5/02

d.-ır 49/11

d.-ırsan 49/02

[=4]

dalağ midenin arkasında, diyaframın altında, sol böbreğin üstünde, yassı, uzunca, akyuvar üreten ve yıpranmış alyuvarları toplayan, damarlı, gevşek bir dokudan oluşmuş organ

d.+ı 131/03

[=1]

dalan- dalama işine konu olmak.

d.-ırsan 53/14
d.-nar 42/06
[=2]
dalda gölge
d.+da 27/01, 50/09
d.+lar 51/14
d.+sında 78/05
[=4]
dam yapıları dış etkilere korumak amacıyla üzerlerine yapılan çoğu kiremit kaplı bölüm
d.+larımız 78/04
[=1]
damağ ağız boşluğunun tavanı
d.+sız 148/03, 50/04
d.+sıza 22/11
d.+sızın 19/06
[=4]
damar vücutta kanın dolaştığı borular
d.+da 4/03
d.+ımda 54/08
d.+larda 62/11
[=3]
dan- doğmak; inkâr etmek
d.-an 15/08
d.-iysan 50/09
d.-ım 21/08
d.-ıyor 41/06
d.-ma 57/01
[=5]
danış- önemli bir konuda birkaç kişinin bir arada konuşması, müşavere
d.-masa 33/09
[=1]
dakka dakika

d.+sı 42/04
[=1]
dar F. (دار) dar, idâma mahkûm olanların asıldığı darağacı
d. 31/03, 34/19, 46/09, 51/06, 56/07
d.+a 42/12
[=6]
dara sıkıştırmak
d. 37/13
[=1]
darıl- darılmak işi
d.-ır 4/08
d.-ma 56/01
d.-sın 34/01
[=3]
darın Ar. ev, yer, yurt
d. 30/08
d.+a 39/14
[=2]
darlığ darlık
d. 34/05
d.+a 38/08
d.+ı 18/03
d.+ın 18/03
d.+tan (**darlıh**) 51/17
[=5]
dart- dartmak
d.-an 34/01
d.-mayan 137/03
[=2]
darıl- - tartma işi yapılmak veya tartma işine konu olmak
d.-an 139/08
[=1]

dat Ar. (لذت) lezzet tat

d.+sın 37/14

[=1]

dath şeker tadında olan

d. 110/03, 120/04, 47/06

[=3]

dahtor doktor

d. 130/05

d.+a 46/01, 46/02

[=3]

daş kimyasal veya fiziksel durumu değişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan sert ve katı madde

d. 55/04

d.+ı 53/06

[=2]

day zor

d. 23/04

[=1]

dayağ sopa, patak, kötek

d. 131/04, 27/10, 52/02

d.+ıydın 23/01, 39/10

d.+tdı 50/04

[=6]

dayan- dayanmak

d. 38/08, 87/10

d.-nam 37/07

d.-ırsan 53/06

d.-maz 1/08, 26/08

[=5]

dayyūs karısının veya kendisine çok yakın bir kadının iffetsizliğine göz yuman (kimse)

d.+dan 56/12

d.+e 18/05

d.+ler 55/09

[=3]

zelil Ar. (ذلیل) zelil, aşağılanan, hor görülen

d. 1/14

[=1]

zevk Ar. (ذوق) zevk, hoş giden bir şeyden duyulan beğenme duygusu

d. 62/02

[=1]

zillet hor görülme, aşağılanma

d. 44/06, 57/14

[=2]

de- demek işi

d.-di 16/12

d.-dim 5/02, 7/08, 108/01, 108/05, 34/18, 34/18, 34/19, 61/07

d.-üm 37/05

d.-üy 50/09

d.-duğu 29/03

d.-dügün 22/08

d.-me 3/01, 3/06, 3/07, 102/03, 12/06, 40/11

d.-medim 108/06

d.-medin 23/02

d.-memiş 33/07

d.-menem 18/01, 18/07, 64/04

d.-mesin 15/01, 33/04, 45/06

d.-mesinler 17/07

d.-mezler 33/06, 33/08

d.-yip 33/05

[=32]

dede dede, torunu olan erkek, büyük baba

d.+den 57/10

[=1]
defa defa, kere
d. 42/09, 49/03, 53/12
[=3]
defter Ar. (دفتر) defter, yapıştırılarak
veya dikilerek kitap biçimine
sokulmuş
kâğıt destesi
d.+de 11/01
[=1]
deg- degmek
d.-enin 40/11
[=1]
deger değer, kıymet
d.+i 15/09, 26/12
d.+in 14/10
d.+ini 32/13
d.+li 13/04
[=5]
degil değil, olumsuzluk edatı
d. 115/03, 136/03, 19/07,
40/05, 40/05, 40/06, 41/07, 67/01,
67/01, 67/02, 67/03, 67/04, 67/06,
67/07, 74/01, 74/02, 74/04, 74/06,
77/01, 77/02, 77/04, 77/06
d.+di 1/05
d.+ıg 4/07
d.+sin 101/09
[=25]
degirmen içinde öğütme işi yapılan
yer
d.+de 143/07
[=1]
degirmi yuvarlak
d. 15/04
[=1]

değiş- değişmek
d. 144/04
d.-iller 36/11
d.-medin 22/13, 30/03
d.-mem 16/10, 44/07
d.-mez 29/08
[=7]
deli deli, aklını yitirmiş olan, mecnun
d. 64/07
d. 1/15 (**delli**)
d.+lere 22/11
d.+si 8/07
[=4]
delük delik
d. 46/15
[=1]
dem F. (دم) dem, zaman, an
d. 1/02, 4/08, 4/10, 4/10,
119/02
[=5]
demek demek işi
d. 46/16
d. 18/12, 74/02 (**demeğ**)
[=3]
demir demir, sanayide kullanılmaya
en
elverişli element
d. 78/03
d.+çi 2/15, 4/14, 5/07, 6/11,
11/15, 16/13, 18/13, 22/14, 23/12,
24/11, 25/13, 26/14, 27/13, 28/11,
29/13, 33/15, 34/18, 35/15, 36/15,
37/19, 39/15, 40/18, 41/17, 42/13,
43/16, 44/11, 49/15, 50/13, 51/17,
53/13, 54/11, 57/17, 59/19
d.+çi.yem 10/06
d.+çide 30/12

d.+çinin 32/19, 38/17
d.+çiye 20/14, 58/11, 64/16
d.+çiyem 14/13, 15/14, 21/08,
31/11, 46/17, 52/15, 56/15, 62/12,
63/10

d.+de 18/06

[=51]

den Kabuğu dövülerek soyulmuş
buğday, aşıklık.

d. 126/01, 133/01

d.+i 125/01, 96/02

[=4]

deng yük hayvanlarının sağ ve soluna
konulan iki yük parçasından her biri

d. 52/04

d.+in 30/04, 67/07

d.im 44/08

d.+ine 27/03

[=5]

der- dermek

d. 89/01, 89/02

d.-in 45/01

d.-ir 76/04

[=4]

derd dert sahibi, tasalı

d. 30/08

d. (**dert**) 72/05

d.+den (**dert**) 46/01, 46/02

d.+di (**dert**) 46/01

d.+e 5/07, 9/05, 72/06

d.+i 5/07, 35/09, 51/16

d.+im 5/07, 141/01

d.+in 29/13

d.+ine 13/03, 13/06, 13/09

[=17]

dere dere, küçük akarsu

d. 109/02

[=1]

deri deri, vücudu kaplayan cilt, ten

d.+m 18/14

[=1]

derin derin, dibi yüzeyinden veya
ağızından uzak olan

d. 105/02, 21/08, 34/08, 45/08,
51/14

d.+di 24/08

[=6]

dermān F. (درمان) derman, ilaç, şifa,
deva

d. 13/03, 13/06, 13/09, 72/06

d.+ını 129/06

[=5]

ders öğretmenin öğrenciye belirli bir
sürede verdiği bilgi

d. 40/05

d.+ini 46/09

[=2]

deryā Far. deniz

d.+larda 34/08

[=1]

deste cinsleri aynı veya birbirine
yakın olan şeylerin bir arada
bağlanmış, demet, bağlam

d.+den 136/06

d.+iye 136/05

[=2]

destān F. (داستان) dasitan, manzum
hikaye, destan

d.+a 40/04

[=1]

desteg bir şeyin yıkılmaması için
konulan eğik veya düz dayak, payanda

d.+isen 120/02

[=1]

deve deve

d. 121/03

[=1]

devlet Ar. (دولت) devlet, toprak

bütünlüğüne bağlı olarak siyasal

bakımdan örgütlenmiş millet veya

milletler topluluğunun oluşturduğu

tüzel varlık.

d. 57/11

[=1]

di- demek, söylemek

d.-me 49/07

d.-menem 61/01, 64/00, 64/01,
64/02, 64/06, 64/08, 64/10, 64/12,
64/14, 64/16

d.-mese 65/03

d.-mesin 45/08

d.-mez 65/02

d.-yeller 16/09, 19/03, 44/09,
49/09

d.-yen 15/09, 64/04

d.-yer 8/11, 66/02

[=22]

dīvān yüksek düzeydeki devlet
adamlarının kurduğu büyük meclis

d. 61/03

d.+e 6/04, 43/05

d.+eden 1/15

d.+ı 19/07

d.+ına 25/13

[=6]

dīvār Bir yapının yanlarını dışa karşı
koruyan, iç bölümlerini birbirinden
ayıran, taş, tuğla vb. gereçlerden
yapılan veya örülen dikey düzlem

d.+a 37/09, 53/06

d.+ı 34/07

[=3]

dil Far. (دل) dil, gönül, yürek

d.+e 35/08

d.+i 1/20, 22/03, 46/04, 53/04,
1/02, 143/06

d.+im 17/02, 17/08, 48/04,
62/07

d.+imiz 2/05, 57/11

d.+imizden 22/03

d.+imizin 22/04

d.+imnen 37/12

d.+in 23/05, 27/08, 26/07,
40/16, 96/03

d.+inde 20/05, 20/08, 20/11,
20/14, 99/01, 20/02

d.+ini 65/01, 36/15

d.+nen 52/02, 76/03

d.+ler 2/01, 16/01, 49/05,
16/02

d.+lerde 1/16, 39/07, 53/14

d.+lere 11/02

[=38]

dilbāz güzel söz söyleyen,
konuşmasıyla ikna eden

d. 40/05

[=1]

dilber Far. alımlı, güzel kadın

d. 3/00, 3/04

d.+in 6/04

[=3]

dile- dilemek, birinden bir şeyin yapılmasını istemek, rica etmek, arzu etmek

d.-dim 15/14

d.-rem 37/14

[=2]

dileg dilek, istek, talep, temenni

d.+im 6/10

[=1]

dilen dilenmek, sadaka istemek

d.+çi 7/07

[=1]

dimdimlen- çok konuşan ve geveze olan kimse

d.-ir 29/01, 29/02

[=2]

din Ar. (دين) din, insanların yaratıcı olarak kabul ettikleri üstün güce olan îmanlarını, ona yapacakları ibâdetlerin bütünü ve bu îmâna göre davranışlarının nasıl olması gerektiğini düzenleyen inanış yolu

d.+den 8/03, 8/03

d.+e 46/05

d.+size 64/13

[=4]

dindâr din inancı güçlü, din kurallarına bağlı (kimse), mütedeyyin

d. 8/03

[=1]

dinle- dinlemek, işitmek için kulak

[=2]

diyâr Ar. Memleket, ülke, belde, el

d.+a 34/15

d.+ı 25/10

d.+ımız 51/11

vermek

d. 1/01

d.-me 42/01

d.-mem 37/12

d.-mez 50/02

d.-sin 1/09

[=5]

diğket duygularla düşünceyi bir şey üzerinde toplama, uyanıklık

d. 57/08

d.+le 42/11, 51/04

[=3]

direg ağaçtan veya demirden yapılan uzun ve kalın destek

d.+i 78/04

[=1]

diril- güçlenip canlanmak

d.-ir 4/12

d.-mesin 60/05

d.-sin 34/09

[=3]

diskin- tisinmek, Bir şey, bir kimse, bir düşünce, bir durum vb.ni kötü, iğrenç veya aşağılık bularak ondan uzak durma duygusuna kapılmak, ikrah etmek, istikrah etmek

d.-mez 109/03

[=1]

divân Ar. yüksek düzeydeki devlet adamlarının kurduğu büyük meclis

d.+ında 70/04

d.+ına 28/11

[=3]

diz kaval, baldır ve uyluk kemiğinin birleştiği ye

d. 47/03

d.+im 104/06
[=2]
doğ- dünyaya gelmek
d.-ar 46/14
d.-madı 59/16
[=2]
doğru doğru, yanlış olmayan, gerçek
d. 30/09, 36/08
[=2]
dolu İçi boş olmayan, dolmuş, meşbu, pür, boş karşıtı
d. 56/12, 142/07
[=2]
dol- dolmak, Dolu duruma gelmek
d.-anırsa 45/04
d.-ansın 45/04
d.-anı 19/06
d.-dı 17/01
d.-sun 16/13
d.-up 1/05
d.-ur 142/03
[=7]
dolan- bir şeyin çevresinde dönmek, gezmek, dolaşmak
d.-dım 6/08
d.-ır 66/03
d.-ma 40/01
[=3]
dolay bir yeri saran başka yerlerin bütünü, civar
d.+ı 27/04, 37/06
[=2]
dom Ar. her zaman
d. 9/02
[=1]

dambuz iki şeyi birbirine tutturmaya yarayan metal araç.

d.+da 40/08
[=1]
don vücudun belden aşağısına giyilen uzun veya kısa iç giysisi, külot
d. 58/08
d.+da 30/03
d.+ını 38/14
d.+u 22/13
d.+um 58/08
d.+unda 22/13
d.+unna 42/03
[=7]
dost Far. (دوست) dost, kendisine güvenilir
kimse, düşman karşıtı
d. 9/01, 12/01, 12/02, 125/03, 143/08, 16/13, 22/10, 26/08, 33/11, 33/11, 44/03, 44/10, 73/01
d.+a 12/02, 16/12, 40/18, 64/07
d.+dan 46/04
d.+ı 12/02, 44/03
d.+ın 33/11
d.+lar 85/03
d.+ların 64/09
d.+u 144/03, 99/13
d.+um 1/06, 21/03, 37/16, 38/00, 38/02, 38/04, 38/06, 38/08, 38/10, 38/12, 38/14, 38/16, 38/18, 43/16
d.+uma 12/00
d.+un 1/07, 26/02, 40/07, 50/12
d.+una 28/05, 40/18, 25/05
d.+unu 38/12
d.+unu 25/05, 26/07, 27/04, 28/05, 44/11, 46/04, 52/10

d.+unun 99/04
[=56]
dostluğ dost olma durumu
d. (**dostluğ**) 4/09, 145/05, 36/01
d.+a (**dostluğ**) 46/04
d.+ın (**dostluğ**) 38/18
d.+um 43/01, 43/02
d.+un 27/07, 73/03
[=9]
doğtor doktor
d.+ın 129/05
[=1]
doy- isteği kalmayınca kadar
yemek, açlığı kalmamak
d.-maz 26/06, 52/03, 56/16
d.-mıyan 56/16
[=4]
dög- tokat, yumruk, tekme vurarak
canını acıtmak
d.-ersen 49/12
[=1]
dön- dönmek, geri gelmek, geri
gitmek
d. 63/02 ,63/05, 63/08, 63/11
d.+ende 22/02, 34/15
d.+eni 55/10
d.-di 44/01
d.-diyseğ 2/14
d.-düg 51/11
d.-er 2/04, 127/02, 38/06,
68/01, 68/05, 93/04
d.-erem 102/07
d.-eriğ 59/01, 59/02
d.-ersin 27/02, 40/01, 40/02
d.-iyor 41/12
d.-me 122/01

d.-mem 37/08
d.-mez 101/07, 51/04
d.-se 11/13
[=28]
dönder- döndürmek, çevirmek
d.-di 92/04
d.-eydi 55/10
d.-ir 97/03
d.-irsin 53/01, 53/02
d.-mez 50/04
[=6]
dönmeğ dönmek
d. 101/08, 18/11
[=2]
dönüş dönme işi
d.+e 53/08
[=1]
dövüş tokat, yumruk, tekme vurarak
canını acıtmak
d.+e (**dögüş**) 51/11
d.+te 26/06
d.+ten 26/06
[=3]
dudağ ağızn, dişleri örten ve dışarıya
doğru az veya çok kıvrılan üst ve alt
kenarlarından her biri
d. 54/11
[=1]
duman duman, sis veya tozların
havada
meydana getirdiği bulanıklık, sis
d. 20/11
[=1]
dur- durmak, hareketsiz durumda
olmak
d. 1/12

d.-amadım 8/10
d.-an 25/12, 28/10, 52/04
d.-du 14/06
d.-dum 17/05
d.-dun 11/15
d.-ma 57/06
d.-madiysa 57/16
d.-maz 4/03, 11/14
d.-sun 29/05
d.-upsam 58/07
d.-ur 6/03, 6/06, 6/09, 6/12, 40/02, 53/05
d.-uş 2/00
[=21]
duran ayakta duran, birinin yerini tutan
d.+a 65/04
d.+ı 37/15
d.+nan 65/04
[=3]
durmağ hareketsiz durumda olmak
d. 14/12
[=1]
duru bulanıklığı olmayan, temiz, berrak
d. 4/04
[=1]
durul yıkanmış şeyleri duru sudan geçirmek
d.+sun 18/13
d.+maz 4/04
d.+ur 59/17
[=3]
durum olay
d. 101/01, 40/02
d.+da 37/03

d.+suz 27/13
d.+un 11/01
d.-uma 64/16
[=5]
duşmān birinin kötülüğünü isteyen, ondan nefret eden, ona zarar vermeye çalışan kimse, yağı, hasım, antagonist, dost karşıtı
d. 101/03, 132/03, 24/04, 24/05, 24/08, 24/10, 26/01, 32/01, 34/11, 36/02, 81/05
d.+a 132/05, 23/04, 57/07, 57/07, 57/08
d.+ı 51/05, 59/18
d.+ım 59/03
d.+ımsan 91/08
d.+ın 105/05, 68/04, 18/06
d.+lar 104/05
d.+nan 12/02
d.+nar 59/02, 59/10
d.+narı 38/15, 59/12, 59/14
[=29]
duşmānlığ düşmanca duygu veya davranış, yağılık, hasımlık, adavet, muhasamat, husumet, antagonizm
d.+ı 15/11
[=1]
duy- bilgi almak, öğrenmek, haber almak
d.-annarı 32/02
d.-duğu 16/07
d.-manam 61/06
d.-maz 26/01, 26/02, 29/11
[=6]
duyğu duyularla algılama, his
d. 4/07
d.+dur 32/08

d.+su 38/07
d.+sun 64/01
[=4]
duz(1) kasaba ismi
d. 115/04, 115/06, 117/01, 117/02
d.+a 114/01, 114/02, 114/04, 115/06

d.+umuz 112/04, 112/01
d.+un 113/04, 116/01, 116/02, 116/04
[=16]
duz(2) kokusuz, suda eriyen, yiyecekleri korumada ve tatlandırmada kullanılan billursu madde
d.+suz 13/07
d.+ı 21/01
d.+umuz 112/02
d.+un 113/01, 113/02,
[=5]
düe Ar. (دعاء) dua, yalvarma, yakarış
d.+de 33/14
[=1]
dünyā üzerinde yaşadığımız toprak ve denizler, yeryüzü
d. 4/12, 29/04, 40/15, 49/07, 53/08, 56/13, 87/07
d.+da 28/08
d.+dan 5/08
d.+de 11/07, 25/08, 49/08
d.+den 49/10
d.+mız 11/05, 49/06, 67/01, 77/01
d.+nın 18/01
d.+ya 27/06, 52/16
d.+ye 5/00, 125/03

[=22]
dürüz dürüst, sözünde ve davranışlarında doğruluktan ayrılmayan kimse
d. 123/04
[=1]
düş- düşmek, inmek; yakışmak; olmak
d. 130/03
d.-en 35/05, 45/04
d.-endem 102/06
d.-er 122/04, 52/03
d.-erem 10/01
d.-eri 25/06, 28/06
d.-ersen 1/13, 149/06
d.-ersin 53/10
d.-ennen 42/05
d.-me 51/09, 57/04
d.-mem 19/04, 37/10
d.-memiş 129/04
d.-mesin 38/01, 45/06
d.-miyeğ 34/06
d.-seğ 51/07
d.-sem 37/07
d.-tdi 44/02
d.-tü 6/01
d.-tüg 35/07, 35/08
d.-tüyse 52/12
d.-tiysen 38/08
d.-üyem 31/10
d.-ün 129/01
[=31]
düşkün bir şeye kendini aşırı vermiş olan, çok bağlı, âşık, tutkun
d. 13/01, 67/05
[=2]

düşün- duyularla değil, zihinsel olarak tasarlanan, biçim verilen, canlandırılan nesne veya olay

d. 7/05, 40/09, 51/01, 51/01, 51/03, 51/04, 81/01

d.-me 125/03

d.-memiş 33/09

d.-mez 56/05

d.-nem 18/08

d.-seğ 2/13

d.-ür 49/11

[=13]

düz(1) yatay durumda olan, eğik ve dik olmayan

d. 3/02, 7/06, 111/03, 115/01, 115/02, 117/04, 117/06, 123/01, 15/01, 23/07, 36/03, 47/02, 48/06, 49/12, 50/12, 52/07

d.+i 5/03

d.+üm 104/04

[=18]

düz-(2) düzmek, düzene sokmak, sıralamak

d.

d.-en 108/02, 142/02, 20/01, 41/09, 64/09

d.-ene 36/16

d.-de 39/13

d.-erem 5/07

d.-ün 20/14

[=9]

düzgün doğru ve pürüzsüz, muntazam

d. 33/13, 37/11, 41/16, 52/02, 67/06, 73/04

d.+di 27/14

[=7]

düzlüğ düz olma durumu

d.+tdi 116/02

[=1]

ed- etmek, bir işi yapmak

e.-er 3/03, 26/14, 49/05

e.-ib 7/03, 62/09

e.-ip 32/01

[=6]

edâlet Ar. hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme. 49/05

[=1]

eziyyet Ar. zulüm

e. 44/05, 57/14

[=2]

efles parasız adam

e.+ti 65/05

[=1]

eg- düz olan bir şeyi eğik duruma getirmek:

e.-er 49/11, 52/04

e.-ersen 49/06

e.-sin 25/07,

28/07

e.-ip 36/13

[=6]

eglence neşeli ve hoşça vakit geçirten şey veya kimse

e. 65/03

[=1]

egri doğru veya düz olmayan, bir noktasında yön değiştiren, çarpık, münhani, doğru karşıtı: eğri bir yol

e. 8/12, 131/03, 40/09, 43/10

e.+dir 26/05, 56/01, 56/02, 56/04, 56/06

e.+sin 15/01

e.+ye 27/14
[=11]
ehd söz verme, yemin
e.+i 28/08
[=1]
ehl ehil, bir yerin, bir topluluğun
halkından olanlar, oraya mensup
olanlar
e.+i 39/04
[=1]
ekib takım
e.+ine 41/05
[=1]
ekmeg tahıl unundan yapılmış
hamurun fırında, sacda veya tandırda
pişirilmesiyle yapılan yiyecek, nan,
naniyaziz
e.+e 7/06, 46/14
e.+i 111/03, 23/07, 36/03,
50/12
e.+in 57/05
[=7]
ekmek tahıl unundan yapılmış
hamurun fırında, sacda veya tandırda
pişirilmesiyle yapılan yiyecek, nan,
naniyaziz
e. 112/02, 46/14, 52/07
e.+ten 3/02
[=4]
el Kolun bilekten parmak uçlarına
kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya
yarayan bölümü
e. 2/02, 121/02, 129/04, 26/08,
35/07, 38/09, 44/01, 49/09, 51/09,
57/15
e.+de 148/10, 23/12
e.+den 32/14, 49/09
e.+e 24/04, 51/09

e.+im 5/03, 54/12, 64/08, 48/07
e.+imde 10/04, 39/13
e.+imizden 22/04
e.+in 5/03, 16/14, 33/02, 52/09
e.+in.de 5/01, 23/12
e.+inde 1/14, 21/02, 49/12
e.+inden 44/03, 85/03
e.+ine 99/08
e.+ini 46/05
e.+leri 55/05
e.+lerimnen 100/06
e.+nen 37/04
[=36]
elbet elbette
e. 4/04, 57/13
[=2]
eleg Taneli veya un gibi toz
durumunda olan şeyleri yabancı
maddelerden ayıklamak veya incisini
kabasından ayırmak için kullanılan,
tahta bir kasnak ve tek tarafa gerilmiş,
gözenekli tel, kıl, bez vb.nden oluşan
araç
e.+e 11/14
[=1]
emānet birine geçici olarak bırakılan
ve teslim alınan kişiye korunması
gereken eşya, kimse vb., inam, vedia
e. 38/13
[=1]
emek bir işin yapılması için harcanan
beden ve kafa gücü, mesai, zahmet
e. 20/08
e. (**emeg**) 56/03
e.+e (**emeg**) 40/11
e.+i (**emeg**) 78/10, 6/114
e.+im (**emeg**) 46/10

[=6]
emlek ev, arsa, bahçe vb. taşınamayan mal ve mülklerin ortak adı, taşınmazlar, gayrimenkul

e.+imiz 86/03, 94/03

[=2]

emr buyruk, komut, talimat, ferman

e. 3/03

[=1]

en zarf

e. 143/04, 25/06, 27/06, 28/06, 29/06, 34/04

e.+i 28/02

[=7]

en- yukarıdan aşağıya doğru gelmek

e.-dirir 58/03, 82/01, 82/02, 82/04, 82/06

e.-dim 18/10

e.-diyse 53/05

e.-en 42/03

e.+ende 36/11

e.-er 40/08, 52/04, 68/04, 93/02

e.-ersin 27/01

e.-ib 50/09

e.-im 21/06

e.-isen 50/10

e.iş 18/10

e.-mez 50/12

[=19]

engel bir şeyin gerçekleşmesini önleyen sebep, mâni, mahzur, müşkül, pürüz, mâniâ, handicap, ket

e. 23/05, 25/12, 28/10

[=3]

enüg köppek yvurusu

e. 46/14

[=1]

erbil el, şehir

e.+de 98/02

e.+i 98/03

[=2]

erkek yetişkin adam, bay, er kişi

e. 119/03, 119/04, 51/13, 64/01, 64/02

e.+lerle 61/05

[=6]

erzelen- parçalatmak işi

e.-di 44/02

[=1]

es- hava bir yönden bir yöne akmak, rüzgâr olmak

e.-en 53/03

e.-er 137/01, 53/03

[=3]

eski çoktan beri var olan, üzerinden çok zaman geçmiş bulunan, yeni karşıtı

e. 8/05, 101/07, 122/01, 42/09, 51/01, 51/03, 51/05, 51/07, 51/09, 51/11, 51/13, 51/15, 51/17, 55/01, 67/02

[=15]

eskiklğ eksik olma durumu, eksik olan miktar, noksan, nakisa, fıkdan

e.+ı 15/03

[=1]

eskük bir bölümü olmayan, noksan, natamam

e. 46/15, 70/05, 82/01

e. (**eskik**) 41/11

[=4]

esmer siyaha çalan buğday rengi

e. 54/04, 58/00, 58/10

e.+e 75/05
e.+i 79/03
e.+im 54/06
[=6]
et insanlarda, hayvanlarda deri ile kemik arasındaki kas ve yağdan oluşan tabaka:
bu koyunda hiç et yok, pek zayıf
e.+e 57/04
e.+in 27/08
e.+ini 143/08
[=3]
et- bir işi yapmak
e.-din 30/07, 30/07, 30/08
e.-düğmü 49/14
e.-dügü 57/13, 64/11
e.-dügün 41/06, 32/09
e.-me 124/03, 128/03, 134/03, 16/06, 32/03, 57/07, 57/14, 68/03, 88/01
e.-mem 44/05
e.-mez 39/16, 87/09
e.-sem 145/05
e.-leri 16/02
e.-ün 50/11
[=22]
eteg bedenın belden aşağısına giyilen, değişik biçimlerde, genellikle kadın giysisi, eteklik
e.+i 56/12
[=1]
etrâf(Ar.) : Taraflar, yanlar
e.+ımı 5/04
[=1]
ev ev, bir kimsenin veya ailenin yaşadığı yer, konut, hane
e. 107/04, 60/07

e.+de 11/07
e.+den 36/04
e.+e 133/05
e.+im 10/06
e.+ime 10/04
e.+imi 6/10
e.+imiz 63/11
e.+imizi 63/02, 63/05, 63/08
e.+innen 60/02
[=13]
evet öyledir, anlamında kullanılan bir doğrulama veya onaylama sözü, olur, oldu, peki, tamam, ya, beli, ha, he
e. 18/01
[=1]
evvel Ar. (اول) evvel, önce, geçmiş
e. 11/10
[=1]
ey kendisine söz söylenilen kimse veya kimselerin dikkati çekilmek istendiğinde adın başına getirilen ve uzatılabilen bir seslenme sözü
e. 11/00, 18/13, 27/13, 29/13
[=4]
eyle- eylemek, yapmak, etmek
e. 7/01, 7/02, 7/02, 7/04, 7/07, 9/06, 122/06, 126/03, 26/01, 41/08, 44/08, 44/11, 59/13, 63/03, 63/06, 63/09, 63/12, 81/03, 82/02, 94/02, 1/01, 31/10
e.-di 9/08, 54/11, 55/05
e.-dim 15/13, 37/19, 56/15, 56/16
e.-me 11/04, 149/07, 32/01, 32/02, 32/04, 32/06, 32/08, 32/10, 32/12, 32/13, 32/15, 32/17, 32/19, 38/16, 42/01
e.-mez 44/10, 50/01, 52/09, 61/03, 61/06

e.-ndi 22/05
e.-r 11/02, 46/05, 46/10, 57/15,
61/04
e.-rde 39/07
e.-se 15/08
e.-sin 32/17
e.-yen 15/02
e.-yenin 56/03
[=60]
ez- üstüne basarak veya bir şey arasına sıkıştırarak yassılaştırmak, biçimini değiştirmek
e.-er 26/11, 68/04
e.-me 63/10
e.-ilib 63/10
e.-lmedi 58/04
[=5]
ezel başlangıcı belli olmayan zaman, öncesizlik
e.+den 41/10
[=1]
ezen Ar. müslümanlıkta namaz vaktini bildirmek için müezzinin yüksek sesle yaptığı çağrı
e.+e 36/10
[=1]
ezeri Azerbaycan Türkü
e.+lerden 16/09
[=1]
fāiz işletmek için bir yere ödünç verilen paraya karşılık alınan kâr, getiri, ürem, nema
f.+i 15/05
[=1]
fānī ölümlü, gelip geçici, kalımsız
f. 11/05
[=1]

fal geleceği öğrenmek, şans ve kısmeti anlamak amacıyla oyun kâğıdı, kahve telvesi, el ayası vb.ne bakarak anlam çıkarma, bakı
f. 44/12
f.+çılar 44/12
[=2]
falçı fala bakmayı kendine geçim yolu yapan kimse
f.+ları 6/08
[=1]
fak Ar. fahh tuzk,kapan
f.+a 37/07, 38/01
[=2]
fakať ancak, ama, lakin
f. 12/03, 12/06, 39/09
[=3]
fayda yarar
f. 50/01
[=1]
fayid Ar. işletmek için bir yere ödünç verilen paraya karşılık alınan kâr, getiri, ürem, nema
f. 42/10
[=1]
feleg isim
f.+e 16/01, 16/02, 16/14
f.+i 16/08, 16/11
f.+in 16/07, 14/05
[=7]
felek isim
f. 5/06, 16/00, 16/03, 16/09, 17/07, 19/06, 23/09
f.+ten 23/12
[=8]
felekoğlu isim

f. 20/00, 20/01, 20/04, 20/07,
20/10, 20/13, 23/04, 23/06, 23/08,
23/10, 23/12, 30/02, 30/04, 30/06,
30/08, 30/10, 30/12

f.+nın 30/00

f.+nun 20/02, 20/05, 20/08,
20/11, 20/14

f.+yla 23/00

[=24]

felekoğlun isim

f.+u 22/14

[=1]

felsefe varlığın ve bilginin bilimsel
olarak araştırılması

f. 22/05

[=1]

fekir Ar. (فقير) fakir, yoksul, muhtaç

f. 36/04

[=1]

fermān Far. (فرمان) ferman, emir,
buyruk

f. 39/06

f.+ı 36/04

[=2]

feryad Far. (فرياد) feryat, haykırış,
çığlık,

figan

f. 58/09

[=1]

fidā Ar. (فداء) feda, bir şey uğrunda
değerli bir şeyden vazgeçme, uğruna
verme

f. (**fedā**) 14/06, 58/05

f.+sı 129/05

f.+dır 64/10

[=2]

fidan başka bir yere dikilmek için
bulunduğu yerden çıkarılan taze ağaç,
dikme

f. 32/13

[=1]

fırsat Ar. (فرصت) fırsat, elden

kaçırılmayacak durum ve zaman,
vesile

f. 132/05, 32/14, 99/08

f.+ımız 34/16

[=4]

fıkr Ar. düşünce

f.+i 20/01, 34/08

f.+im 5/02

f.+imiz 22/07

[=4]

fil filgillerin hortumlular takımından,
Afrika ve Asya'nın sıcak bölgelerinde
yaşayan, çok iri, kalın derili hayvan

f. 40/04, 41/09, 99/06

f.+ine 99/06

[=4]

filim fotoğrafçılıkta, radyografide ve
sinemacılıkta resim çekmek için
kullanılan, selülozdan, saydam,
bükülebilir şerit

f. 48/02

[=1]

fitne Ar. (فتنه) fitne, karışıklık, fesat

f. 27/12, 27/12, 30/06

[=3]

fitnekār fitneci, ara bozucu

f. 2/09, 52/05

[=2]

fitnekārīğ fitnecilik, ara bozucu

f.+ı 50/07

[=1]

fül taşkırangillerden, birçok türü bulunan ağaççık ve bunun güzel kokulu beyaz çiçeği

f. 109/04

[=1]

gece gece, gün ağarınca kadar geçen süre, tün

g. 139/07

g.+ler 49/02, 58/01

[=3]

geç- geçmek, bir yerden başka bir yere gitmek

g. 130/04, 17/01, 40/07

g.-en 136/05, 34/10, 2/04

21/01, 36/05, 38/15, 46/02, 55/01, 64/11, 85/01

g.-er 20/11, 52/01

g.-ilmez 11/12

g.-ipti 17/02

g.-mez 40/04

g.-mıyor 14/10

g.-sin 62/02

g.-ti 13/05

[=21]

geçirt- geçirme işini yaptırmak

g.-me 38/15

[=1]

gel- gelmek, ulaşmak, varmak

g. 11/07, 17/01, 17/02, 51/09, 63/04, 63/05, 81/01

g.-di 55/03, 62/01

g.-dim 21/07, 44/03

g.-din 30/02, 30/06, 30/08, 30/10, 30/12

g.-diyse 46/07

g.-en 1/20, 24/04, 35/03, 37/09, 52/16, 22/10

g.-ene 57/14

g.-eni 40/13, 74/06

g.-ende 36/08, 39/06

g.-ennen 28/03, 25/03

g.-enner 44/10, 42/02

g.-ince 22/04

g.-ip 32/07

g.-ir 1/07, 123/01, 123/02, 123/04, 123/06, 125/01, 125/02, 125/04, 125/06, 132/02, 137/01, 23/04, 29/11, 40/13, 45/05, 49/11, 52/08, 68/01, 98/01

g.-ir-sin 22/02

g.-memiş 6/10

g.-mesin 132/04, 63/08

g.-mez 23/09, 37/04, 38/05, 44/01

g.-se 99/08

g.-seler 57/06

g.-sin 132/03, 34/07

[=64]

geliş gelme işi

g.+e 51/03

g.+i 15/13, 53/09

[=3]

gelmeğ ulaşmak, varmak

g.+i 46/12

[=1]

genc genç, canlı, taze

g.+i 16/09

[=1]

gençlik genç olma durumu

g. 7/04, 32/14

[=2]

gene gine, gene, yine

g. 6/01

[=1]

genel bir şeye veya bir kimseye özgü olmayıp onun bütün benzerlerini içine alan, umumi

g. 2/03

[=1]

geniş eni çok olan, enli, vâsi

g. 11/03, 16/11, 33/10, 58/12

g.+ti 14/07

[=5]

gerçek yalan olmayan, doğru olan şey, hakikat

g. 1/05, 16/03, 16/11, 19/02, 20/01, 34/00, 36/00, 37/11, 56/16, 65/02

g.+i (gerçek) 7/05

g.+te 8/11

g.+ten 43/03, 80/04

[=14]

gerçekçilik gerçekçi tutum ve davranış, realizm, realistlik

g.+le 2/00

[=1]

gerçekli gerçekleşmiş, gerçek olduğu anlaşılmış, muhakkak

g. 38/14

[=1]

gerçeklik gerçek olan, var olan şeylerin tümü, hakikat, hakikilik, şeniyet, realite, reellik

g. 142/01

g.+a 49/09

g.+ı 30/03, 30/07

[=4]

gerek gerekmek, bir şeyin gerçekleşmesi bazı nesne, fiil vb.

g. 15/01, 15/02, 15/04, 15/06, 15/08, 15/10, 15/12, 15/14, 25/02, 28/02, 34/01, 34/02, 34/05, 34/07, 34/09, 34/11, 34/15, 34/17, 34/19, 39/12, 44/09, 59/06

g.+tir 40/17, 44/09

[=24]

getir- gelmesini sağlamak

g.- 113/02

g.-ir 1/02

[=2]

gez- gezmek, hoş vakit geçirme vb.

amaçlarla bir yere gitmek, seyran etmek

g.-en 41/10, 62/11, 36/06

g.-er 9/03, 9/04, 109/01, 109/02, 109/04, 109/06, 109/08, 43/05

[=11]

ğaflet Ar. (غفلت) gaflet, çevresinde

olanları fark edememe

g. 101/03

[=1]

ğarīb

g. 18/05, 30/02, 30/02, 30/06, 30/06, 30/08, 30/08, 30/10, 30/10, 30/12, 30/12, 30/12, 35/10, 37/14, 60/03

g.+e 36/07, 55/04

g.+in 50/08

[=18]

ğem Ar. (غم) gam, kaygı, tasa, keder

g. 104/03, 128/02, 13/03, 13/06, 13/09, 20/07, 30/10, 35/09, 85/02

g.+le 10/05

g.+ler 44/02

g.+lerinden 23/11
g.+li 32/06
[=12]
ğeryet şerefli
g. 142/03
g.+den 46/06
g.+e 46/06
g.+li 70/03, 18/04
g.+size 70/03
g.+sizler 59/10
[=7]
ğürbet Ar. doğup yaşanılmış olan
yerden uzak yer, gurbetlik
g. 60/03
g.+de 35/10, 35/11
[=3]
gibi gibi, benzerlik bildirir, benzer
g. 8/04, 101/05, 21/05, 30/12,
31/01, 32/07, 34/02, 39/04, 42/08,
43/09, 43/09, 58/07, 63/11
[=13]
gid- gitmek, bir yere doğru yönelmek,
ulaşmak
g.-en 25/13, 28/11, 51/04,
97/03, 1/20
g.-eni 28/03, 25/03, 74/05
g.-er 137/01, 40/06, 137/02,
137/04, 137/06, 18/09, 32/14, 32/14,
41/05, 42/02, 42/04, 42/06, 42/08,
42/10, 42/12, 42/14, 46/07, 51/15
g.-erse 25/01, 28/01
g.-ibti 7/04
g.-im 6/04
g.-ip 18/02, 18/05
[=32]
gi- giymek, örtünüp korunmak için

bir şeyi vücuduna geçirmek
g.-mesin 15/04
g.-miyen 15/08
[=1]
gir- girmek, dışarıdan içeriye geçmek
g. 59/19
g.-diler 57/11
g.-dim 54/05
g.-diren 52/14
g.-emedim 8/06
g.-iysen 27/11
g.-me 122/02
g.-miyen 41/15
g.-se 73/02
[=9]
git- gitmek, bir yere doğru yönelmek,
ulaşmak
g. 44/11, 49/13, 83/03
g.-di 30/11, 39/09, 39/14,
44/12, 51/04, 52/15, 52/15, 52/16,
59/09, 96/01, 96/02, 96/04, 96/06
g.-din 30/02, 30/06, 30/08,
30/10, 30/12
g.-me 70/01
g.-medin 22/02
g.-mesin 34/16, 57/18
g.-sin 115/02, 34/08
[=26]
gitmeğ gitmek, bir yere doğru
yönelmek,
ulaşmak
g.+ın 18/11
[=1]
gıvl gönül, sevgi, istek, düşünüş,
anma, hatır vb. kalpte oluşan

duyguların kaynağı

g.+i 44/03, 48/05

g. (**givil**) 3/02, 3/03, 3/03, 3/06, 107/03, 111/05, 120/01, 131/01, 33/10, 60/00, 60/01

g.+de (**givil**) 39/08, 57/08, 72/02

g.+den (**givil**) 111/06

g.+im 44/02, 48/05, 58/01, 58/09, 58/12

g.+im.e 37/11

g.+imdekin 46/17

g.+ime 73/02

g.+imi 47/06, 54/05, 54/09

g.+imin 63/04

g.+imnen 37/16

g.+in 58/09, 58/09

g.+in.desin 32/19

g.+in.e 38/15, 40/07

g.+indekini 59/15

g.+inden 52/08

g.+ini 53/14

g.+inin 64/01

[=44]

gişi kişi, kimse, şahıs

g. 49/10

[=1]

giy- giymek, örtünüp korunmak için bir şeyi vücuduna geçirmek

g.-en 38/14

g.-enin 11/14

g.-mez 26/14

g.-miş 8/05

[=4]

giyim giyme işi

g. 46/11

[=1]

gizli gizli, görünmez, belli olmaz bir durumda olan

g.+sin 57/07

g.+sine 124/01, 124/02, 124/04

g.+sini 107/05, 33/11

[=6]

göçmen kendi ülkesinden ayrılarak yerleşmek için başka ülkeye giden (kimse, aile veya topluluk), muhacir

g. 34/14

g.+e 51/11

[=2]

göçmenlik göçmen olma durumu, muhacirlik

g. 34/07

g.+e 35/00

[=2]

gög gökyüzünün, denizin rengi, mavi veya yeşile çalan mavi

g.+den 35/05

[=1]

göl oluşması genellikle tektonik, volkanik vb. olaylara bağlı olan, toprakla çevrili, derin ve geniş, tuzlu veya tuzsuz durgun su örtüsü

g.+e 21/06

g.+inden 5/05

[=2]

gölge güneş ışınlarından korunacak yer

g.+si 6/04

[=1]

gölleş- göl durumuna gelmek

g.-mesin 38/02

[=1]

göm- gömmek, yerin altına koyarak

üstünü toprakla örtmek

g.-en 11/06, 32/17

g.-ün 92/06

[=3]

gömül gömme işi yapılmak veya
gömme işine konu olmak

g. 149/04

g.-di 35/11

[=2]

gönder- bir yere doğru yola çıkarmak,
yollamak, ulaşmasını, gitmesini
sağlamak, irsal etmek

g.-mez 50/10

[=1]

gönül gönül, sevgi, istek, düşünüş,
anma, hatırl vb. kalpte oluşan
duyguların kaynağı

g. 4/01, 11/09, 11/09, 127/03,
21/03, 22/10, 23/07, 29/01, 43/11

g.+ımız (**gönl**) 51/07, 2/05

g.+üm (**gönl**) 6/03, 6/06, 6/09,
6/12, 7/02

g.+ünü (**gönl**) 11/03

g.+de 4/09, 22/01, 24/12

g.+den 16/10, 29/02

g.+ler 2/08, 23/08, 59/03,
59/17

g.+lerde 43/10

g.+leri 23/07, 43/07

g.+lerin 78/07

g.+ü 32/05

[=31]

gör- görmek, göz yardımıyla bir şeyin
varlığını algılamak, seçmek

g.eğ 35/01

g.-di 64/15

g.-diy 36/16

g.-diyse 46/13

g.-diyseğ 2/13

g.-dügün 40/11

g.-dügümü 18/07

g.-düm 8/01, 8/04, 8/05, 8/07,
8/09, 8/11, 8/13, 107/01, 107/02,
107/03, 107/04, 107/06, 18/07, 19/07,
47/01, 47/01, 47/01, 47/02, 47/03,
47/04, 47/05, 47/06

g.-dün 11/15, 23/08

g.-düysen 26/13

g.-en 52/06

g.-inmez 124/02

g.-me 12/05

g.-medim 95/01, 95/02, 95/04

g.-medügüm 18/07

g.-medügün 40/11

g.-memişti 56/07

g.-memişti 64/15

g.-mesin 39/16

g.-mez 137/06, 87/04

g.-mıyor 49/07

g.-se 109/03, 56/07, 73/06

g.-sem 62/03

g.-übtü 49/03

g.-ün 135/02, 128/06

g.-üp 42/05, 50/05

g.-ür 135/03, 18/03, 18/03,
18/04, 26/03, 26/03, 26/04, 42/08

[=63]

göre bir şeye uygun olarak, bir şey
uyarınca, gereğince

g. 42/11, 16/13, 38/03

g.+dir 49/09

[=4]
görev bir nesne veya bir kimsenin yaptığı iş

g. 31/05

[=1]

göril- göz yardımıyla bir şey, bir varlık algılanmak, seçilmek

g.-ler 36/02

g.-sin 34/02

[=2]

görün- Görülür duruma gelmek, görülür olmak, gözükmek

g.-di 59/02

[=1]

götür- götürmek, taşımak, ulaştırmak

g.-ür 143/01, 35/09

[=2]

göz göz, görme organı

g. 2/15, 107/03, 40/14, 47/01, 51/16, 82/02

g.+de 107/01, 107/02, 107/04, 107/06, 51/06, 56/07, 58/07, 65/06

g.+den 121/01, 18/07, 63/01

g.+i 9/04, 142/05

g.+ini 46/10

g.+ler 32/06, 34/14, 35/01

g.+lerim 118/01

g.+lerimi 55/09

g.+lerimin 1/17, 63/04

g.+lerimiz 78/02

g.+ü 150/05, 26/03, 60/05

g.+üm 98/04

g.+ümde 121/04

g.+ümden 1/06, 10/03

g.+ün 30/09

g.+ünden 56/06

g.+ünüm 49/04

g.+ünnen 82/04

g.+ye 58/01

[=40]

gözel güzel, göze ve kulağa hoş gelen, çirkin karşıtı

g.+e 127/03

g.+in 107/05

[=2]

gözellig estetik bir zevk, coşku, hoşlanma duygusu uyandıran nitelik, hüsün

g.+i 95/03

[=1]

gunāh F. (گناه) günah, Allah'ın emirlerine aykırı olan davranış, mâsiyet

g. 32/09

[=1]

güc güç, kuvvet

g.+i 59/14

g.+idi 50/13

g.+ler 50/13

g.+süze 15/10, 15/11

g.+üm 57/17, 57/17, 57/18

g.+ünü 68/02

g.+ünnen 42/03

[=10]

güçlü gücü olan, kudretli, kuvvetli, yavuz

g. 11/12, 15/10

[=2]

gül gül, genellikle kokulu çiçek

g. 1/01, 150/02, 40/12, 76/02, 76/04, 89/02

g.+den 75/01, 75/02, 75/04, 75/06

g.+ü 21/05, 40/12, 40/12

g.+üm 21/05, 54/01

g.+üne 99/02

[=16]

gül- gülmek, insan, hoşuna veya tuhafına giden olaylar, durumlar karşısında, genellikle sesli bir biçimde duygusunu açığa vurmak

g.-diyse 2/05

g.-emez 51/03

g.-mesin 43/08

g.-ende 5/01

g.-er 46/03

g.-eni 19/05, 34/18

g.-dürmez 50/08

g.-medin 23/03

g.-mez 44/04, 56/14

g.-sün 13/02

g.-üller 53/12

g.-ür 99/12

g.+üşü 50/08

[=15]

gülaş nişastadan yapılan, çok ince kuru yufka

g.+dın 22/12

[=1]

güle güle gülerek

g. 45/03, 45/03

[=2]

gülmeğ insan, hoşuna veya tuhafına giden olaylar, durumlar karşısında, genellikle sesli bir biçimde duygusunu açığa vurmak

g. 40/06

[=1]

gümüş gümüş, parlak beyaz renkte,

kolay işlenir ve tel durumuna gelebilen

element, bu elementten yapılmış

g. 23/10

[=1]

gün gün, gündüz

g. 1/07, 1/08, 1/18, 5/01, 6/02, 6/05, 6/07, 6/08, 6/11, 10/02, 101/07, 102/05, 105/03, 105/04, 11/01, 11/01, 11/16, 13/02, 14/08, 143/09, 18/07, 18/14, 21/02, 21/08, 22/12, 23/02, 23/05, 23/10, 24/06, 24/08, 24/09, 24/12, 26/13, 29/10, 29/11, 29/14, 30/03, 30/06, 32/14, 32/15, 37/07, 37/15, 38/13, 38/13, 38/14, 41/16, 42/03, 42/05, 42/05, 43/09, 48/03, 49/02, 49/04, 49/06, 49/08, 49/12, 49/14, 49/14, 49/16, 51/03, 53/07, 55/03, 55/07, 56/09, 56/14, 57/13, 59/05, 67/01, 67/02, 68/01, 77/01, 77/04, 93/01, 93/02, 93/04, 93/06, 98/01, 98/06

g.+de 2/07, 21/05, 26/06, 27/01, 34/19, 38/05, 50/09, 53/03

g.+dü 80/01, 80/02, 80/04

g.+e 5/08, 67/00, 67/02

g.+ler 2/04, 27/13

g.+leri 34/10, 45/03

g.+lerimiz 62/04, 62/06, 62/08, 62/10, 62/12

g.+ner 17/04, 17/04, 17/05, 55/02

g.+nerden 36/05

g.+neri 10/05, 38/15

g.+ü 21/01, 37/10, 43/15, 43/15, 59/00, 64/11, 85/01, 85/02, 85/04, 85/06, 24/00

g.+üm 7/01, 14/10

g.+ün 11/03, 128/05, 13/05, 30/06, 42/06, 62/02

[=127]

gündüz gündüz, günün sabahtan
akşama kadar süren aydınlık bölümü
g. 139/07, 15/04
g.+ler 49/02
[=3]
gür bol ve güçlü olarak çıkan veya
fişkırان
g. 31/06, 53/10, 64/06
[=3]
güzel güzel, göze ve kulağa hoş gelen,
çirkin karşıtı
g. 3/04, 104/03, 29/00, 29/01,
29/05, 29/06, 29/12, 29/14, 37/18,
43/16, 47/00, 47/01, 47/04, 47/04,
58/03, 58/05, 63/03, 63/06, 63/09,
63/10, 63/12, 64/04, 75/01, 75/02,
75/04, 75/06, 80/01, 80/02, 80/02,
80/04
g.+di 116/03
g.+e 29/14, 44/09
g.+i 6/05, 54/01
g.+im 14/05, 146/03, 54/01
g.+lerin 29/13
[=39]
güzellik estetik bir zevk, coşku,
hoşlanma duygusu uyandıran nitelik,
hüsün
g.+in (**güzellig**) 32/13
g.+te 29/05
[=2]
ha ha, sürekli olarak, durmadan
h. 14/08, 44/05, 49/14, 52/03,
98/06
[=5]
hâşim isim
h. 1/19

[=1]
hafta birbiri ardınca gelen yedi günlük
dönem
h.+da 63/01
[=1]
halavlan-alev
h.-ır 46/13
[=1]
halay Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde
genellikle davul ve zurna eşliğinde
toplu olarak oynanan bir halk oyunu
h.+ında 18/05
[=1]
hanı nerede
h.55/02
[=1]
hangi soru sıfatı
h. 71/03
[=1]
harda nerede
h. 35/02, 35/06, 35/08, 35/10,
35/12, 35/14, 35/16
[=7]
hara nereye
h. 35/02
[=1]
haralı nereli
h.+yduğ 35/02, 35/04, 35/06,
35/08, 35/10, 35/12, 35/14, 35/16
[=8]
hası hangisi
h. 6/02, 6/05, 6/08, 6/11
[=4]
hay Sözü kuvvetlendirme amaçlı hey,
sakın, tam anlamlarında bir seslenme
sözü

h. 11/11, 30/10, 49/06, 49/08,
49/11, 49/14, 50/11, 53/01, 53/02,
53/04, 53/06, 53/08, 53/10, 53/12,
53/14

[=15]

heble her zaman

h. 2/07, 148/06, 24/10, 27/03,
30/03, 36/10, 36/13, 37/20, 38/12,
39/08, 40/03, 44/11, 46/18, 50/04,
52/11, 53/12, 56/05, 58/08, 67/01

[=19]

hele hele, özellikle

h. 1/12, 4/14, 25/04, 28/04,
33/04, 33/08, 34/10, 45/02

[=8]

hem F. (هم) hem bağlacı

h. 4/12, 11/11, 117/05, 22/11,
39/03, 57/04

h.+de 117/05

[=7]

hemen derhal

h. 106/06, 24/11, 27/05, 27/11,
30/02, 31/08, 39/14, 49/13

[=8]

hep hep, bütün; her vakit

h. 116/03, 29/04, 30/04, 32/09,
39/05, 39/05, 67/04

h.+imiz 108/03, 14/07, 59/01,
59/02

h.+imize 30/08

h.+imizi 51/16

h.+imizin 147/03, 20/00, 20/13

h.+si 19/02, 94/04

h.+sin 6/08

[=19]

hepimiz tümümüz

h. 2/07

[=1]

hepsin bütünü, tamamı, tümü, cümlesi

h. 46/17

[=1]

her her, cümle, hep

h. 1/02, 2/04, 2/04, 2/06, 2/07,
2/12, 4/02, 105/04, 108/04, 11/08,
126/04, 14/06, 143/09, 148/03,
150/04, 16/05, 18/02, 18/02, 18/11,
20/02, 21/03, 22/09, 25/04, 26/13,
28/04, 30/09, 33/07, 33/12, 34/11,
36/11, 36/13, 37/03, 37/03, 37/04,
37/07, 40/18, 41/11, 43/11, 46/02,
46/11, 49/03, 51/10, 51/12, 53/03,
57/13, 58/08, 59/05, 61/05, 64/03,
64/05, 64/08, 64/12, 69/01, 77/03,
78/09, 86/02, 93/01, 93/06

[=58]

herkes (Far.+T.) : Her kişi, cümle
alem

h. 34/07, 41/02, 41/06, 11/08,
118/06, 59/15

h.+in 57/13

[=7]

hesap matematiksel işlem, Saymak,
hesap yapmak,

Hesaba almamak: Önem vermemek

h.+sız 27/06

[=1]

hevā gökyüzü

h.+da 8/09, 41/03

[=1]

Hevā Ar. (هوى) heva, istek, arzu,

h.+sı 8/08

[=2]

hevār seslenme

h.+ī 25/12

h.+ı 28/10

[=2]

hevās Ar. İstek, arzu

h.+tdı 143/11

[=1]

hevalan- kalkan

h.-ır 66/06

[=1]

hey hey, seslenme ünlemi

h. 43/01, 43/02, 43/06, 43/08,
43/10, 43/15, 43/17

[=7]

heybet Ar. (هيبت) heybet, ululuk,
azamet

h.+i 16/08

h.+im 57/18

[=2]

heyif yasık

h. 46/08, 46/10, 46/16, 46/18

[=4]

ḥacāt eşya

h.+ın 4/06

[=1]

ḥāmī koruyucu

h. 11/14

[=1]

ḥāzirle-

h. 38/17

[=1]

ḥabs (Ar.) : Bir yere kapatma

h. 24/05

[=1]

ḥal (Ar.) : Bir şeyin içinde bulunduğu

şartların bütünü, vaziyet

h. 40/18

h.+a 60/06

h.+da 148/06

h.+dı 52/13

h.+ı 38/11

h.+ım 37/19

h.+ın 53/09

h.+ımı 33/12, 40/11

[=9]

ḥalāl Ar. (حلال) helal

h. 15/07, 52/07, 72/04, 78/10

h.+ı 25/08 ,28/08

[=6]

ḥalın Ar. hal

h.+a 99/12

[=1]

ḥaqq Ar. (حق) Hak, doğru, gerçek;
Allah

h. 105/06, 117/03, 15/12,
25/10, 25/10, 36/08, 38/13, 39/14,
49/12, 52/02, 53/07, 84/03

h.+a 25/07, 28/07, 37/03,
37/07, 49/08, 52/02, 52/04

h.+ı 53/07, 69/04, 93/03

h.+ım 18/12

h.+ıma 18/12

h.+ımı 49/13

h.+ımızı 51/06

h.+ın 11/07, 138/01, 15/12,
25/13, 28/11, 51/02, 53/07

h.+ından 18/04

h.+sız 41/07

h.+sızlıktan 27/10

h.+ta 97/02

h.+tan 15/14

[=38]

ḥaqqı hak sahibi

h. 31/05

[=1]
ḥaḫsıṣ hak ve adalete uygun olmayan.

h. 2/07

[=1]

ḥarām (Ar.) Dinen yapılması yasak olan iş.

h. 8/08, 37/20, 63/07, 71/04, 71/04

h.+ı 15/07, 25/08, 28/08

h.+la 72/03

[=9]

ḥasbiḥal Ar. dostça, arkadaşça konuşarak hoş bir vakit geçirme, söyleşi, yarenlik

h. 1/00atallardan, 23/00

[=2]

ḥavāle eyle-: (Ar.+T.) Bir işi bir başkasına devretme, ısmarlama.

h.+de 36/06

[=1]

ḥayāt Ar. (حيات) hayat, yaşama, canlı olma, yaşayış

h. 4/12, 44/04, 44/05, 74/01

h.+ı 25/03

h.+ın 11/11, 23/11

h.+ına 39/06

h.+ında 18/03

[=9]

ḥayvān Ar. (حيوان) hayvan, dört ayaklı vahşi ya da evcilleştirilmiş yaratıklar

h. 4/07

h.+a 43/05

[=2]

ḥenek şaka

h. 64/16

[=1]

ḥeḫīket Ar. (حقيقت) hakikat, gerçek, asıl

h.+dir 22/08

[=1]

ḥesretlen- hasret

h.-se 58/09

[=1]

ḥeyif yazık

h. 46/01, 46/02, 46/04, 46/06, 46/12, 46/14

[=6]

ḥīle Ar. (حيل) hile, aldatacak oyun, sahtekarlık

h. 45/06

[=1]

ḥil hızlı olmak

h.+ler 36/06

[=1]

ḥisāb (Ar.) hesap, matematiksel işlem

h.+ı 67/06

h.+ına 37/14

h.+ını 45/08

[=3]

ḥurriyyet Özgürlük

h. 147/03

[=1]

ḥükmet devlet

h. 24/10

[=1]

ḥürmet (Ar.+T.) : Saygı göstermek

h. 64/03

[=1]

ḥürr özgür

h. 109/05, 44/08, 83/03

h.+i 14/02

h.+lerin 14/02
[=5]
hibetli Korku ve saygı uyandıran
görünüş, mehabet:
h.+dir 39/07
[=1]
hicā hece
h. 103/02, 16/05
[=2]
hicrān Bir yerden veya bir kimseden
ayrılma, ayrılık:
h.+ı 36/16
[=1]
hiç F. (هیچ) (hiç, yok olan; değersiz şey
h. 1/19, 20/10, 20/11, 23/08,
25/09, 25/09, 36/05, 38/01, 40/13,
49/07, 49/07, 51/05, 56/16, 57/14
[=14]
his Ar. His ile duygu ile ilgili.
h.+te 12/05
[=1]
hoca F. (خوجه) hoca, öğretmen,
muallim
h. 103/01
h.+m 15/09, 55/02
[=3]
hoş F. (جوش) hoş, iyi, güzel
h. 88/06
[=1]
hüküm Ar. (حكم) hüküm, karar, yargı
h. 49/05
[=1]
hür Özgür:
h. 69/03
[=1]

hürk- Bir şeyden korkup sıçramak,
tevahhuş etmek:
h.-ersen 49/10
[=1]
i imek fiil, ek fiil
i.+ken 21/06
[=1]
ibadat (Ar.+T.) tapmak, tapınmak
i.+ı 56/16
[=1]
ibit- Islatmak işi
i.-mez 50/11
[=1]
ibret Ar. (عبرت) ibret, bir olaydan
çıkarılan göz açıcı, uyarıcı ders
i. 18/09, 22/05, 36/05, 40/16,
41/15, 61/07
i.+ı 56/13
[=7]
İç(1) iç, bir şeyin kendi sınırları
arasında kalan kısmı, dış karşıtı
i. 1/05, 139/04
i.+i 12/04, 56/12
i.+imde 37/19
i.+imizde 4/07, 39/09
i.+ine 68/05
[=8]
iç- içmek, ağızına alıp yutmak
i.-en 85/04
i.-ende 5/05
i.-er 142/07
i.-eri 56/14
i.+i 46/03
i.-erden 139/08, 36/02, 60/01
i.-imdeki 6/01
i.-mesin 126/04

[=10]
içil- içme işi yapılmak.
i.-ir 4/01
[=1]
için Amacıyla, maksadıyla:
i. 113/01, 113/02, 113/04, 33/15, 39/01
i.+de 27/02, 29/01, 64/09
[=8]
içten yürekten, candan, samimi davranarak:
i. 2/05
[=1]
id- yapmak, eylemek
i.-er 12/03
i.-erem 19/05
[=2]
ırak uzak
i.+tandı 57/18
[=1]
ışık ışık
i.+ı 45/02
i.+ım 54/02
i.+ıydın 22/01
[=3]
ışk 'aşk
i.+a 58/03
i.+ın 130/04
[=2]
'ikāl erkek baş örtüsü
i. 15/04
[=1]
iki birden sonra, üçten önce gelen sayı.
i. 106/05, 11/03, 12/01, 25/02, 28/02

i. (**ikki**) 46/10
i.+mizi 43/11
i.+mizin 43/01
i.+sinin 25/09
[=9]
ikin İki sayısının sıra sıfatı.
i.+ci 23/09
[=1]
il ülke, memleket
i. 13/08
i.+im 54/01, 62/08
i.+imizden 22/03
i.+imnen 37/18
i.+inda 20/15
i.+inde 20/03, 20/06, 20/09, 20/12, 60/03
i.+ler 16/04
i.+lerin 53/04
[=13]
ilan yılan
i. 102/01, 31/11
[=2]
'ilec ilaç
i.+i 30/08
[=1]
ilik kemiklerin iç boşluklarını dolduran ve kan hücrelerinin yapımını sağlayan doku.
i.+siz 56/01
i.+sizin 56/15
[=2]
iliş- bir şeye hafifçe dokunmak, takılmak
i.-din 22/11
[=1]

İlk zaman, sıra, yer ve önem bakımından ötekilerden önce gelen, son karşıtı

i. 22/08, 62/00

i.+i 22/13

i.+inde 56/06

[=4]

imam cemaate namaz kıldırان kimse

i. 59/12

[=1]

iman Ar. (ایمان) iman, dinî inanç

i. 32/15

i.+a 46/05

i.+nan 39/14

[=3]

imşag yumuşak, kolaylıkla bükülen, sert karşıtı

i. 51/10

[=1]

in- inmek, yüksekte veya yukarıdan aşağıya doğru gelmek; bir yerden başka bir yere gitmek, varmak

i.-di 91/05

i.-ersin 27/06

[=2]

inan- - inanmak, bir şeyi doğru olarak benimsemek

i. 24/06, 50/13

i.-dım 1/16, 6/07

i.-duğ 51/10

i.-ır 29/08, 56/05, 66/02

i.-ırsan 53/08

i.-ma 138/05

i.-madım 8/02

i.-manam 102/05

i.-maz 29/09, 29/10, 56/10

i.-nam 37/09

[=16]

ince en ince, kalın olmayan

i. 54/12

[=1]

incin- çarpma, sıkışma, burkulma vb. etkenlerle vücudun bir yeri ağrı verir duruma gelmek

i.-irem 21/01

[=1]

inek dişi sığır

i. 64/10

[=1]

ingiliz İngiltere halkından olan kimse

i.+den 24/04

i.+in 24/09

[=2]

insân Ar. (إنسان) (insan, birey, fert

i. 2/09, 4/12, 11/00, 11/06, 143/03, 148/07, 25/02, 27/01, 27/02, 27/04, 27/06, 27/08, 27/10, 27/12, 27/14, 28/02, 28/07, 33/07, 39/04, 41/05, 41/07, 42/14, 43/03, 52/07, 52/12, 53/10, 64/01, 64/02, 64/15, 87/01, 87/02, 87/04, 87/06, 87/08, 87/10

i.+a 44/09, 46/05, 46/07, 86/02

i.+cil 37/11

i.+dan 28/01, 52/05

i.+dı 44/08, 45/03, 56/05

i.+ı 27/09, 37/11, 53/06

i.+ım 43/03, 25/00

i.+ın 25/01, 28/00, 28/01, 28/03

i.+lara 30/01

[=55]

insânlık insan olma durumu, insaniyet

i. 56/16	islam Ar. (اسلام)İslam, Allah'ın Kur'an ile vahyettiği ve esasları Hz. Muhammed tarafından bildirilen din, müslümanlık
i. (insanlık) 34/09	
i.+ı 37/20, 30/02	
i.+tan 87/05	i.+a 56/02
[=5]	[=1]
ip ip, bağlamak için kullanılan iplik	iste- istek
i.+imiz 59/14	i. 110/01, 85/06
i.+te 55/08	i.-di 42/03
[=2]	i.-diyse 32/13
ipek ipek böceği kozaları çözülerek çıkarılan ve dokumacılıkta kullanılan çok ince, esnek ve parlak tel	i.-düğüm 44/12
i.+e 11/13	i.-mem 141/03
[=1]	i.-mez 29/05, 46/16
irağ uzak	i.-mezdi 16/04
i. 27/09	i.-nmez 84/03
i.+ıydın 23/02, 30/02	i.-r 108/01, 108/02, 108/06, 11/09, 29/03, 29/03, 29/06, 59/07, 66/04, 3/04, 103/04, 108/04, 32/18, 40/15, 41/08
i.+lara 22/02	i.-rse 29/03
[=4]	i.-se 51/12
irak 'ırak	i.-rem 37/18
i. 86/04	i.-rsin 27/09
[=1]	[=29]
îrfân bilme, anlama, sezme	isteg bir şeye duyulan eğilim, arzu, şevk
i. 1/15,33/00, 33/01, 33/02, 33/04, 33/06, 33/08, 33/10, 33/12, 33/14, 33/16	i.+i 78/06
i.+i 22/09, 43/17	i.+im 54/03
[=13]	i.+ini 56/09
irilik iri olma durumu	i.+isen 120/01
i.+ten 58/08	[=4]
[=1]	it it, köpek
ise teknik terim anlamı: Olunca, olursa, olsa da, -ince, -diği için, -diği vakit. akşam ise yat, sabah ise git :	i.+in 57/06
i. 26/07	i.+lerin 138/04
[=1]	[=2]
	it- bir şeyi güç uygulayarak ileri götürmek

i.-dügü 122/03
i.-iren 15/01
i.-sin 28/08, 34/08, 97/06
[=5]
itab Ar. (عتاب) (itap, azarlama)
i. 134/03
[=1]
itil- itme işi yapılmak
i.-en 139/02
[=1]
itir- ne olduğunu, nerede bulunduğunu
bilememek, kaybetmek
i.-en 64/07
[=1]
itkin yok olmuş, kabolmuş kimse
i. 109/05
[=1]
itkinsen yok olmuş, kabolmuş kimse
i. 63/01
[=1]
iş iş, etkinlik, çalışma
i. 1/18, 8/13, 8/13, 18/09,
26/04, 26/09, 33/09, 51/10, 52/09,
58/01, 82/01
i.+e 43/07, 51/05
i.+i 25/09, 82/03
i.+im 44/01
i.+in 121/05, 148/09, 41/15,
51/04, 56/15, 64/15
i.+ini 42/09
i.+inin 11.12
i.+innen 42/05
i.+ler 49/16, 51/12, 64/11

i.+leri 1/07
i.+lerin 50/10

i.+lerinden 56/13
i.+lerini 42/11, 32/03
i.+te 1/03, 1/05, 1/07, 11/08,
49/14, 64/15, 69/01, 69/01, 69/02,
69/03
[=43]
işek eşek
i. 64/08, 64/08
[=2]
işğ ışık
i.+ı 93/02
[=1]
işıklı ışık
i. 20/04
[=1]
işkence bir kimseye maddi veya
manevi olarak yapılan aşırı eziyet
i.+si 49/04, 59/09
i.+sine 23/03
[=3]
işkere halbuki, her halde
i. 25/10, 46/03
[=2]
işle- Bir şeye emek vererek onu
elverişli duruma getirme
i.-di 24/01
i.-me 69/00, 69/01
i.-sin 69/03, 69/04
[=5]
ışk aşk
i. 32/11
i.+ından 110/05
[=2]
iyâl çocuklar
i.+ımız 35/13
[=1]

iyi istenilen, beğenilen nitelikleri taşıyan, beğenilecek biçimde olan, kötü karşıtı

i. 2/11, 25/09, 26/09, 28/07

i.+liyin 26/13

i.+ye 52/13

[=6]

iyiliğ iyi olma durumu, salah

i. 25/06, 28/06, 52/07, 52/13, 52/13

[=5]

iz z, nişan, alâmet

i.+i 106/02, 41/11

i.+im 104/02, 98/02

i.+inden 56/14

[=5]

izet büyüklük, yücelik, ululuk

i.+im 57/17

i.+le 31/02

[=2]

kâr . (کَر (kâr, fayda, çıkar

k. 11/04, 36/09, 54/11, 57/03, 57/03

[=5]

kâtib yazman

k.+i 16/04

[=1]

kaç herhangi bir şeyin niceliğini sormak için kullanılan soru sıfatı

k. 23/11

[=1]

kaçakaç kaçmak, hızla koşup bir yere saklanmak

k. 24/00

[=1]

kahraba elektrik

k. 1/14

[=1]

kal- kalmak, olduğu yeri ve durumu korumak, sürdürmek

k.-dı 30/11

k.-ır 26/10, 29/08

[=3]

kalan kalma işini yapan

k.+ı 19/02

[=1]

kalh kalkmak işi

k.+an 20/10

[=1]

kan kan, damarların içinde dolaşarak vücut dokularını besleyen kırmızı renkli sıvı

k. 4/03

k.+a 27/11

k.+ı 29/00, 29/01

k.+ını 34/17

[=5]

kar atmosferdeki su buharının yoğunlaşmasıyla oluşan ve yeryüzüne beyaz ve hafif billurlar biçiminde donarak düşen su buharı

k.+dı 61/02

[=1]

kara kara, en koyu renk, siyah

k. 27/07

[=1]

karlığ kar kuyusu

k.+ı 57/07

[=1]

karrı bir erkeğin evlenmiş olduğu kadın, eş, refika, zevce

k. 29/10

[=1]

karşı bir şeyin, bir yerin, bir kimsenin, esas tutulan yüzünün ilerisi

k.+sında 28/10, 29/05

[=2]

katı- bir şeyin içine, üstüne veya yanına, niteliğini değiştirmek veya niceliğini artırmak için başka bir şey eklemek, karıştırmak

k.-ldı 24/03

[=1]

kaılan- müdahil

k.-maz 56/09

[=1]

kavıl- kovmak, kovma eylemi

k.-ır 29/02

[=1]

kavuş- ayrı kalınan, sevilen bir kimseyle bir araya gelmek, onu yeniden görmek

k.-ıram 6/07

[=1]

kaya sert ve iri taş kütlesi.

k.+dan 23/09

[=1]

kaynağ bir suyun çıktığı yer, kaynarca, pınar, memba, göz

k.+ısın 22/07

[=1]

kehr yok etme, ezme, perişan etme, mahvetme

k.+inden 29/12

[=1]

kelle koyun, kuzu ve keçinin pişirilmiş başı

k.+de 38/03

k.+dir 37/02

k.+si 142/03

k.+sine 38/16

k.+y 38/16

k.+y 88/07

[=6]

kemāl (Ar.) olgunluk, mükemmellik

k.+ın 53/10

[=1]

kendi

k.+n 26/02, 40/03

k.+ne 4/13, 26/01

k.+ni 38/02, 40/08, 32/12, 32/19, 41/02, 41/08, 42/01

k.+nin 33/05, 49/16

[=13]

keramet ermiş kimselerin gösterdiklerine inanılan, doğaüstü, şaşkınlık uyandırıcı davranış veya durum

k. 74/03

[=1]

kere kez, defa

k. 38/05

[=1]

kerem Ar. (كرم) (kerem, cömertlik

k.+e 21/02

[=1]

kerkük kerkük

k. 104/01, 104/02, 104/04, 104/06, 105/01, 105/02, 105/04, 105/06, 110/06, 115/03

k.+e (**kerküg**) 101/01, 101/02, 101/04, 101/06, 101/08, 101/10, 115/01, 115/02, 115/04, 115/06, 78/09, 94/06

k.+i (**kerküg**) 78/01

k.+üm (**kerküg**) 104/01, 105/01

k.+e 94/01, 94/02, 94/04

k.+ten 110/04

k.+tdi 106/03

k.+te 92/06

[=41]

kerkükli kerkük iline ait olan kimse

k.+den 110/04

[=1]

kervan F. (كروان) kervan, ticâret eşyâsı veya yolcu taşıyan yük hayvanı katarı

k. 4/06

k.+çı 148/03

k.+çiye 18/02

k.+e 15/01

[=4]

kes- kesmek, bıçak, makas vb.

k.-er 53/04

k.-me 75/06

[=2]

kese cepte taşınan, içine para, tütün vb.

k.+yi 142/07

[=1]

kesil- kesilmek, kesme işi yapılmak

k.-diyse 37/08

[=1]

keşke F. (كشكه) keşke, dilek veya esef bildiren temenni sözü

k. 61/07

[=1]

Kifri kifri kasaba ismi

k. 68/00, 68/01, 68/01, 68/02, 68/03, 68/04, 68/05

k.+de 98/04

k.+ye 68/03

[=9]

kîf düğün

k. 12/03, 12/03, 52/12

[=3]

kıç bacak

k.+ı 18/09

[=1]

kır- kırmak, öldürmek

k.-an 28/09

[=1]

kiskancık kıskanma huyunda olan (kimse), güncü, haset, hasetçi, hasetli, hasut

k. 29/09

[=1]

kıy- kıymak, acımayarak kötülük etmek, öldürme

k.-arsın 27/04

[=1]

kıybat başkalarını çekiştirmek ve kinamak üzere yapılan konuşma, kov, gıybet, kılûkal

k.+ta 27/08

[=1]

kîndâr öç almak isteyen, kin tutan, kinci, kinli

k. 16/12, 49/12, 56/04

k.+a 38/18

[=4]

kim kim soru zamiri

k. 1/18, 27/03, 27/09, 29/08, 43/11, 56/05

k.+de 33/00, 33/01, 33/02

k.+deyse 53/07

k.+i 11/11, 12/03, 26/05, 27/12

k.+idir 65/04

k.+in 8/04, 8/05, 8/07, 8/11,
8/13

k.+iyse 121/03

k.+se 29/05, 33/01, 34/16,
45/05, 49/07, 49/07

k.+seler 37/16

k.+senin 33/01, 40/13

k.+sesiz 115/03, 93/03

k.+seye 11/05, 52/09, 56/10,
70/02, 87/07

k.+seyi 124/03, 15/02, 26/12,
38/05, 43/07, 46/13, 75/03, 88/05

k.+siy 29/09, 38/12

[=47]

kin F. (كين) kin, gizli düşmanlık,
garaz

k. 23/05, 25/05, 28/05, 43/10

k.+di 27/13

k.+ler 24/07

[=6]

kir herhangi bir şeyin veya vücudun
üzerinde oluşan, biriken pislik, pasak

k. 1/05, 151/02, 69/02

k.+e 41/06

k.+i 38/07, 57/15

k.+idi 38/09

[=7]

kirli leke, toz vb. ile kaplı, pis,
murdar, mülevves

k.+sin 149/08

[=1]

kitāb Ar. (كتاب) kitap, herhangi bir
konuda yazılmış manzum veya mensur
eser

k. 63/05

k.+ın 32/11

k. +lar2/11

k.+lardan (**kitap**) 53/09

k.+tan 61/01

[=5]

kişi kişi, kimse, şahıs

k. 26/10

k.+ler 51/13

[=2]

kon- konmak, durmak, yerleşmek

k.-up 26/11

[=1]

konus- konuşma işi

k. 19/01,

k.+ana 16/00

k.-san 19/02

k.-uyorum 27/00

[=4]

koḥla- kokusunu duymak için bir şeyi
burnuna yaklaştırmak veya bir yerin
havasını içine çekmek

k.-maz 28/06

[=1]

koy- bir şeyi bir yere bırakmak, belli
bir yere yerleştirmek

k.-dun 22/03

k.-masın 27/07

[=2]

köç- göçmek, yerleşmek amacıyla
mahalle, köy, şehir veya ülke
değiştirmek

k.-en 85/06 k.+ende 5/05

[=2]

kök bitkileri toprağa bağlayan,
topraktaki besi maddelerini emmesine
yarayan klorofilsiz bölüm

k.+i 41/11

[=1]

köppek köpek

k. 46/14, 64/06, 64/06
[=3]
köpri köprü
k.+miz 59/18
k.+sini 56/08
[=2]
kör görme engelli
k. 34/15, 42/10, 46/10, 60/05
[=4]
kösk vücudun boyunla karın arasında bulunan ve kalp, akciğer vb. organları içine alan bölümü, sine
k. 33/11
[=1]
köti istenilen, beğenilen nitelikte olmayan, hoş gitmeyen, fena, iyi karşıtı
k.+yse 40/02
[=1]
kötü istenilen, beğenilen nitelikte olmayan, hoş gitmeyen, fena, iyi karşıtı
k. 5/08, 26/04, 26/13, 43/09, 52/09, 56/10
k.+leri 12/04
k.+nün 12/04, 15/13
k.+si 11/02
k.+ye 15/00
[=11]
kötülüg kötü olma durumu, kemlik, şer
k.+ü 64/05
[=1]
köşe birbirini kesen iki çizginin, iki düzlemin oluşturduğu açı, zaviye
k.+de 22/09
[=1]

köy köy, köylük yer
k.+ler 114/02
k.+üme 39/11
[=2]
köynek gömlek
k. 50/10
k. (**köyNEG**) 144/02
k.+te 11/13
[=3]
kul kul, Allah'ın kulu, insan, abd
k.+am 37/17
[=1]
kur- urmak, yerleştirmek, hazırlamak
k.-mış 8/06
k.-şalar 18/02
k.-ur 26/04
k.-uysan 27/12
k.-mıyan 43/02
[=5]
kuruş liranın yüzde biri değerinde Türk parası
k.+a 8/07
[=1]
küçük ufak, minik
k.+em (**küçüg**) 91/04
k.+ü (**küçüg**) 11/05
k.+ü 42/08
[=3]
kültür bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü
k. 22/09
k.+çi 23/11
[=2]
küs- darılmak

k.-er 53/03
k.-tün 63/00, 63/01
[=3]
küşe iki sokağın veya caddenin kesiştiği yer, büküç
k.+si 39/06
[=1]
lāl dili tutulmuş, konuşamaz duruma gelmiş
l. 16/01, 16/02, 40/16, 47/03
[=4]
lāk kötü olma
l.+larına 8/02
[=1]
lāyık Ar. (لائق) layık, uygun
l. 36/15
[=1]
lānet tanrı'nın merhametinden yoksun olma
l. 1/19, 16/14
l. (**lēnet**) 53/11, 61/04
[=4]
lekke kirliliği gösteren iz
l. 11/13
l. (**lekkeli**) 38/07, 41/12
l.+siz 41/12
[=4]
luḡma ağza bir defada alınıp götürülen yiyecek parçası, sokum
l.+sı 53/05
l.+sında 53/02
[=2]
māaṣ aylık
m. 4/02

m.+ı 56/08
[=2]
māl Ar. (مال) mal, değerli varlık, mülk
m. 8/07, 135/01, 135/04, 53/01, 71/04, 83/02
m.+a 41/05, 41/05
m.+dan 56/16
m.+ı 35/07, 53/01
m.+ımız 94/03
m.+ın 11/04, 18/01, 53/09
[=15]
maḥabbet Ar. (محبت) muhabbet, sevgi
m. 2/04, 4/01, 4/09, 111/05, 43/06
m. (**meḥābet**) 29/04, 57/08, 59/16
m.+i 40/18
m.+in (**meḥābet**) 39/08
m.+in 14/07
[=11]
maḥşer kıyamet günü dirilenlerin toplanacaklarına inanılan yer
m.+de 11/08
[=1]
mahnı lanetlenmiş, kargınmış, kargışlı
m.+ya 52/10
[=1]
malūm Ar. (معلوم) malum, bilinen
m. 15/10, 33/12, 49/03, 49/04, 53/06
m.+a 140/06
m.+la 27/10
m.+lar 93/05
m.+lara 72/05
m.+ların 49/02
[=10]

mānā anlam

m.+ya 103/03

[=1]

maral dişi geyik

m.+ımız 35/13

[=1]

marifet ustalık, hüner, uzmanlık

m. 1/15, 2/11, 4/11, 14/05,
41/17

[=5]

maşal genellikle halkın yarattığı,
hayale dayanan, sözlü gelenekte
yaşayan, çoğunlukla insanlar,
hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb.
varlıkların başından geçen olağanüstü
olayları anlatan edebî tür

m. 63/03, 63/06, 63/09, 63/12

m.+da 53/11

m.+ından 32/03

[=6]

meclis (Ar.) toplantı, içtima; kurul

m. 36/01

m.+te 137/05, 57/06

[=3]

mecnûn deli, aklını yitirmiş olan

m. 9/08, 110/05

[=2]

mehenet zorluk

m.+ler 20/07

[=1]

mehkeme bir yargıçtan veya bazen
savcı ve yargıçlardan oluşan bir
kurulun, yargı görevini yerine
getirdikleri yer, yargı yeri, yargıevi,
mahkeme kapısı

m. 49/08

[=1]

mektûb zarfa konulmuş yazılı kâğıt,
name

m. 7/00, 46/17, 53/00, 61/00

[=4]

melek Ar. (ملك) melek, nûrânî varlık

m. 22/02, 44/09, 64/04

m.+im 54/04

m.+te 150/04

[=5]

melhem deriye sürülerek kullanılan,
içinde birçok etkili madde bulunan,
yumuşak ve koyu kıvamda, yağlı veya
yağsız ilaç

m.+idi 130/05

[=1]

melyon milyon, Bin kere bin

m.+lar 23/02

[=1]

memleket Ar. (مملكة) memleket, ülke

m.+i 56/08

m.+ler 78/08

[=2]

memnûn herhangi bir olaydan veya
durumdan ötürü sevinç duyan,
kıvançlı, mutlu

m. 2/16, 16/03, 36/07

[=3]

men ben şahıs zamiri

m. 108/05, 55/08, 62/05

m.+de 33/04, 34/18, 50/13

m.+em 57/02, 61/07

m.+i 50/02, 55/01, 55/07,
55/08

m.+nen 37/18, 83/02

[=14]

mensef tebsi, bu kap biçiminde olan

m.+e 46/12

m.+te 36/14
[=2]

merd F. (مرد) mert, yiğit
m. 1/01, 1/08, m.+de 38/08
136/03, 143/10, 149/03, 150/, 25/05,
28/05, 38/08, 39/02, 67/03, 86/02
m.+e 1/01, 1/07
m.+ene 38/10, 64/01, 64/02,
86/01
m.+in 1/01
m.+isen 83/03
m.+lerin 22/09
[=22]

merhem deriye sürülerek kullanılan,
içinde birçok etkili madde bulunan,
yumuşak ve koyu kıvamda, yağlı veya
yağsız ilaç
m. 63/07
[=1]

merh̄amet bir kimsenin veya bir
başka canlının karşılaştığı kötü
durumdan dolayı duyulan üzüntü,
acıma
m. 10/02, 10/04, 10/06
[=3]

merifet ustalık, hüner, uzmanlık
m. 136/01
[=1]

mert F. (مرد) mert, yiğit
m.-den 1/03 m.+lerden 43/17
m.+lerin 138/01
m.+nen 99/09
[=4]

mertlik yiğitlik
m. 1/03, 117/05, 59/07
m.+e (**mertlig**) 59/08

m.+e (**mertliĝ**) 39/03
[=5]

mest sarhoş
m. 58/02
[=1]

mejdān Ar. (ميدان) meydan, geniş yer,
alan
m.+a 68/04
m.+da 109/08, 18/04, 31/07
m.+narda 39/02
[=5]

meyva bitkilerde çiçeğin
döllenmesinden sonra yumurtalığın
gelişmesiyle oluşan tohumları taşıyan,
genellikle yenebilen organ, yemiş
m. 4/10
[=1]

mezār kabir, sin
m.+da 59/05
m.+ına 52/04
m.+ında 30/04
[=3]

miçek çift kanatlılardan, insan ve
memeli hayvanların kanıyla beslenen,
birçok türü bulunan ve bir türü sıtma
mikrobu aşıl原因, sulak, bataklık
yerlerde çok üreyen ve bulaşıcı
hastalıkları yayan uçucu böcek
m. 34/02, 64/12
[=2]

mihtec muhtaç
m. 37/17
[=1]

mihmān konuk
m. 4/08, 32/19
m.+ı 22/09
[=3]

mınlar bunlar

m. 28/01

[=1]

mırāz murat

m.+ın 40/14

m.+lar 34/15

[=2]

mırvat bir ailede çocukların doğumu, sünneti, evliliği, iyi bir göreve geçmeleri vb. olaylardan duyulan mutluluk, sevinç

m.+dı 35/05, 35/05

[=2]

mıh iki şeyi birbirine tutturmak, bir nesneyi bir yere sabitlemek için çakılan, ucu sivri, başlı, metal veya ağaçtan yapılmış ufak çubuk

m.+ını 29/14

[=1]

mīrās Ar. (میراث) miras, ölenden kalan mal, para

m. 11/04

[=1]

mikrofon elektrik akımı etkisiyle sesi uzakta bulunan alıcıya ulaştıran araç

m. 36/11

[=1]

millet herkes, bir yerde bulunan kimselerin bütünü

m. 23/03, 30/08, 50/03, 51/02, 51/06, 57/16, 59/14, 59/16, 68/05

m.+den 46/16

m.+e 23/01, 23/01, 23/09, 46/16, 81/05, 81/07, 81/08

m.+i 14/07, 50/07, 57/16, 97/01, 97/02, 97/04, 97/06, 99/07

m.+im 50/08, 57/17

m.+imiz 115/05, 35/03

m.+in 139/05, 23/11, 57/05, 57/07, 57/17, 78/06

m.+ini 57/01

[=36]

milli milletle ilgili, millete özgü, ulusal

m.+dir 50/05

[=1]

milliyet millete özgü olma veya millî olma durumu, ulusallık

m.+ciler 23/06

[=1]

min- binmek, binek hayvanı kullanmak

m.-er 68/01

m.-erdim 92/03

m.-ersin 27/10

[=3]

minet (Ar.) şükran, teşekkür, yapılan iyiliğe karşı duyulan borçluluk hissi.

m.+le 46/12

[=1]

mirih Ar. = (مريخ) merih, mars

m.+i 65/06

[=1]

miskīn Ar. (مسكين) miskin, aciz, zavallı

m.+i 36/04

[=1]

mihoş ekşi

m. 79/02

[=1]

miy ben

m.+e 123/01

[=1]

miylim eğilim

m. 48/01
[=1]
moz muzgillerden, sıcak bölgelerde yetişen, bir çenekli, çok yıllık bir bitki
m.+dan 47/06
[=1]
murād (Ar.) istek, dilek, arzu
m. 123/01
m.+ım 62/05
[=2]
muṭlu mutluluğa erişmiş olan, ongun(I), saadetli, bahtiyar, berhudar, mesut
m. 42/05, 62/01
[=2]
müskü eskilenmiş
m. 8/05
[=1]
nādān bilgisiz, cahil
n. 2/12
[=1]
nākas cimri
n. 2/12
[=1]
naçar (Far.) biçäre, çaresiz
n. 148/07
[=1]
naft petrol
n.+ı 106/04
[=1]
namāz F. (نماز) namaz, İslâm'ın beş şartından birini teşkil eden ibâdet
n. 30/05
n.+ın 15/06
[=2]

nar nargillerden, yaprakları karşılıklı, çiçekleri büyük, koyu kırmızı renkte, küçük bir ağaç
n. 79/02
[=1]
naşahat öğüt
n. 40/17
[=1]
naşıl bir işin ne biçimde, hangi yolla olduğunu belirtmek için kullanılan bir söz
n. 46/06, 54/05
n.+dı 33/13
[=3]
naşıyhat öğüt
n. 12/00
[=1]
naz F. (ناز) naz, cilve
n. (nāz) 3/04, 32/18, 47/05
n.+dan 47/05
n.+ın 29/13, 32/18
n.+ında 9/02
[=7]
nazik ince yapılı, narin
n.+sin 21/06
[=1]
nazlan- kolayca gönlü olmamak, ısrar beklemek
n.-ır 29/04
[=1]
nazlı kolayca gönlü olmayan, kendini ağır satan, ısrar bekleyen, işveli, edalı
n. 32/18
n.+dır 29/04
n.+m 54/04
[=3]

ne ne, türk alfabesinin on yedinci harfinin adı, okunuşu

n. 4/04, 6/07, 12/04, 14/03, 14/03, 150/06, 150/06, 17/02, 23/09, 23/09, 23/10, 27/06, 29/03, 32/10, 32/10, 35/05, 35/05, 37/01, 39/10, 40/13, 49/00, 49/01, 51/10, 53/09

n.+de 101/10, 23/10

n.+den 18/10, 34/11, 63/00

n.+dir 53/10

n.+ler 32/05, 42/09, 45/05

n.+relerde 8/10

n.+reye 6/04

n.+sine 62/05

n.+sini 29/03

[=37]

nefes soluk

n.+in 56/11

[=1]

nefret bir kimsenin kötülüğünü, mutsuzluğunu istemeye yönelik duygu

n. 30/07

[=1]

nefsi öz kendi

n.+nin 33/08

[=1]

nem hafif ıslaklık, rutubet

n. 134/01, 134/02

[=2]

nemer korkak, alçak, mert olmayan

n. 1/07, 1/08, 121/03, 151/05, 22/06, 41/04, 43/09, 49/11, 50/12, 67/03

n.+e 138/03, 18/05, 41/04

n.+i 134/03, 143/09

n.+in 12/05, 134/04, 38/10

n.+ten (**nemert**) 43/17

[=19]

nemrüd korkak, alçak, mert olmayan

n. 37/01, 37/02ğeryet

n.+un 15/11

[=3]

neşe mutlu olmaktan doğan ve dışa vurulan sevinç, şetaret

n. 62/08

n.+liyen 47/06

[=2]

nezük ince yapılı, narin

n. 119/01, 122/04, 32/04

[=3]

nice : nasıl

n. 103/06, 145/04, 34/19, 35/01, 35/01, 44/05, 55/08

[=7]

nihayet Ar. nihayet son, 'ākıbet

n.+de 32/09, 40/15

[=2]

nil

n.+e 45/08

[=1]

nimet Ar. (رِزْق) rızq, iyilik, lütuf, ihsan

n.+iyle 56/03

[=1]

nisan yılın dördüncü ayı, april

n.+ı 43/02

[=1]

nişān Far. işaret, iz, belirti, alamet

n. 32/02

n.+a 123/03, 48/06

n.+ı 117/06, 2/13

[=5]

niyet Ar. kasıt, niyet

n.+in 52/08

n.+ine 16/13

n.+siz 40/14

[=3]

nmet Ar. (رزق) rızq, iyilik, lütuf, ihsan

n. 57/18

[=1]

normal kurala uygun, alışlagelen, olağan, düzgülü, aşırılığı olmayan, uygun

n. 25/13, 28/11, 49/11

n.+da 42/07

n.+dı 52/13

[=5]

nür Ar. (نور) nur, aydınlık, ışık

n. 16/13

[=1]

O o, işaret zamiri ve sıfatı

o. 1/06, 5/01, 6/10, 8/12, 8/14, 9/08, 11/04, 11/16, 118/02, 128/05, 15/10, 15/14, 22/05, 22/12, 22/13, 23/06, 24/06, 24/09, 24/12, 25/09, 25/13, 25/14, 28/12, 29/07, 29/11, 30/03, 33/12, 34/07, 36/04, 36/05, 37/10, 38/05, 38/15, 40/09, 40/10, 40/12, 40/15, 42/03, 42/05, 42/08, 45/06, 46/12, 49/00, 49/01, 49/05, 49/13, 51/08, 51/13, 52/15, 53/03, 55/02, 55/07, 56/10, 56/14, 57/03, 59/05, 67/00, 67/02, 69/03, 69/03, 69/04, 77/04, 84/02, 96/04

o.+dur 4/08, 52/01

o.+lur 32/05

o.+na 1/20, 145/04, 29/08, 29/09, 34/01, 64/02

o.+nca 15/13

o.+nda 4/09, 4/14, 11/08, 14/08, 45/02

o.+nı 29/08

o.+nnan 52/11

o.+nu 85/06

o.+nun 8/04, 11/07, 122/03, 25/06, 25/12, 27/08, 28/06, 28/10, 33/15, 36/07, 38/09, 53/01

o.+nuydan 15/09

o.+nuynan 26/11

o.+ralı 35/16

[=97]

ocağ ocak, ateş yakılan yer

o. 101/02, 45/07, 76/02

o.+a 44/02

o.+ıydın 23/01

[=5]

oda oda

o. 8/06

o.+sına 8/06

[=2]

oğlu erkek evlat

o. 89/03, 89/04

o.+na 16/00

o. (oğlı) 32/15

o.+um (oğul) 71/02

o.+yam (oğlı) 57/17

[=6]

oğrun uğur, bazı olaylarda görülen ve insana iyilik getirdiğine inanılan belirti veya bazı nesnelerde var olduğuna inanılan iyilik kaynağı

o.+ca 14/01

[=1]

oğur uğur, bazı olaylarda görülen ve insana iyilik getirdiğine inanılan belirti veya bazı nesnelerde var olduğuna inanılan iyilik kaynağı

o. 51/02

[=1]

oğuz XI. yüzyılda Harezm bölgesinde toplu olarak yaşayan ve daha sonra batıya doğru göç ederek bugünkü Türkmen, Azeri, Gagavuz ve Türkiye Türklerinin aslını oluşturan büyük bir Türk boyu

o.+dan 57/14

o.+danıg 108/03

o.+un 57/05, 59/18

[=4]

ol- olmak, olma, gerçekleşme

o. 127/04, 149/02, 149/03, 149/05, 31/09, 56/00, 70/05, 81/07, 1/01, 43/08, 56/01, 56/02, 56/12, 59/19, 61/05, 70/02

o.-acağ 59/04

o.-amadım 8/04

o.-amaz 41/01

o.-an 4/06, 109/01, 112/03, 131/03, 143/03, 148/07, 15/03, 16/11, 22/05, 24/02, 24/05, 24/07, 24/12, 33/01, 33/02, 40/04, 40/17, 41/11, 41/17, 42/13, 44/08, 45/01, 49/16, 50/13, 51/05, 52/02, 52/11, 54/09, 56/02, 56/04, 57/03, 59/14, 67/06

o.-ana 33/07, 64/07, 64/08

o.-anar 9/03

o.-anı 27/06, 34/18, 37/11, 39/15

o.-anın 26/10, 82/05

o.-annan 133/02, 143/10, 25/04

o.-annara 38/10

o.-ar 126/05

o.-dı 8/03, 9/05, 17/00, 17/01, 17/04, 17/06, 21/02, 22/05, 24/03, 24/09, 30/12, 34/15, 35/13, 42/03,

42/04, 51/10, 53/09, 55/03, 55/04, 59/03, 59/05, 59/11, 59/19

o.-dıysa 2/02, 2/05, 2/09, 11/13, 126/02, 25/02, 58/09, 71/03

o.-dıysağ 2/08

o.-duğ 34/14, 35/08, 51/07

o. -duğum 1/18

o.-dum 1/18, 6/04, 8/02, 110/05, 45/06, 74/02

o.-dun 39/03, 39/04

o.-dysa 14/03

o.-ınca 4/08

o.-lam 5/03, 5/03, 8/07, 10/02, 10/03

o.-luğ 26/05

o.-ma 138/03, 138/04, 147/04, 38/04, 40/08, 57/06, 57/12, 81/05

o.-madın 11/16, 22/12

o.-madıysan 49/01

o.-mağına 29/10

o.-mamış 33/06

o.-manam 43/09, 43/09, 43/10

o.-masa 133/01, 133/02, 133/04, 133/06, 33/10, 61/03, 90/03

o.-masan 81/04

o.-masın 25/02, 28/02, 44/06

o.-maşın 27/10

o.-mayan 11/16, 15/04, 41/04, 41/16

o.+mayana 38/01

o.-maz 1/10, 12/01, 131/01, 131/02, 131/04, 131/06, 16/12, 22/06, 32/16, 44/12, 53/01, 53/02, 59/10, 76/01, 76/02, 76/04, 76/06

o.-mazdır 30/10

o.-mazsa 45/02

o.-mış 8/05

o.-mıyan 148/05, 38/05, 38/07
o.-sa 2/09, 4/01, 4/03, 4/05, 4/07, 4/09, 4/10, 4/11, 105/03, 109/05, 109/07, 125/02, 125/05, 144/03, 18/08, 26/09, 28/02, 29/10, 37/01, 53/03, 56/13, 61/02, 66/01
o.-sın 34/15
o.-sinnar 59/06
o.-sun 6/11, 108/05, 14/03, 14/06, 140/01, 140/02, 140/04, 140/06, 16/01, 16/02, 16/04, 16/14, 18/00, 18/13, 25/08, 28/08, 29/03, 37/01, 39/15, 39/16, 40/16, 59/06, 60/05, 60/07, 62/01, 62/01, 62/02, 62/04, 62/06, 62/08, 62/10, 62/12, 66/04, 78/10, 81/09, 86/06
o.-um 21/03, 21/03, 21/04
o.-up 1/05, 1/05, 101/02, 29/11, 42/09, 59/20
o.-uptı 63/01
o.-ur 2/06, 2/12, 2/16, 4/12, 5/01, 6/07, 11/04, 11/08, 11/13, 11/14, 14/08, 16/11, 18/09, 18/09, 18/10, 29/09, 32/09, 33/16, 40/14, 40/16, 43/06, 46/03, 47/03, 52/02, 52/05, 52/06, 58/01, 58/01, 58/02, 58/09, 58/09, 58/10, 98/01, 98/02, 98/04, 98/06
o.-ursa 38/07
o.-usan 40/10
[=285]
olan meydana gelen olaylar, ortaya çıkan durum veya oluşan her şey
o.+a 36/12, 38/08, 56/07, 64/13, 64/13, 64/14
o.+da 56/09
o.+ı 37/19
o. +nar42/14
o. +narı38/16
[=10]

olmağ olmak, olma, gerçekleşme

o. 136/03, 40/05
[=2]
on on sayısı
o.+ca 57/11, 69/02
o.+da 1/03, 24/02, 25/04, 28/04, 33/08
o.+nan 28/06
[=8]
onı işaret zamiri ve sıfatı
o. 42/01
[=1]
oku- okumak, bir yazıda ne yazıldığını sâdece gözle veya aynı zamanda seslendirerek çözmek; tahsil yapmak
o. 7/05
o.-nan 16/01
o.-ur 22/14
[=3]
okul Ar. mekteb, her türlü eğitim ve öğretimin toplu olarak yapıldığı yer,
o.+da 40/05
[=1]
ora o yer
o.+larda 8/09, 8/10
[=2]
orta Ne çok fazla ne çok az olan, ifrat ve tefrit arasında
o.+mız 118/05
o.+mızda 76/06
o.+sında 120/05
o.+ya 63/05
[=4]
ortağ Ar. (شريك) şerik,
o. 124/03, 31/04
o.+ımsan 91/07
[=3]

ortaklık Ortak olma durumu

o. 65/05

[=1]

ortam bir topluluğun veya toplulukların hareket alanı, platform

o.+ına 61/02

[=1]

otur- vücudun belden yukarısı dik duracak biçimde ağırlığı kaba etlere vererek bir yere yerleşmek

o.-ma 61/05, 70/04

o.-up 36/01

o.-ur 143/06, 35/10

[=5]

otur- vücudun belden yukarısı dik duracak biçimde ağırlığı kaba etlere vererek bir yere yerleşmek

o.-dın 23/12

o.-duğu 26/08

o.-dum 107/06

o.-ynan 37/13-

[=3]

oılan- okla vurulmak

o. 130/03

[=1]

oıu-

o.-dılar 32/11

o.-nur 53/11, 57/13

[=3]

oy- oyun, iyi vakit geçirmeye yarayan eğlence; hile

o.+un 4/14

[=1]

oyn oyun, iyi vakit geçirmeye yarayan eğlence; hile

o. 41/02

[=2]

otuz yirmi dokuzdan sonra otuz birden önce gelen sayı

o. 123/06

[=1]

oh yayla atılan, ucunda sivri bir demir bulunan ince ve kısa tahta çubuk

o. 123/03

o.+ı 9/01, 57/09, 99/10

o.+ına 32/02

o.+larım 123/04

o.+tan 25/05, 28/05

o.+un 143/05, 47/02

[=10]

ohı bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları çözümlemek veya seslendirmek

o. 110/03, 56/14

o. 38/09, 53/09

o.+a 122/02

o.+çı 41/04

o.+ı 43/02

o.+ına 33/08, 57/15

o.+ların 8/01

o.+nan 41/02

o.+narı 34/11

[=9]

oyn oyun, iyi vakit geçirmeye yarayan eğlence; hile

o.+ın 8/01

[=1]

oyna- oynamak

o.-r 4/14

o.-ısan (**oyn-**) 50/06
o.-ıyor (**oyn-**) 41/04
[=3]
oyun iyi vakit geçirmeye yarayan
eğlence; hile
o. 50/06
o.+çılar 8/00, 8/01
o.+un 4/14
[=4]
ozan şair
o. 20/01
[=1]
öde- bir alışveriş ilişkisinde, borcu
alacaklıya vermek, tediye etmek
ö. 11/07
ö.-er 54/09
[=2]
ödeş- karşılık olarak benzer iş, hareket
yapıp veya bir şey verip borçlu
kalmamak
ö. 49/01
[=1]
ödül bir başarı karşılığında verilen
armağan, mükâfat
ö.+ü 34/05,22/08
[=2]
ög- öğmek, övmek
ö.-ildi 1/04
ö.-iysen 91/05
ö.-me 91/01
ö.-üp 42/01
[=4]
ögce önce, ilk olarak, sonra karşıtı
ö. 1/04, 21/02
[=2]
ög ön, görünen taraf, arka karşıtı

ö.+inde 1/08
[=1]
öğreden bir kimseye bir konuda bilgi
ve beceri kazandırmak
ö. 2/11
[=1]
öğren öğrenmek işi
ö. 32/03
[=1]
öğren- öğrenmek işi
ö.-ir 40/04
[=1]
öğret- bir kimseye bir konuda bilgi ve
beceri kazandırmak
ö.-iyse 2/11
[=1]
öğül- övme işine konu olmak
ö.-se 52/14
[=1]
öğülsen övme işine konu olmak
ö. 42/01
[=1]
öğün- Ar. (فخر) fahr, övünme, iftihar
ö.-en 15/09
ö.-ürdi 8/09
[=2]
öğüt Ar. (نصيحة) nasihat, öğüt
ö. 42/00, 45/00
ö.+ü 42/13
[=3]
öksüz Annesi ölmüş çocuk
ö.+ü 27/05
[=1]
öl- can vermek, canını yitirmek
ö.+ü 145/02 ö.+üler 16/08

ö.-di 30/11,35/11, 35/11	[=9]
ö.-düren 15/06	önce önce, ilk olarak, sonra karşıtı
ö.-diysem 92/05	ö. 32/11, 39/11,41/09, 41/10
ö.-en 102/08	[=4]
ö.-ende 5/02	önem bir şeyin nitelik veya nicelik bakımından değeri olma durumu, ehemmiyet
ö.-ennen 28/04	ö. 30/07, 37/03, 46/05
ö.-lem 37/06	ö.+i 36/12
ö.-meden 11/10	[=4]
ö.-medi 24/12	önemli önemi olan, mühim, ehemmiyetli
ö.-mesin 60/06	ö. 64/16
ö.-sün 22/14	[=1]
ö.-üm 6/10, 11/07, 30/01,30/11	öp- öpmek
ö.-üp 29/12, 42/09	ö.-menem 18/06 ö. +en16/14
ö.-ür 32/15	[=2]
ö.-ürsen 11/10, 53/12	örtül- örtme eylemi yapılmak
[=24]	ö.-di 24/03
ölç- ölçmek	ö.-se 40/01
ö.-erdi 16/05	[=2]
[=1]	öt- kuş veya böcekler, değişik tonda ses çıkarmak
ölü hayatı sona ermiş, artık yaşamıyor olan, meyyit, morto, diri karşıtı	ö.-en 62/07
ö. 52/14	ö.-erem 37/12
ö.+nce 98/05	ö.-erse 37/12
ö.+yi 15/06	ö.-me 70/04
ö.+nün 26/02	ö.-mez 25/03, 28/03
ö.+yi 15/02	[=6]
[=5]	öz
ölüm memet, mevt, vefat	ö. 1/02, 10/04, 100/01, 15/07, 26/01, 38/09, 39/13, 39/13, 40/03, 41/02, 41/06, 41/08, 46/09, 56/03, 59/15, 66/02, 81/07, 99/04
ö. 45/05, 48/03, 49/03	ö.+i 30/12
ö.+de 60/06	ö.+in 38/11, 39/16, 41/11, 45/07
ö.+di 25/13	
ö.+dü 28/11	
ö.+e 44/06	
ö.+ine 39/01, 39/05	

ö.+inden 56/01, 56/02
ö.+ine 33/06, 39/13, 64/16,
66/02
ö.+ini 46/09, 51/12
ö.+üm 15/14
ö.+ün 38/09, 47/03
ö.+ünden 56/08
ö.+ünün 56/08
[=36]

özel yalnız bir kişiye, bir şeye ait veya ilişkin olan, speşyal

ö. 120/03, 41/13, 43/16, 46/09
ö.+di 43/16
[=5]

özü Ar. (نفى) nefis, öz

ö.+ 26/05, 29/04
ö.+m 44/05
ö.+n 11/06, 40/17
ö.+ne 26/06, 26/12, 29/04
ö.+nü 29/06
[=9]

pāk sağlam, dayanıklı

p. 60/06, 76/01
[=2]

pākla- temizlemek

p.-r 12/04
[=1]

pākhlğ temiz olma durumu, arılık (I), saffet, nezafet

p. 2/07
[=1]

pāy birden fazla kişi arasında bölüşölmüş bir bütünden, bu kişilerin her birine düşen bölüm, hisse

p. 23/10
p.+ım 14/12

p.+ımız 59/04
[=3]

para devletçe bastırılan, üzerinde değeri yazılı kâğıt veya metalden ödeme aracı, nakit

p. 27/05, 38/09
p.+dan 27/04 p.+sı 11/13
p.+ydan 40/05, 57/15
[=6]

parça bir bütünden ayrılan, ayrı sayılan veya ortakalan şey

p.+sı 146/03
[=1]

parçalan- parçalama işine konu olmak, parçalara ayrılmak, paralanmak

p.-ır 51/02, 51/08
[=2]

parı devletçe bastırılan, üzerinde değeri yazılı kâğıt veya metalden ödeme aracı, nakit

p.+ya 36/09
[=1]

partal elbise, çok kullanılmaktan yıpranmış

p.+ın 26/10
[=1]

parşal elbise, çok kullanılmaktan yıpranmış

p.+ın 38/18
p.+ını 15/14
[=2]

parşla- nesneler, iç basıncın etkisiyle ve çoğunlukla büyük ses çıkarak dağılmak, infilak etmek

p.-sın 22/06
[=1]

paşır göğüs

p.+ı 37/04
[=1]
paşa osmanlı Devleti zamanında yüksek sivil memurlara ve albaydan üstün rütbede bulunan askerlere verilen unvan
p. 1/04,125/06
[=2]
pay birden fazla kişi arasında bölüşülmüş bir bütünden, bu kişilerin her birine düşen bölüm, hisse
p. 51/12, 57/03
[=2]
pembe beyaza biraz kırmızı karıştırılmasıyla oluşan açık renk
p. 29/11
[=1]
pence yırtıcı hayvanların ön ayaklarının parmaklarıyla tırnakları
p.+si 11/16
[=1]
perde görüşü, ışığı engellemek, bir şeyi gizlemek için pencereye veya bir açıklığın önüne gerilen örtü
p. 121/01
[=1]
petek arıların yumurtalarını bırakmak ve bal depo etmek için yaptığı, düzgün altıgen ağzılı bal mumu yuvacıklar topluluğu
p.+ten 110/02
[=1]
peş arka, art
p.+in 51/05
[=1]
p̄ic haramzade, veledizina
p.+idi 50/14
p.+ler 50/14

[=2]
pıçağ bir sap ve çelik bölümden oluşan kesici araç
p. 101/06, 64/14, 76/03
[=3]
pılavan boylu boslu ve güçlü kimse
p. 140/02
p.+dan 22/12
[=2]
pılan bir işin, bir eserin gerçekleştirilmesi için uyulması tasarlanan düzen
p. 102/02, 32/10
p. (**pılan**) 35/04
p.+ı 19/04
p.+lar 50/11
p.+nan (**pılan**) 25/11, 28/09, 65/07
[=8]
pis (Ar.) domuz, gaddar, hain, kurnaz, hınzır
p. 126/04, 144/02, 56/11, 56/12
p.+ler 69/02
[=5]
pisik kedi
p. 109/03
[=1]
pisle- büyük veya küçük abdestini etmek, kirletmek
p.-en 64/08
p.-r 46/12
[=2]
pişik kedi
p. 66/06
[=1]
pişim arka, art

p.+de 91/06
[=1]
pişman yaptığı bir işin veya davranışın olumsuz sonucunu görerek üzülen, nadim
p. 32/04
[=1]
pul posta parası karşılığı mektup zarfı, kartpostallara ve damga resmine karşılık kâğıtlara yapıştırılan, basılı küçük kâğıt parçası
p. 27/05
[=1]
ķābil Hz. Adem'in oğlu kabil
ķ. 27/12, ķ.+denn28/12, 25/14
[=3]
ķab tepsi
ķ.+da 46/12, 49/00, 49/00, 49/01, 49/01
ķ.+ı 56/03
ķ.+ın 46/12
[=7]
ķabr mezar
ķ.+de 11/06
[=1]
ķabuķ bir şeyin üstünü kaplayan ve onu dış etkilere karşı koruyan, kendiliğinden oluşmuş sertçe bölüm, kışır
ķ. 139/03
[=1]
ķaç herhangi bir şeyin niceliğini sormak için kullanılan soru sıfatı
ķ. 42/09, 56/09
[=2]
ķaç- kaçmak, hızla koşup bir yere saklanmak

ķ.-an 101/05
ķ.-ar 46/08
ķ.-ıyor 59/03
ķ.-masın 126/01
[=4]
ķaçaç gizlice kaçırılmış olan mal veya madde
ķ. 45/01
[=1]
ķaçakaç Telaferlilerin savştan kaçma olayı
ķ. 24/01
ķ.+ı 24/11
ķ.+a 24/03
ķ.+ta 24/07
[=4]
ķadın erişkin dişi insan, hatun, hatun kişi, zen
ķ.+ı 16/09
[=1]
ķadadan sorun
ķ. 2/14
[=1]
ķader yazgı
ķ. 14/03, 25/14, 28/12, 49/10, 89/04
ķ.+e 37/09, 44/04, 54/09
ķ.+i 58/02, 58/04, 58/06, 58/08, 58/10, 58/12
ķ.+im 21/00, 21/01, 54/09
ķ.+imi 44/07
[=18]
ķafa baş, ser
ķ. 83/01, 83/02 ķ.+ları 36/05
ķ.+sı 8/11
ķ.+sın 56/12

ķ.+şınnan 83/04
[=6]
ķafās kuş yuvası, kuşun içinde
barındığı yer
ķ.+ın 147/01, 147/02, 147/04
[=3]
ķahramān yigit: cesur
ķ.+narın 96/05
[=1]
ķahramānlıĝ yiĝitlik, cesurluk
ķ. 67/07
ķ.+ta 97/05
[=2]
ķahraman yiĝiy, cesur
ķ. 109/07, 39/01
[=2]
ķal kalmak, olduĝu yeri ve durumu
korumak, sürdürmek
ķ.+ır 11/11
ķ.+maz 11/05, 87/07
ķ.+mazlar 18/14
[=4]
ķal- kalmak, olduĝu yeri ve durumu
korumak, sürdürmek
ķ. 7/06, 44/11
ķ.-a 42/01
ķ.-amaz 51/02
ķ.-an 90/01, 90/02, 90/04
ķ.-dı 8/10, 118/01, 118/02,
118/04, 118/06, 35/14, 59/12
ķ.-dım 1/16, 1/18, 46/18, 49/13
ķ.-dın 22/13, 30/02
ķ.-dır 7/01, 7/03, 38/03
ķ.-dırram 37/15

ķ.-duĝ 35/02, 35/04, 35/06,
35/08, 35/10, 35/12, 35/14, 35/16,
46/06
ķ.-ıbtı 114/04
ķ.-ın 111/01, 111/02, 111/04,
111/06
ķ.-ır 11/01, 11/08, 121/04,
121/06, 142/05, 148/01, 148/02,
148/04, 148/06, 148/08, 148/10,
39/08, 39/09, 39/09, 39/10, 49/12,
49/15, 52/07, 71/04, 76/02
ķ.-ırız 22/04
ķ.-ırsan 49/01, 53/14, 53/14
ķ.-lam 5/05, 10/03, 37/05,
37/17, 44/07
ķ.-madı 17/06, 24/02
ķ.-madıysa 41/06
ķ.-maz 4/11, 20/11, 40/13,
41/02, 56/13, 59/14
ķ.-mıyan 14/10
ķ.-sa 4/06
ķ.-sam 37/06
ķ.-sın 20/07
[=80]
ķala kale, düşmanın gelmesi
beklenilen yollar üzerinde, askerî
önem taşıyan şehirlerde, geçit ve dar
boğazlarda güvenliği sağlamak için
yapılan kalın duvarlı, burçlu, mazgalı
yapı, kermen
ķ. 106/01
ķ.+lar 51/14
ķ.+m 71/06
ķ.+sı 14/11
[=4]
ķalan kalma işini yapan
ķ. 37/12
ķ.+a 51/04
ķ.+da 56/10

ķ.+ı 22/08
ķ.+nar 42/08
[=5]
ķalb yürek, gönül
ķ. 32/02
ķ.+im 5/04
ķ.+ime 1/16
ķ. +imin1/16
ķ.+in 5/04, 27/01, 27/07
[=7]
ķaldr- bulunduğu yerden almak
[=1]
ķalın kalma işini yapan
ķ. 36/05
[=1]
ķalit miras
ķ.+ı 14/01
[=1]
ķallac güvercin
ķ.+a 38/06
[=1]
ķalmaę olduğu yeri ve durumu
korumak, sürdürmek
ķ.+a 32/15
[=1]
ķaltaban namussuz
ķ.+a 46/08
ķ.+ı 55/06
[=2]
ķalh- gitmek üzere yerinden ayrılmak
ķ.-an 112/03, 38/10, 81/07,
17/05
ķ.-anı 55/09
ķ.-anam 31/03

ķ.-anım 39/11
[=7]
ķan atardamar ve toplardamarların
içinde dolaşarak hücrelerde
 z mleme, yadımlama görevlerini
sağlayan plazma ve yuvarlardan
oluşmuş kırmızı renkli sıvı
ķ. 31/05, 31/06, 35/15, 46/05,
52/09, 55/05, 64/12, 94/02
ķ.+a 6/01, 143/02, 24/09
ķ.+da 118/04, 55/05, 64/08
ķ.+dı 16/07
ķ.+ım 14/06, 21/08, 50/13,
62/11
ķ.+ın 50/14
ķ.+ına 21/08
ķ.+lar 24/09
ķ.+narı 34/10
ķ.+sın 54/08
[=24]
ķanat kuşlarda ve böceklerde uçmayı
sağlayan organ
ķ. 1/12, 126/06
ķ.+ı 1/13
ķ.+sız 95/01
[=4]
[=1]
ķandır- kanmasını sağlamak,
inandırmak, ikna etmek
ķ.-ır 58/03
ķ.-maz 50/00, 50/01, 50/02,
102/04
[=5]
ķap- birdenbire yakalayarak, çekerek
almak
ķ. 52/06
ķ.-ana 34/03

[=2]

kapı bir yere girip çıkarken geçilen ve açılıp kapanma düzeni olan duvar veya bölme açıklığı

ķ. 1/15

ķ.+mız 59/06

[=2]

kapıl- kapma işine konu olmak

ķ.-ır 4/10

[=1]

kapış- kapma işi

ķ. 4/10, 34/03

[=2]

kar atmosferdeki su buharının yoğunlaşmasıyla oluşan ve yeryüzüne beyaz ve hafif billurlar biçiminde donarak düşen su buharı

ķ. 38/09

ķ.+adır 15/13

[=2]

kara kara, en koyu renk, siyah

ķ. 1/05, 12/05, 39/12, 43/06, 44/03, 46/03, 48/05, 56/14, 84/02

ķ.+dır 56/14

ķ.+sına 130/01

[=11]

karār Ar. (قرار) karar, bir iş veya mesele

hakkında verilen kesin hüküm

ķ. 7/02

ķ.+ın 18/13

[=2]

karal- rengi karaya dönmek, siyahlaşmak

ķ.-ıp 12/05

ķ.-madı 58/08

ķ.-anan 131/02

[=3]

karanlık ışık olmama durumu

ķ. 59/01

ķ.+da 45/04

[=2]

karanuğ ışık olmama durumu

ķ. 131/05, 40/15, 41/12, 45/02, 49/03

ķ. (karanluğ) 52/06

ķ.+ta 35/07, 65/06

ķ.+ta 109/04

ķ.+tdı 49/07

[=10]

karanuğ ışık olmama durumu

ķ.+ta 36/02

[=1]

karakol güvenliği sağlamakla görevli kimselerin bulunduğu yapı

ķ.+da 24/05

[=1]

kardaş kardeş

ķ. 33/07, 51/13, 82/06

ķ.+a 2/10, 51/13

ķ.+ı 64/14

ķ.+ımdı 61/05

ķ.+ın 57/10

ķ.+ıyam 31/02, 31/03, 31/05, 31/06

[=12]

kardaşlık kardeş olma durumu, karındaşlık, uhuvvet

ķ. 2/10

[=1]

karın insan ve hayvanlarda gövdenin kaburga kenarlarından kasıklara kadar olan ön bölgesi

ķ. 128/02
ķ.+a 53/05
[=2]
ķarış parmaklar birbirinden uzak duracak biçimde gergin duran elde, başparmak ile serçe parmağın uçları arasındaki açıklık
ķ. 11/10, 97/04, 97/04
[=3]
ķarış- iki veya ikiden çok şey bir araya gelip birbirinin içinde dağılmak, birbirinin içine girmek
ķ.-ma 57/15
ķ.-tı 6/01
[=2]
ķarn insan ve hayvanlarda gövdenin kaburga kenarlarından kasıklara kadar olan ön bölgesi
ķ.+ı 46/13
ķ.+ında 46/15
ķ.+ını 46/15
[=3]
[=5]
ķarşı bir şeyin, bir yerin, bir kimsenin, esas tutulan yüzünün ileri
ķ. 19/00, 140/05
ķ.+ma 44/10, 132/03
ķ.+ına 36/11
ķ.+ıyam 31/09
ķ.+ıyım 31/10
ķ.+mda 6/03, 6/06, 6/09, 6/12, 91/01
ķ.+nda 11/15, 14/06
ķ.+nızda 17/05
ķ.+sında 23/05, 25/12
[=17]

ķasd amaçlamak, demek istemek
ķ. 44/05
[=1]
ķat- amaçlamak, demek istemek
ķ.-an 56/04
ķ.-ar 99/14
ķ.-ma 70/03
ķ.-tım 21/08
[=4]
ķatıl- katma işi yapılmak
ķ.-dı 24/09
ķ.-ır 41/05
[=2]
ķatılan- katlama işi yapılmak
ķ.-mam 18/12
[=1]
ķatılanmağ katlama işi yapılmak
ķ. 18/12
[=1]
ķavan fişegin kapsül, barut ve kurşun taşıyan yuva bölümü, kapçık
ķ. 61/03
ķ.+ı 133/06
[=2]
ķavuşmağ bir araya gelmek, onu yeniden görmek
ķ.+ı 80/03
[=1]
ķah- gitmek üzere yerinden ayrılmak
ķ.-ar 26/08, 41/04, 49/06, 52/12
ķ.-mam 43/07
ķ.-tım 54/05
[=6]
ķaş gözlerin üzerinde kemerli birer çizgi oluşturan kısa kıllar

ķ. 82/02

[=1]

ķaymağ sütün veya yoğurdun yüzünde zar durumunda toplanan, açık sarı renkli, koyu yağlı katman, krema

ķ. 119/02

[=1]

ķayna- bir sıvı, sıcaklığı belli bir dereceyi bulduğunda buhar durumuna geçerek fokurdamak

ķ.-r 107/02

[=1]

ķaz- kazanç sağlamak

ķ.-anınca 41/09
26/01

ķ.-anır

ķ.-ancı 123/05
22/08, 23/07

ķ.-andın

ķ.-andıysağ 98/03

ķ.-anır 1/19

ķ.-anmaz 72/01, 72/02, 72/04,
72/06

[=11]

ķaza herhangi bir araçla toprağı açmak, oymak

ķ.-ana 36/02

ķ.-lar 46/03, 148/02

[=3]

ķazmağ herhangi bir araçla toprağı açmak, oymak

ķ.+ı 2/03

[=1]

ķebr mezar

ķ. 40/15

ķ.+i 16/13

ķ.+in 11/10

ķ.+inde 2/06

[=4]

ķehir ezmek, perişan etmek

ķ. 85/02

[=1]

ķehve kök boyasıgillerden, sıcak iklimlerde yetişen bir ağaç

ķ. 36/14

[=1]

ķelb göğüs orta boşluğunda, iki akciğer arasında, vücudun her yanından gelen kirli kanı akciğerlere ve oradan gelen temiz kanı da vücuda dağıtan organ, yürek

ķ.+i 43/06

ķ.+im 118/03, 17/02, 17/03,
17/05, 17/06, 17/08, 17/08

ķ.+in 149/07, 23/05

[=10]

ķelem yazma, çizme vb. işlerde kullanılan çeşitli biçimlerde araç

ķ. 39/13, 39/13

[=2]

ķeşmer soytarı

ķ.+in 53/12

[=1]

ķı- acımadan vermek, esirgememek, feda etmek

ķ.-yan 15/11

ķ.-yar 46/02

[=2]

ķıl- etmek, yapmak

ķ. 40/18

ķ.-acağ 59/16

ķ.-amadın 30/05

ķ.-an 15/06

ķ.-dı 19/02

ķ.-inmaz 38/14

ķ.-sağ 2/04

ķ.-sın 29/04
ķ.-amasın 43/06
[=9]
ķılav şişman adam
ķ. 30/02
[=1]
ķır asfalt siyah renkte şekilsiz bir cins bitüm
ķ.+ı 106/04
ķ.+ında 11/12
[=2]
ķır- kırmak
ķ.-an 25/11, 41/09
ķ.-ıbsan 11/09
ķ.-ıllar 36/13
ķ.-ır 105/05
ķ.-ma 32/04, 57/05
ķ.-sa 145/03
[=8]
ķırac verimsiz veya susuz, bitek olmayan
ķ.+ı 30/04
[=1]
ķırağ kenar
ķ. 52/05
[=1]
ķırığ kırılmış olan
ķ. 131/01
[=1]
ķırıl- kırma işine konu olmak, bir veya birçok parçaya ayrılmak
ķ.-ır 1/13, 16/06
ķ.-masın 60/01
ķ.-maz 150/05
ķ.-mıyan 128/04

ķ.-sın 34/07
[=6]
ķırmız kırmız böceğinden çıkarılan parlak al boya, çiçek boyası
ķ.+ı 41/12
[=1]
ķış- sesi azaltmak, alçaltmak
ķ.-ar 137/02
[=1]
ķışıl- hafifçe kapanmak
ķ.-sın 45/01
[=1]
ķışhan- sevgide veya kendisiyle ilişkili şeylerde bir başkasının ortaklığına, üstün durumda görünmesine dayanamamak
ķ.-ır 46/13, 63/02
[=2]
ķışhancuğ kıskanma huyunda olan (kimse), güncü, haset, hasetçi, hasetli, hasut
ķ. 63/02
ķ.+san (**ķışhancılığ**) 27/07
[=2]
ķış sonbaharla ilkbahar arasındaki soğuk mevsim
ķ. 111/02, 39/09, 43/15, 95/02
ķ.+ınnan 42/06
[=5]
ķıy- çok ince ve küçük parçalar biçiminde doğramak
ķ.-an 38/10, 43/03, 87/06
ķ.-ar 57/04
ķ.-mamış 33/08
ķ.-manam 18/08, 61/05
ķ.-masın 15/10
ķ.-şalar 18/08

[=9]
kıybat başkalarını çekıştirmek ve kınamak üzere yapılan konuşma, kov, gıybet, kılükal

ķ.+tan 52/05

[=1]

kıymağ çok ince ve küçük parçalar biçiminde doğramak

ķ. 74/04

[=1]

kız(1) dişi çocuk

ķ. 47/06

ķ.+a 119/03, 66/05

ķ.+ı 75/04

[=4]

kız-(2) ısıtılan veya ısınan bir nesnenin sıcaklığı çok artmak

ķ.-an 142/04

[=1]

ķiřār Ar. ķiřār, tren

ķ. 4/05

[=1]

ķiyāmet tek tanrılı dinlerin inanışına göre dünyanın sonu ve bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanacağı zaman, hesap günü, kıyamet günü, mahşer günü

ķ. 49/06

[=1]

ķiybet başkalarını çekıştirmek ve kınamak üzere yapılan konuşma, kov, gıybet, kılükal

ķ. 16/02

[=1]

ķoca yaşlı, ihtiyar, pir

ķ. 103/04

ķ.+lara 22/08

ķ.+ların 57/09

ķ.+sın 22/08

[=4]

ķocaman çok iri, büyük, koca

ķ. 14/11

[=1]

ķol insan vücudunda omuz başından parmak uçlarına kadar uzanan bölüm

ķ.+ı 138/04

ķ.+ını 57/12

ķ.+larından 100/03

ķ.+um 37/14

[=4]

ķolay sıkıntı çekmeden, yorulmadan yapılabilen, emeksiz, zahmetsiz, güç(ı) ve zor karşıtı

ķ. 2/06, 4/02, 143/07, 18/07, 24/08, 24/10, 24/10, 27/03, 46/16

[=9]

ķomşu konutları yakın olan kimselerin birbirine göre aldıkları ad

ķ.+ların 26/11

[=1]

ķon- kuş, kelebek, uçak, toz vb. bir yere inmek

ķ.-ar 133/03, 41/18

ķ.-ısan 50/09

ķ.-uyor 41/18

[=4]

ķonağ büyük ve gösterişli ev

ķ. 101/10, 21/07, 39/04

ķ.+lara 22/10

[=4]

ķonca henüz açılmamış veya açılmak üzere olan çiçek, tomurcuk

ķ. 21/05

[=1]

ķondaĝ yeni doĝmuř ocuĝu ilk aylarda sıkıca sarıp sarmalamaya yarayan geniş bez

ķ. 35/11

[=1]

ķonu konuşmada, yazıda, eserde ele alınan düşünce, olay veya durum, mevzu, süje

ķ.+ları 2/03

ķ.+ya 16/05

[=2]

ķonuř- bir dilin kelimeleriyle düşüncesini sözlü olarak anlatmak

ķ. 32/16, 53/13

ķ.-an 16/01, 137/05, 2/09, 16/02

ķ.-anda 32/16

ķ.-anda (**ķoniř**) 64/05

ķ.-ıysan (**ķoniř**) 57/01

ķ.-ma (**ķoniř**) 57/15

ķ.-dun 22/03

ķ.-sa 2/01, 22/06

ķ.-san 53/13

ķ.-urdu 16/03

ķ.-urdun 30/07

[=16]

ķop- herhangi bir yerinden ikiye ayrılmak

ķ.-mamış 129/02

[=1]

ķoku nesnelerden yayılan küçücük zerelerin burun zarı üzerindeki özel sinirlerde uyandırdığı duygu

ķ.+m 62/03

[=1]

ķork- korku duymak, ürkmek, dehşete kapılmak

ķ.-madın 22/12

[=1]

ķort ayaksız veya ok ilkel ayaklı küçük hayvan

ķ.+ların 138/06

[=1]

ķorķ- korku duymak, ürkmek, dehşete kapılmak

ķ. 48/03

ķ.-ar 52/11, 58/08

ķ.-ar-am 21/04

ķ.-aram 21/02, 21/06, 21/08

ķ.-arım 43/07

ķ.-ıtmag 34/07

ķ.-madı 24/06

ķ.-mam 37/06

ķ.-manam 100/04, 37/01, 37/02

ķ.-madın 23/06

ķ.-maz 150/05, 52/02

ķ.-tıysa 52/04

[=16]

ķoķ- koku çıkarmak

ķ.-arsan 11/10

ķ.-la 40/12

ķ.-muş 64/12

[=3]

ķoķı nesnelerden yayılan küçücük zerelerin burun zarı üzerindeki özel sinirlerde uyandırdığı duygu

ķ. 110/01, 40/12, 75/02

[=1]

ķoķla- koklamak işi

ķ.-maz 25/06

ķ.-ram 19/04, 54/01

ķ.-sam 54/01

ķ.-nınca 4/10

[=5]

koğu nesnelerden yayılan küçücük
zerrelerin burun zarı üzerindeki özel
sinirlerde uyandırdığı

ķ. 99/02

[=1]

koy- koymak

ķ. 69/03, 21/07, 22/06, 32/17,
53/08, 59/13

ķ.-an 38/16

ķ.-aram 37/11

ķ.-arız 22/10

ķ.-ma 21/01, 21/04

ķ.-ağ 63/05

ķ.-manam 61/02

ķ.-masın 15/12

[=14]

kucağ açık kollarla göğüs arasındaki
bölüm, aguş

ķ. 140/06, 64/13

[=2]

kudret güç, erk, erke, iktidar

ķ.+i 15/04

[=1]

kul tanrı'ya göre insan

ķ. 109/06, 147/04, 33/06,
38/16, 42/08, 52/05, 52/08, 76/01,
87/09

ķ.+a 8/04, 11/11

ķ.+dan 141/03

ķ.+dı 8/04

ķ.+ı 38/11

ķ.+lara 57/05, 57/05, 57/06

ķ.+ların 41/14

ķ.+sın 32/07

ķ.+u 41/14, 41/14, 57/06

ķ.+un 41/14

[=23]

kulağ başın her iki yanında bulunan
işitme organı

ķ. 64/13

ķ.+ım 50/02

ķ.+ın 38/10

[=3]

kullağ kul olma durumu, kölelik,
ubudiyet

ķ. 83/04

[=1]

kumāş pamuk, yün, ipek vb.nden
makinede dokunmuş her türlü dokuma

ķ. 11/14, 40/03, 40/03

ķ.+ım 2/16

[=4]

kur- bir şeyi oluşturan parçaları
birleştirerek bütün durumuna
getirmek, monte etmek

ķ.-an 52/01

ķ.-dılar 57/11

ķ.-dum 54/06

ķ.-dun 11/16

ķ.-mamış 33/13

ķ.-sa 73/04

ķ.-up 101/04

[=7]

kurān islam dininin temel ilkelerini,
hz. muhammed'e gönderilen tanrı
buyruklarını içeren, müslümanlığın
temel kitabı, kur'an-ı kerim, kelim-ı
kadim, mushaf, mushaf-ı şerif

ķ.+a 39/16

ķ.+ı 55/07, 63/05

[=3]

ķuran islam dininin temel ilkelerini, hz. muhammed'e gönderilen tanrı buyruklarını içeren, müslümanlığın temel kitabı, kur'an-ı kerim, kelim-ı kadim, mushaf, mushaf-ı şerif

ķ.+a 65/05

[=1]

ķurban dinin buyruğunu veya bir adağı yerine getirmek için kesilen hayvan

ķ. 113/03, 39/11, 86/01, 86/02, 86/04, 86/06, 94/04

ķ.+dı 14/01

ķ.+ın 151/04

[=12]

ķur ul- tehlikeli veya kötü bir durumu atlatmak

ķ.-an 139/04

ķ.-maz 46/01, 46/02

ķ.-ur (**ķurtul**) 2/14, 143/10

[=5]

ķurtuluŗ bir şeyden, bir yerden kurtulma, felah, halas, necat, selamet

ķ. 59/00, 59/09

[=2]

ķuru- ıslaklığını, nemini yitirerek kuru duruma gelmek

ķ. 37/09, 38/06, 46/14, 53/06

ķ.-du 52/15

ķ.-mıyıb 34/10

[=6]

ķurul- kurma iŗine konu olmak veya kurma iŗi yapılmak

ķ.-ır 59/17

ķ.-lar 36/01

ķ.-masın 60/07

ķ.-mıyor 49/08

[=4]

ķuŗ- midenin içindekini basınçla ağızdan dıŗarı atmak, çıkarmak, kayyetmek, istifra etmek

ķ.-ar 137/04

[=1]

ķutlu uğurlu

ķ. 62/01

[=1]

ķutsal güçlü bir din  saygı uyandıran veya uyandırması gereken, kutsi, mukaddes

ķ. 32/08

[=1]

ķutla- mutlu bir olaya sevinildiğini söz, yazı veya armağanla anlatmak, kutlulamak, tebrik etmek

ķ.-dım 24/11

[=1]

ķuvvet fiziksel g  , takat

ķ. 57/12

ķ.+lerin 138/02

ķ.+li 56/09

[=3]

ķuŗ yumurtlayan omurgalılarından, akciğerli, sıcakkanlı, vücudu tüylerle örtülü, gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı uçucu hayvanların ortak adı

ķ. 126/01, 133/01, 147/02, 95/01

ķ.+a 125/01

[=5]

ķuyu su katmanına varıncaya kadar derinliğine kazılan, genellikle silindirik biçiminde, çevresine duvar örülen, suyundan yararlanılan çukur

ķ. 36/02

ķ.+ya 49/10

[=2]

ķuyruę hayvanların çoğunda,
gövdenin sonunda bulunan, omurganın
uzantısı olan uzun ve esnek organ

ķ. 36/07

ķ.+u 56/01, 56/02, 56/04, 56/06

[=5]

ķüçük boyutları, benzerlerinininkinden
daha ufak olan, mikro, büyük karşıtı

ķ. 39/01

[=1]

rāhat insanda üzüntü, sıkıntı,
tedirginlik olmama durumu, huzur

r. 14/08, 33/04, 45/02

[=3]

rāzı uygun bulan, benimseyen,
isteyen, kabul eden

r. 4/12, 53/03, 88/01

r.+yam 44/06, 54/09

[=5]

raķip herhangi bir işte, bir yarışta,
birbirini geçmeye çalışan, aynı şeyi
elde etmeye uğraşan kimse

r. 5/04, 5/04

[=2]

ray sancak, bayrak

r. 23/12

[=1]

raz rasst doğru, düzgün

r. 44/01

[=1]

redd uygun bulmama, geri çevirme,
kabul etmeme

r.+in 30/01

[=1]

rehber kılavuz

r. 20/04

[=1]

rehim koruyan, acıyan, merhamet eden

r. 7/04

[=1]

rehmet birinin suçunu bağışlama,
yarlıgama, merhamet etme

r.+i 14/08

r.+li 16/00, 30/00

[=3]

rehper kılavuz

r.+iydi 30/11

[=1]

renk cisimler tarafından yansılanan
ışığın gözde oluşturduğu duyum

r. 36/11

r.+in (**reng**) 30/03

r.+im (**reng**) 44/07

r.+te 44/07

r.+tede 71/03

[=5]

resm varlıkların, doğadaki
görünüşlerinin kalem, fırça gibi
araçlarla kâğıt, bez vb. üzerinde
yapılan biçimleri

r.+in 58/04

r.+ine 38/03

[=2]

rızķ yiyecek, içecek şey, azık

r.+ı 37/20

[=1]

riyā ikiyüzlülük

r. 30/05

[=1]

riżā razı olma, isteme, istek

r.+sın 34/03

[=1]

rol bir kişiliği canlandıran oyuncunun söylemesi ve yapması gereken hareketlerin genel adı

r. 26/04, 76/06

r.+ı 41/06

r.+un 24/02

[=4]

rûh dinlerin ve dinci felsefelerin insanda vücuttan ayrı bir varlık olarak kabul ettiği öz, tin, can kuşu

r. 6/05

r.+um 5/08

r.+ümsin 54/07

r.+ümüz 86/03

r.+ün 18/04, 39/01

r.+ün 22/01

r.+üm 39/12

r.+ümi 37/08

[=9]

rüzgar havanın yer değiştirmesiyle oluşan esinti, yel, bad

r. 23/09

[=1]

sabâh sabahleyin

s. 2/04, 66/03

s.+ı 11/03

[=3]

saç baş derisini kaplayan kıllar

s. 29/10, 29/11, 44/10

[=3]

sadece yalnızca

s. 15/02, 67/04

[=2]

sağ vücutta kalbin bulunduğu tarafın karşısında olan, sol karşıtı

s. 131/01

s.+a 52/01

s.+ı 26/03, 41/13

[=4]

sağla- bir işin olması için gerekli durumu, şartları hazırlamak, temin etmek

s.-r 16/08

[=1]

sağlğ bireyin fiziksel, sosyal ve ruhsal yönden tam bir iyilik durumunda olması, vücut esenliği, esenlik, sıhhat, afiyet

s.+ta 16/14

[=1]

sağib herhangi bir şey üstünde mülkiyeti olan, onu yasaya uygun bir biçimde dilediği gibi kullanabilen kimse, iye, malik

s.+i 22/09

[=1]

sağib herhangi bir şey üstünde mülkiyeti olan, onu yasaya uygun bir biçimde dilediği gibi kullanabilen kimse, iye, malik

s.+ı (**sağib**)15/12

s.+in 27/05

[=2]

sakın asla

s. 26/13

[=1]

sal- bağımlılığına, tutukluluğuna veya baskı altındaki durumuna son vererek serbest kılmak, bırakmak, koyuvermek

s.-ır 29/07

[=1]

san teklik ikinci kişiyi gösteren söz

s.+a 9/03, 102/05, 14/06, 18/09, 26/13, 38/16, 40/09, 48/03, 53/01, 53/02, 54/02, 54/04, 54/05,

54/06, 54/08, 54/10, 54/12, 58/10,
61/01, 62/07, 63/01, 86/04, 87/09

[=23]

san- bir şeyin olma veya olmama ihtimalini kabul etmekle birlikte, olabileceğine daha çok inanmak, zannetmek, zanneylemek

s.+ma 26/02

[=1]

saşın Asla

s. 45/07

[=1]

sarar- sarı olmak, rengi sarıya dönmek

s.-ıp 29/11

[=1]

sarhoş alkollü içki veya keyif verici bir madde sebebiyle kendini bilmeyecek durumda olan (kimse), esrik, mest(ı), sermest, başı dumanlı, kafası bulutlu, kafası iyi, kafası dumanlı, kafası kıyak

s. 5/03

[=1]

sat- bir değer karşılığında bir malı alıcıya vermek

s.-an 4/13

s.-arsın 27/06

[=2]

savaş devletlerin diplomatik ilişkilerini keserek giriştikleri silahlı mücadele, harp, cenk, cidal

s.+a 31/09

[=1]

sağla- elinde bulundurmak, tutmak

s.-ıyan(**sağl**) 23/05

s.-ıyım(**sağl**) 21/06

s.-maz 28/05

[=3]

say- bir şeyin kaç tane olduğunu anlamak için bunları birer birer elden veya gözden geçirmek, sayısını bulmak

s.-ar 26/13

s.-arsın 27/03

s.-masın 15/02

s.-maz 26/12

[=4]

saygı değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram

s. 30/01

s.+lar 16/08

s.+lasın 25/07, 28/07

s.+sın 27/14

[=5]

sebeb bir şeyin olmasına veya belli bir hâlde bulunmasına yol açan şey

s. 60/05

s.+i 49/04

s.+sız 60/04

[=3]

seç- benzerleri arasında hoşa gideni seçip almak veya yararlanmak için ayırmak

s.-erdi 16/05

[=1]

sefer yolculuk

s.+e 59/19

[=1]

segiş- yarışmak

s.-iller 36/11

[=1]

selām bir kimseyle karşılaşıldığında, birinin yanına gidildiğinde veya yanından uzaklaşıldığında kendisine söz ve işaretle bir nezaket gösterisi yapma, esenleme, merhaba

s. 36/08, 37/18

[=2]

semāvat gök, gök yüzü

s. 4/12

[=1]

sen teklik ikinci kişiyi gösteren söz

s. 5/06, 102/08, 120/01, 128/03, 22/12, 23/02, 23/03, 23/06, 30/04, 32/07, 35/16, 38/04, 38/15, 48/05, 48/06, 49/10, 49/14, 49/16, 54/00, 54/01, 54/01, 54/02, 54/02, 54/02, 54/03, 54/03, 54/03, 54/04, 54/06, 54/07, 54/07, 54/08, 54/09, 54/10, 54/12, 61/05, 71/06, 88/04

s.+de 118/01, 14/03, 23/08, 33/06, 38/04, 40/07, 40/17, 54/09, 62/01, 62/08

s.+deki 9/08

s.+den 12/06, 17/03, 17/06, 17/08, 30/09, 32/11

s.+i 3/07, 8/07, 9/09, 9/09, 11/02, 110/06, 14/13, 14/14, 17/02, 17/04, 17/05, 17/08, 21/05, 21/06, 22/10, 23/02, 23/04, 30/01, 30/06, 30/09, 32/01, 32/17, 38/04, 38/08, 38/18, 40/06, 48/07, 49/13, 50/11, 55/03, 55/04, 57/01, 57/02, 57/03, 57/04, 57/06, 57/08, 57/10, 57/12, 57/14, 57/16, 57/18, 58/02, 58/02, 58/11, 61/01, 61/03, 62/03, 62/06, 63/11

s.+in 9/02, 27/03, 27/09, 31/01, 31/06, 39/04, 39/07, 39/14, 43/09, 43/09, 54/02, 54/04, 54/06, 54/08, 54/10, 54/12, 67/04, 81/09

s.+inle 43/00

s.+inle 104/04, 54/06

s.+iy 48/04

s.+nen 83/01, 83/02

s.+sin 54/04, 62/04, 62/10

s.+siz 14/10, 54/07, 63/07

[=135]

sep- bir şeyi dağılacak biçimde dökmek, saçmak

s.-me 133/01

[=1]

ser- kurutmak için asmak

s. 11/03

s.-ir 99/03

[=2]

sercek masal

s. 11/02

[=1]

serçe serçegillerden, insanlara yakın yerlerde yaşayan, kışın göçmeyen, koyu boz renkli, ötücü küçük bir kuş

s. 1/12

[=1]

serçek masal

s. 35/08

[=1]

sert çizilmesi, kırılması, buruşması, kesilmesi veya çiğnenmesi güç olan, pek, katı, yumuşak karşıtı sert tahta

s. 140/02

[=1]

servet varlık, zenginlik, mal mülk

s. 30/07

[=1]

serhoş alkollü içki veya keyif verici bir madde sebebiyle kendini bilmeyecek durumda olan (kimse), esrik, mest(ı), sermest, başı dumanlı, kafası bulutlu, kafası iyi, kafası dumanlı, kafası kıyak

s. 58/02
[=1]

ses kulağın duyabildiği titreşim, seda,
ün

s. 40/05, 61/03
s.+i 24/01, 24/06
s.+in 56/11, 58/03, 61/06,
61/06

s.+te 151/06

[=9]

seslen- uzaktan bağırarak çağırarak,
ünlemek

s. 59/13

s.-en 15/03, 39/08

[=3]

sev- sevgi ve bağlılık duymak

s.-di 3/01, 3/06, 30/06, 17/07

s.-dim 6/05, 9/09

s.-din 30/06

s.-diyse 29/08

s.-eller 16/10

s.-en 9/09, 47/03, 54/10, 58/02,
67/05, 87/01

s.-ene 21/03, 64/02

s.-ende 10/01, 10/03, 10/05

s.-er 16/11, 23/02, 97/05

s.-erem 44/03

s.-ersin 27/09

s.-mez 8/07, 41/11, 41/11,
41/12, 58/02, 63/11

s.-miyen 15/07

s.-se 3/03, 3/06

s. -en3/07

s.-ene 87/02

s.-eni 22/10, 32/04, 37/11,
55/03, 58/11

s.-enler 2/08, 80/03

s.-enlere 33/07

s.-enleri 32/01

s.-enlerin 32/12, 58/04

s.-dirmez 50/14

[=46]

sevda

s.+nın 29/13

[=1]

sevda güçlü sevgi, aşk

s. 3/07, 9/00, 10/00, 10/05,
10/06, 32/00, 32/03, 32/16, 54/02,
54/09, 54/11, 63/07

s.+da 32/10

s.+lanam 10/01

s.+mı 54/06

s.+mıza 21/04

s.+mızı 63/03, 63/06, 63/09,
63/12

s.+nın 120/02

s.+sı 6/01, 105/02, 58/00

s.+sına 6/07

s.+sında 58/10

s.+y 9/05, 118/03, 21/08

s.+ya 54/05

s.+y1 32/08, 32/17

[=32]

sevgi insanı bir şeye veya bir kimseye
karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye
yönelten duygu

s. 63/07

s.+ye 50/07

s.+li 78/07

s.+lim 5/02, 5/04, 5/06, 5/08,
17/02, 17/03, 17/05, 17/06, 17/08,
17/08, 63/02, 63/04, 63/05, 63/08,
63/11

[=18]
sevil- sevgi duyulmak, sevgi beslenilmek

s.-ir 87/01

[=1]

sevmek sevgi ve bağıllık duymak

s. 32/08

s. (**sevmek**) 23/04

s.+ten 110/06

[=3]

seyl sürekli yağın yağmurdan veya eriyen kardan oluşın, geçtiğı yerlere zarar veren taşkın su, su taşkını

s. 132/02, 40/14

s.+ler 45/07

[=3]

seyle düşündüğünü veya bildiğini sözle anlatmak

s. 45/07

[=1]

sihr büyü

s. 27/02

[=1]

sır varlığı veya bazı yönleri açığa vurulmak istenmeyen, gizli kalan, gizli tutulan şey

s. 69/01

[=1]

sırt omurgalı veya omurgasız hayvanlarda boyundan kuyruk sokumuna kadar uzanan üst bölüm

s.+ın 57/02

[=1]

sil- bir şeyin ıslaklığını gidererek kuru duruma getirmek

s.-inmez 11/01, 14/03

s.-indi 24/07

s.-insin 34/08

[=4]

sır yan yana, art arda olan şey veya kimselerin tümü, dizi

s.+esine 130/04

s.+i 106/02

[=2]

sivgil insanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağıllık göstermeye yönelten duygu

s. 6/07

[=1]

siyah kara (ın), ak, beyaz karşıtı

s. 7/01

[=1]

siyen işlemek

s. 64/15

[=1]

siz çokluk ikinci kişi zamiri

s.+den 51/01

s.+e 26/14, 30/07, 37/19, 56/15

[=5]

sol vücutta kalbin bulunduğu tarafta olan, sağ karşıtı

s. 26/03

[=1]

son şimdiki zamana en yakın zamandan beri olan veya bu zamanda yapılmış, olmuş olan, ilk karşıtı

s. 28/06

s.+um 28/11

[=2]

sor- birine soru yönelterek herhangi bir konuda bilgi istemek, sual etmek

s.-maduğı 29/06

s.-sun 29/06

s.-ur 52/12
[=3]
sorul- sorma işine konu olmak
s.-sun 18/14
s.-ur 28/04
[=2]
soy- bir şeyin üzerinden kabuk, deri, zar vb.ni çıkarmak
s.-maz 26/10
[=1]
sögül sövme işine konu olmak
s.+di 1/04
[=1]
sögüş birbirine sövmek
s. 56/10
[=1]
söken
s.+i 37/13
[=1]
sön- yanmaz, aydınlatmaz, parlamaz olmak
s.-er 2/01, 2/02, 93/01
[=3]
sörül- sürme işine konu olmak veya sürme işi yapılmak
s.-dü 59/02
[=1]
söyle- düşündüğünü veya bildiğini sözle anlatmak
s. 7/08, 57/00, 57/01, 57/02, 62/05
s.-dim 15/13, 37/19, 46/17, 56/15
s.-me 42/02, 91/03
s.-r 4/13

[=10]
söz bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelim, laf, kavl
s. 148/01, 16/00, 27/02, 37/05, 43/17, 45/06, 49/15, 50/02, 53/13, 58/11, 90/03, 99/05
s.+den 49/15, 51/01, 51/03, 51/05, 51/07, 51/09, 51/11, 51/13, 51/15, 51/17, 63/01
s.+e 143/12, 51/10, 56/05, 77/03
s.+i 7/02, 16/05, 20/01, 34/16, 50/01
s.+le 45/06
s.+ler 16/01
s.+lerim 71/02
s.+lerin 22/05, 50/00, 50/01, 50/02
s.+lerini 22/05
s.+ü 26/05, 30/11
s.+üm 5/07, 7/08, 49/15, 61/07, 98/06
s.+üm.ü 37/05
s.+ümü 37/01
s.+ün 16/04, 27/01, 38/17, 41/17
s.+üne 16/07
s.+ünü 26/05
s.+ünün 42/13
[=56]
sözlüg bir dilin bütün veya belli bir çağda kullanılmış kelime ve deyimlerini alfabe sırasına göre alarak tanımlarını yapan, açıklayan, başka dillerdeki karşılıklarını veren eser, lügat
s.+e 16/07
[=1]

şāhib Ar. arkadaş

s.+i 101/09, 53/07

s.+idi 77/05

s.+idir 43/16

s.+in 46/01

s.+siz 38/06

[=6]

şabah güneşin doğduğu andan öğleye kadar geçen zaman

s. 91/06

[=1]

şabr

s. 48/01

s.+ın 18/13

[=2]

şac baş derisini kaplayan kıllar

[=1]

şac baş derisini kaplayan kıllar

s. 65/04

s.+ımda 90/02

s.+ta (**şac**) 9/02

[=3]

şada ses

s.+sızdı 61/06

[=1]

şafā gönül rahatlığı, rahatlık, kaygısız ve sakin olma

s.+sın 127/02

s.+yla 62/02

[=2]

şag vücutta kalbin bulunduğu tarafın karşısında olan, sol karşıtı

s. 140/02, 145/01, 145/02, 34/17

s.+a 45/01

s.+dı 24/12

s.+ı 7/03

s.+ım 62/09

s.+lar 9/05

[=10]

şagıl- sağma işine konu olmak

s.-lam 145/06

[=1]

şagla- bir işin olması için gerekli durumu, şartları hazırlamak, temin etmek

s.-r 9/01

[=1]

şaglam dayanıklı, kolay bozulmaz, yıkılmaz, stabil

s. 62/11

[=1]

şal- bağımlılığına, tutukluluğuna veya baskı altındaki durumuna son vererek serbest kılmak, bırakmak, koyuvermek

s. 40/17, 44/11

s.-ağ 34/10

s.-an 102/06, 60/06

s.-anı 34/19

s.-aydım 54/12

s.-dı 54/11

s.-dım 48/07, 49/13

s.-duğ 35/07

s.-ınmaz 38/13

s.-ıp 5/08

s.-ır 11/02, 40/06, 56/11, 56/11

s.-lam 10/04, 37/05

s.-ma 61/06

s.-madı 17/07, 24/10

s.-madın 23/04

s.-mamış 33/05

s.-maz 14/09, 44/02, 51/05

s.-sağ 2/03

s.-sın 20/07

s.-amasın 43/10

[=30]

şalış dürüstlük: doğruluk

s. 52/05

[=1]

şalın- salma işine konu olmak

s.-dı 24/05

[=1]

şallan- bağlı bulunduğu yerde gevşek duruma gelip yerinden oynamak, kımıldamak

s.-a 40/01, 40/02

s.-ır 11/14

[=3]

şalmağ bağımlılığına, tutukluluğuna veya baskı altındaki durumuna son vererek serbest kılmak, bırakmak, koyuvermek

s. 40/05

[=1]

şaman ekinlerin harmanda dövülüp taneleri ayrıldıktan sonra kalan, hayvanlara yedirilen ufalanmış sapları

s. 56/12

[=1]

şanki farz edelim ki, güya

s. 59/03

[=1]

şan- bir şeyin olma veya olmama ihtimalini kabul etmekle birlikte, olabileceğine daha çok inanmak, zannetmek, zanneylemek

s.-ar 41/17

s.-ıyor 41/08

[=2]

şankı farz edelim ki, güya

s. 39/12

[=1]

şakın asla

s. 1/12, 11/00, 149/05, 42/12, 43/08, 43/11, 53/08, 56/00, 56/01, 56/02, 56/12, 57/04, 70/02, 88/07

[=14]

şat- satmak bir değer karşılığında bir malı alıcıya vermek

s.-allar 36/09

s.-an 34/15, 46/10, 50/14

s.-ana 40/03

s.-anlara 76/05

s.-aram 2/16, 49/15

s.-dı 55/04

s.-ma 38/18, 40/03, 57/07, 58/11, 70/02

s.-mamış 33/03

s.-manam 14/14

s.-mağ 4/11

s.-maz 49/16

s.-ılır 41/05

[=19]

şatmağ bir değer karşılığında bir malı alıcıya vermek

s.+a 57/16

[=1]

şatmak bir değer karşılığında bir malı alıcıya vermek

s. 4/00, 4/01, 4/03, 4/05, 4/07, 4/09

[=6]

şav- havaya atıp dağıtmak, saçmak

s.-ırdıy 36/15

s.-ıdı 59/03
[=2]
şavaş devletlerin diplomatik ilişkilerini keserek giriştikleri silahlı mücadele, harp, cenk, cidal
s. 24/03, 24/06
s.+lar 2/02
s.+ta 31/10
[=4]
şavıg ısısı düşük olan, sıcak karşıtı
s. 111/02, 42/06
[=2]
şavıt- soğumasını sağlamak, soğumasına sebep olmak
s.-maz 50/11
[=1]
şahla- kaybolmaması, görünmemesi için gizli bir yere koymak
s. 40/11, 78/01
s.-ma 11/07
s.-mamış 33/11
s.-maz 25/05
[=4]
şahlı- saklanmış olan
s.-yan 128/02
[=1]
şay- bir şeyin kaç tane olduğunu anlamak için bunları birer birer elden veya gözden geçirmek, sayısını bulmak
s.-ar 57/03
s.-ib 16/05
s.-ma 7/07, 102/08
s.-manam 61/03
s.-anda 103/02
[=6]

şaygı değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram
s. 108/05, 64/03
[=2]
şayıl- sayma işine konu olmak, addedilmek
s.-an 76/01
s.-ır 46/16
s.-maz 25/09
s.+mıyana 64/11
[=4]
şaymağ bir şeyin kaç tane olduğunu anlamak için bunları birer birer elden veya gözden geçirmek, sayısını bulmak
s.+ı 67/06
[=1]
şıcağ yakmayacak derecede ısısı olan, yakmayacak kadar ısı veren, soğuk karşıtı
s. 101/01, 45/07
[=2]
şığ- cisimleri görmeyi, renkleri ayırt etmeyi sağlayan fiziksel enerji, erke, ziya, nur, şavk
s.-ar 14/07
s.-masa 33/10
s.-maz 43/11
[=3]
şıhhat sağlık, esenlik
s. 136/02
[=1]
şın- değerini anlamak, gerekli niteliği taşıyıp taşımadığını bulmak için birini, bir nesneyi veya bir düşünceyi yoklamak, denemek, tecrübe etmek

s.-ar 68/02
s.-asın 1/09
s.-ıyor 41/10
s.-ma 38/05
[=4]
şına- değerini anlamak, gerekli niteliği taşıyıp taşımadığını bulmak için birini, bir nesneyi veya bir düşünceyi yoklamak, denemek, tecrübe etmek
s. 127/04
[=1]
şınav öğrencilerin veya bir işe girmek isteyenlerin bilgi derecesini anlamak için yapılan yoklama, imtihan, test
s. 44/11
s.+a 41/15
[=2]
şılı çevresine sarılarak veya bir şey sararak çepeçevre basınç altına almak
s. 81/06
[=1]
şılıl- can sıkıntısı duymak
s.-dı 39/01, 39/05
[=2]
şız- ince aralıklardan veya gözeneklerden az miktarda ve belli olmadan yavaş yavaş akmak, çıkmak:
s.-an 108/04, 142/06
[=2]
şızl- hafifçe ağrımak
s.-ıy1b 49/12
s.-ıyor 35/15
[=2]
şızla- hafifçe ağrımak
s.-dı 34/14
[=1]
şirât yol

s. 52/01
[=1]
şol vücutta kalbin bulunduğu tarafta olan, sağ karşısı
s. 7/03
s.+a 45/01, 52/01
s.+ı 41/13
s.+um 62/09
[=5]
şon şimdiki zamana en yakın zamandan beri olan veya bu zamanda yapılmış, olmuş olan, ilk karşısı
s. 25/06, 30/11, 45/03, 59/19, 18/11, 18/11, 22/13
s.+u 32/18
s.+un 42/13
s.+um 25/13
s.+unda 4/14, 4/14, 56/06
[=13]
şopan taş atma aleti
s. 2/13
[=1]
şor- birine soru yönelterek herhangi bir konuda bilgi istemek, sual etmek
s. 5/02, 42/05, 16/09
s.-an 38/12, 52/02
s.-ana 65/03
s.-mamış 33/13
s.-dıysan 46/15
s.-dum 17/04
s.-ma 136/02
s.-madın 22/13, 22/13
s.-maz 51/07
s.-mıyor 49/07
s.-sa 73/01
s.-salar 18/10

s.-sağ 30/04
[=17]
şorıl- sorma işine konu olmak
s.-lar 36/01
[=1]
şorul- sorma işine konu olmak
s.-sa 40/16
s.-sın 34/11
s.-ur 1/03, 25/04, 38/12
s.-ursın 32/09
[=6]
şoru bir şey öğrenmek için birine
yöneltilen ve karşılık gerektiren söz
veya yazı, sual
s.+ya 37/00
[=1]
şoy bir atadan gelen kimselerin
topluluğu, köken, sülale
s.+una 58/06
[=1]
şoy- bir şeyin üzerinden kabuk, deri,
zar vb.ni çıkarmak
s. 144/01, 144/02, 144/04
s.-an 38/18
s.-masın 15/14
s.-menem 61/07
s.-şalar 18/14
[=7]
şoylu doğuştan veya hükümdar
buyruğuyla, bazı ayrıcalıklara sahip
olan ve özel unvanlar taşıyan (kimse),
asaletli, asil, kerim
s. 52/09
[=1]
şoylu doğuştan veya hükümdar
buyruğuyla, bazı ayrıcalıklara sahip

olan ve özel unvanlar taşıyan (kimse),
asaletli, asil, kerim
s. 44/07
[=1]
şu hidrojenle oksijenden oluşan, sıvı
durumunda bulunan, renksiz, kokusuz,
tatsız madde
s. 113/02, 151/01, 151/02,
151/04, 151/06, 35/09
s.+da 1/11, 19/03, 45/08
s.+dan 126/04
s.+ları 59/11
s.+ya 139/01, 50/10
s.+yu 14/11
s.+yun 50/11
s.+yunda 36/12
[=17]
şubaşı Telaferde su gözü
s.+nın 14/11
[=1]
şuç yasalara aykırı davranış, cürüm
s. 15/08, 26/14, 37/04, 60/04
s.+suz 55/07
s.+suzı 64/06
s.+un 15/08
s.+undan 11/12
[=8]
şuçlı suç işlemiş, suçu olan (kimse),
kabahatli, mücrim
s.+ysam 1/06
[=1]
şuçlu suç işlemiş, suçu olan (kimse),
kabahatli, mücrim
s. 11/11, 45/03
s.+nun 15/08
[=3]

şuhbet dostça, arkadaşça konuşarak hoş bir vakit geçirme, söyleşi, yârenlik, hasbihâl

s.+i 26/06

s.+ler 38/14

[=2]

şun- bir büyüğe veya nezaket gereğince bir kimseye bir şeyi vermek, arz etmek, yollamak, göndermek, takdim etmek

s.-ar 68/05

s.-mamış 123/05

[=2]

şuş- konuşmasını kesmek

s. 2/09, 16/04, 30/01, 61/05

s.-ar 137/06

[=5]

şu hidrojenle oksijenden oluşan, sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde

s.+yu 43/01, 59/12

s.+suz 13/07

[=3]

su hidrojenle oksijenden oluşan, sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde

s. 4/04, 107/02, 27/13, 59/11

s.+da 64/10

s.+yumuz 18/13

s.+yun 4/04

[=7]

suç yasalara aykırı davranış, cürüm

s.+unu 26/14

s.+unda 29/02

[=2]

sultân müslüman, özellikle sünni hükümdarların kullandıkları unvan, padişah: kanuni sultan süleyman

s.+dı 3/03, 39/02

[=2]

sultân- müslüman, özellikle sünni hükümdarların kullandıkları unvan, padişah: kanuni sultan süleyman

s. 32/12

s.+ı 63/04

s.+ım 21/07

s.+ara 39/02

[=3]

sun- bir büyüğe veya nezaket gereğince bir kimseye bir şeyi vermek, arz etmek, yollamak, göndermek, takdim etmek

s.-arsın 27/04, 27/14

[=2]

süd kadınların ve memeli dişi hayvanların yavrularını besledikleri, memelerinden gelen, besin değeri yüksek beyaz sıvı

s.+ü 52/07

[=1]

sümüg sümük doku hücrelerinin ve üzerinde bulunan bezlerin, doku yüzünde nemli, akıcı, kaygan bir tabaka oluşturan salgısı

s.+e 57/04

s.+üm 145/03

[=2]

sümük sümük doku hücrelerinin ve üzerinde bulunan bezlerin, doku yüzünde nemli, akıcı, kaygan bir tabaka oluşturan salgısı

s. 36/03

[=1]

sümür- bir şeyin üzerinden dilini sürüp geçirmek

s.-en 64/12
[=1]
sür- devam etmek
s.-en 52/12
s.-ener 59/06
s.-mez 27/07
[=3]
sürgün ceza olarak belli bir yerin dışında veya belli bir yerde oturtulan kimse
s. 14/14, 59/06, 77/06
[=3]
Sürmeli sürme ile boyanmış olan
s. 130/02
[=1]
sürül- sürme işine konu olmak veya sürme işi yapılmak
s.-ler 36/04
s.-mesin 60/02
[=2]
süt kadınların ve memeli dişi hayvanların yavrularını besledikleri, memelerinden gelen, besin değeri yüksek beyaz sıvı
s. 119/02
[=1]
süzün bir sıvıyı, içindeki katı maddelerden ayırmak için bez veya delikli bir kaptan geçirmek
s.+e 36/14
[=1]
şād Far. sevinçli, neşeli
h. 2/06, 4/08, 5/03, 6/11, 7/02, 21/03, 58/09, 58/09, 59/05, 59/19
h.+ı 41/02
h.+ıdı 59/03
[=12]

şāhid Ar. tanık
h. 15/02
[=1]
şāir şiir söyleyen veya yazan kimse, ozan
h. 16/11, 22/05, 23/11
h.+leri 23/01
[=4]
şākird
h. 30/11, 41/18
h.+lere 22/07
h.+in 1/09, 22/00, 22/01
[=4]
şākirt öğrenci, çırak
h.+ler 16/10
[=1]
şān Ar. ün
h. 72/01
[=1]
şafaḳ Ar. güneş doğmadan az önce beliren aydınlık
h. 59/02
[=1]
şahin kartalgillerden, avrupa ve asya'nın dağ, orman ve çalılıklarında yaşayan, 50-55 santimetre uzunluğunda yırtıcı bir kuş
h. 126/05
[=1]
şāir şiir söyleyen veya yazan kimse, ozan
h. 61/01
h.+lar 61/02
[=2]
Şair Ar. şiir söyleyen veya yazan kimse, ozan
h. 61/03, 61/05, 61/06

h.+em 61/07
h.+lere 61/05
[=5]
şan ün
h. 39/03, 58/10, 94/06
h.+ım 58/10
[=4]
şanş mantıkla açıklanamayan birtakım rastlantısal olayların nedeni olan güç, baht, talih, felek
h.+ıma 44/00, 44/01, 44/02, 44/04, 44/06, 44/08, 44/10, 44/12
[=8]
şarap üzüm veya başka meyve sularını türlü yöntemlerle mayalandırarak elde edilen alkollü içki, mey
h. 5/05
[=1]
şata sığ sularda ağır yükleri taşımak için kullanılan, altı düz bir çeşit tekne
h. 1/10
[=1]
şehādet tanıklık
h. 49/05
[=1]
şehid kutsal bir ülkü veya inanç uğrunda ölen kimse
h. 39/03, 39/15, 59/05
h.+i 39/00
h.+in 59/05
[=5]
şehīd kutsal bir ülkü veya inanç uğrunda ölen kimse
h. 24/12, 34/10
h.+in 34/17
[=3]

şehitlġ şehit olma durumu
h.+ı 39/15
[=1]
şehr Far. nüfusunun çoġu ticaret, sanayi, hizmet veya yönetimle ilgili işlerle uğraşan, genellikle tarımsal etkinliklerin olmadığı yerleşim alanı, kent, site
h.+i 68/00
h.+im 104/03, 59/01
[=3]
şenlik şen olma durumu, şetaret
h. 59/08
[=1]
şeref Ar. başkasının, birine gösterdiği saygının dayandığı kişisel değer, onur
h. 18/05, 43/16
h.+le 30/11
h.+siz 43/03, 43/08
h.+tan 39/03
h.+ti 25/01
h.+tir 28/01
[=8]
şerr Ar. kötülük, fenalık
h. 11/04
h. 2/14, 2/14
h.+i 25/04, 28/04
h.+in 26/09
[=6]
şey zamir, Ar. şey'
h. 4/02, 129/01, 143/01, 23/09, 38/07, 46/07
[=6]
şeytān Ar. hz. âdem'e secde etmediği için cennetten kovulan, insanları allah'ın emirlerine karşı kışkırtan, kötülüğe yönelten cin, iblis

h.+a 15/11, 33/14, 64/04
h.+dı 3/05
[=4]
şiddetli etkisi çok olan, zorlu
h. 45/07
[=1]
şıg cisimleri görmeyi, renkleri ayırt etmeyi sağlayan fiziksel enerji, erke, ziya, nur, şavk
h. 52/06
h.+ı 63/04
[=2]
şiiir zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan, hece ve durak bakımından denk ve kendi başına bir bütün olan edebî anlatım biçimi, manzume, nazım, koşuk
h. 59/20, 61/00, 61/02, 61/03, 61/06
h.+imde 61/07
h.+lerin 61/04
[=7]
şikayet hoşnutsuzluk belirten söz veya yazı, sızlanma, sızıltı, yakınma (II), yakıntı
ş.+im 5/00
[=1]
şikli biçim
ş. 66/05
[=1]
şil engelli
ş. 109/08, 40/10
[=2]
şimdi şu anda, içinde bulunduğumuz zamanda
h. 1/05, 8/10, 27/13, 39/11, 41/02, 41/04, 41/06, 41/08, 41/10,

41/12, 41/14, 41/16, 41/18, 59/17, 59/17, 59/18, 96/06
h.+ler 14/13
h.+ye 25/14, 28/12
[=20]
şir şiir
h. 16/07, 20/02, 20/14, 61/01
[=4]
şirin sevimli, cana yakın, tatlı, hoş
ş. 105/01, 118/02, 143/06, 32/18, 53/04, 54/10, 79/01, 79/02, 79/04, 96/04, 99/01
[=11]
şih bey yerine kullanılan bir ünvan
ş. 81/04
[=1]
şışirt- şişkin bir duruma getirmek
h.-me 40/08
[=1]
şışkolğ şişman olma durumu.
h.+ı 30/05
[=1]
şühret tanınmış, ünlü kimse
h. 46/07
h.+e 46/08
h.+i 41/07
[=3]
şüphe Ar. kuşku
h.+siz 67/07
[=1]
tâc soyluluk, iktidar, güç veya hükümdarlık sembolü olarak başa giyilen, değerli taşlarla süslü başlık
t.+ı 30/02
[=1]

tāç soyluluk, iktidar, güç veya hükümdarlık sembolü olarak başa giyilen, değerli taşlarla süslü başlık

t. 39/02

t.+sın 14/14

[=2]

tāriḥ bir olayın gününü, ayını ve yılını bildiren söz

t. 22/03, 24/08, 57/13

t.+e 37/03

t.+i 30/08, 42/09

t.+im 104/02

t.+imiz 51/14

t.+in 20/05

t.+ini 56/14, 57/09

t.+te 1/05, 7/08, 14/11

t.+ti 59/08

[=15]

tala- kaybedilen şey

t.-dı 10/06

[=1]

talan- kaybedilen şey

t.-an 15/04, 32/06

[=2]

tamam tamamlanmış, bitmiş

t. 27/14, 33/05

[=2]

tamaş birinin veya bir şeyin arkasından gitmek, takip etmek

t. 122/06

t.+a 51/07

[=2]

tapo bir taşınmazın üstündeki mülkiyet hakkını gösteren belge

t.+mız 59/08

[=1]

tatlı şeker tadında olan

t. 62/04

[=1]

taḥ- bir şeyi başka bir yere uygun bir biçimde tutturmak, iliştiirmek, geçirmek

t.-manam 100/02

[=1]

taḥt süslü koltuk

t. 42/07

t.+an 36/11

t.+ımnan 50/12

[=3]

tek eşi olmayan, biricik, yegâne

t. 2/05, 15/05, 16/08, 22/09, 23/09, 29/01, 29/02, 30/03, 37/06, 54/03, 58/11, 62/05, 64/03, 65/06, 78/06

t.+i 135/02

t.+idir 15/11

[=17]

telefer el

t. 14/00, 14/01, 14/02, 14/06, 14/08, 14/10, 14/12, 14/14, 20/03, 20/05, 20/06, 20/09, 20/12, 20/15, 22/03, 24/03, 39/05, 59/13

t.+de 24/04

t.+e 35/04, 59/19

t.+in 39/06, 39/10

t.+li 35/15

[=24]

telefer el

t.+de 23/11

t.+li 24/06

[=2]

telesük hızlı, müstacel, yavaş karşıtı

t. 8/13, 27/02

[=2]
temeḥ aç gözlü olma durumu veya aç gözlüye yakışacak davranış.

t. 36/09, 54/11

[=2]
temel bir yapının toprak altında kalan ve yapıya dayanak olan duvar, taban vb. bölümlerinin tümü

t.+ini 73/03

t.+siz 8/06

t.+idir 20/13

[=3]
temelsiz temeli olmayan

t. 2/09

[=1]
temiz kirli, lekeli, pis, bulaşık olmayan, arı (ı), pak, münezzeh, hijyen, hijyenik

t. 43/10, 64/11, 69/03

t.+i 41/11

[=4]
temizle- temiz duruma getirmek, arıtmak, paklamak

t. 53/14

t.-endi 59/01

[=2]
tenbel iş görmeyi, çalışmayı sevmeyen, çaba göstermekten, sıkıntıdan kaçan (kimse), üşengeç

t. 1/10

[=1]
tendür yere çukur kazılarak yapılan bir fırın türü

t. 50/01

[=1]
tep- tepmek

t.-menem 18/05

[=1]
tepe bir şeyin en üstteki bölümü
t. 109/02

[=1]
ter ter çıkarmak, ter dökmek
t. 33/15, 41/07

t.+innen 15/07

[=3]
terk bırakma, ayrılma

t. 32/01

[=1]
ticâret ürün, mal vb. alım satımı

t.+in 40/02

[=1]
tigil dikme işi yapılmak

t. 1/12

[=1]
tîz Çabuk, seri, tez

t. 3/05, 6/07, 11/16, 12/02, 139/01, 144/04, 149/05, 19/04, 27/06, 29/03, 36/12, 38/02, 38/18, 39/06, 51/10, 56/05, 56/05, 56/07

t.+ine 142/04
[=19]

tiken- bazı bitkilerin dal, yaprak, meyve kabuğu vb. bölümlerinde ve bazı hayvanların derisinde bulunan sert, ucu sivri ve batıcı çıkıntılardan her biri

t. 76/04, 99/03

[=2]
tikrar aynı olayın, işin, hareketin yeniden ortaya çıkışı, tekrarlanması

t. 42/07

[=1]

tip aynı cinsten bütün varlıkların veya nesnelerin temel özelliklerini büyük ölçüde kendinde toplayan örnek

t.+ımız 59/16

t.+ti 46/09

[=2]

titr- küçük ve hızlı salınım hareketleri yapmak

t.-er 39/13

t.-iyib 40/10

[=2]

titre- küçük ve hızlı salınım hareketleri yapmak

t.-dir 47/02

[=1]

toķnaş- çarpışmak

t.-ma 1/13

[=1]

toķ açlığını gidermiş, doymuş, aç karşıtı

t. 1/18

[=1]

tök- dökme işi yapılmak veya dökme işine konu olmak

t.-er 32/06

t.-ersen 49/04

t.-miyib 41/07

t.-tiysen 33/15

t.-ülüb 63/10

[=5]

tāķat güçlü, dayanıklı

t. 17/06, 39/05

t.+sıza 38/02

t.+lı 52/12

[=4]

tāy taraf

t. 23/06, 23/06

t.+da 11/08

t.+ı 53/03, 53/03, 53/03

[=6]

ţabanca tabanca, Hafif ateşli silâh

t. 61/03

[=1]

ţabil- bulma işine konu olmak

t.-sa 69/02

[=1]

ţan- kim veya ne olduğu bilinmek

t.-ıdın 23/12

t.-ındım 37/17

t.-ıyor 41/02

t.-ıysan 50/05

t.-ınmasan 136/04

t.-ınsa 2/09

[=6]

ţanrı çok tanrıcılıkta var olduğuna inanılan insanüstü varlıklardan her biri, ilah

t. 32/13

t.+dan 41/01, 85/06

[=3]

ţap- arayarak veya aramadan bir şeyle, bir kimse ile karşılaşmak

t.-an 15/05, 41/05, 50/03

t.-ar 20/04

t.-mamış 129/06

[=5]

ţapan bulan

t.+a 34/05

[=1]

ţapıl- bulma işine konu olmak

t.-ır 4/09

t.-maz 33/14, 38/03
t.-mazdır 30/04
[=4]
taraf ön, arka, sağ, sol, üst, alt vb. yanların her biri
t.+çılığ 34/08
t.+lığı 23/03
[=2]
tatlı şeker tadında olan
t. 2/04, 4/10, 62/02, 62/06, 62/08, 62/10, 62/12
[=7]
tağ- bir işte veya bir yerde kullanılan eşya ve aletlerin tamamı, ekipman
t.-ar 8/14, 51/06
t.-mam 43/08
t.+ımda 37/04
[=1]
tağın- kendine takmak
t.-madım 8/14
[=1]
tağl buğday, arpa, mısır, yulaf, çavdar, pirinç vb. hasat edilen ürünler ile tohumlarının genel adı, hububat
t. 30/10
[=1]
toğbala- tövbe: İşlediği gınahtan pişmanlık duyup, bir daha yapmamağa karar vermek
t. 40/07
[=1]
top birçok spor oyununda kullanılan, türlü büyüklükte, genellikle kauçuktan yapılmış yuvarlak nesne
t.+ta 150/06
t.+u 24/09

[=2]
topız ucu top biçiminde eski bir silah
t.+ımız 59/20
[=1]
topla- bir araya getirmek
t.-rdın 23/01
[=1]
toplanmağ toplama işine konu olmak
t.+ı 67/03
[=1]
toplan birden çok kimsenin belirli amaçlarla bir araya gelmesi, içtima
t.+ tıda 2/05
t.-sa 104/05
[=2]
toplum aynı toprak parçası üzerinde bir arada yaşayan ve temel çıkarlarını sağlamak için iş birliği yapan insanların tümü, cemiyet
t. 14/04, 42/07, 53/11
t.+da 67/03
t.+ında 52/06
t.+un 22/03
[=6]
toprağ yer kabuğunun, toz durumuna gelmiş türlü kütle kırıntılarıyla, çürümüş organik cisimlerden oluşan ve canlılara yaşama ortamı sağlayan yüzey bölümü
t.+a 44/01
t.+ı 137/02
t.+lı 41/03
[=3]
toğ açlığını gidermiş, doymuş, aç karşıtı
t.+um 62/03
[=1]

toknaş-birbirine çarpmak, tokuşmak

t.-dın 22/11

[=1]

tor içinden zor çıkılır durum

t.+a 19/04, 3/05

[=2]

toh açlığını gidermiş, doymuş, aç karşısı

t. 126/02, 74/02

[=2]

toy gençliği sebebiyle görgüsüz ve beceriksiz olan

t. 67/01

t.+ına 122/06

[=2]

tuc kurşun

t. 61/03

[=1]

tum- donanımla su yüzeyi altında çalışmayı meslek edinen kimse

t.-uçı 1/11

[=1]

tut- elde bulundurmak, ele almak

t.-an 56/03

t.-anda 5/03

t.-ar 8/07, 35/02

t.-dı 17/07

t.-duğun 126/05

t.-ma 101/06, 58/12, 70/01

t.-mamış 44/11

t.-masın 34/16

t.-up 57/12

t.-uş 88/08

[=13]

tutul- tutma işi yapılmak veya tutma işine konu olmak

t.-an 139/03

t.-dı 24/04

t.-maz 56/06

[=3]

tuş güreşte oyun sırasında iki omzun aynı anda yere değmesiyle oluşan yenilgi

t. 9/05

[=1]

tuzag tuzak, birini güç ve tehlikeli bir duruma düşürmek için kurulan düzen, komplo

t.+a 34/06, 45/06, 52/03

t.+ı 36/16

t.+ını 46/18

[=5]

tuzak tuzak, birini güç ve tehlikeli bir duruma düşürmek için kurulan düzen, komplo

t. 18/02

t.+tan 52/03

[=2]

tuzah tuzak, birini güç ve tehlikeli bir duruma düşürmek için kurulan düzen, komplo

t. 101/04

[=1]

tut- tutmak, elde bulundurmak, ele almak

t.-ar 29/07, 42/13

t.-arsın 27/05

t.-ma 57/08

[=4]

tuş güreşte oyun sırasında iki omzun aynı anda yere değmesiyle oluşan yenilgi

t. 18/09
[=1]
tüfeng savaş veya avda kullanılan,
uzun namlulu ateşli silah
t.+in 24/01
[=1]
tüfenk savaş veya avda kullanılan,
uzun namlulu ateşli silah
t.+te 150/06
[=1]
tühür çok çeşitli özellikleri olan, çeşit
çeşit, muhtelif
t. 27/01
t.+dü 27/01
[=2]
Tülki köpekgillerden, uzunluğu 90,
kuyruğu 30 santimetre kadar, ırklarına
göre çeşitli renklerde olan, ağız ve
burnu uzun ve sivri, kümes
hayvanlarına zarar veren, kürkü
beğenilen bir tür memeli
t.+nen 145/05
[=1]
tülkü köpekgillerden, uzunluğu 90,
kuyruğu 30 santimetre kadar, ırklarına
göre çeşitli renklerde olan, ağız ve
burnu uzun ve sivri, kümes
hayvanlarına zarar veren, kürkü
beğenilen bir tür memeli
t. 138/05, 46/08
t.+den 38/13
t.+nün 38/14
t.+ysen 31/11
[=5]
tülkülüg köpekgillerden, uzunluğu 90,
kuyruğu 30 santimetre kadar, ırklarına
göre çeşitli renklerde olan, ağız ve
burnu uzun ve sivri, kümes
hayvanlarına zarar veren, kürkü
beğenilen bir tür memeli

t.+a 64/04
[=1]
tülkülüg köpekgillerden, uzunluğu 90,
kuyruğu 30 santimetre kadar, ırklarına
göre çeşitli renklerde olan, ağız ve
burnu uzun ve sivri, kümes
hayvanlarına zarar veren, kürkü
beğenilen bir tür memeli
t. 2/08
[=1]
tülküy köpekgillerden, uzunluğu 90,
kuyruğu 30 santimetre kadar, ırklarına
göre çeşitli renklerde olan, ağız ve
burnu uzun ve sivri, kümes
hayvanlarına zarar veren, kürkü
beğenilen bir tür memeli
t.+e 38/06
[=1]
tüm bir şeyin bütünü, tamamı, hepsi
t. 104/05, 99/07
[=2]
türk türkiye cumhuriyeti sınırları
içinde yaşayan halk ve bu halktan olan
kimse
t. 16/09
[=1]
türkmen ırak'ta yaşayan türk
soyundan bir halk ve bu halktan olan
kimse
t. 113/03, 122/05, 14/02, 50/13,
51/03, 57/01, 57/10, 68/02, 77/05,
90/03, 97/01
t.+dir 50/08
t.+e 112/03, 117/03, 36/16,
51/06, 86/05, 86/06
t.+em 57/00, 57/01
t.+i 30/08, 59/06
t.+in 14/04, 51/05, 51/14,
51/16, 59/17, 78/09
t.+ner 59/10

t.+nere 37/18
[=30]
türlü türlü, çeşitli
t. 22/09, 48/02, 48/02, 56/10
[=4]
uazğ uzak, ırak, yakın karşıtı
u.+ı 26/03
[=1]
ucuz fiyatı yüksek olmayan, pahası az, düşük fiyatlı, pahalı karşıtı
u. 22/12, 36/09
[=2]
uç- kuş, kanatlı böcek vb. hareketli kanatları yardımıyla havada düşmeden durmak, havada yol almak
u.-amıyan 1/12
u.-anda 5/06
u.-ana 126/03
u.-masın 126/02
u.-sun 147/02
[=5]
uçurtmağ uçma işini yaptırmak, uçmasına yol açmak
u. 40/04
[=1]
uğra- uğramak, bir yerin yanından, yakınından, içinden geçmek
u. 17/01
[=1]
umid Far. ümit, umut
u.+im 54/07
[=1]
umut Far. ümit, umut
u. 58/12
[=1]

unu- aklında kalmamak, hatırlamamak
u.-dan 25/06
u.-duram 55/08
[=2]
unudul- unutmaya işine konu olmak
u.-dı 45/08
[=1]
unut- aklında kalmamak, hatırlamamak
u.-ma 31/07, 38/15, 38/17, 63/10
u.-mam 37/05, 37/13, 37/15
u.-maz 28/03, 52/07, 53/07, 25/03
u.-sın 37/10
[=12]
unuğ- aklında kalmamak, hatırlamamak
u. 58/11
u.-ma 138/02, 70/03
u.-madım 1/18
u.-masın 34/17
u.-maz 3/06
[=6]
uğbat Ar. (عاقبت) akıbet, son, nihayet, gelecek
u. 57/13
[=1]
uşan- gafil, gevşek, tembel
u.-dı 3/06
u.-ır 11/06
[=2]
uşta bir zanaatı gereği gibi öğrenmiş olan ve kendi başına yapabilen kimse
u. 1/09, 2/11, 12/01, 16/10, 22/13, 22/14, 30/10, 30/11, 41/18

u.+dan 136/01, 142/08	[=3]
u.+dı 16/09	uşan- utanmak, mahcup olmak
u.+lara 22/07	u.-dı 3/02
u.+lardan 103/05	u.-ır 56/06, 66/01
u.+ları 16/07	u.-ırsan 53/02
u.+sıdır 20/00	u.-ırsın 53/01
u.+sın 22/07, 22/07	u.-maz 46/04, 56/09, 57/04
[=18]	[=8]
ustura tıraş için kullanılan, açılır kapanır, çok keskin bıçak, baş bıçağı, yülgü	uşandır- utandırmak, utanmasına yol açmak
u. 27/08, 46/04	u.-an 41/11
[=2]	u.-ram 61/04
utan- utanmak, mahcup olmak	[=2]
u.-dırır 26/08	uşanmağ utanmak, mahcup olmak
u.-mıyan 29/14	u. 66/00
[=2]	[=1]
utandır- utandırmak, utanmasına yol açmak	uşuz- utuzmak, kaybolma
u.-dıysa 26/08	u.+madın 23/07 u.-dı
u.-ır 26/07, 26/07	59/10
[=3]	[=2]
utanmağ utanmak, mahcup olmak	uşağ çocuk
u.+la 32/16	u. 35/11
[=1]	[=1]
utanmak utanmak, mahcup olmak	uy- uyku durumundan çıkmak
u. 26/07	u.-an 2/10, 15/11, 16/05, 38/02,
[=1]	38/06, 43/04, 64/16, 87/02, 87/08
uş utanma duygusu	u.-anır 11/10
u.+an 4/14	u.-ana 64/02, 64/04
[=1]	u.-anağ 84/04
uş- yenmek	u.-anda 33/14
u.-anda 5/04	u.-anım 21/04
u.-ı 59/10	u.-ansın 34/02
u.-uz 53/13	u.-anırsan 53/04
	u.-arsın 27/03
	u.-adan 1/19

u.-dı 55/06
u.-mamış 33/07
u.-manam 18/02, 61/04
u.-masın 140/03
u.-maz 8/14, 23/10, 26/04,
57/14, 64/16
u.-mıyan 34/17
u.-sak 26/06
[=31]

uyat- uyanmasına yol açmak

u.-dı 1/17

[=1]

uyağ- uyanmasına yol açmak

u.-madım 1/19

u.-madın 30/05, 30/06

[=3]

uyğün yakışır, yaraşır, mutabık,
mütenasip

u. 67/03

[=1]

uymağ uymak, bir inanca, bir
anlayışa, bir

duruma veya egemen bir güce uygun
davranışta bulunmak, riayet etmek

u. 74/06

[=1]

uyku uyku, dış uyaranlara karşı
bilincin, bütünüyle veya bir
bölümünün yittiği, tepki gücünün

zayıfladığı ve her türlü etkinliğin
büyük

ölçüde azaldığı dinlenme durumu

u.+dan 34/02, 54/05

u.+muzda 22/02

[=3]

uzağ uzak, ırak, yakın karşıtı

u. 8/02, 8/03, 101/08, 140/04,
17/03, 17/06, 17/08, 52/05

u.+a 2/13, 18/08, 33/09, 40/09,
52/11, 56/05, 81/01, 81/02, 81/04,
81/06, 81/08, 81/10

u.+am 63/08

u.+lar 8/07

u.+ta 111/04

u.+tı 87/05

u.+tdı 50/03

u.+la53/07

u. lığ40/15

[=27]

uzan- yatmak, upuzun yatmak

u.-dı 27/13

u.-ır 1/20

[=2]

uzağ uzak, ırak, yakın karşıtı

u.+lardan 21/07

u.+lığı 6/02

[=2]

uzat uzatmak, başı, kolları veya
bacakları bir yere yöneltmek

u.+dı 35/06

u.-ma 38/17

[=1]

uzman belli bir işte, belli bir konuda
bilgi, görüş ve becerisi çok olan
(kimse), mütehassıs, kompetan

u.+lara 22/06

[=1]

uzun iki ucu arasında fazla uzaklık
olan, maksı, kısa karşıtı

u. 22/03, 48/04, 49/09, 59/19

[=4]

ümr Ar. yaşam

ü.+im 52/15
 [=1]
üreg kalp
 ü.+in 36/10
 ü. i16/12
 [=2]
üşkek altı ile üstü arasındaki uzaklık
 çok olan, alçak karşıtı
 ü. 40/04
 [=1]
üs birine veya bir şeye göre nitelik
 bakımından daha yüksek, daha
 elverişli olan, faik
 ü.+ne 37/05, 44/05, 4/04, 5/03,
 48/01
 ü.+te 12/06
 [=7]
üst birine veya bir şeye göre nitelik
 bakımından daha yüksek, daha
 elverişli olan, faik
 ü. 49/09
 ü.+e 22/10
 ü.+i 50/01
 ü.+üme 19/05, 43/08
 ü.+ünde 11/14, 41/08
 ü.+ne 40/06, 53/12, 56/11
 ü.+ünde 27/11
 [=11]
üz başta, alın, göz, burun, ağız, yanak
 ve çenenin bulunduğu ön bölüm, sima,
 çehre, surat
 ü. 137/06, 25/02, 26/12, 47/01,
 49/11, 75/06
 ü.+e 49/11
 ü.+i 7/01
 ü.+in 53/01, 53/02
 ü.+inde 39/14

ü.+ü 46/03
 ü.+üm 5/01, 24/12
 ü.+üme 1/06
 ü.+ün 12/05, 13/02, 15/06,
 81/09
 ü.+ünden 56/04
 [=19]
üz- kol, bacak, yüzgeç vb. organların
 özel hareketleriyle su yüzeyinde veya
 su içinde ilerlemek, durmak
 ü.-en 64/10, 36/12
 ü.-meyen 1/11
 [=3]
üze belli olmak, açığa çıkmak,
 belirlemek
 ü. 2/01
 [=1]
üzmeğ kol, bacak, yüzgeç vb.
 organların özel hareketleriyle su
 yüzeyinde veya su içinde ilerlemek,
 durmak
 ü. 151/03
 [=1]
üzsüz yüzü olmayan
 ü. 13/08
 [=1]
üzül- üzme işine konu olmak
 ü.-ür 4/04
 [=1]
vây şaşma anlatan bir söz
 v.+ında 11/08
 [=1]
var- var, mevcut, yok karşıtı
 v. 1/05, 1/09, 11/03, 11/07,
 11/11, 112/01, 112/02, 112/02,
 112/04, 114/02, 119/01, 119/03,
 119/04, 12/02, 12/03, 12/06, 128/01,
 128/02, 128/04, 128/06, 129/03,

134/01, 134/02, 134/02, 134/04,
139/01, 139/02, 139/06, 139/08, 150/
151/03, 22/00, 22/01, 23/08, 23/09,
25/11, 25/11, 25/12, 26/07, 28/09,
28/09, 28/10, 32/18, 33/00, 33/01,
33/02, 33/04, 33/06, 33/08, 34/16,
41/07, 41/13, 41/13, 41/13, 41/14,
41/14, 42/14, 47/04, 48/01, 48/01,
48/02, 48/03, 48/04, 48/05, 48/06,
48/07, 49/04, 49/09, 53/05, 56/02,
59/04, 59/09, 89/03, 89/04, 92/05

v.+ı 114/03, 25/01, 28/00,
28/01

v.+ım 62/04

v.+dı 16/04, 32/11, 38/09

v.+ısa 48/04

v.+ıysa 106/05

v.+sa 37/04

[=7]

varı F. (واری) vari, gibi, benzer

v. 25/00

[=1]

varlıg var olma durumu, mevcudiyet

v.+ı 18/03, 57/17

[=2]

varlık var olma durumu, mevcudiyet

v.+ta 27/04

[=1]

varvar tabanca, Hafif ateşli silâh

v.+ın 24/01

[=1]

vasf Ar. nitelik

v.+ını 29/13

[=1]

vaşf Ar. nitelik

v.+ın 56/15

[=1]

vaşıyyet bir kimsenin ölümünden
sonra yapılmasını istediği şey

v. 5/02, 126/03, 38/02

[=3]

vaşyatçım bir kimsenin ölümünden
sonra yapılmasını istediği şey

v. 92/05

[=1]

vaşta Ar. araç

v.+nan 136/04

[=1]

vaşan Ar. yurt

v. 20/08, 39/00, 39/01, 67/04

v.+a 14/09, 34/14, 34/17,
46/10, 50/06, 59/01, 59/02

v.+da 18/14, 90/04

v.+dan 14/09, 36/10

v.+ı 14/09, 14/09, 76/05

v.+ım 14/05, 34/09

v.+ımız 34/15

v.+ında 30/12, 60/02

v.+sız 14/10

[=24]

vaşandaş yurттаş

v. 2/06, 34/02, 34/03, 51/09,
59/13, 60/02

v.+a 11/03, 30/01

v.+am 31/00

v.+ı 36/10

v.+ın 14/02, 46/10, 50/14,
67/04

v.+ıyam 31/04, 31/05

[=16]

vaşıt Ar. zaman

v. 49/03

v.+ı 46/02

v.+ıma 46/18
[=3]
vay şaşma anlatan bir söz
v. 22/14
v.+lar 36/02, 36/04, 36/06,
36/08, 36/10, 36/12, 36/14, 36/16
[=9]
vazgeç-
v. 51/00, 51/01, 51/01, 51/03,
51/05, 51/07, 51/09, 51/11, 51/13,
51/15, 51/17, 61/06
v.-er 46/06
v.-mem 37/12
v.-mez 18/04
[=15]
ve iki kelime veya iki cümle arasına
girerek aralarında bir bağ olduğunu
anlatan söz
v. 3/00, 4/00, 10/00
[=3]
vefâ Ar. sevgiyi sürdürme, sevgi,
dostluk bağlılığı
v. 7/06
v.+lı 79/03, 40/18
v.+lıdır 64/06
v.+lığa 99/05
v.+sın 127/04
v.+sız 79/04
[=7]
ver- üzerinde, elinde veya yakınında
olan bir şeyi birisine ulaştırmak,
iletmek
v. 30/11, 42/13, 51/09, 59/19
v.-di 113/03, 121/02, 14/11
v.-dim 54/05
v.-din 23/10, 29/13, 30/01,
30/07, 39/03, 39/03, 39/04, 58/11

v.-eğ 34/03
v.-em 37/03
v.-en 32/13, 39/01, 52/08,
64/03, 64/07, 72/05, 99/02
v.-enem 37/08
v.-ib 32/13
v.-iller 36/14
v.-medin 30/03
v.-menden 18/10
v.-menem 37/09
v.-mez 40/09, 46/05, 51/06
v.-mişüg 94/01
v.-seler 18/01
v.-sen 26/12
v.-sey 25/10
v.-sin 140/05
[=49]
veril- verme işine konu olmak
v.-mez 25/10, 58/10
v.-sin 34/05
[=3]
vir- elini veya elinde tuttuğu bir şeyi
bir yere hızla çarpmak
v. 38/03
v.-anda 118/03
v.-dı 55/03
v.-dım 44/01
v.-dın 29/14
v.-ır 143/05, 47/02, 99/10
v.-ma 91/02
v.-sam 123/03
[=10]
virgün vurulmak işi
v. 9/03
[=1]

vırıl- vurma işine konu olmak

v.-dı 35/12

v.-dıysan 75/05

v.-ır 148/10, 59/18

v.-lar 36/03

v.-masın 60/03

[=6]

vırış- birbirini vurmak, dövüşmek

v.-ın 32/02

[=1]

vur- elini veya elinde tuttuğu bir şeyi bir yere hızla çarpmak

v.-ır 132/06, 138/06

v.-sun 29/05

v.-ur 12/02

[=4]

hâin Ar. hâ'in, hıyanet eden (kimse)

h. 144/03, 85/03

h.+di 70/05

h.+nar 44/03

[=4]

haber Ar. bir olay, bir olgu üzerine edinilen bilgi, salık

h. 37/18

h.+in 18/00

[=2]

hadim hizmet eden

h.+i 28/07

[=1]

halk Ar. aynı ülkede yaşayan, aynı kültür özelliklerine sahip olan, aynı uyruktaki insan topluluğu, folk: Türk halkı

h.+a 37/08

h.+ı 14/12, 30/06, 36/06

h.+ın 37/20

[=5]

hamır Ar. unun su veya başka sıvılarla yoğrulmuş durumu

h. 35/09

[=1]

han doğu ülkelerinde yerli beyler ve Kırım girayları için kullanılan unvan

h. 72/02

h.+ada 142/05

h.+adan 142/06, 56/07

h.+çının 96/01

h.+ı 96/01

h.+ım 58/12

h.+ına 21/07

h.+ında 96/02

[=9]

hanım kız ve kadınlara verilen unvan, bayan

h. 14/02

[=1]

harab Ar. harāb bayındırlığı kalmamış, yıkılacak duruma gelmiş, yıkkın, viran

h. 122/02

[=1]

harap Ar. harāb bayındırlığı kalmamış, yıkılacak duruma gelmiş, yıkkın, viran

h. 56/13

h.+tan 25/09

[=2]

harman Far. biçildikten sonra tahıl demetlerinin üzerinden düven geçirilerek tanelerin başaklarından ayrılması işi

h. 36/15

[=1]

haste hastalık, kaza veya yaralanma dolayısıyla fizik veya ruh sağlığı bozulmuş ve tedavi edilmesi gereken kimse, rahatsız

h. 109/07, 7/03, 10/01, 15/03

h.+den 136/02

[=5]

hatun kadın

h. 13/04

[=1]

hayal Ar. hayāl, zihinde tasarlanan, canlandırılan ve gerçekleşmesi özlenen şey, imge, hülya

h.+ım 54/03, 58/01

h.+ından 21/04

[=3]

hayr Ar. hayr, yok, öyle değil, olmaz anlamlarında onamama, inkâr bildiren bir söz

h. 26/09, 38/03, 39/16, 51/08, 52/08, 52/08, 87/04

h.+i 59/13

h.+iden 25/04

h.+ı 39/14, 39/15

h.+ini 57/05

h.+iynen 28/04

h.+sızlığ 61/02

h.+siz 34/02, 51/12

h.+size 61/04

h.+sizi 61/04

h.+hız 53/10

h.+hize 53/00

h.+hizlere 53/11

[=21]

hazna hazine

h.+dan 23/10

[=1]

hidmet Ar. birinin işini görme veya birine yarayan bir işi yapma

h. 1/01, 57/03, 57/03, 57/07, 81/03, 87/09

[=6]

hıdam hizmetkâr: ücretle iş gören genellikle erkek işçi - uşak: Erkek hizmetçi

h. 15/10

h.+ı 25/07

[=2]

hışla- hışıldamak, hışiltı çıkarmak

h.-dı 24/02

[=1]

hiyal Ar. düş gücü: bir şeyi zihinde canlandırma, düşünme yeteneği

h.+da 148/08

[=1]

hitleg soluk borusunun üst bölümü, ümük, imik, hançere

h.+innen 56/03

[=1]

hitlek soluk borusunun üst bölümü, ümük, imik, hançere

h.+te 53/05

[=1]

hizmet Ar. birinin işini görme veya birine yarayan bir işi yapma

h.+inde 14/12, 22/04

h.+ine 36/07

h.+le 42/07

[=4]

hoca öğretmen

h.+lara 22/07

h.+sın 22/07

[=2]
hormatu ilçe
 h. 112/04, 113/04, 117/04
 [=3]
horyat güneydoğu Anadolu'da ve Irak'taki Türkler arasında tek başına söylenen bir tür ezgili deyiş
 h.+ı 108/02
 [=1]
horyat güneydoğu anadolu'da ve irak'taki türkler arasında tek başına söylenen bir tür ezgili deyiş
 h. 20/02
 h.+da 61/02
 h.+dan 103/06
 h.+ı 103/01, 110/03
 h.+ını 16/10
 [=6]
hoş beğenilen, duyguları okşayan, zevk veren
 h. 4/04, 8/11, 133/02, 14/10, 39/10, 58/01, 59/03, 88/04, 95/04
 h.+tı 73/01, 73/02, 73/06, 73/04
 [=13]
hum Hep
 h. 8/08, 23/11, 24/03, 39/14
 [=4]
hurda eski maden parçası
 h. 121/04
 [=1]
huy kuşkulananmak, işkillenmek, pirenlemek, tedirgin olmak
 h. 37/16
 h.+u 40/17
 h.+una 122/01
 h.+unda 29/08

h.+unı 29/08, 15/13
 h.+uma 43/04
 h.+umda 37/17
 [=8]
ya Ar. ünlem `Ey, hey` anlamlarında bir seslenme sözü
 y. 1/01, 1/01, 149/03, 149/04, 149/04, 23/11
 y.+da 57/12
 [=7]
yād anma
 y.+ıma 6/01
 y.+ımıza 34/10
 [=2]
yārim bütün bir şeyin ayrıldığı iki eşit parçadan her biri
 y.+e 7/00
 [=1]
yabancı başka bir milletten olan, başka devlet uyruğunda olan (kimse), bigâne, ecnebi
 y. 18/06, 24/02, 24/10, 36/08
 y.+lar 18/14
 [=5]
yabancı başka bir milletten olan, başka devlet uyruğunda olan (kimse), bigâne, ecnebi
 y. 36/07, 51/08, 57/03, 64/02, 77/06
 y.+dan 57/08
 y.+yı 50/03
 y.+nın 14/06
 y.+ya 15/09
 [=9]
yad anma
 y. 21/04, 53/04, 57/15
 y.+a 57/02, 57/10

y.+ıma 37/05
y.+ın 52/02
y.+ına 34/07
y.+lara 105/03, 11/04, 58/11
[=11]
yadla- yadlamak, hatırlamak
y. 21/03, 38/15, 38/17, 39/15, 55/00
y.-dım 24/11, 14/13
y.-r 16/11
y.-yayadı 55/01
[=9]
yağ- yağmur, kar, dolu gökten düşmek
y.-ar 14/08
y.-maz 43/15
y.-sa 41/03, 45/07
[=4]
Yağış atmosferdeki su buharının yoğunlaşmasıyla oluşan ve yeryüzüne düşen yağışın sıvı durumunda olanı, yağar, yağış, baran, bereket, rahmet
y. 134/02, 45/07
[=2]
yağmur atmosferdeki su buharının yoğunlaşmasıyla oluşan ve yeryüzüne düşen yağışın sıvı durumunda olanı, yağar, yağış, baran, bereket, rahmet
y. 23/09, 41/03
y.+ı 43/15
[=3]
yala- bir şeyin üzerinden dilini sürüp geçirmek
y.-sın 1/10
[=1]
yalan doğru olmayan, gerçeğe uymayan söz, kırım

y. 1/04, 1/05, 8/11, 102/03, 102/04, 17/04, 32/08, 34/01, 46/16, 65/03, 65/07, 66/02
y.+a 30/03, 42/06, 46/07
y.+arı 41/09
y.+cı 22/06
y.+cıdan 30/07
y.+çı 7/07, 42/04, 42/12, 42/14, 61/05, 65/00
y.+çıya 19/00
y.+da 42/08
y.+dan 33/04, 42/01, 42/02, 42/02, 42/04, 42/06, 42/08, 42/10, 42/12, 42/14
y.+dı 3/07, 16/02, 22/06
y.+ı 3/02, 19/01, 42/10, 65/01, 65/02
y.+ın 36/13
y.+nan 25/03, 25/11, 28/03, 28/09, 36/01, 46/07
[=51]
yalanculuğ yalancı olma durumu, yalan söyleme huyu
y. 33/05
[=1]
yalançı yalan söylemeyi huy edinmiş olan kimse
y. 15/02
[=1]
yalguz yalnız
y. 53/14
y.+u 29/01, 29/02
y.+um 37/06
[=4]
yalnız yalnız
y. 15/10, 31/08
y.+ı 56/10

[=3]
yaltan- yapamayacağı bir işe
girişmek, özenmek, heves etmek,
meyletmek

y.-ır 29/06

[=1]

yalğan- yapamayacağı bir işe
girişmek, özenmek, heves etmek,
meyletmek

y.-dı 3/01

y.-ım 21/07

y.-ıp 37/01, 37/02

ğeryet şerefli

y.-ır 66/01

[=5]

yalvar- yalvarma işi yapılmak

y.-an 41/09

y.-mış 33/14

[=2]

yaman güç, etki veya beceri
bakımından alışılmışın üzerinde olan

y. 92/02

y.+dı 3/04

[=2]

yan bir şeyin ön, arka, alt ve üst
dışında kalan bölümü, profil

y. 149/04, 84/01, 84/02, 84/02,
86/05

y.+da 118/06

y.+ına 125/06, 22/10, 50/10

y.+ında 41/18

[=10]

yan- uanmak, yanma eylemi

y.-an 52/06

y.-ar 9/01, 11/12, 16/12, 17/03,
17/06, 17/08, 68/03, 93/06

y.-arsan 53/10

y.-arsın 27/12

y.-dıran 64/06

y.-ım 21/02

y.-ısan 50/05

y.-ıyor 41/14

[=15]

yanag yüzün göz, kulak ve burun
arasındaki bölümü

y.+dakı 58/05

y.+ı 29/11

y.+lar 9/08

[=3]

yanasma- bir şeyin, bir kimsenin
yanına gelmek

y.- sın 38/01

[=1]

yandır- yanmasına sebep olmak,
yakmak

y.-an 64/09

y.-dı 9/05, 55/07

y.-ır 46/04

y.-maz 50/06

[=5]

yanında bir şeye, bir kimseye göre,
nispetle

y. 38/13

[=1]

yanıt cevap

y. 37/00

[=1]

yanlış bir kurala, bir ilkeye, bir
gerçeğe uymama durumu, yanılğı, hata

y. 64/01, 71/01

y.+a 18/01, 51/09

y.+ın 73/06

[=5]

yanlışlık yanlış davranış, yanlış iş, yanlış sanı, hata

y.+ım 73/05

[=1]

yap- ortaya koymak, gerçekleştirmek, oluşturmak, meydana getirmek

y. 11/09, 63/02, 63/05, 63/08, 63/11

y.-acak 122/05

y.-an 15/11, 64/05

y.-anda 2/13

y.-ar 20/05, 56/09

y.-duğum 50/05

y.-duğuna 45/03

y.-ımızın 20/13

y.-madım 1/18

y.-mamış 129/01

y.-manam 18/05

y.-ması 64/10

y.-maz 46/03, 46/07

y.-mışığ 94/05

y.-sa 33/09

y.-sağ 52/13

y.-tığı 28/04

y.-tıysa 8/13

y.-tıysağ 2/07

y.-tuğu 25/04

y.-tuğunu 100/05

[=28]

yapı yapma, oluşturma, ortaya konulma, meydana getirme

y. 2/13, 34/03

[=2]

yapıl- yapma işine konu olmak

y.-ır 4/09

[=1]

yakın az bir ara ile ayrılmış olan (zaman veya yer), uzak karşıtı

1y. 8/07, 26/03, 53/07

[=3]

yakış- güzel durmak, iyi gitmek, yaraşmak, uygun gelmek

y.-ır 59/07

y.-maz 1/07

[=2]

yar sevgili

y. 3/05, 5/05, 6/03, 6/06, 6/09, 6/12, 9/06, 17/07, 21/02, 21/03, 63/03, 63/06, 63/09, 63/12

y.+ı 6/10, 23/04

y.+ım 7/04

y.+ın 5/01

y.+ısına 130/06

[=22]

yara(1) dert, üzüntü, acı

y. 33/15, 9/01, 46/02

y.+am 37/13

y.+dan 10/02, 17/01

y.+ların 13/01

y.+lı 59/14

y.+sın 49/16

y.+sına 63/07

y.+sız 10/02

[=8]

yara-(2) bir şey yararlı olmak, yarar sağlamak

y.-ma 21/01

y.-madın 30/05

y.-maz 50/06

y.-nırsan 53/12

y.-dana 33/06

y.-dım 62/05

[=6]
yaralan- yaralama işi yapılmak
y.- sa 2/15
[=1]
yaralı yarası olan, yaralanmış (kimse),
mecruh
y. 25/14, 28/12, 34/09, 35/15,
37/17
y.+yam 10/02, 10/04, 10/06
y.+ımız 35/14
[=9]
yarat- olmayan bir şeyi var etmek
y.-maz 38/07
[=1]
yaratıcı yaratma yeteneği olan, kreatif
y. 41/07
[=1]
yarat- olmayan bir şeyi var etmek
y.-ılar 5/04
[=1]
yardım bir başkasının iyiliği için
gücünü kullanma
y. 141/03, 16/04, 31/10
y.+ıydın 30/01
[=4]
yarın yarın, gelecek
y. 105/06, 128/01, 59/07, 91/06
y.+ı 129/03
[=5]
yarışma- yarışma
y. 57/16
[=1]
yar bir bütünü oluşturan iki eşit
parçadan her biri, nısıf
y.+sın 82/06
[=1]

yas ölüm veya bir felaketten doğan acı
ve bu acıyı belirten davranışlar, matem
y.+ında 26/02
y.+ta 19/01
[=2]
yaş ölüm veya bir felaketten doğan acı
ve bu acıyı belirten davranışlar, matem
y.+ı 8/07
y.+ta 12/03
[=2]
yaşak yasak, bir şeyin yapılmasına
mâni olmak için konmuş olan kânûnî
veya kânun dışı engel
y. 16/00, 32/03, 56/13, 82/03
y.+tdı 50/03
[=5]
yaşlı yas tutan (kimse), matemli
y.+dır 39/10
y.+yım 39/12
[=2]
ya- uyumak veya dinlenmek için
yatağa girmek
y.-anda 5/03
y. -anı 1/19, 1/19
y.-ar 4/05, 35/01
y.-ma 70/05
y.-mamış 33/04
y.-masın 49/02
y.-mıyan 139/07
[=9]
yavaş hızlı olmayan, ağır, çabuk
karşıtı
y. 40/00, 40/00, 40/01, 40/01,
40/02, 40/02, 40/04, 40/04, 40/06,
40/06, 40/08, 40/08, 40/10, 40/10,

40/12, 40/12, 40/14, 40/14, 40/16,
40/16, 40/18, 40/18

y.+ıyam 31/11

[=23]

yavru kuşların ve başka hayvanların
barınmak, yumurtlamak, kuluçkaya
yatmak, yavrularını büyütmek veya
yavrulamak için türlü şeylerden
yaptıkları ve türlü biçimlerde
hazırladıkları barınak

y. 46/14

y.+sısın 32/12

[=2]

yağ yakın

y.+unum 55/02

[=1]

yağ- su veya başka bir sıvı kullanarak
bir şeyi temizlemek

y.-ar 46/05, 58/07

y.-mam 43/07

y.-maz 52/09

[=4]

yağa giysilerin boyna gelen, boynu
çeviren bölümü

y.+m 17/07

[=1]

yağun az bir ara ile ayrılmış olan
(zaman veya yer), uzak karşıtı

y.+a 81/03

y.+un 143/04

[=2]

yaş yaş, doğuştan beri geçen ve yıl
birimi ile ölçülen zaman

y. 82/04

y.+ı 1/17, 56/04

y.+ım 2/15, 51/16

y.+ın 32/06, 40/10, 57/09

y.+ını 49/04

y.+ıyan 41/15

y.+ıyım 31/01, 31/02

y.+ları 40/14

[=13]

yaş- canlılığını, hayatını sürdürmek

y.-ar 25/14, 28/12, 29/01,
29/02, 52/03, 4/07, 62/01, 62/03,
62/05, 62/07, 62/09, 62/11, 62/12

y.-aram 10/02

y.-arsan 1/14

y.-arsın 27/08

y.-arığ 14/04

y.-ıyam 102/07

y.-ıyan 15/03, 64/03, 33/16

y.-ıyığ 78/05

y.-ıyor 4/08

y.-ıyorsun 22/01, 22/02

y.-ıysan 48/06

y.-ıyuğ 48/02

[=26]

yaşa- yaşamak

y. 83/03

y.-ma 40/07

y.-mağ 63/07

y.-mam 54/07, 54/07, 54/08

[=6]

yaşıl yeşil

y. 52/15

[=1]

yaşla- ıslak duruma gelmek

y.-dı 24/01

[=1]

yaşlı yaşı ilerlemiş, kocamış, ihtiyar (kimse)

y. 103/04

[=1]

yay- yürüyerek giden

y.-an 38/04, 149/01, 149/02, 149/06, 149/08, 15/12, 87/04, 92/04

y.-anda 33/12

y.-anım 39/11

y.-ardı 16/03

y.-dın 30/02

y.-manam 18/07, 61/01

y.-masın 15/08

[=15]

yayıl- yayma işine konu olmak veya yayma işi yapılmak

y.-maz 25/09

[=1]

Yaz dış çevre, dış yer, hariç, içeri karşıtı

y.-da 111/01, 111/02, 111/04, 111/06

y.+larda 66/03

[=5]

yaz- söz ve düşünceyi özel işaret veya harflerle anlatmak

y. 42/06, 43/15

y. 59/20

y.-an 108/01, 142/01, 20/02

y.+anda 39/13, 51/16

y.-ana 36/04

y.-ar 11/01, 22/14, 57/13

y.-aram 5/07

y.-ak 26/05

y.-dığın 27/14

y.-dım 46/17

y.-ı 1/05

y.-ılır 11/01

y.-ım 7/05

y.+ımı 51/16

y.+ısın 16/05

y.-ıysan 59/20

y.-san 61/03

[=23]

yazar- yazar adam

y.-dı 16/04

[=1]

yazı düşüncenin belli işaretlerle tespit edilmesi, yazma işi

y.+lar 27/14

y.+sın 16/03

[=2]

yazıg herkesi üzebilecek şey, günah

y. 96/05

[=1]

yazıl- yazma işi yapılmak

y.-an 125/04

y.-ana 44/04

[=2]

yazuğ herkesi üzebilecek şey, günah

y. 40/16, 51/13

[=2]

yel rüzgâr

y. 137/01, 40/06, 40/08, 53/03

[=4]

yemeğ yemek, yemek yeme

y. 8/08, 13/07, 15/07, 36/14, 53/05, 74/01

[=6]

yengi yeni

y. 59/16
[=1]

yenil- yeme işi yapılmak veya yeme işine konu olmak

y.-ir 4/10
[=1]

yer yer, bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk; bulunulan bölge

y. 101/09, 45/02, 51/08, 77/05
y.+de 4/08, 108/04, 121/06, 27/12, 33/10, 35/14, 45/01

y.+den 26/08
y.+e 1/04, 1/13, 17/04, 35/05, 41/03, 43/11

y.+i 7/06, 106/01, 111/05, 116/01, 116/02, 116/04, 14/01, 24/02, 51/02, 52/06

y.+imde 2/16

y.+ime 51/11

y.+imnen 100/01

y.+in 14/07, 24/04, 97/03

y.+ise 66/05

y.+iydi 117/01, 117/02, 117/06

y.+leri 49/03

[=39]

yeriş yürüme işi

y.+ine 58/05

[=1]

yetim Ar. (يتيم) yetim, babası ölmüş Çocuk

y. 64/05

y.+i 15/05

[=2]

yi- yemek, yemek yeme

y.-diyse 99/13

y.-düğün 137/04

y.-düğünü 137/03

y.-me 104/03, 138/01, 30/10

y.-mem 37/20

y.-mişi 45/04

y.-miyen 15/07

y.-seler 18/12

y.-sin 59/13

y.-yemedim 8/08

y.-yen 13/07, 139/03, 139/04,

38/12

y.-yende 37/09

y.-yer 119/01, 119/02, 46/01,

57/03

y.-yip 46/09

[=22]

yidirt-

y.-miyen 38/12

[=1]

yidüg yiğit, güçlü, mert, alp

y.+ü 56/03

[=1]

yigid yiğit, güçlü, mert, alp

y. 1/02, 4/13, 16/12, 18/03, 24/02, 58/02

y.+e 1/02, 29/06

y.+i 29/07

y.+ler 14/01

[=10]

yigidlik yiğit, güçlü, mert, alp

y.+te 1/02

[=1]

yigit yiğit, güçlü, mert, alp

y.+leri 58/03

[=1]
yığ- bir tepe oluşturacak biçimde üst
üste koymak

y.-ar 14/07
y.-maz 43/11
y.- **ınca** 135/04
[=3]

yıldız geceleri karanlıkta gökyüzünde
görülen ışık saçan sabit cisimler
y.+ımız 23/08
y.+sın 22/04

[=2]

yırğalan- sarsılma işi, birden sallanma
y.-ır 66/05
[=1]

yırtıl- yırtma işi yapılmak veya yırtma
işine konu olmak
y.-an 139/06
[=1]

yıh- kurulu bir şeyi parçalayarak
dağıtmak, bozmak, tahrip etmek
y.-an 107/04, 43/07
y.-ar 3/05, 51/07, 51/16, 56/08,
58/03, 58/07
y.-manam 100/06
y.-maz 43/02
[=10]

yıha- su veya başka bir sıvı
kullanarak bir şeyi temizlemek
y.-maz 102/02
[=1]

yıhıl- yıkma işi yapılmak veya yıkma
işine konu olmak
y.-anda 32/05
y.-dı 39/06
[=2]

yıhmağ kurulu bir şeyi parçalayarak
dağıtmak, bozmak, tahrip etmek
y.+a 52/10
[=1]

yıhtır- yıkma işini yaptırmak
y.-ır 49/10
[=1]

yüz gümüş, parlak beyaz renkte
y. 23/10
[=1]

yıl yıl, sene
y. 100/03, 42/04
y.+de 56/14, 65/02
y.+ler 53/11, 62/06
[=6]

yimeğ yemek, yemek yeme
y.+inden 8/08
[=1]

yimin Ar. ant
y. 39/16
[=1]

yine
y. 18/08
[=1]

yir(1) bir şeyin, bir kimsenin
kapladığı veya kaplayabileceği boşluk,
mahal, mekân
y.+i 59/13, 71/05
y.+in 39/09
[=3]

yir-(2) adım atarak ilerlemek, gitmek
y.-iller 36/13
y.-ir 4/03, 4/05, 4/11, 39/13,
8/12
y.-idiyse 99/09
y.-imedim 8/12

[=5]
yiriş- ulaşmak, ermek, varmak, vasıl
olmak

y. 8/12
y.-iller 36/12
y.-ten 8/12

[=3]
yisir Ar. esir, tutsak

y. 35/13

[=1]
yit- yetmek, bir gereksinimi giderecek
nitelikte olmak

y.-er 17/00, 17/01, 17/04,
17/06, 27/13, 29/13, 30/11, 30/11,
34/06, 36/15, 41/17, 42/13, 51/10,
59/19

y.-irdin 23/04, 23/11

[=16]
yi- yemek yeme, karın doyurma işi

y.-se 46/12
y.-yer 119/04
y.-yilir 51/08

[=3]
yoğun hacmine oranla ağırlığı çok
olan, kesif

y. 27/06

[=1]
yoksul yoksul, fakir, zengin karşıtı

y.+a 27/10
y.+u 27/05

[=2]
yol karada, havada, suda bir yerden bir
yere gitmek için aşılacak uzaklık, tarik

y. 109/02, 115/02, 20/04,
26/03, 33/13, 43/04, 50/03, 50/05,
52/01, 53/08, 99/09

y.+cu 4/05

y.+ınnan 36/08

y.+uma 43/04

y.+umda 37/07

y.+umdı 25/13

y.+umdu 28/11

y.+umnan 37/08

y.+una 2/03, 11/09, 45/05,
99/04

y.+unda 4/05, 22/01, 71/05

y.+undan 1/13, 23/08, 26/12

y.+unna 52/01

y.+unu 29/05

y.+a 23/04, 35/07, 43/10, 45/01

y.+da 10/01, 149/01, 149/02,
149/04, 149/06, 149/08, 15/01, 18/11,
23/04, 35/11, 35/12

y.+dan 70/00, 70/01

y.+ı 149/03, 41/13, 70/01

y.+ın 138/06, 36/09, 41/13

y.+lar 24/03

y.+larda 10/03, 148/04, 31/04,
45/05

y.+ların 41/13

y.+u 15/01, 30/09

y.+um 48/06, 54/02

y.+umnan 10/03

y.+umuz 22/01

y.+umuzun 30/11

y.+un 33/05

y.+una 54/11

y.+undan 56/07

[=67]

yoldaş yol arkadaşı

y. 51/15

y.+a 51/15
y.+ı 43/04
y.+ıyam 31/03, 31/04
[=5]

yolla- bir yere doğru

yola çıkarmak, yollamak

y.-dım 24/12, 46/17

[=2]

yok olmayan, bulunmayan şey

y. 20/10

y.+tur 30/04

y.+um 62/04

[=3]

yoksul yoksul, fakir, zengin karşıtı

y. 7/07

y.+du 28/01, 28/02

[=3]

yor- yorgun duruma getirmek

y. 38/04

y.-an 25/11, 28/09

y.-dı 34/11, 34/19, 38/09,
52/16, 92/01

y.-dıy 36/15

y.-dum 17/04

y.-ğün 138/05

y.-ur 53/06, 56/08

[=13]

yorgunluk çalışma vb. sebeplerle
bireyin ruh ve beden etkinlikleri
açısından verimlilik düzeyinin
azalması, bitaplık

y.+ta 34/05

[=1]

yorgun yorulmuş, bitap düşmüş kimse

y. 7/02, 13/02, 13/05, 13/08,
16/06

[=5]

yorul- yorulmak, yorgun durumda
olmak

y.-an 52/16

y.-ma 50/01, 50/02, 56/01

[=4]

yorul- yorulmak, yorgun durumda
olmak

y. 33/15

y.-dıysa 4/05

y.-du 52/16

y.-duğ 34/11

y.-dun 22/11, 22/11

y.-madı 58/06

y.-madın 23/06

y.-masın 60/01

y.-mayan 1/10

y.-maz 4/03

y.-sa 67/05

y.-san 14/03

y.-sın 34/19

y.-ub 129/02

y.-ur 4/06, 38/11, 38/11, 67/05

[=19]

yoh olmayan, bulunmayan şey

y. 129/05, 81/08

y.+ı 114/03

y.+tı 18/12, 69/04

[=5]

yohlı- yoklamak

y. yım 21/05

[=1]

yohla- yoklamak

y. 40/11, 42/11
y.-mamış 33/12
y.-r 148/08
[=4]
yoğsul yoksul, fakir, zengin karşıtı
y.+dı 25/01, 25/02
[=2]
yoğsul yoksul, fakir, zengin karşıtı
y. 135/03, 51/12, 99/12
y.+un 56/11
[=4]
yoğtur olmayan, bulunmayan şey
y. 42/02, 43/00
[=2]
yurd insanın yaşadığı yer, vatan, memleket
y. 30/10
y.+a 2/15
y.+du 14/05
y.+um 2/15, 141/02
y.+umuz 51/08
y.+umuzda 24/06
[=7]
yuhu uyku, dış uyaranlara karşı bilincin, bütünüyle veya bir bölümünün yittiği, tepki gücünün zayıfladığı ve her türlü etkinliğin büyük ölçüde azaldığı dinlenme durumu
y.+lardan 53/04
y.+mızdan 84/04
y.+dan 87/08
[=3]
yuyul- yıkanmak
y.-ur 2/08

[=1]
yük yük, esya; araba, hayvan vb.nin taşıdığı şeylerin hepsi
y. 4/06
y.+ü 4/06, 37/15, 82/05
y.+ün 14/13, 16/06, 37/15
y.+ünde 45/01
[=8]
yükseg altı ile üstü arasındaki uzaklık çok olan, alçak karşıtı
y.+e 18/11
[=1]
yüksek altı ile üstü arasındaki uzaklık çok olan, alçak karşıtı
y. 45/04, 59/04, 64/14, 71/06
y.+e 41/13, 42/05
y.+sin 22/14
y.+te 150/
y.+tdi 57/09
[=9]
yüksel- artmak
y.-ir 2/02
[=1]
yüngül hafif
y. 29/00, 29/01, 41/01, 57/15, 57/15, 57/16
y.+di 66/01
y.+ü 41/01
[=8]
yüregin kalp
y.+in 26/11
[=1]
yürek yürek, kalp
y. 59/03, 59/09
[=2]

yüz yüz sayısı

y. 1/15, 100/03, 123/02, 93/04

y.+de 93/04

y.+ler 2/05

[=6]

yüzlü yüzü herhangi bir nitelikte olan

y. 28/02

[=1]

zād Ar. azık, yiyecek, rızık

z. 11/09, 39/04

z.+ı 14/12

z.+ımda 59/04

[=2]

zabbo isim

z.+nın 36/13

[=1]

zamān bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süre, vakit

z. 20/10, 36/13, 92/01

z.+a 46/06

z.+da 48/02

z.+ı 55/01, 96/06

[=7]

zatan doğrusu, doğrusunu isterseniz, esasen, zati

z. 45/03

[=1]

zefir tütün dumanının bıraktığı yağlı ve siyah kir

z. 59/04

[=1]

zehir F. (زهر) zehir, ölüme sebep olan

madde, agu

z. 5/05, 53/02

z.+i 85/04

[=3]

zengin parası, malı çok olan, varlıklı, varıl, varyetli, fakir, yoksul karşıtı

z. 99/11

z.+nen 65/05

[=2]

zıvan

z. 64/09

[=1]

zille tokat atmak

z.+yi 38/03

[=1]

zincir (Far.) Bir dizi madeni halkanın iç içe geçirilmesiyle oluşturulan bağ.

z.+de 18/06

[=1]

zinhār asla

z.+a 44/03

[=1]

zor Sıkıntı veya güçlükle yapılan, kolay karşıtı

z. 69/04

[=1]

zurna ağaçtan yapılan, iki karış boyunda, ağız bölümü yayvan, keskin bir ses çıkaran ve çoğu zaman davulla veya dümbeleklerle birlikte çalınan nefesli çalgı

z. 19/01

[=1]

zuvan

z.+sız 30/10

[=1]

zarar kötülük, zarar

z.+a 42/14, 52/11, 52/13

[=3]

zann Ar. Sanma.

a. 128/03, 68/03

[=2]

zerer kötülük, zarar

z.+e 37/10

[=1]

zafer Ar. (ظفر) zafer, savaşta kazanılan

galibiyet

a. 122/05, 94/06

a.+e 59/20

a.+i 50/05, 59/07, 68/05

a.+le 59/05

a.+leri 24/11

[=8]

zālim Ar. (ظالم) zalim, zulüm yapan

z. 18/09

z.+den 23/06, 37/02ğeryet

z.+e 25/10, 25/10, 43/03,
49/05, 64/13, 77/02, 85/06

z.+in 11/15, 64/12

z.+nen 37/01

z.+sey 18/09

[=14]

zevk hoş giden veya çekici bir şeyin elde edilmesinden, düşünülmesinden doğan hoş duygu, haz

e.+le 4/01

[=1]

zulüm güçlü bir kimsenin yasaya veya vicdana aykırı olarak başkasını uğrattığı kötü durum, kıyğı, eziyet, cefa

u. 6/09, 18/08, 21/02, 35/06

u.+dı 25/14

u.+du 28/12

u.+nan 37/14

[=7]

Zulm güçlü bir kimsenin yasaya veya vicdana aykırı olarak başkasını uğrattığı kötü durum, kıyğı, eziyet, cefa

u. 48/00, 48/01, 48/01

u.+da 52/03

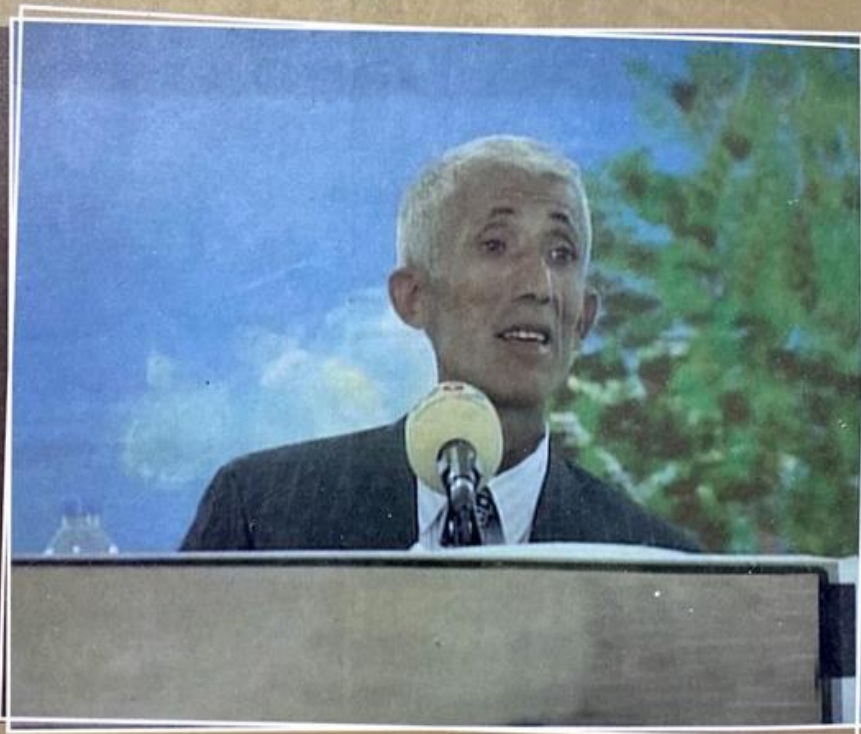
u.+ını 11/15

u.+ıy 48/04

[=6]

گرچکچیلیکله بیر دوروش

شعرلار

شعر

هاشم ده میرجی اوغلو

۱) اتالارنان حسبحال

بامرد اول بامرده بیر خرمه ایله مار دین گول اغزیندان حقیقت دینله
بیگیده اوز دلیسی گه تیربر یالا بیگید بیگید ایکنه هر دم بیلینیر
ایشته اوندان مرتدان مرتلیک سورولور

بندن نوگجه اغا باشا سوگولدی پالان بیر چوق قورقوجان نوگیلدی
تاریخته وار یازی بویله دمگیلدی ایشته گرچک پالان شیمدی بیر اولوب
قلب لمر ایچی قارا اولوب کیر دولوب

او دوستوم عییم اوزومه چالیر صوچلیسام حقیقی گوزومدن الیر
دوستون عار ایشلیری بنا عار گئیر ایشته نمررد مرده بیر گون یاقیشماز
نمررد مارد نوگیلده بیر گون دایلماز

جاهیللار عار بی بیلمز صولاسین شاگردین حق و اوسطی دینله سین
سورولمیان اولماز بارماغ یالاسین تنبیل ادامسلاری شاطا اتالار
اوزمیهن طوموچی سودا بوغالار

۱)

اوچلیمان سرچه صاقین دور عاقل قانات اجمای هلا اللهات تیگیل
 طوقاشما کهرمه یولوندان چکیل قاناتی قیریلیر بیره دوشمسه
 اوچیلار الینده ذلیل باشارسان

معرفت اریندن یوز قایی چالیم دهلی دیواندان عرفاتی الدیم
 آلبین اردیندن دهلرده قالدیم قلبیمه اینلیدیم اغلاتدی بنی
 گوزله ریمین باشی اویاتدی بنی

نیم اولدوغوم بیر گون بن اونو طمانیم اچ قالدیم طوخ اولدوم عار ایش پاپمانیم
 سن ماسم یاطاتی هیچ اویاطمانیم اویادان یاطانی لعنت قازانیر
 گلن گیدن دیلی اونا اوزانیر

2) گرججیبلنگه بیر دوروش

عاقیلاز بیرله شسه دیلر قونوشسا
بیلگی اوزه جبقار جهالت سونه ر
عقلی اداملار بیر ال اولدیسا
باریشماغ یوکسه لیر صاواشلار سونه ر

گنق قولولاری بیز له الساغ
تاریخی قازماغی بولونا صالساغ
هر صباح هر اقشام محبت قیلساغ
گیجهن طاقلی گونلر بیر داها دونه ر

گوشیمیز دیلیمیز بیر تک اولدیسا
طویلانتیدا یوزلر ایچنن گولدیسا
هر وطنداش حقین قولای بولدیسا
قبرینده شک اولور یاطان ارملر

بیلدیساغ هرگونه هیمیز پاکلیغ
ارامساغ هبلا حقسیر بویوکلیغ
ولسادر اولدیساغ بئسه تولکولوغ
گونوللر یویولور ارطارسه ونلر

①

گورچیکیشیکه بیر قوروش

مرص اولسا تمسیر قونوشان انسان فته کار طاقینسا اولدینسا بایان
قرداشلق اراسا قارداشا اویان داغیدان ازالیر ارطار قورنلار

ایسی اوگرهتینسا اوسطا اوگرهدهن کتاپلار باصیلما معرفت بیلگیدن
لرئان چیقینسا هر نکاس لئان چیریل چیبلاق اولور بیزی یورانلار

نشلماغ اوزاغی یایی یاپاندا نیشانی گوردیساغ صویان اطاندا
لها نوندیسهغ شره چاطاندا قنادان قورطولور شره چاطان

بدمیرچی یوردا اچار گوز یاشیم یوردوم یارالانسا ارطار اتاشیم
دیمده ساتلارام بنیم قوماشیم الاتی چوق اولور معنون الاتار

(3) ⑤ بن ويير ديلبر

ديمه سهردى الداندى
 جمالېما يالطاندى
 گيويل بيلدى يالانى
 دوز اكمه گتھن او طاندى
 گيويل ماموسه امر ايدەر
 جونكو گيويل سلطاندى
 گوزهل ديلبر ناز استەر
 ايريلېغى ياماندى
 بعضى يار تيز الدانير
 طور! بيخار شيطاندى
 گيويل سهوسه اونو طماز
 ديمه سهردى اوصاندى
 سنى مامون عاشيقتى
 ديمه سيودا يالاندى

4

4 ۵ آلىب وصاتماق

الىب صاتماق اولسا گۈنۈل اچلىر محبت بىناسى نۇقلە اچلىر
مىر شى اكنىساي قىلای بېچىلىر بېچىلمەمە اكىن معاش بوزولور

الىب صاتماق اولسا باشلار پورولماز داماردا قان يېرىر يۈگرە گۈنە دورماز
سۈبۈ لانمىنجا الېت دورولماز دورو صوبون اوسىنەنە قوش اوزولور

الىب صاتماق اولسا يېرىر بو قطار يورولدىسا بولجو يولدا ياتار
بۈكۈ اغىر اولان حاجاتىن اطار چىگىندە قالسا يۈك كىروان يورولور

الىب صاتماق اولسا ياتار بوجىھان اچىمىز دە دويغو دىگىلىغ حىوان
لەم اوغلو اودور ياتىيور مېھمان يېردە شاد اولىنجا يېردەم داريلىر

الىب صاتماق اولسا دوستلىغ ياپىلىر گۈنۈلدە محبت اوتدا طاپىلىر
سۈرا طائىلى اولسا قاپىش قاپىلىر يېردەم قوخلانجا يېردەم يېنىلىر

الىب صاتماق اولسا يېرىر عدالت معرفت چالوشىر قالماز جەھالت
دۇنيا رازى اولور ھەمدە سماوات حق يىلدىسە انسان حىياۋ دىرىلىر

الىب صاتقان يېگىد بازارى ايلار بازارىن ھېيىن كىندىنە سويلەر
دەسەرچى صونۇندا اويولون اوينار ھلا اوتدا اويون اوطان بېلىنىر

5 دۇنيايە شكاية تيم

بىر عاشىقام جاشتيم يارىن الينده
دوليم وصيت بنى بىر صور اوله نده
بىرام اولور اوگون اوزوم گولنده
اخره نه فكريم داليب سيوگليم

بن شاه اولام دوزى اوسنه ياطاندا
راقيب يار طلار قليم قلبين اوطاندا
سرخوش اوللام اليم الين طوتاندا
اترافيمي راقيب اليب سيوگليم

بچار قالم يار گوليندن كوچمنده
سن بىر بلبل ياغچاسىزدان اوچاندا
اجى شراب اجى زهير اچمنده
چالما بنى فلك چاليب سيوگليم

نل نيمرچى سوزوم جالندان يزارام
لاصوم چيلسين بن نونيسان بىزارام
دەرديم چوققى دەردى دەردە دوزەردم
كوتو گونه بنى صاليب سيوگليم

۱۶ جینار بویلو

گنه جینار بویلو یادیما دوشتی
ایچیمدهکی سیوداس قاتا قارشتی
بندن اوزاقلیغی جاندا اتاشتی
بیلیمیرم هاس گون ایریلیغ بیتر
یار قارشیمدا دورور بوگونلوم اتار

دیلیرین اردیندان نیرمه کیدیم
کولگسی اردیمدا دیوانا اولدوم
باقیش روح الان گوزلی سیودیم
بیلیمیرم هاسی گون ایریلیغ بیتر
یار قارشیمدا دورور بوگونلوم اتار

سیوکیل سیوداسینا نمتیز باغلاندیم
اولور قاوشیرام بیسو گون ایناتدیم
بتون فالچیلاری هپسین دولاندیم
بیلیمیرم هاسی گون ایریلیغ بیتر
یار قارشیمدا دورور بوگونلوم اتار

دیشهگیم اللهتان اویباری بولوم
نمویی بزه سین گلنه میش نولوم
دمیرچی شاد اولسون بیسین بوخلوم
بیلیمیرم هاسی گون ایریلیغ بیتر
یار قارشیمدا دورور بوگونلوم اتار

7 ⑤ یاریمای بیر مکتوب

سياه گونوم اغ ايله	قالدير بيچاي اچ اوزي
يورغون گونلوم شاد ايله	بیر ايله قرار سوزي

خسته ايديب صول صاغي	قالدير بندن بوداغي
يلرم بنا رحم ايله	كدييتكي گنجليك چاغي

گرچمگي عاشيقان ال	يلزم اوکو دوشون دال
ييري بويولدا بويله	دوز اگمهگه وفا قال

يوقسول ايله ديلانچي	صايما بني يالانچي
تاريخته بوني سويله	سوزوم نيديم بلانچي

① ⑧ ⑤ اويونچيلار

اويونچيلار اوينين گوردوم
چوق دامنان اوزاغ اولدوم
اوينلارين بگنمديم
لاقله رينه اينانماديم

نېندن اوزاغ نيندار اولدى
كېين گوردوم قولا قولدى
ارادوغي ن دېندن بولدى
اونون گېي اولاماديم

كېين گوردوم اغا اولميش
نمەلىز بير اودا قورميش
اسكى موسكو عبا گيميش
اوداسينا گيره ماديم

كېين گوردوم مل دېلىسى
حرام يېماغ خوم هالاسى
بير قوروشا طوتار ياصى
يېماغيندان پيا ماديم

مردن گوردوم چوق هلوادا
نېمى قالدى نېره نه رده
اوگوتوردى اورالاردا
اورالاردا دوراماديم

كېين گوردوم قاتاقلىشى بوش
لگري بوگري بير بير بوش
بالان دېيىر گرچكته خوش
او بير يىشتان بير يمه ديم

كېين گوردوم چوق قاتاسوك
ملخلار باشا اويماز بوروك
ايش ياپتىما ايش چوروك
او بوروكى طاخينماديم

چتین سیودا

۵

دوست اوخی یاتار داغلار
باخیشی یارا صاغلار

نوم بوسنین نازیندا

جوخالدی صاجتا آغلار
سنا ورغین اولاتار
چوق گزهر باغچا باغلار
جیلان گوزی اردیندان
عاشقلار گزهر داغلار
سیودای بنی یاندیردی
طوش اولدی دهرده صاغلار
اتصاف ایله بزیم یار
اغلادیغ بونجه چاغلار
باقین دوستون بن اوللام
سومز سنی اوزغلار
بنی مجنون ایله دی
مسئله کی او یاتاغلار
سلی مسودیم بیلیردیم
سلی سمره ن چوق اغلار

گنجینهٔ کتب و اسناد

۵۰

⑤ بن وسیودا

سیونده بیلمه دیم خسته دوشه رم
یاران اولام بیرگون یار سیز یاشارام
سیودالانام سیودا یولدا چاشارام
چاغرام مرحمت یارالیم بن

سیونده بیلمه دیم گوزمدن اوللام
اوز الیمده اتاش نهمیمه صاللام
سیونده بیلمه دیم سیودا بویلادی
دیمیرچیم سیودا نهمیم تالادی
یولومنان ازارام یولاردا قاللام
چاغرام مرحمت یارالیم بن
عاشقین گوناری غممه چیلادی
چاغرام مرحمت یارالیم بن

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : SHIKHO, Rayan

Uyruğu : Irak

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Ankara Hacı Bayramı Veli Üniversitesi	Devam
Lisans	Musul Üniversitesi	30.06.2018
Lise	Reşidiye Erkek Lisesi	25.07.2013

Yabancı Dil

Arapça.

Yayınlar

Hobiler

Spor yapmak, film seyretmek.

